Götheborgs Stifts
Historia
och
Herdaminne.

Andra Delen

af

S. P. Bexell,
Theol. Doct., Professor, Kongl. Hof-Predikant,
Contracts-Prost, Pastor i Grimethon,
L. K. W. O.

och

J. G. Bexell,
Theol. Licentiat, Kongl. Hof-Predikant, Prost
och Pastor i Harplinge.

Götheborg, tryckt hos Sam. Norberg, 1835.

BRITISH MUSEUM

Innehåll.

Marks Prosteri:

Kinds Prosteri:

Fjäre och Wiske Prosteri:

Warbergs Prosteri:

Halmstads Prosteri:

Laholms Prosteri:

Marks Prosteri;

Innefattar endast Marks Härad och är det icke kändt, att detta Prosteri fordom ägt andra gränser *).

Contracts-Prostar hafwa warit:

Elias, Pastor i Thorestorp, som äfwen kallades Herr Helge, blef Contracts-Prost 1593, och underskref då Upsala mötes beslut.

Andreas, Pastor i Örby, blef Contracts-Prost 1618, afled 1636.

Laurentius Andreæ, som ock kallade sig Bergius, war född 1585 uti Hångdahl och Wartofta Härad, prestwigd 1608 af Biskopen Doctor Kenicius, utnämd Pastor i Berghem 1616 af Biskop Paulus Pauli, blef 1636 Prost i Marks Contract, afled 1653 och begrofs af Superintendenten Doctor Brunnius, war gift med sin företrädares Erici Olai dotter Ingjerd, och hade med henne 8 barn, bland hwilka en son blef adlad under namnet Berghusen; sonen Anders blef Pastor i Seglora och sonen Eric fadrens efterträdare i Berghem.

Christophorus Erici Carolstadius, Pastor i Istorp 1643, Contracts-Prost 1653, död 1677. Hans namn, jemte hans hustru Anna Swensdotters äro tecknade på en oblatask, som år 1648 blifwit förärad till Istorps Kyrka.

Jonas Birgeri war Pastor i Örby, blef Contracts-Prost 1677, afled 1682. Han har antecknat sig för en gåfwa såsom bidrag till Kyrkobyggnaden wid gamla Lödese Stad. I Örby Kyrka finnes hans grafsten, hwarpå den underrättelse inhämtas, att han war gift med Christina Ericsdotter, och hade med henne en son Andreas Jonæ, hwilken i Stockholm afled såsom Theol. Studiosus.

Andreas Gadelius, som äfwen kallade sig Gadd, war först Comminister och sedan Pastor i Thorestorp, blef Contracts-Prost 1682, men synes förut hafwa warit vicarius, emedan han 1669 undertecknat flere expeditioner, rörande Marks

*) Man har welat förmoda, att Marks Härad fordom warit kalladt Märkes Härad, emedan det, gränsande till 12 Socknar i Halland, liksom utmärkt den fordna riksgränsen. I likhet härmed tyckas ortnamnen Markaryd i Småland, Markebäck i Blekingen, Markedahl i Grimmareds Socken af Marks Härad med flere hänwisa till den tid, då man wid desse ställen, såsom belägna i den fordna riksgränsen, uppsatt skiljemärken emellan begge riken.

Contract, afled 1692, war gift med Pastor Laurentii dotter Karin från Istorp. Hans son Swen blef Theol. Lector och Contracts-Prost i Fjäre och Wiske Prosteri.

Olaus Floderus, blef Pastor i Surteby 1667, Contracts-Prost 1692, afled 1699, hans epitaphium hänger i Surteby Kyrka.

Olaus Pihl, född i Pixbo i Råda Socken 1649, Pastor i Kongsäter 1675, medan hans företrädare Ericus Nicolai ännu lefde, Contracts-Prost i Mark 1699. Hans fullmagt war utgifwen af Biskop Billichius, död 1720, war gift med B. H. Kalf. Öfwer honom hölls likpredikan af Kyrkoherden Falkenholm i Örby, med anledning af Matth. 25: 21. Han war utmärkt genom sin werksamhet och ordentlighet såsom Pastor, och berömmes äfwen för widsträckt lärdom.

Aegidius Borelius blef prestwigd i Greifswald 1675 till Krigs-prest wid Swenska Arméen, fången i Köpenhamn 1677, Pastor i Istorp 1680, med half lön till 1711, respenderade wid 1685 års Prestmöte, Contracts-Prost 1720, död 1722, 76 år gammal. Hans dotter Christina war först gift med Pastor Ström i Treslöf och sedan med Prosten Joan Aurelius i Istorp.

Ericus Haqvini Sethelius, född i Sätilla, prestwigd 1690, efterträdde wid detta Pastorat sin fader såsom Pastor 1692, blef Contracts-Prost 1722, afled hastigt, under det han war sysselsatt med skrifning, 1741. Hans Enka, Petronella Hall, har stiftat Setheliska Skolan.

Bengt Falkenholm blef 1699 Rector Scholæ i Warberg och Pastor i Örby 1703, blef Contracts-Prost med halfwa lönen 1732, afled 1740.

Mag. Joan Aurelius, född i Götheborg 1683. Fadren Pastor i Örgryte och wid Hospitals-församlingen. Efter att wid Skolan och Gymnasium i Götheborg hafwa grundlagt sina första studier, afreste han till Rostocks Academi 1704, student i Upsala 1707, återreste till Rostock 1709, der han promoverades till Magister, kallades 1711 att förestå Prosten Lector Basks föreläsningar på Gymnasium, Gymnasii-Adjunct 1712, prestwigd 1713, Log. et Met. Lector med Kongl. fullmakt 1714, Pastor i Istorp 1722, sedan han ensam dit uppförts på förslag, Riksdagsfullmäktig 1723, 1731, 1746, 1751, Localprost 1732, präsiderade wid Prestmötet 1737, de libertate Christianorum circa cæremonias ecclesiasticas, Contracts-Prost 1742, afled 1758. War gift med C. Kjellander, Pastors dotter från Lundby, Wädtle Härad. Hon blef moder för 12 barn, af hwilka 7 öfwerlefde henne, nemligen Peter Contr. Prost och Pastor i Grimethon, Anders Assessor, Daniel Kammar-Råd, adlad under namnet Liljenheim, Johannes Th. Doctor, Contr. Prost och Pastor i Getinge, Samuel Inspector i Ostind. Compagniets tjenst,

tjenst, Engela g. m. Supercargen Greiff, Cajsa g. m. Supercargen Hægg. Uti andra giftet hade Contracts-Prosten Joan Aurelius Christina Borelius, Pastors dotter från Istorp och Enka efter Pastor Ström i Treslöf. Med henne hade han 3 barn, af hwilka sonen Z. Aurelius blef Capitain wid Artilleriet.

Zacharias Brandtberg, född 1689 uti Istorps Socken och gården Brånnared, prestwigd 1718, Pastor i Berghem 1720, v. Contracts-Prost 1749, afled 1754. War gift med Greta Paulin, Enka efter Pastor Eric Treslow i Berghem.

Andreas Marschall blef Prest 1732, Pastor i Surteby 1732, Contracts-Prost 1758, afled 1769.

Peter Helling, född 1717. Fadren Proviantmåstare på Bohus Fästning. Student i Lund 1737, prestwigd 1741, Skepps-Predikant 1742, Comminister i Kalf 1745, Kyrkoherde i Olmewalla 1752 och i Istorp 1760, Prost 1764, v. Contr. Prost s. å. och till 1768, då han för sjuklighet nödgades afsäga sig vicariatet. Predikade wid Prestmötet 1768, waldes till Riksdagsman 1769, hwilket förtroende han afsade sig, afled 1792. War gift med B. E. Odman, Pastorsdotter från Gällstad, och hade med henne 10 barn, af hwilka sonen Peter Nathanael war Fältprost och Pastor i Philipstad, och en dotter war gift med Prosten och Ordens-Ledamoten Wennersten.

Mag. **Andreas Rollinius**, född 1720 i Starrkärr. Fadren Pastor derstädes. Student i Lund 1739, Magister i Upsala 1746, Regements Pastor wid Skaraborgs Regemente 1751, Pastor i Seglora 1758, Contracts-Prost 1759, Riksdagsman 1765, war utnämnd till Präses wid ett instundande Prestmöte, men blef 1773 i October månad på predikstolen i Fritsla rörd af slag, afled 1776, berömd för lärdom, embets-skicklighet och fromhet. G. m. A. E. Brandtberg, Pastorsdotter från Berghem.

Peter Stefan Liedberg war född i Warberg, student 1742, Prestwigd 1750 och Collega Sch. i Warberg 1757, Pastor i Surteby 1771, v. Contracts-Prost 1773, Ordinarie 1776, predikade wid Prestmötet s. å., död 1777.

Georg Samuel Treslow, född i Berghem, der Fadren Ericus Treslow war Pastor. Georg S. Treslow blef Prest i Skara 1739, Comminister i Berghem 1741, Pastor i Berghem 1755, Contracts-Prost 1778, afled 1782. G. m. Metta Rollinia, Pastorsdotter från Lundby Wädtle Härad.

Doct. **Swen Hjerthonn**, född i Falkenberg 1741. Fadren Handlande. Han blef wid 2 års ålder faderlös, intogs 7 år gammal i Falkenbergs Skola,

 blef

blef 1760 intagen på Gymnasium, student i Lund 1763 och i Upsala 1765, Pädagog i Kongsbacka 1767, erhöll Rectors titel 1772, prestwigd 1770, Pastor i Seglora 1777, Contracts-Prost 1782, Riksdagsfullmäktig 1786 och 1792, bewistade såsom fullmäktig för Presterskapet i Mark Jubelfesten i Upsala 1793, Theol. Doctor 1800, afled 1809. G. m. Chr. Maria Hjerthonn, dotter af Rådman P. Hjerthonn och hade med henne 5 barn.

Mag. **Joh. Peter Boström**, född i Uddewalla 1764. Fadren Handskmakare derstädes. Efter att hafwa besökt Uddewalla Skola och Götheborgs Gymnasium, blef han student i Upsala 1784, Magister i Greifswald 1788, prestwigd 1790, Comministers-Adjunct i Uddewalla s. å., Collega Sch. derstädes 1793, Protocollist wid Prestmötet 1795, Pastor i Berghem 1804, hwartill han wid walet erhöll enhällig kallelse, Contracts-Prost 1809. Af en på en mörk höstnatt 1812 i Prestegården utbrusten wådeld, som hotade Berghems Kyrka och Kyrkoby, blef Boström, som uppwaknade omgifwen af lågor, så bestört, att han derefter aldrig återwann helsan. Den 14 Nov. 1813 predikade han för sista gången, men kunde icke sluta de påbegynta bönerne, utan uppkallade för detta ändamål på predikstolen sin Adjunct. Afled d. 14 Mars 1814; han ägde sällsynt lyckliga embetsgåfwor. War gift med Susanna Maria Norman, Pastorsdotter i Berghem, och hade med henne 4 söner, af hwilka den äldste wid fadrens död war 8 år gammal.

Gudmund Anders Bökman, född i Surteby Pastorat. Fadren då Regements-Pastor, sedermera Kyrkoherde i Kongsäter. Student i Lund 1780, prestwigd 1786, Comminister i Kongsäter 1796, v. Pastor s. å., Kyrkoherde derstädes 1808, Contracts-Prost i Mark 1815, afled 1821. G. m. Margaretha Melin; deras dotter är gift med Kongl. Hof-Predik. och Kyrkoherden i Getinge J. W. Swenßon.

Mag. **Anders Rollinius**, född i Tölö Pastorat 1782. Fadren då Comminister derstädes, och sist Pastor i Walda. Stud. i Upsala 1800 och i Lund 1804, prestwigd 1807, Magister i Lund 1808, Comministers Adjunct wid Domkyrkoförsamlingen i Götheborg 1813, v. Pastor 1815, Comminister wid nämde Församling 1816, Ledamot af Kongl. W. och W. Samhället i Götheborg 1815, Pastor i Istorp 1819, Prost 1821, Contracts-Prost s. å., erhöll dimißion från Contracts-Proste-sysßlan 1826. G. m. C. Croneborg.

Mag. **Johan Jacob Jacobßon**, född i Foß Pastorat 1775. Fadren Bonde. Student i Greifswald 1796 och i Rostock 1797, Magister i Greifswald s. å., förestod Apologist-sysßlan i Tyska Skolan i Götheborg 1799, Informator wid Frimurare-barnhuset derstädes 1800, prestwigd d. 27 Febr. samt E. O. Bat.

Pre-

Predikant wid då warande Stedingkska Regementet och Aftonsångs-Prest wid Kronhuset d. 25 Jun. s. å., commenderad till tjenstgöring på Elfsborgs Fästning under krigsoroligheterne med England 1801, transporterad på Götha Artilleri-Regemente och förordnad att i egenskap af E. O. Bat. Predikant wid samma Regemente wara Ord. Slotts-Predikant på Ny Elfsborgs Fästning s. å., Ord. Bat. Predikant 1807, tillika Consistorii Amanuens 1809, Kyrkoherde i Berghem 1814, Prost 1820, Contracts-Prost 1826. G. m. J. Haffacker.

Sätilla Pastorat,

Consistorielt, tillhör 2:dra Claßen, och består af Sätilla Socken, of. h. $76\frac{3}{16}$, förm. $43\frac{7}{16}$ mantal, folkm. 1950. Hysna, of. h. $49\frac{1}{2}$, förm. $25\frac{1}{2}$ mantal, folkm. 1572.

Sätilla *) Kyrka, belägen på en höjd, wid östra ändan af sjön Lygnern, ungefär 600 alnar derifrån, är uppbygd af sten, och 1821 försedd med stentorn, hwilket samma år natten emellan d. 28 och 29 Nov. af åskslag förstördes, men blef följande året åter uppbygdt. Tornet inberäknadt, är Kyrkan 55 alnar lång, Kyrkans bredd är 22 alnar, samt deß höjd inwändigt tagen 14 alnar. Den är inuti målad med oljefärg, och uti taket, som är hwälfdt af bräder, föreställas åtskilliga bibliska händelser.

Predikstolen saknar anmärkningswärda ornamenter och inskrifter. På Altartaflan föreställes Frälsaren på korset med den wanliga öfwerskriften: J. N. R. J.

Kyrkans silfwer består af kalk, paten, oblatask och döpelsefat.

På läktaren finnes ett Orgelwerk, af 10 stämmor **), förfärdigadt 1760.

J tornet finnas 2:ne Klockor, utan inskrifter.

Hysna Kyrka, af sten, belägen på en åt alla sidor sluttande höjd, är försedd med stentorn, bygdt 1772, och med sacristia bygd 1791. Tornet inberäknadt, är Kyrkan 54 alnar lång och 16 bred.

Om Predikstol och Altartafla äger samma anmärkning rum, som wid dem uti Sätilla.

 Kyr-

*) Skrefs fordom Sätele.

**) Af stämmorna är principalen 4 fot, trumpeten 8 fot, samt de öfrige 2 a 3 fot, alla af Orgelmetall, utom gedachten och fleuten, som äro af träd.

Kyrkans silfwer består af kalk, paten, oblatask och döpelsefat, och saknar inscriptioner.

I tornet hänga 2:ne Klockor, utan inskrifter.

Fattigförsörjningen bestrides dels genom sammanskott i penningar, såd och matwaror, dels genom för wißa fattiga tillåtet kringgående i Socknen, dels genom årligt underslöd ur fattigkaßan för dem, hwilka till nämnda kaßa öfwerlåtit deras blifwande qwarlåtenskap.

Barnunderwisningen sker i Sethelisika Skolan, hwarom mera nedanföre.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Johannes Nicolai erhöll fullmakt 1577 af K. Johan III, underteckna de 1593 Upsala mötes beslut, och efterträddes af sin son

Gunnarus Nicolai, som 1616 erhöll fullmakt af Biskop Paulus i Skara och afled 1628.

Gabriel Swenonis war Biskopens i Skara Sweno Swenonis Oeconomus och Huspreft på Brunsbo, då han 1628 blef Pastor här, och gifte sig med företrädarens Enka, han efterträddes af sin son

Haqvinus Gabrielis Sethelius, som 1667 blef Pastor här. Hans fullmakt är utgifwen af Biskopen Zach. Klingenstjerna. Sethelius efterträddes af sin son

Ericus Haqvini Sethelius, som 1692 blef Pastor, se Contracts-Prostarne i Mark. Äfwen han efterträddes af sin son

Peter Sethelius, född 1708, blef Magister i Lund och omsider Pastor här 1741, afled 1756, 48 år gammal.

Claës Waldstedt war förut Rector Scholæ i Marstrand, blef Pastor här 1757, war Opponens wid 1764 års Prestmöte, afled 1787, 78 år gammal.

Adolph Sjöblom, född i Falkenberg 1739, student 1757, prestwigd 1767, Collega Scholæ i Halmstad 1772, Pastor härstädes 1789, död 1798.

Benjamin Schånberg, född i Götheborg 1751. Fadren Fabrikör. Student i Lund 1770, prestwigd 1773, Comminister i Sätilla 1782, v. Pastor 1787, Kyrkoherde härstädes 1799, död 1831.

Johan Andreas Ekström, född i Hysna 1780. Fadren Smed. Stud. i Lund

i Lund 1801, Prest 1806, v. Pastor 1812, Comminister i Myckleby 1813 och i Bollebygd 1826, Pastor här 1831. G. m. C. Bruhn.

Comministrar härstädes hafwa warit:

Johannes Gunnari, som lefwat på okänd tid, likaså

Gunnarus Cadeogæus och

Gabriel Hising.

Benedictus Berner war född i Björlanda i Sätilla Socken, och war förut Comminister i Hwalinge Socken, innan han tillträdde Comministraturen här.

Petrus Abring Scarensis, kallad 1721 till Predikant på krigsskeppet Jarramas, som låg segelfärdigt wid Götheborg till en utrikes expedition, prestwigd s. å., Comminister här 1724, afled 1759.

Simon Elfwendahl tillträdde 1759, blef 1779 Pastor i Surteby.

Sewerin Wallin war tjenstgörande här ifrån 1779 till 1782, då han blef Pastor i Gällared, se Contracts-Prostarne i Warbergs Contract.

Benjamin Schånberg blef Comminister 1782 och 1799 Pastor här.

Nils Strandberg, född i Halmstad 1760. Fadren Skeppare. Student i Lund 1781, prestwigd 1786, Comminister här 1801.

Mag. Otto Martin Torell, född i Surteby 1791. Fadren Prost och Pastor der. Stud. i Lund 1807, Magister der 1814, Prest 1816, Comminister här 1824, präsiderade i Lund 1825, v. Pastor 1827, Pastor i Kongsäter 1834. G. m. M. S. Levgren, Enka efter Prosten Lundström i Örby.

Anders Bursell, se Commin. i Thorup.

Sethelifka Skolan har namn af deß Stiftare framl. Borgmästaren i Warberg Johan Herman Sethelius, och hans äfwen aflidna moder Petronella Hall, Enka efter framl. Contracts-Prosten och Kyrkoherden i Sätilla Ericus H. Sethelius. Genom testamente af d. 6 Maji 1777 donerade stiftarena till denna Skole-inrättning 6¾ mantal frälse samt ½ hemman kronoskatte, och ett capital af 1050 R:dr, af hwilken donations räntor 2:ne Lärare lönas, hwardera med 133 R:dr 16 ß. B:co årligen. År 1822 hade förutnämnde Capital ifrån 1050 R:dr genom besparingar och räntor wuxit till 1333 R:dr 33 ß. 4 r:st. B:co. Nämnde Lärare underwisa Pastoratets ungdom i innanläsning, christendom, skrifning och räkning,

räkning, samt mot särskilt wedergällning äfwen uti de språk och wettenskaper, som wid Trivial-skolorne läras, då någon goße dertill wisar utmärktare anlag. Öfwerskottet af årliga räntemedlen anwändes till understöd för fattigare barn under skolegången. Skolehuset, der Lärarne hafwa fria boningsrum, är beläget wid Sätilla Kyrka. Inrättningen står under inseende af Stiftets Biskop och Pastor i Sätilla, hwilka äfwen tillsätta Lärare. Skolbarnens antal omwexlar emellan 80 och 100 *).

Lärare wid denna Skola hafwa warit:

Andreas Eliæson Hilleström, från 1782 till 1790, se Domkyrko-Comministrarne.

Peter Niclas Bergendahl ifrån 1790 till 1801, se Pastorerne i Swenljunga.

Magn. Peter Torell ifrån 1801 till 1811, se Comministrarne i Thorestorp.

Mag. **Johan Birger Schånberg,** född i Sätilla 1787. Fadren Kyrkoherde derstädes. Student i Lund 1805, prestwigd 1809, Magister i Lund 1811, Lärare wid denna Skola s. å., Pastor i Seglora 1827, Prost 1831. v. Contracts-Prost 1835. G. m. A. Hedenbergh.

Addich Strandberg, född i Weßige 1796. Fadren sist Comminister i Sätilla. Stud. i Upsala 1817, Prest 1819, Skol-lärare här 1830.

Seglora Pastorat;

Consistorielt, tillhör 2:dra Claßen, och består af följande Socknar, Seglora, of. h. 41$\frac{1}{4}$, förm. 22$\frac{3}{4}$ mantal, folkm. 1424. Fritsla, of. h. 24$\frac{1}{8}$, förm. 14$\frac{1}{8}$ mantal, folkm. 555. Kinnarumma, of. h. 46, förm. 18$\frac{1}{2}$ mantal, folkm. 1225. Skephult, of. h. 19$\frac{1}{8}$, förm. 8$\frac{1}{12}$ mantal, folkm. 655.

Seglora Kyrka, af träd, är belägen på en slätt plan, icke långt från Wiske ån, innehåller 35$\frac{1}{2}$ aln. i längd, 17$\frac{1}{2}$ i bredd och 7$\frac{1}{4}$ i höjd. Intill Kyrkan är uppfördt ett trädtorn, hwars höjd till klockorna är 23$\frac{1}{2}$ aln. Kyrkans ålder är okänd.

Predikstolen prydes af bildthuggeri-arbete, hwaribland ses Evangelisternes bilder. På Altartaflan föreställes Christi korsfästelse.

Kyrkans silfwer, wägande tillsamman 53 lod, består af kalk, paten, oblatask

*) War 1830 73.

ask samt en socknebuds-kalk och paten. Oblataskenär skänkt af Kyrkoherden Bergii Enka Fru Greta Grefwe.

Uti Kyrkan hänger Hjulhammarska familjens wapen.

I tornet hänga 2:ne Klockor, utan inscription.

Fritsla Kyrka, belägen på en lågländ plats, utmed landswägen, emellan Warberg och Borås, är uppförd af träd omkring år 1612. Deß längd är 30 alnar, bredd 14 och höjd 14 alnar. Inwid Kyrkan är uppfördt ett trädtorn, hwars höjd till klockorna är 20 alnar.

Predikstol och Altartafla äga begge hög ålder. På den förra föreställas Evangelisterne och på den senare Christi korsfästelse.

Kyrkans silfwer, wägande 40 lod, utgöres af kalk och paten, samt en mindre kalk och paten.

I tornet hänga 2:ne Klockor *).

Kinnarumma Kyrka, af träd, belägen på en höjd bredwid landswägen emellan Warberg och Borås, innehåller 29 alnar i längd, 13 i bredd och 12 i höjd. Deß ålder är obekant, och man känner blott, att sacristian år 1779 blifwit tillbygd. Inwid Kyrkan är uppfördt ett trädtorn, hwars höjd till klockorna är 15 alnar.

På Altartaflan föreställas händelserna wid Christi födelse, och på Predikstolen de 4 Evangelisterne.

Kyrkans silfwer, arbetadt i senare tider och saknande märkliga inskrifter, utgöres af kalk och paten och af en mindre kalk och paten, som nyttjas i socknebud.

I tornet hänga 2:ne Klockor utan inscriptioner.

Skephults Kyrka, af träd, belägen på en liten höjd, och omgifwen af furu- och björkskog, är 28 alnar lång, 13 bred och 12 alnar hög. Man tror sig äga anledning att räkna deß ålder ända från 1540:talet.

På Predikstolen föreställas de 4 Evangelisterne, och på Altartaflan Christi död på korset.

*) På den mindre är följande inscription: Kom Syndare kom, Sök nåden i tiden wänd om kom gå till det huset, Der andan med ljuset Gör syndaren from. Uppå Herr Qwartermästaren Alljedahls samt Herr Magister A. Kollinius föranstaltande är jag på Fritsla Kyrkas bekostnad worden omgjuten i Skara 1768 af N. Billsten.

Kyrkans silfwer, wägande tillsamman 33 lod, utgöres af kalk och paten, och af en mindre kalk och paten till bruk wid socknebud.

I klockstapeln, som är uppförd 1725, hänga 2:ne Klockor, utan inskrifter.

Till ingen af Pastoratets Kyrkor finnas några donationer.

Fattigwården bestrides dels genom ett tillåtet kringgående inom Socknen, dit de underhållstagande höra, dels genom sammanskott, hwilka senare uti Seglora, Fritsla och Skephult utgöras efter oförmedladt hemmantal och uti Kinnarumma efter matlag.

Barnundervisningen handhafwes för det mesta af föräldrarne sjelfwe; men för Kinnarumma Socken inrättades år 1815 af Brukspatronen och Riddaren af K. W. O. J. Lindberg P:son på Wiskafors bruk en Skola, der 10 barn kostnadsfritt och 10 emot betalning få lära läsa, skrifwa och räkna. Nämnde Stiftare donerade för detta ändamål 1000 R:dr B:co. Räntan häraf, jemte fria boningsrum och en Kålgård, åtnjuter Skolmästaren såsom lön. Stiftaren tillika med Församlingens Kyrkoherde och Comminister samt 2:ne Bönder i Socknen, walde på allmän Sockneståmma, äro skolans föreståndare, hwilka äfwen antaga Skolmästare.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Herr Benedictus undertecknade 1593 Upsala mötes beslut.

Laurentius Gudmundi kom till Pastoratet 1600. Hans anteckningar, förwarade i Pastors-archivet, sluta med 1611. Han skall hafwa tagit afsked, flyttat till Källanäs i Kinnarumma Socken, och der aflidit.

Magnus Andreæ blef Pastor 1612, fick transport till ett annat Pastorat i Skara Stift 1621. Under hans embetstid uppbygdes Fritsla Kyrka.

Andreas Torchilli hade ett Pastorat wid Lidköping, der han gjorde föga uppbyggelse. Han hitkom 1621, blef afsatt 1634. Ifrån 1628 till 1634 har han försummat alla anteckningar i Kyrkoböckerne. Sedan han war skild från Pastors-embetet, blef han Capellan och bodde på Wiskarhult.

Petrus Benedicti Argillanus, född i Kalfs Pastorat och Lerbeck, hwarefter han tagit namnet Argillanus. Blef Pastor 1634, sedan han förut warit Comminister här, han afled 1669, och hade i 16 år före sin död warit sängliggande. Han war gift först med Pastor Olofs i Dahlstorp dotter och sedan med Bengts i Aratorp enda dotter. Hans son Andreas kallade sig Seglorinus och blef Pastor i Starrkärr. Argillanus efterträddes af sin måg

Swe-

Sweno Erici Bohultenius, född i Habo Pastorat, blef 1663 prestwigd till Argillani medhjelpare, utan att förut hafwa warit student, blef Pastor här 1669. Då han 1695 en Lördags afton red utur Borås Stad, för att dagen derpå predika i Kinnarumma, blef han på gatan ryckt af hästen och mördad. Banemannen blef icke upptäckt, förr än 1705, då en Båtsman wid Bogesund, hwilken war anklagad för mord, bekände, att han på gatan i Borås 10 år förut ihjälslagit Herr Swen, och att han dertill warit lejd af några, som woro skyldige Herr Swen penningar, och hwilka på detta sätt trodde sig få sin skuld qwittad.

Anders Bergius, född i Berghem, der han blef Comminister 1684 och sedermera 1691 Comminister i Wenersborg, 1696 blef han Pastor här. Han stod i en synnerlig nåd hos Öfwerhet, war inom Församlingen berömd såsom en god ordningsman, afled 1720. War gift med Margaretha Grefwe från Götheberg; hans enda son Eric Bergius blef Hof-Rätts-Råd i Götha Hof-Rätt. Pastor Bergii minne förwaras i Seglora Kyrka genom något dit föräradt silfwer.

Nils Lindberg, född i Warberg 1674, Rector Scholæ derstädes 1703, prestwigd 1708, Pastor här 1720, blef Prost 1756, afled 1757. Han war gift först med Maria Trefolin, Pastors Enka i Treslöf, och sedan med Maria Erynander, Pastors dotter från Gällared. Hans dotter Märtha blef gift med Auditeur Odman.

Andreas Rollinius blef Pastor 1757, afled 1776, se Contracts-Prostarne i Mark.

Doctor Swen Hjerthonn blef Pastor 1777, afled 1809, se Contracts-Prostarne i Mark.

Haqvin Peterson, född i Kinnarumma Socken 1756. Fadren Nämndeman. Student i Lund 1779, prestwigd 1781, Comminister i Thorestorp 1790, v. Pastor 1798, Pastor i Sibbarp 1799 och i Seglora 1810, Prost 1817, död 1823. Han war gift med C. Schale.

Mag. Johan Birger Schånberg, se Lårarne wid Sethelifka Skolan i Sätilla.

Comministrar hafwa warit:

Martinus underskref Upsala mötes beslut. Hans namn igenfinnes ännu på handlingar 1615.

Laurentius Gudmundi, se Pastorerne.

Pe-

Petrus Benedicti Argillanus blef Comminister 1623, se Pastorerne.

Andreas Torchilli hade förut warit Pastor här, men skild från Kyrkoherde-embetet, blef han sedermera Comminister ifrån 1634 till 1658.

Gustavus Glumenius, född i Glumstad i Thorestorp, blef Comminister 1658, död 1678.

Benedictus Seglorin, Pastor Argillani son, född i Seglora 1628, blef prestwigd till fadrens medhjelpare 1654, och gjorde i sådan egenskap tjenst till 1664, derefter war han på flere ställen Adjunct tills 1678, då han blef Comminister här, han afled 1708, och hade intill sista lefnadsåret den styrka, att han gick emellan Kyrkorne, då han duplicerade. Han war gift först med Mårten Kalfs dotter i Swenljunga, och sedan med Margaretha Jönsdotter från Torsbo i Gällstads Socken.

Sweno Florenius, född i Grimmekulla 1677, kom i drängtjenst hos den blinde Lectorn von Achern i Götheborg, hwilken började underwisa Florenius. Han blef 1708 prestwigd till Comminister här, och gifte sig med företrädarens dotter Elizabeth Seglorin. Afled 1759 och efterträddes af sin son

Petrus Florén, född 1712, student 1739, blef Fadrens Adjunct 1744 och efterträdare 1760, afled 1767. Han war gift först med Anna C. Knös, och sedan med Beata Lindman.

Carl Hedelius, född i Heßered och Seglora Socken 1705, student i Lund 1740, prestwigd 1764, Comminister 1769, död 1792.

Eric Treslow, född i Berghem 1749. Fadren Contracts-Prost. Student i Lund 1773, prestwigd 1777, Comminister här 1792, död 1822.

Lars Jac. Molin, född i Dalstorps Pastorat 1787. Fadren Prost och Kyrkoherde derstädes. Student i Upsala 1808, prestwigd 1811, v. Pastor 1816, Comminister i Seglora 1823.

Örby Pastorat,

Regalt, tillhör 1:sta Claßen, och består af Örby Socken, of. h. 118¼, förm. 57½ mantal, folkm. 2868, och Kinna, of. h. 37½, förm. 19 5/24, folkm. 924.

Örby Kyrka, som fordom ägt en enkel structur, formerar nu ett kors. Tiden, då tillbyggnaderne skett, är lika okänd, som den för Kyrkans första grund-

lägg-

läggning. Sedan Swånasjö Församling blifwit förenad med Örby, har behofwet af en utwidgad Kyrkobyggnad för en ansenligen ökad folkmängd warit gifwet, och lära korstillbyggnaderne hafwa skett på Församlingarnes bekostnad. Dock finnes bland allmogen en fornsägen, som förmäler, att det södra korset blifwit uppfördt af en innehafware af Kongsgården Öresten. Kyrkans längd, inwändigt tagen, är 33½ aln., korsbyggnadens längd 33½ och deß höjd nära 10 alnar. Kyrkan, uppförd af sten, har ett högt och ganska wackert läge nära Prestegården, men deß inre utseende saknar, i anseende till bristande ljus, det eleverande, som deß yttre synes lofwa. Förberedande anstalter till ny Kyrkobyggnad äro widtagne.

Altartaflan föreställer Frälsaren på korset. Nederst i en spegel läses: Guds heliga namn till ära och Deß tempel till prydnad är denna altartafla med Kyrkans och Församlingens egna medel uppsatt och med stoffering beprydd anno 1688. Testor Magnus J. Turbilius.

Predikstolen är prydd med bilder af de 4 Evangelisterne. Under pulpeten läses: Jag står på min wakt, Herre gif ditt dunder kraft. Predikstol och Altartafla lära wara förfärdigade på samma tid, ty på begge finnes K. Carl XI:s namnchiffer.

I Kyrkan finnas 4 ljuskronor och ett slagur.

Kyrkans silfwer, wägande 52 lod, består af kalk och paten, samt saknar inskrift.

Sacristian har sin plats bredwid Kyrkan, emellan choret och norra korset.

Uti tornet, som är af sten, hänga 2:ne Klockor *). Deß nedra del, förenad med Kyrkan, är inredd med stolar och lektare, som uppfördes 1788. Tornets höjd till öfwersta murbandet är 36⅜ alnar.

På gångarne i Kyrkan ligga flere grafstenar, hwilka dels äro styckade, dels så utnötte, att någon sammanhängande inskrift swårligen kan läsas. De flesta tillhöra slutet af 17:de seclet. Den utmärktaste bland deße är en stor sten midt i

 kors-

*) På större Klockan, som wäger 7 Sk:℔ 13 L:℔, läses jemte historisk inskrift om gjutningsåret 1823, följande bibelspråk: Hosianna Davids son wälsignad ware han, som kommer i Herrans namn. Matth. 21: 2. Upphäf din röst såsom en basun och församla mig mina heliga, som förbundet akta. Es. 58: 1. Herren föröke hwar dag församlingen med dem, som salige warda. Act. 2: 47. Går in i Hans portar med tackande, uti hans gårdar med lofwande. Tacker honom, lofwer hans namn. Ps. 100: 4.

Mindre Klockan wäger 3 Sk:℔ 13 L:℔ och har jemte inskrift om gjutningsåret 1818 följande: Ära ware Gud i höjden, frid på jorden, menniskorna en god wilje! Wak upp ännu är tider Att wända om till Gud, Wak upp se dagen lider Snart kommer Herrans bud. Snart skall hans ängel fara Med domsens åskor ner, Och i hans namn förklara Att ingen tid är mer. När ärat röres af mitt ljud, Så skynda upp i Herrans tempel, Lyft själ och hjerta till din Gud, Afskudda werlds och synders fängsel, Hör med begär Guds nådes ord Sök kraft till bättring, kraft att tro; fortsätt din helgelse, då blir du saliggjord, Ja helgad öfwer allt, Får sist en ewig ro.

foregången, omkring 4 alnar i längd och 3 i bredd, hwarpå 3:ne menniskofigurer i kroppsstorlek äro uthuggne. De föreställas i gammalmodig drägt och skola wara fader, moder och son. Af inscriptionen har endast följande kunnat läsas: Her ligger begrafwen fordom W. och W. Jonas Birgeriki Pastor i Örby, hwilken i Christo afled then . . Anno 16 . . med sin Erebygd. k. Hust. Christ. Eriks D. som affosn. anno 16 . . så och hans enda k. S. S. S. Theol. Studiosus Andreas Jonæ K. affofnat i Stockh. then 11 Junii 1657.

Quid lapide quæres — Jacet hic Pastor venerabundus
Conjuge cum sua proleque unica chara.
Vir fuit exculpius, qui unctus munere toto
Ipsum ut nequaquam carperet ullus homo.

Kinna Kyrka, af sten, äger ett jemnt och wackert läge wid landswägen och wid Kyrkobyn af samma namn, är af enkel structur och har en nu mera okänd ålder. Den erhöll år 1803 en tillbyggnad på östra gafweln, hwarigenom den förlängdes 6 a 8 alnar, och tillkännagifwes denna förändring genom en inmurad sten, hwarpå är uthugget G. A. och årtalet 1803. Kyrkans hela längd, inwändigt tagen, är 36 alnar 9 tum, höjd 7 alnar 21 tum och bredd 12 alnar 19 tum. År 1823 blef Kyrkan å nyo målad. Wid westra gafweln är ett litet wapenhus af sten.

På Predikstolen, som saknar inscriptioner, föreställas de 4 Evangelisterne med deras symboler, och på Altartaflan den korsfäste Frälsaren. Öfwer altaret i taket är en gyllne sol, i hwars midtel står namnet יהוה. En inskrift under Altartaflan ger tillkänna, att den blifwit på Församlingens bekostnad förfärdigad under Kyrkoherden Falkenholms embetstid 1716, och förbättrad år 1823, då C. F. Hygrell war v. Pastor.

I Kyrkan finnas 2:ne ljuskronor af meßing, och ett dopfat af samma metall.

Kyrkans silfwer består af kalk om 38 lods wigt, på hwars fot är fästadt ett litet crucifix, med öfwerskrift: J. H. S. Omkring öfra bräddeu är graveradt: Kinna Kyrka tillhörigt, första gången nyttjadt d. 29 Sept. 1793, Otto Lindberg Prost och Kyrkoherde dersammastädes. På patenet af 7 lods wigt, står uti midteln J. H. S., i brädden ett kors, och på andra sidan: Kinna Kyrka tillhörig 1760. En oblatask om 18 lod, har denna inskrift: Förärad af Anders Ericßon och deß hustru Anna Jönsdotter på Sand till detta Herrans hus och tempel år 1818.

I klockstapeln hänga 2:ne Klockor, utan inscriptioner.

Till Kyrkan hörer en äng, hwarför årligen i arrende betalas 32 ß. B:co.

Barn-

Barnunderwisningen inom Pastoratet handhafwes wid en Skolinrättning, som år 1795 grundlades, då framl. Capitainen wid Götha Artilleri Fr. Anagrii Enkefru M. E. Björnberg, enligt deß afl. mans i lifstiden gjorda förordnande af d. 5 Dec. 1791, härtill utbetalte 555 R:dr 26 ß. 8 r:st. B:co. En del af denna summa anwändes till uppbyggandet af ett Skolehus, i skilnaden af Örby och Kinna Socknar, der församlingens Klockare, som tillika antogs till Skolmåstare, underwisar 20 a 25 af Pastoratets barn uti läsning, skrifning och räkning. Det öfriga, som utgör 200 a 300 R:dr, utgör Skolans fond för framtiden. Inrättningen står under Pastors uppsigt, hwilken, gemensamt med församlingen, tillsätter Skolmåstare (Om Anagrii testamente se Stifts-Tidn. 1795 N:o 21.).

De fattige åtnjuta wård, dels uti för åndamålet uppbygd fattigstuga, dels hos anhöriga der de hafwa sin wistelse, och utdelas twenne gånger om året, eller uti Maji och December månader, hwad som genom sammanskott influtit *).

Pastorer härstädes hafwa warit **):

Laurentius, som 1593 underskref Upsala mötes beslut.

Andreas, tillträdes-året okändt, afled 1636, se Contracts-Prostarne i Mark.

Jonas Birgeri, tillträdes-året okändt, afled 1680, se Contracts-Prostarne i Mark.

Magnus J. Turbilius, om honom finnes ingen annan underrättelse, än den genom hans namn, som är tecknadt på Örby Altartafla, jemte årtalet 1688.

Magnus Lyselius blef Pastor 1695, afled 1703.

Bengt Falkenholm, tillträdes-året okändt, afled 1740, se Contracts-Prostarne i Mark.

Johan Gustaf Bennich, Collega Scholæ Trivialis i Götheborg 1730, Conrector 1735, prestwigd 1741, Pastor 1742, Concionator wid Prestmötet 1757, afled 1780.

Anders Gyllich, född i Hwalinge 1747. Fadren Pastor derstädes. Blef student 1766, prestwigd 1771, uppå kallelse till Adjunct hos Fadren, Pastor i Örby 1781, död 1789.

Mag.

*) Till de fattige har Åboen Anders Torkelson i Skene donerat 555 R:dr B:co, Enkan Karin Jonsdotter i Sjögård 200 R:dr.

**) I anseende till en härjande eldswåda, som 1760 öfwergick Prestegården, då Pastors-archivet förstördes, har ej någon fullständigare series af Pastorer och Comministrar kunnat erhållas.

Mag. **Otto Lindberg**, född i Uddewalla 1737. Fadren war slutligen Pastor i Tjörn. Student 1757, Magister i Upsala 1764, prestwigd 1767, v. Pastor 1773, Collega wid Triv. Scholan i Götheborg 1779, Conrector derstädes 1780, Ledamot af K. W. och W. Samhället i Götheborg 1788, Pastor 1790, Hon. Prost 1792, död 1803. War gift med en Mamsell Ekman från Sätila Bosgården.

Mag. **Niclas Lundström**, född i Harplinge Pastorat 1759. Fadren Landtbrukare. Student i Lund 1781, prestwigd 1784, Magister i Greifswald 1791, präsiderade derstädes s. å. och wid Lunds Academi 1792, v. Collega wid Götheborgs Trivialschola 1797, ord. Collega 1797, Pastor i Örby 1805, Hon. Prost 1815, död 1823. War gift med Maria S. Lewgren, dotter af Groß-handlare L. Lewgren i Götheborg, och ägde med henne 6 barn.

Mag. **Daniel Er. Lindhult**, född i Frillesås Pastorat 1787. Fadren Prost och Kyrkoherde derstädes. Student i Lund 1806, Magister derstädes 1811, prestwigd 1812, E. O. Bat. Predikant wid Bohus Läns Regemente s. å., präsiderade i Lund 1815, Kyrkoherde wid Danwiks Hospitals och Siklaö Församling 1816, erhöll titel af Kongl. Hof-Predikant s. å., Pastor i Örby 1824, Prost 1827, Respondens wid Prestmötet 1831.

Af dem, som warit Comministrar, kunna endast följande nämnas:

Olaus underteckndade 1593 Upsala mötes beslut.

Andreas Nilßon afled 80 år gammal, och war stamfader för Aurelska slägten inom Stiftet. Hans son Petrus Andreæ, som blef Kyrkoherde wid Hospitals och Örgryte Församlingar wid Götheborg, antog först förut nämnde slägtnamn, i anledning af Gullbergs by, belägen i Örby Pastorat, der fadren ägde sitt Comministers boställe.

Swen Kilander war här Capellan ett år, innan han blef Slotts-Predikant 1696 på Elfsborg, se Pastorerne i Sexdräga.

Jonas Cervin, prestwigd 1692 till Comminister i Berghem, Comminister i Örby 1696, död 1742.

Petrus Sjöberg, prestwigd 1735 till Adjunct i Örby, Comminister 1743, afled 1757.

Johan Georg Freding, född i Falkenberg 1720, student 1749, prestwigd 1753, Comminister härstädes 1758, död såsom Stiftets Senior 1806.

Johan

Johan Cedergren, född i Christianstad 1755. Fadren Underfyrwerkare. Student i Lund 1777, prestwigd i Götheborg 1779, erhöll indigenatsrätt wid Prestmötet 1785, Comminister i Örby 1807, död 1825.

Peter Josias Widberg, född wid Götheborg 1791. Fadren då Fattighus-Predikant derstädes, sedan Prost och Kyrkoherde i Ökome. Student i Lund 1811, disputerat pro exercitio derstädes 1812, prestwigd 1814, Comminister här 1826.

Skolan i Örby, som bär namn af Örby och Kinna Församlingars Skola, har blifwit anlagd på 1790:talet, men deß stiftelse kan till år och dag icke närmare bestämmas. Skolan war först belägen på Godmannasäte, på gränsen af Örby och Kinna Socknar, men flyttades sedermera till Örby, der wid Kyrkan ett wackert Skolhus blifwit uppbygdt med skolrum för 60 a 70 barn, samt 2:ne boningsrum och kök för Skol-läraren. Underwisningen meddelades först af då warande Klockaren i Örby Församling, Lundwall, men wid hans frånfälle blefwo Klockare- och Skol-lärare syßlorne åtskilde, tills i början af år 1828, då de blefwo åter förenade, och komma att i framtiden oförändradt så förblifwa. Lärosättet är det Bell-Lancasterska, som sedan 1822 här med några modificationer blifwit anwändt. Underwisningsämnen äro bokstafskänning, stafning och renläsning efter tabeller, bibliska historien och catechesen med språk utantill, räkning, dock föga öfwer quatuor species i hela tal. Den nya methoden har icke ännu kunnat tillwinna sig allmänhetens fulla förtroende, dock wågar man hoppas, att deß fördelar småningom skola allt bättre inses och erkännas. Skolans fond är uppkommen genom åtskilliga donationer, dels genom testamente af framl. Capitainen wid Götha Artilleri Anagrius d. 5 Dec. 1791 på 1000 R:dr, dels genom gåfwa af Großhandlanden A. Lewgren i Götheborg d. 10 Jun. 1823, dels genom testamente af framl. Prosten i Örby Mag. N. Lundström på 1500 R:dr, allt R:g:s, hwilken sista summa aflemnades d. 5 Maji 1825. I Skolans capital är äfwen inbegripet en summa af 67 R:dr 24 ß. R:g:s, hwaraf 60 R:dr innestå i Kungsgården Öresten och 7 R:dr 24 ß. i Auditeurs-boställlet Ramnås, hwilka summor aldrig få lyftas, utan endast räntan deraf uppbäras. Deßa sammanlagda summor hafwa genom förräntningar och under vacancer af Skol-lärare så ökats, att wid räkenskapernas uppgörande d. 31 October 1827 Skolan ägde ett capital af 4199 R:dr 12 ß. 11 r:st. R:g:s. Frukten af detta capital är icke fullt tillräcklig till bestridande af Skolans alla behof och en mot Lärarens möda swarande aflöning, men i anseende till Skolhusets närwarande goda skick, torde deß behof med deß tillgångar i det närmaste uppfyllas, tills lyckligare utsigter yppas.

Berghems Pastorat,

Consistorielt, tillhör 3:dje Claßen och består af Berghems Socken, of. h. 45, förm. $24\frac{7}{8}$ mantal, folkm. 1005 personer, och Hajom, of. h. $31\frac{3}{4}$, förm. $18\frac{7}{24}$ mantal, folkm. 1030.

Det är icke kändt, att Pastoratets gränser fordom warit annorlunda än nu, men man wet, att Hajoms Socken i senare tider blifwit utwidgad på Berghems fordna område. År 1689 blef uppå ansökning resolveradt af Landshöfding von Wicken och Biskop Wallerius, att Nödinge Stakagård och Fredriksgård, som af urminnes tider hört till Berghems Socken, skulle i anseende till deras närbelägenhet till Hajoms Kyrka, hädanefter, hwad Kyrkoärender widkommer, räknas till Hajoms Socken. Wid 1723 års Riksdag blef af Kongl. Maj:t resolveradt, att Mellby Byemän, som af urminnes tid räknats till Berghems Socken, men dock i Foutskäls Kyrkogård begrafwit sina lik, skulle hädanefter för bättre beqwämlighet nyttja salighets-medlen i Hajoms Kyrka, dock med wilkor, att de wid Berghem skulle deltaga i Kyrkobyggnad och reparationer.

Berghems Kyrka, af sten, belägen på en höjd icke långt ifrån Landswägen emellan Borås och Warberg, är inwändigt 39 alnar lång, 16 bred, $8\frac{1}{2}$ aln. hög till taklisten, och har tillbyggnader af sakristia och wapenhus. Under Prosten Normans tid blef den till största delen ombygd. Tiden för deß första grundläggning är okänd *)

På Predikstolen, som är wäl arbetad, föreställas i bilder Evangelisterne med deras symboler. Altartaflan har i fonden ett försilfradt crucifix, deröfwer ses anden i dufwobild, och öfwerst det allseende ögat. Det hela är omgifwet med bildthuggeri-arbete. Nederst läses: Anno 1696 är denna altartafla förfärdigad af Kyrkiones samlade medel. Då warande Pastor Ärewyrdige och Wällärde Herr Georgius Petri Treslow. Hela Kyrkan är målad, och på läktaren föreställas i målningar Evangelisterne och Apostlarne, samt Frälsaren i midtelen.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten, wägande tillsamman 33 lod, på den förra läses: Tento. kal. Nalka Samoele. Herzmana. Hradeczkio. Pizarze. Nazamki. Sswihowie 1630. Deßutom finnes här en socknebuds-kalk af silfwer med paten utan inscription, samt en förgylld brudkrona, som wäger 29 lod.

Döpelsefunten, gjuten af malm, och uppställd på en paßande piedestal i choret, har denna inskrift: Anno Domini MCCCCXIIX factum et completum est hoc opus

---

*) Uti Pastors-archivet finnes en anteckning, som upplyser, att man år 1696 nedtog i Berghems Kyrka en af Ek förfärdigad Altartafla, af hwars inskrifter m. m. man welat sluta, att den ägt en ålder af omkring 600 år. Skulle Utsatsen wara grundad, så äger säkerligen Kyrkan en owanligt hög ålder.

opus per manus Johannis et Henrici Artificum. Ofwanföre står St. Petri bröstbild och en cirkel, hwaruti äro 3 rutor. Wigten anses wara minst 3 L:℔. Denna sunt nedgräfdes år 1563 på öfra gärdet wid Prestegården, under då warande krig emellan Swerige och Dannemark, men 100 år derefter eller 1663 blef den af Dalkarlar, som der gräfde 2:ne dammar, igenfunnen, hwilket då warande Pastor Ericus Bergius antecknat.

Klockorna i tornet af sten hafwa inga inskrifter.

Hajoms *) Kyrka, af sten, är belägen på en sandbank, och innehåller 31 alnar i längd, 15 i bredd och i höjd 6½ aln. till taklisten. Kyrkogården är, liksom Berghems, omgifwen af stenmur och portar af sten.

Predikstolen är prydd med Evangelisternas bilder, och på altartaflan föreställes Nattwardens instiftelse. I Kyrkohwalfwet äro målningar, som föreställa Frälsarens lefnadshistoria ifrån födelsen till himmelsfärden.

Kyrkans silfwer utgöres af en kyrkokalk med paten, och en socknebuds-kalk med paten, utan inscriptioner.

Uti klockstapeln hänga 2:ne Klockor **).

Till ingen af Kyrkorna finnas donationer.

Barnunderwisningen inom Pastoratet handhafwes merendels på ett berömligt sätt af föräldrarne sjelfwe, stundom af ambulatoriska Skolemästare.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Herr Nils, som anses hafwa warit den förste Pastor härstädes, af den Evangeliska bekännelsen. Att han lefde på 1540 och 1550:talen, har man funnit af ett bewis, rörande Syltereds äng, att den af ålder tillhört Prestegården i Berghem; hwilket bewis år 1597 är skrifwet af Herr Helias Petri i Thorestorp, och Herr Torstanus Magni i Istorp ***).

Herr Björn, som i 30 år här war Pastor, underskref med namnet Bero Upsala mötes beslut 1593, och afled i slutet af samma år.

Ericus Olai, om hwilken berättas, att han d. 2 Maji 1594 förordnades

till

*) Detta nog sällsamma ortnamn tros ursprungligen hafwa warit Hedom eller Hedhem af Hed (tesqua).

**) Den större har ingen inskrift, men på den mindre läses ofwantill: Soli Deo gloria in excelsis, och nedantill wid brädden: Gjuten i Götheborg, till Hajums Kyrka af Peter Böök Anno 1704.

***) Se noten å följande sida.

till Kyrkoherde i Berghem, af Biskop Jacob i Skara och hans Capitularibus och 24 de förnämste Presterna. Prosten i Larf Olaus Jacobi, som war son af Biskopen, ankom dominica 8 Trinit. för att inställa Herr Ericus uti embetet. Men Församlingen, som fattat tycke för en annan Prestman, hindrade introducendus att inkomma i Kyrkan, hwarföre han, stående wid stora Kyrkofönstret, höll sin inträdes-predikan. Uti Pastors-archivet förwaras en skrifwelse af Riksföreståndaren Hertig Carl, hwaruti han försäkrar Herr Ericus om skydd mot all oförrätt, isynnerhet från en wiß åbo i Syltered, som olagligen från Prestegården afskilt en äng *). Äfwen finnes der ett interims utslag **), rörande nämnde äng, gifwet år 1596 af Erke-Biskop Abrahamus Andreæ i Upsala, hwilken såsom tillförordnad General-Visitator genomreste Swea och Götha Riken; samt ett betyg, i samma mål utfärdadt af wißa Erici Olai Embetsbröder ***). Herr Ericus lefde sederme-

*) Wi Carl med Guds nåde, Sweriges rikes arffurste och föreståndare, Hertig till Södermanland, Nerle och Wermland etc. Göre wetterligt, att denne brefwisare Herr Eric Olai, Kyrkoherde i Berghem i Mark uti Wester Göthland, hafwer oß i underdånighet besökt och klageligen gifwit tillkänna om en äng, som en hans sockneboude, Laße i Syltered wid namn hafwer genom H:r Erik Göstafßons tillskyndan utan lag och dom tagit ifrån förenämde Prestegård, och när den orätt af sockneböuderne klagades, lät förenämde Laße olagligen och sockneböuderne owetterligen dömma ängen Presteboleт ifrån, och lade henne till sin gård Sölteред. Hwilken af ålder och urminnes häfd hafwer lydt och legat under förenämde Prestebol, efter som de bewis förmälte och innehöllo, som han oß hafwer se låtit, och honom af gamle beskedlige män gifne äro; hwilka betyga, att hon icke derifrån mistas kan, så framt Prestestommen skall eljest kunna besuten blifwa. Hwarfore han hafwer ödmjukligen begärt, det han henne igen bekomma och bruka må. Så alldenstund wi förnimme, det förenämde Eric Göstafßon hafwer således welat förminska Prestebolens ägor, och sina förbättra, derföre hafwe wi af gunst och nåde uppå Kongl. Maj:ts till Swerige och Polen etc. wår älskelige K. Herr Broders wägnar undt och efterlåtit, som wi ock nu med detta wårt öpna bref unne och nådigst tillstå förenämde Herr Eric Olai samma äng intaga, och henne sedan så härefter som hit intill, under förenämde Prestebol njuta sitta och fara såsom andre deß tilliggande ägor, såsom ock derhos tage och annamme honom med hustru och barn och allt det han äger, uti wårt fursteliga hägn wärn frid och förswar för allt öfwerwåld och orätt och särdeles att freda och förswara honom for förenämde Laße i Syltered och alle andre till lag och rätte. Så ock der någon hafwer förenämde Herr Eric Olai om någon del tilltala, så skall det ske lagligen, och icke eljest. Förbjude fördenskull härmed uppå Kongl. Maj:ts wägnar, alle och särdeles förenämde Laße att göra ofta bemälte Herr Eric häremot hinder eller förfång i någor måtto, af Stockholm d. 10 Aug. 1597. Under wårt Secret

Carolus.

**) Abrahamus af Guds försyn, Archi-Episcopus Upsaliensis, göront wetterligt, att Anno 1596 d. 26 Martii wi General Visitations-möte hölle i Örby uti Marks härad, närwarandes Ädle och Wälbördig Anders Olßon till Riddetorp, Bengt Brouteßon till Äspenäs och Wälförständig Nils Galle till Anestad, då ibland annor ärende, kommo inför wårt sittjande Capitel beskedlige gamle Dannemän af Berghems Prestegäld, och beklagade, att en äng wardt utan laga syn tagen ifrån deras Prestebol anno 1595, hwilken dertill af urminnes häfd legat hade, så efter wår tryckta ordinantia lyder, att intet skall rappas eller röfwas ifrån Prestebolen, dömde wi, förenämde äng så länge till stommen igen att häridhs syn med socknens wettskap derom, annorledes ransake och syne, och den henne tagit hade, till att betala Prestenom allt det hö han deraf bärgat hade. Det till wißo under mitt och de andre gode mäns insegel. Datum tempore et loco, ut supra. Abrahamus,

A. Ep. Ups.

(L. S.)

***) Bekänne wi efterskrefne Guds ords owärdige tjenare Helias Petri i Thorestorp och Torstanus Magni i Istorp, att oß wetterligt är, att femtio åår sedan förlidne bodde en man i Berghem, benämd Herr Nils, och på den tid wi honom först kände, war han en gammal utlefwad man, och hade bodt i förenämde Berghem ifrån sin ungdom och hade haft den ängen wid Sölteridh, som deremot gärdet liggandes är, obehindrat, som denne Laße i Sölteridh nu klandrar uppå. Att så i sanning är, under wåra signeten skrifwit i Thorestorp den 2 Aprilis Anno 1597. (L. S.)

dermera 21 år i godt förstånd med sin församling, afled år 1615 och hade förordnat, att han skulle begrafwas på det stället, der han hade hållit sin inträdes-predikan. Hwilket grafställe hittills alla hans efterträdare utwalt.

Laurentius Andreæ, se Contracts-Prostarne i Mark.

Ericus Laurentii, företrädarens son, född i Berghem 1620, prestwigd 1643 af Superintendenten Prytz, förordnad kort derefter att wara Capellan i Berghem, Kyrkoherde derstädes 1654. Gift med Pastor Johns i Surteby dotter Elin, med hwilken han hade 6 barn. Afled 1668.

Georgius P. Treslow war född i Treslöf 1640, hade studerat wid Köpenhamns universitet, och blef d. 3 Julii 1667 prestwigd i Hwalinge Kyrka af Biskop Klingius, Kyrkoherde härstädes 1669. Uti Pastors-archivet förwaras en Kunglig skrifwelse till Landshöfdinge-embetet i Wenersborg, i kraft hwaraf tillåtelse gifwes åt denne Pastor att utbyta förra Augment-hemmanet Huled emot nu warande Augmenthemmanet Syltered. Han war gift med sin företrädares dotter Christina, med hwilken han hade 10 barn. Afled d. 30 Sept. 1714, och efterträddes af sonen

Ericus Treslow, född i Berghem 1672, prestwigd 1700. Sedan han flere år warit sin Faders medhjelpare i embetet, blef han 1715 Pastor härstädes, afled 1719. Han war gift med Greta Paulin, med hwilken han hade 6 barn.

Zacharias Brandtberg, se Contracts-Prostarne i Mark.

Jöran Samuel Treslow blef Pastor 1755, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Anders Norman, född i Warberg 1744. Fadren, som war snickare, afled då sonen endast war 3 år gammal. Modren, wärnlös och fattig, inäste afstå med att hålla sonen i skolan, och insatte honom i Skräddare-lära. Af Rector Stockman intogs han omsider i skolan och blef 1765 Gymnasist, 1767 student i Lund, prestwigd till Adjunct hos Contracts-Prosten Treslow, 1780 v. Pastor, 1783 Kyrkoherde i Berghem, 1792 Local-Prost. Äfwen sina gladaste ungdoms-år tillbringade han i Berghems Prestegård, der han alltid wistades under ferierne och underwisade Prosten Treslows söner, och med hwars dotter Margaretha Helena han sedan 1781 war gift. Han hade alltid en swag helsa, och hans förwandling påskyndades af ett klent bröst; han afled 1804, 60 år gammal. Under hans tid nybygdes Berghems Kyrka och till en stor del äfwen Prestegården. Hwarje nyårsdag utdelade han Psalmböcker och Catecheser, till belöning för flitig läsning, hwilka ord han tecknade i de utdelade böckerne.

Joh. Peter Boström, se Contracts-Prostarne.

Joh. Jacob Jacobsson, Pastor härstädes 1814, se Contracts-Prostarne i detta Prosteri.

Uti Pastors-archivet finnes ingen förteckning öfwer dem, som warit Comministrar härstädes, och endast följande kunna nämnas:

Capellanen Nicolaus undertecknade 1593 Upsala mötes beslut.

Jonas Cervin, Comminister här 1692, i Örby 1696.

Ericus Laurentii war Capellan här ifrån 1643 till 1654, då han blef Pastor.

Anders Bergius, Comminister 1684, se Pastorerne i Seglora.

Thore Strömwall, Comminister 1698, död 1722.

Johan Cullén blef här Comminister år 1723, se Pastorerne i Tråslöf.

Georg Samuel Treslow, Comminister 1741, Pastor 1755, se Contracts-Prostarne.

Lars Brotander, student 1745, prestwigd 1751 till Adjunct hos Pastor i Berghem, Comminister 1755, död . . .

Samuel Torell, Comminister här 1773, Kyrkoherde i Thorestorp 1798, se sistnämnde ställe.

Anders Bollinius, Comminister härstädes 1799, erhöll transport till Comministraturen i Kalf 1816, se sistnämnde ställe.

Jacob Christ. Hedenbergh, född i Warberg d. 8 April 1783. Fadren Tullförwaltare. Student i Lund 1794, prestwigd 1808, Comminister härstädes 1817, v. Pastor 1823, Past. exam. 1826. Gift med N. Torell, dotter af Prosten Torell i Thorestorp.

Uti Pastors-archivet finnes följande af Contracts-Prosten Brandtberg gjorda anteckning, hwilken här ordgrant må anföras: År 1712 d. 1 Maji i solenes uppgång skedde ett sällsamt jordfall i Berghems Socken, utmed Åen Wiska i Hulatorps gårde, derest ett stycke af en slätt hed 500 steg ungefär i längd utmed åen och 300 steg i bredd föll ut. Och ehuruwäl sjelfwa heden eller backen war upphöjd öfwer åen till 20 a 30 fot, så lärer dock icke kunna sägas, att wattnet efter handen skurit under backen, och sålunda förorsakat jordfallet, emedan ej allenast

nast heden utan sjelfwa åbotten, till 7 a 8 alnar djupare, än åen war, uppkastades. Och det war icke nog att allt detta fältet med åbotten uppresſ, utan det drefs ock med ett fasligt gny och susande mot strömmen, samt långt öfwer andra sidan af strömmen, ståendes än i dag 5 ekar söder om åen och wepa, som tillförene stodo norr om åen, 200 alnar från sitt förra ställe. Utaf det starka susandet och underjordiska wädret, som trängde sig fram, flögo stora fiskar, buskar och jordterfwor till 3 a 4 alnar i diameter, långt upp i andra sidans ängar, 400 alnar ifrån jordfallet. Hela tiden några månader bortåt, war der en sådan beswärlig stank och lukt, dock i synnerhet de första weckorna, af swafwel och andra blandningar, att man kunde ha wända af att gå der. Öfra sandskorpan af fältet war 10 alnar tjock, der under en äfwen lika tjock jordmån af blålera, som allt bröts igenom, hwilket Landshöfdingen Sparfeldt lät mäta och aftaga. Igenom allt detta uppdämdes åen långt upp åt Örby gäld. Wid Berghems bro blef wattnet 14 alnar högre än det dagen förut warit, så att många åkrar och ängar deraf förderfwades, hwarföre ock hela häradet uppbudades att komma och grafwa öppning. Och som 22 år nu snart förledne äro, sedan detta jordfall kastades, så står en del af hålan tätt öfwerwext med aspeträd, men större delen af denna stora ojemna hålan har wallat sig till äng, dock här och der finnas många ofruktbara högar, äfwen ock mycket djupa wattugropar.

Surteby Pastorat,

Consistorielt, tillhör 2:dra Claßen, och består af följande Socknar, Surteby, of. h. 32½, förm. 21⅝ mantal; Kattunga, of. h. 16, förm. 9¼ mantal, folkm. i båda Socknarne 1395. Foutskål, of. h. 51, förm. 31⅝ mantal, folkm. 1094. Tostared, of. h. 12¾, förm. 8 mantal, folkm. 467.

Surteby *) Kyrka, belägen på en något upphöjd plan nära inwid Prestegården och wid paß ⅛ mil från stora landswägen, är ombygd 1786 och målad 1794. Deß höjd till takfästet är 8 alnar, längden 36½ och bredden 14¼ aln.

Predikstolen, öfwer hwilken är en krans, prydes af bildthuggeri-arbete, som föreställer Frälsaren och Evangelisterne. På Altartaflan ses i särskilta målningar, Frälsaren på korset, hans uppståndelse och Nattwardens instiftelse. På sidorna stå bilder af Evangelisterne, hwilka, tillika med 2:ne pelare och 4 urnor, äro förgyllde. I takhwalfwet äro åtskilliga sinnebilder målade, och på läktaren föreställes i målning Frälsaren och de 12 Apostlarne.

Kyr-

*) Uti fornhandlingar från 1500-talet kallas stället Söderstäby. Den sednare namnförändringen är således ett förkortadt uttal af ställets äldre namn.

Kyrkans silfwer består af en kalk, som wäger 35 lod, och paten $8\frac{1}{4}$ lod, med inskrift på Tyska: O! Guds lamb, som borttager werldens synder.

I Kyrkan hänga 2:ne ljuskronor af meßing, äfwen finnes der en döpelsefunt, uthuggen i telgsten.

På wäggen hänger en målad tafla, som föreställer Pastorerne Austrelius och Floderus. Anledningen, hwarföre deße Pastorer äro portraiterade jemte hwarannan är den, att Floderus blef gift med Austrelii Enka, hwilken, omgifwen af 11 barn, äfwen föreställes på samma tafla. Den är målad 1676 och har flere latinska och grekiska inscriptioner.

Uti tornet, som i senare åren är uppbygdt af sten, hänga 2:ne Klockor utan inscriptioner.

Foutskåls Kyrka, af sten, belägen på en höjd nära inwid byn af samma namn, är inwändigt 39 alnar lång, $11\frac{1}{2}$ bred och 6 alnar hög till gesimsen.

Predikstolen är gammal, och prydes af något bildthuggeri-arbete. Man har nyligen föranstaltat om anskaffandet af en ny Altartafla. På den äldre föreställes Jungfru Maria med barnet.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk, som wäger $52\frac{1}{2}$ lod och paten 10 lod. I Kyrkan hänga 2:ne ljuskronor af meßing.

På Kyrkans sydwestra sida står ett trädtorn, hwaruti hänga 2:ne Klockor *).

Kattunga Kyrka **), af sten, är belägen på en höjd och omgifwen på östra och södra sidan af berg, och på den westra af Kattungaby. Kyrkans längd är 22 alnar, deß bredd 8 och höjden till takresningen är 7 alnar. År 1710 gjordes tillbyggnad af choret. Kyrkans grundläggnings-år är okändt, och måste sökas i en ganska aflägsen tid.

Predikstolen är gammal och utsirad med något bildthuggeri-arbete. På Altartaflan föreställes korsfästelsen. Underst läses: Olaus Dahlström, Pastor 1710.

Kyrkans silfwer består af kalk, wägande 30 lod, och paten af 6 lod.

I Kyrkan hänger en ljuskrona af meßing, der finnes äfwen en döpelsefunt af telgsten, och såsom fornlemning förwaras der ett catholskt rökelsekar af gjuten malm.

Tor-

*) På den större Klockan läses denna inskrift, som införes ordgrant med deß orthographiska fel: Erator Mathias erat Abbas alito me fiat fecit anno donat Millecimo Quinquen decimo nono Companarius Johannes fac tena tue. På ena sidan synes Jungfru Maria med barnet och på den andra sidan ett kors, och några ingjutna mynt, hwars inskrifter äro oläslige.

**) Kattunga Församling begagnar nu mera Surteby Kyrka, den förra Kyrkan är således obrukelig.

Tornet, af träd, står afskildt från Kyrkan, på deß södra sida, och har 2:ne Klockor *).

Tostareds Kyrka, uppförd af eketimmer, och belägen söder om Tostareds by, nära intill wägen, som går till Kungsbacka, är 21½ aln. lång, 13 bred och 6 alnar hög till takfästet. Intill westra gafweln är uppfördt ett nyligen repareradt trädtorn.

Kyrkan blef år 1753 inwändigt målad. Predikstol och Altartafla äga inga särdeles prydnader.

Kyrkans silfwer består af kalk, 33¼ lod, och paten 8¼ lod. I Kyrkan hänger en ljuskrona af meßing, och åfwen finnes der en dopfunt af sten.

I tornet hänger en Klocka, utan inskrift.

Till ingen af Pastoratets Kyrkor äro donationer gjorda.

Barnunderwisningen bestrides af dertill antagna barnlärare.

Hwarje Socken underhåller sina fattige, hwilket sker genom friwilliga gåfwor.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Herr **Börge**, som lefwat 1542.

Herr **Hans** är den, som under namn af Johannes underskrifwit Upsala mötes beslut 1593.

Herr **John**, om honom berättas, att han stod i närmare wänskapsförhållande med sina Danske embetsbröder i Fjäre Härad, i synnerhet med Herr Thor Hjort i Frillesås, och att de ömsesidigt warnade hwarandra, då något ströfwande parti ifrån ena eller andra sidan war färdigt att rycka in öfwer gränsen. Herr John blef dock år 1648 ihjälslagen af en Dansk ströfcorps.

Herr **Swen** tillträdde 1649, död 1656.

Hans Austrelius, hwilkens familj-grouppe föreställes på en tafla i Surteby Kyrka. Han tillträdde 1658, afled 1665.

 Olof

*) På den större Klockan läses: 1686 blef denna klocka först gjuten, då K. Carl XI dertill skänkte 25 ducater, remnad och omgjuten 1792, då Gustaf III mördades af sin undersåte, Gustaf Adolph, 14 år gammal, utropades för Konung, Hertig Carl ensam Regent, Commendeur F. Liljehorn Länets Höfding, Doctor och Commendeur J. Wingård, detta Stifts Biskop, Olof Torell Kyrkoherde i Surteby, Lars Nilßon Kyrkowärd; till Kattunga församlings tienst af Joh. Björkman i Götheborg. På den mindre Klockan läses: Gloria in excelsis Deo, in terra pax, hominibus bona voluntas. Pastor Olaus Floderus Anno 1689. På nedre kanten: till Guds namns ära, är denna Klocka gjuten Kattunga församling till prydnad. På ena sidan är ett crucifix, och på den andra står: Carl XI R. S.

Olof Floderus tillträdde 1667, Contracts-Prost 1692, afled 1699.

Lars Floderus war Consistorii-Notarius, då han 1700 blef Pastor här, afled 1707.

Olaus Dahlström efterträdde Floderus i Consistorii-Notarie-tjensten 1700, och i Pastors-embetet 1707; afled 1720.

Petrus Lachonius, född i Mjöbeck 1682, der Fadren war Kyrkoherde. Student i Lund 1705, Predikant på Elfsborg 1710, emottog derefter Adjuncturen wid Biskopens Präbende Tölö, Pastor i Surteby 1721, afled 1731, efterlemnade allenast en dotter.

Andreas Maschall tillträdde 1732, Contracts-Prost 1758, död 1769.

Peter Stephan Liedberg, Pastor här 1771, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Simon Elfwendahl, student 1744, prestwigd 1748, war Comminister i Sätilla, då han hitkom 1779, Prost 1783, afled 1784.

Olof Torell, född i Istorps Pastorat 1740. Fadren Comminister derstädes. Student i Lund 1759, prestwigd 1764, v. Pastor 1778, Kyrkoherde här 1785, Local-Prost 1798, död 1814. G. m. N. Odman.

Mag. Magnus Peter Wetterlund, född i Hunestads Prestegård 1774. Fadren Prost och Kyrkoherde derstädes. Student i Lund 1793, Magister i Greifswald 1796, prestwigd 1799, E. O. Slotts-Predikant wid Warbergs Fästning 1801, v. Pastor i Fjärås 1805, Kyrkoherde i Surteby 1815, död 1817. G. m. M. Bergendahl.

Mag. Carl Benj. Beronius, född i Strömstad 1765. Fadren Rådman. Student i Lund 1784, Magister derstädes 1793, E. O. Kongl. Höghets Hof-Predikant 1796, Comminister i Kongsäter 1808, Kyrkoherde i Surteby 1818, död 1825. G. m. E. Böcker.

Samuel Hummel, född i Götheborg 1781. Fadren Pastor i Landwetter. Stud. i Lund 1791, Prest 1805, Comminister i Lundby på Hisingön 1810, v. Pastor 1812, Comminister i Askim och Frölunda 1822, Pastor här 1826, Prost 1831, opponerade wid Prestmötet s. å.

Comministrar hafwa warit:

Herr Hans Austrelius, som blef Pastor 1658.

Olaus

Olaus Borritius, blef Comminister 1659, hade Kongl. fullmakt på Wedige Pastorat, men lät öfwertala sig att återsända den, och dog såsom Comminister här 1706.

Birger Fagerström, Comminister här 1707, se Pastorerne i Hishult.

Thore Skalleroth, Comminister 1716, död 1735.

Pehr Söderström, se Pastorerne i Frillesås.

Jacob Ström, Pastors son ifrån Karreby, blef 1743 Comminister här, och hade förut warit Collega i Kongelf, afled 1765, 82 år gammal. Han war gift med Ingeborg Carleman. Man känner om honom, att han, oaktadt den höga ålder han uppnådde, aldrig haft embetsbiträde. Sonen Severinus blef Prost och Pastor i Slöinge.

Peter Wetterström, student 1752, prestwigd 1758, Comminister 1767, död 1780.

Lorenz Bergendahl blef Comminister 1781, afled 1785.

Samuel Anton Carlberg, född i Kalfs Prestegård 1750. Fadren Prost och Kyrkoherde derstädes. Student i Lund 1775, prestwigd 1779, Comminister härstädes 1785, v. Pastor 1795, afled 1810.

Gustaf Lysell, se Comministrarne i Istorp.

Joseph Jeurling, född i Okome Pastorat 1786. Fadren Hemmansbrukare. Student i Upsala 1809, prestwigd 1810, Comminister härstädes 1817. Gift med N. Kuylenstjerna.

Istorps Pastorat,

Consistorielt, tillhör 1:sta Classen, och består af **Istorps Socken**, of. h. 45½, förm. 35⅝ mantal, folkm. 1359. **Öxnewalla**, of. h. 41, förm. 26½ mantal, folkm. 1010. **Horred**, of. h. 35, förm. 24 mantal, folkm. 982.

Istorps Kyrka, af sten, har ett högt läge, nära inwid Istorps by och Prestegården, är 45 alnar lång och 14 alnar bred, blef ombygd och förlängd 1804, och samma år försedd med stentorn, hwars höjd är 26 alnar.

Predikstol och Altartafla, wäl målade, sakna inskrifter. På altaret är ställdt ett hwitmåladt kors.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten, som wäga tillsamman $59\frac{1}{2}$ lod, samt oblatask, förärad till Kyrkan af Prosten Carolstadio, anno 1648.

I tornet hänga 2:ne Klockor *).

En grafsten finnes wid södra Kyrkodörren med följande inscription:

Skyler sten en hjeltes ben, som hette Nils Hjulhammar,
Christina Krabb hans äkta mak här hwilar ock från jammer
För stort förstånd och trofkap han wann adelskap wid hofwe
Ett compagni med renomé, samt Majors plats på Lowe
Med magen sin war han helt fin, Sex barn Gud thennom skänkte
Tre Sät Hoggård med stort förråd han barnen sin förtjente
Hans ålder war 67 år, Them Fruen ocksä nådde
Der själ ar fro a himmelro, ha glädje utan made.

Öfwer denna inscription är Hjulhammarska wapnet och en latinsk vers, som ej hel och hållen kan läsas. Hwad som blifwit uthugget på sidorna af stenen, är äfwen af ålder utnött.

Till Kyrkan hörer en äng, belägen på det så kallade Krantsbronäs, en udde utåt sjön Wiskelången, emellan Wiskeån och den så kallade Lilleån.

Öxnewalla Kyrka, af sten, har ett högt läge på hemmanet Kyrkobackas gärde och på obetydligt afstånd från Wiskeån, är 25 alnar lång och 11 alnar bred. Inwid Kyrkan uppbygdes åren 1788 och 1789 ett stentorn, hwars höjd är 18 alnar. Tiden för Kyrkans första grundläggning är okänd. År 1825 d. 21 Junii nedslog åskan i spiren på tornet, och antände tornets och Kyrkans trädwerk med en sådan hastighet, att ingen räddning war möjlig. Kyrkans iståndsättande werkställdes likwäl med den drift, att samma år den 23 Oct. der åter kunde hållas gudstjenst **).

Altartafla finnes efter branden ingen, och Predikstolen utgöres af sammanfogade stycken af den i Kyrkan förut warande.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk, wägande $23\frac{3}{4}$ lod, och paten $5\frac{1}{4}$ lod.

Wid förutnämnde brand, som öfwergick Kyrkan, nedsmulto 2:ne sköna ringklocker, af hwilka den mindre wägde 5 Sk:℔. För närwarande har Kyrkan inga

*) Den större, först gjuten år 1639, hade denna inskrift: Salvator mundi, Salva nos. Capitain Nils Hjulhammar, Laurentius Benedicti Pastor Anno 1639. Samma Klocka blef sedan omgjuten 1773, är nu utan inskrift, wäger 5 Sk:℔. På den mindre läses: In excelsis soli Deo gloria. Hörer du mitt rop och ljud Lyft ditt hjerta upp till Gud, Gack till Kyrkan fall der ned, Hör Guds ord, läs, sucka, bed. Warande Pastore Aegidio Borelio, förfärdigad i Götheborg, af Peter Böök år 1707.

**) Kyrkan ombygdes 1825.

ga Klockor, men hemmansåboen Abraham Anderßon i Hås har förärat 1000 R:dr B:co, för att dermed inköpa en Klocka.

Horreds Kyrka, belägen midt uti Horreds by, nära intill Hornsjön, är 22 alnar lång och 10 alnar bred. Kyrkans ålder är obekant. Men om Kyrkans i senare tider skedda utwidgande finnes på läktaren antecknadt: 1770 blef Kyrkan förlängd med ett chor, 1779 målad, Helling Pastore. Kyrkan är i ett förfallet tillstånd, och sten är redan framförd till en total ombyggnad *).

På Altartaflan föreställes Nattwardens instiftelse, och nederst läses 1 Joh. 4: 9. Derpå är Guds kärlek till oß uppenbar worden, att Gud hafwer sändt sin enda Son i werldena, att wi skolom lefwa genom honom. Johan Aurelio Pastore. Anno 1733.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten, wägande tillsamman 23 lod.

De i nya stentornet hängande Klockor äro utan inscriptioner.

De fattige underhållas genom årliga sammanskott i säd och penningar, hwilka bestämmas efter förefallande behof.

Barnunderwisningen bestrides genom ambulatoriske Skolemästare **).

Pastorer härstädes hafwa warit:

Torstanus Magni, född i Istorp 1527, prestwigd 1546, Pastor i Kalf 1551, Pastor i Istorp 1566, död d. 6 Febr. 1614.

Laurentius Benedicti, Pastor 1616, och fortsatte här sin tjenstgöring wid paß 25 år.

Christophorus Erici Carolstadius, hitkom 1635, men blef ej Pastor förr än 1643, död 1677, se Contracts-Prostarne i Mark.

Thore Landtman, war Lector i Götheborg, innan han 1677 blef Pastor här, afled 1679.

Aegidius Borelius blef Pastor här 1680, se Contracts-Prostarne i Mark.

Joan Aurelius blef Pastor 1722, afled 1758, se Contracts-Prostarne i Mark.

 Pe=

*) Denna ombyggnad werkställdes åfwen 1828.

**) Framlidne Häradsskrifwaren Gustaf A. Frölichs ansenliga testamentariska donation till fördel för fattiga barns underwisning här i Pastoratet har grundlagt en underwisningsanstalt som snart blifwer färdig att öppnas till begagnande.

Petrus Helling, Pastor i Istorp 1760, se Contracts-Prostarne.

Fredric Adolf Silwander, född i Götheborg 1747. Fadren Rådman. Student i Upsala 1765, prestwigd 1770, E. O. Bat. Predikant wid Gyllengranatska Regementet och tillika Aftonsångs-Prest wid Kronhuset i Götheborg 1771, Bat. Predikant wid samma Regemente och Slotts-Predikant på Ny Elfsborg 1774, Pastor wid samma Regemente och Garnizons-Kyrkan i Götheborg 1780, Kyrkoherde i Istorp 1793, Prost 1798, afled 1813. War gift med Maria Minten.

Doctor **David Magnus Hummel**, se Domprostarne.

Mag. **Andreas Kollinius**, Pastor i Istorp 1819, se Contracts-Prostarne.

Mag. **Nils Paulßon**, se Domkyrko-Comministrarne.

Comministrar hafwa warit:

Swen Olofßon, som war Comminister här wid år 1588, underskref Upsala mötes beslut 1593, blef sedan Kyrkoherde i Fristad, och war fader till Biskop Olaus Svenonis Fristadius i Skara. Se Rhyz. Episcop. p. 190.

Ericus Nicolai skall hafwa blifwit Comminister här 1642, blef Pastor i Kongsäter 1658, död 1676.

Johan Torelius, prestwigd 1655, Comminister 1677, Compastor med Borelius 1680, afled 1709, då han warit Prest i 54 år. Det berättas, att han och hans halfbroder Öjer Borelius woro på en gång sökande till Kyrkoherdelägenheten i Istorp, och träffade den öfwerenskommelse, att hwilkendera, som erhöll Pastoratet, skulle lemna hälften af inkomsterne till den andre, som då skulle wara Comminister, hwilkens inkomster likaledes skulle delas dem emellan. Detta ömsesidiga löfte hölls heligt under deras lifstid, och upplyser tillika inscriptionen på altartaflan i Örnewalla Kyrka, som antyder året, då taflan målades: Pastoribus Borelio et Torelio.

Christopher Torell, son af den sistnämnde, prestwigd 1699, Comminister 1709, död 1716.

Christopher Borell, son af Prosten Aegidius Borelius. Prestwigd 1716, Comminister 1717, blef Kyrkoherde i Ölmewalla 1735, afled 1737.

Johan Torell, född 1705, son af förutnämnde Christopher Torell. Prestwigd 1730, Comminister här 1735, död 1772. G. m. Maria Bruhn, Pastors dotter från Ahrstad.

An=

Andreas Christman, född 1741, student 1764, prestwigd 1768, v. Pastor 1771, Comminister här 1772, afled 1777. G. m. Petronella Helling.

Petrus Samuel Wennersten, se Pastorerne i Åhrstad. G. m. Christmans Enka, Petronella Helling.

Magnus Gabriel Olßon, född i Hakestad af Okome Pastorat 1758. Fadren Hofrätts-Commißarie. Student i Lund 1777, prestwigd 1780, E. O. Amiralitets-Predikant 1782, v. Pastor 1786, Comminister här 1790, död 1816. G. m. Johanna Götherström, Pastors dotter från Åhrstad.

Gustaf Lysell, dotterson af ofwannämnde Johan Torell, född i Istorps Pastorat 1780. Fadren Fendrik. Student i Lund 1801, prestwigd 1805, Comminister i Surteby 1811, Comminister i Istorp 1816, v. Pastor 1821. G. m. Anna Marg. Lychou, dotter af Kammereraren wid Arméens Flotta J. G. Lychou.

Kongsäters Pastorat,

Consistorielt, tillhör 2:dra Claßen, och består af Kongsäters Socken, of. h. 25, förm. 15¼ mantal, folkm. 705 personer. Gunnarsjö, of. h. 28½, förm. 10⅜ mantal, folkm. 564. Grimmared, of. h. 30, förm. 14½ mantal, folkm. 605. Skedeskamma, of. h. 32⅜, förm. 14⅜ mantal, folkm. 796 personer.

Kongsäters Kyrka, af sten, är belägen på en höjd nära allmänna farwägen, som leder från Halland genom detta Pastorat till Thorestorp. Kyrkans längd, inwändigt tagen, är 35½ alnar, deß bredd 12½, höjden till gesimsen 7½ aln. Intill Kyrkans westra gafwel står ett trädtorn, hwilket inom få år kommer att nedtagas och i deß ställe uppföras ett af sten. Kyrkans ålder är okänd, men den är för närwarande i ganska godt stånd, efter att hafwa i senare åren undergått betydliga reparationer.

Predikstolen saknar inskrifter. På Altartaflan föreställes Frälsarens nedtagande af korset, hwarunder läses: Det är fullkomnadt.

Kyrkans silfwer, wägande 44½ lod, utgöres af kalk *) och paten. Deßutom finnes en mindre socknebuds-kalk med paten.

I tornet hänga 2:ne wälljudande Klockor **).

Gun-

*) På kalken är tecknadt: Gifwen till halfwa wärdet af Åbon Bengt Bengtßon i Oxhult och till andra hälften af Kyrkoherden N. E. Bernström och församlingen, till Kongsäters Kyrka 1825.

**) På den större Klockan läses: J. H. S. Beatus, qui timet Dominum. Pehr Anderßon, Anders Anderßon

Gunnarsjö Kyrka, af sten, har ett mycket högt läge *) utmed wägen, som leder från Halland till Thorestorp, och innehåller 29 alnar i längd, 12 i bredd, 6 alnar i höjd. Inwid Kyrkan uppmurades år 1821 ett stentorn. Kyrkans ålder kan ej bestämmas, men den är för närwarande i godt stånd, wäl inredd och målad. På Altartaflan föreställes i målning Frälsarens död på korset.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten, och af en mindre kalk med paten, som begagnas i socknebud. År 1825 inköptes till denna Kyrka en dyrbar meßeskrud af swart sammet med silfwer-broderi.

Uti tornet hänga 2:ne harmoniskt ljudande Klockor **).

Till denna Kyrka har Församlingen donerat en liten från Thorestorps Pastorat wunnen skogsmark, som bortarrenderas för 10 R:dr R:g:s årligen.

Skedeskamma †) Kyrka, af sten, är inwändigt 33 alnar lång, 13 bred och till gesimsen 6 alnar hög. Inwid westra gafweln är uppfördt ett trädtorn, hwars höjd är 26 alnar. Kyrkans ålder är okänd. Den befinnes i ett förfallet tillstånd, och skall med första nedrifwas för att lemna rum för ny Kyrka och tornbyggnad, hwartill redan collect och stamboksmedel blifwit uppburna ††). Kyrkan har något upphöjdt läge, nära intill sjön Mesern, öfwer hwilken utsigten sträcker sig till de på andra sidan warande skogbewuxna berg i Hwalinge Pastorat. På de 3:ne andra sidorna äro widsträckta åkerfält, som omgränsas af berg eller skogar.

På Altartaflan föreställes i bildthuggeri Frälsarens död på korset, och derunder

derßon Anno 1630. Den mindre har följande inscription: Allt det anda hafwer, lofwer Herran, Hallelujah. Gudi till ära, Kongfäters församling till tjenst är denna klockan gjuten i Pastoris Herr Olof Erikßon Pijls tid Anno 1693.

*) Ehuru denna Kyrka är på 4 mils afstånd från hafwet kan den likwäl med kikare ses af sjöfarande. Denna omständighet, i förening med Kyrkans namn, har twifwelsutan gifwit anledning till en i denna trakt känd forusägen, som förmäler, att en Sjöman wid namn Gunnar warit i sjönöd nära Warberg, men att Gunnarsjö Kyrka war det sjömärke, som gaf honom rättelse, hwarigenom han undslapp faran. Han hade sedan för att gifwa uttryck åt sin tacksamhet anslagit en betydlig penningesumma till uppbyggande af en ny Kyrka i den förras ställe. Församlingen för att uttrycka en motswarande erkänsla, hade sedan utbytt ställets förra namn mot Gunnarsjö af Gunnar i sjön.

**) På den större Klockan läses, jemte historiskt inskrift om gjutningsåret 1812, följande: Denna malm som wida höres, Biuder andakt med sitt ljud. Då din själ och hjerta röres, War beredd åkalla Gud, Han som från sin nådes boning, Gläder hwar en trogen själ, Och uti sin sons försoning Skänker trogna ewigt wäl. Den mindre har jemte berättelse om gjutningsåret 1821 följande inscription: Min Wän wid denna malmens ljud, Dig fram till helgedomen hasta Hör rösten af Guds andas bud, För nådastolen dig nedkasta Att bedja och att prisa Gud.

†) Skedeshem eller Skedeskamma, som nu mera kallas Carl Gustaf, ligger just i gränsskilnaden emellan gamla Swerige och den i sednare tid från Danmark wunna provinsen Halland. Man tror derföre, att namnledningen hämtas af skeda (skilja) och kam, hwarigenom man liksom på hårsmonen åtskiljt rikenas fordna områden.

††) Kyrkan ombyggdes 1828 och uppfördes då torn af sten.

der läses: Sannerligen han bar wår krankhet och lade uppå sig wår sweda. Es. 53: 4, samt årtalet 1716. På Kyrkowäggen hänger en äldre Altartafla, på hwilken är tecknadt årtalet 1627.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten.

I tornet hänga 2:ne Klockor *).

Grimmareds Kyrka, af sten, belägen på en owanligt hög backe, icke långt från farwägen, som går från Sellstorp, är inwändigt 33 alnar lång, 13 bred och till takfästet 7 alnar hög. Inwid Kyrkan är ett stentorn af omkring 28 alnars höjd.

På Predikstolen föreställas de 4 Evangelisterne, och läses denna inskrift: Den der af Gudi är, han hörer Guds ord. Joh. 8: 47, samt årtalet 1716.

På Altartaflan föreställes, i bildthuggeri, Frälsarens död på korset, och derunder fins denna inskrift: Jesus är död för wåra synder efter skrifterne. Gudi till ära och deß församling till prydnad Anno 1702. Wälb. Herr Peder Reuterström Wälb. Fru Ingrid Silfwerlod Past. et Præp. Olaus Pijhl.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten. På den förra läses: Genom sammanskott af Kyrkoherden N. E. Bernström och församlingens medlemmar gifwen till Grimmareds Kyrka år 1824.

I tornet hänga 2:ne wälljudande Klockor. Den större omgjuten år 1820, och den mindre omgjuten 1796.

Kyrkan äger i donation en äng, som årligen bortarrenderas för 2 R:dr R:g:s.

I afseende på fattigwården företer sig någon olikhet inom Socknarne af detta Pastorat. I Kongsäter försörjas de fattige genom sammanskott, hwilkas belopp årligen bestämmas i förhållande till de fattigas antal. I Grimmared tillåtes kringgående inom Socknen, och till de orkeslöse skickas underhåll i säd och penningar. I Gunnarsjö uppbyggdes år 1826 ett Fattighus, der de mest behöfwande intagas. Uti Skedeskamma Socken blef år 1825 uppbygdt ett fattighus, bestående af 3:ne rum och kök **). På sockneståmma blefwo samma år föl-

*) På den större finnes, jemte historisk inskrift om gjutningsåret 1812, följande: Att solen nu uppgår och folk till arbet skall ila, Att hon går åter ned och menskan skall sig hwila, Att Gudstjenst hållas må, och folk sin Gud åkalla Att sammankalla folk när eld will öfwerfalla, Att båda det en själ från jorden togs till Gud, Att lik i jorden göms, det tecknas med mitt ljud. Den mindre Klockans inscription är: Mitt namn Johanna Andrietta, Mitt ljud hos Eder skall uträtta, förenta samling håll Guds lof m. m., och årtalet 1772.

**) Huset kan rymma 20 personer, men för närwarande finnas der blott 4 fattighjon intagne.

jande stadgar antagne, efter hwilka denna Sockens fattigwård skulle handhafwas. 1:o Kyrkorådets medlemmar utgöra Fattigförsörjnings-Comitén, i hwilken Kyrkoherden är Ordförande. 2:o Alla de i socknen, som behöfwa understöd, böra dertill anmäla sig hos Comitén, då Comitén med 2:ne af Pastor tillkallade åboer, i den roten boende, der den behöfwande wistas, skall undersöka, huruwida den sig anmälande behöfwer understödet. 3:o Den som på detta sätt blir på Fattigförsörjningen antagen, skall inflytta i fattighuset och medtaga sin lösegendom, hwilken af den inflyttande får begagnas, men efter deß död tillfaller fattigkaßan. Finnes någon tillhörighet, som icke kan medföras, säljes den genast efter fattighjonets inflyttning och penningarne tillfalla fattigkaßan. 4:o De i denna ordning på fattighuset intagne, skola der för lifstiden åtnjuta underhåll, hwars belopp bestämmes efter hwarje persons större eller mindre arbetsförmåga, och skall Comitén bereda arbetstillfälle, i fall fattighjonet sjelf icke kan skaffa sig arbetsförtjenst. 5:o Barn, hwilka af Comitén anses berättigade till understöd, skola icke i fattighuset intagas, utan på andra ställen inaccorderas för att erhålla tillsyn och wård. 6:o En sköterska utses af Comitén bland de intagne fattighjonen, hwilken emot ersättning skall wårda de sjukliga fattige. 7:o Såd och potatoes sammanskjutas, sålunda, att af hwarje helt hemman erlägges 24 kappar korn och 120 kappar potatoes, och af mindre hemman proportionaliter härefter. Hwad som af såd och potatoes öfwerblifwer, skall försäljas, och penningarne derföre tillfalla fattigkaßan. 8:o Wed framköres af åboerne rotewis, ett laß af matlaget, och torparne i hwarje rote hugga sin rotes framförda wed. I November månad 1826 war fattigkaßans behållning 99 R:dr 21 ß. och 2 tunnor öfwerblifwet oförsåldt korn. Man förmodar, att genom räntepenningar, auctionsmedel och de årliga sammanskotten, fattigkaßan i den mon skall tillwexa, att efter någon tids förlopp den sjelf med obetydligt bidrag af sockneboerne kan underhålla de fattige.

Pastorer hafwa warit:

Herr **Magnus**, som war Pastor omkring 1580. Om honom finnes ingen widare underrättelse, än att han underskrifwit Upsala mötes beslut 1593.

Laurentius Andreæ Kalf blef sedermera Pastor i Gällstad och Contracts-Prost i Kind, se Contracts-Prostarne derstädes.

Ericus Nicolai, död d. 3 Mars 1676.

Olaus Erici Pijhl, Pastor här 1675 *), se Contracts-Prostarne i detta Prosteri.

Eri-

*) Efter denna Pastor förwaras ännu i Kongsäters Kyrka ett gammalt och af tidens åwerkan nästan förstördt

Ericus Olai Pijhl, son af förenämnde Olaus Erici, född 1679, prestwigd 1701, Comminister i Kongsäter 1703, blef Pastor 1712 medan Fadren ännu lefde, död 1727. Öfwer honom höll Kyrkoherden i Istorp Joan Aurelius lik-predikan med anledning af Num. 20: 28, 29.

Johan Lysell, född 1685 i Dalstorp, der Fadren war Pastor. Studerade i Upsala, prestwigd 1714, Collega Scholæ i Halmstad 1715, Slotts-Predikant på Elfsborg 1718, Pastor i Kongsäter 1728, utmärkte sin embetstid här genom betydliga reparationer, som han lät företaga wid Pastoratets alla Kyrkor, predikade wid Prestmötet 1749, dog 1762. G. m. Brigitta Lithenia, Pastorsdotter från Borås *).

Gustaf Bökman, född i Skrötås i Kind 1718. Fadren Militair. Student 1738, prestwigd 1745, Pastor wid Elfsborgs Regemente omkring 1750, Kyrkoherde här 1766. Under loppet af 3:ne år hade Bökmans medsökande v. Pastor S. J. Ström, åt hwilken pluraliteten wid walet först blifwit tillerkänd, innehaft Pastoratet. Wid sedermera yppad twist förlorade Ström sina anspråk derpå, och erhöll transport till Slöinge. Förlamad i högra sidan under 7 års tid, afled Bökman af slag d. 15 Dec. 1780.

Jonas Wallin, född i Ljungby Pastorat 1718, student 1741, prestwigd 1743, Comminister i Fagered 1758, blef 1759 under en kort tid Ostindisk Skepps-Predikant, bibehöll likwäl Comministraturen, hade 7 gånger warit uppförd på Pastors-förslag, innan han 1782 blef Pastor i Kongsäter, död 1794. G. m. Anna Elisabeth Bagge, Pastorsdotter från Fagered.

Jacob Davidßon Ekman, född i Eldsbergs Pastorat 1744, student 1760, prestwigd 1767, E. O. Bat. Predikant wid Elfsborgs Regemente 1771, v. Pastor 1777, Comminister i Kongsäter 1783, Pastor härstädes 1795, död 1807. War gift med Helena Bökman.

Gudmund Anders Bökman, se Contracts-Prostarne i Mark.

 Nils

epitaphium, hwarpå Herr Olaus, omgifwen af en familigrouppe, finnes portraiterad. I midten af denna tafla synes Jesus på korset, hwarwid å ena sidan finnes tecknadt 5 Mos. 33: 3. Es. 43: 24, samt et vivere volo et mori cupio inter brachia Salvatoris mei. Augustinus. Å andra sidan Joh. 6: 40 samt Hora mortis meus flatus intret, Jesu, tuum latus Bernh. Öfwer Kyrkoherden: Jag är din tjenare, underwis mig. Ps 119: 125, tillika med orden omnia mihi Jesus O. E. Pijhl ætatis suæ 35. Öfwer hustrun: Tänk på mig Gud till det bästa Neh. 13: 31, samt in hoc signo vincam. B. H. Kalf ætatis suæ 35. Bredwid fadren står sonen O. E. P. ætat. 6, hållande i högra handen en uppslagen bok, med orden: Gif mig nu Herre wisdom och förstånd 2 Par. 2: 10. Bredwid modren döttrarne M. O. P. ætat 7 och A. O. P. ætat. 4. Anno 1684.

*) Lysell war tillstädes på Elfsborg under belägringen 1719, och man finner om honom antecknadt följande: "Han hade fått sitt ställe i Kyrkan att bewaka bönestunderne, och sköta de sjuke med tröst och Herrans nattward. Änskönt fiendens kulor och bomber liksom haglade ned och hoptals flögo genom Kyrkans fönster och dorrar, blef dock presten på sitt rum roligt och stilla, och gjorde hwad honom ålagdt war."

Nils Erasmus Bernström, född i Engelholm 1778. Fadren Garfware. Student i Lund 1791, Prest 1802, erhållit indigenats-rätt i Götheborgs Stift 1806, v. Pastor 1810, Comminister i Uddewalla 1813, erhöll på begäran dimißion från Comministers-tjensten 1817, Pastor i Kongsäter 1822, Prost 1830. G. m. Maria Bagge, död 1833.

Mag. O. M. Torell, se Comministrarne i Sätilla.

Comministrar hafwa warit:

Peter Håkanßon Balf, som är den förste Comminister, om hwilken underrättelse kan erhållas. Han war född 1647, afled 1703, af en wådlig händelse under en ridt.

Ericus Olai Pihl, Comminister 1703, se Pastorerne.

Petrus Bergström, född 1679, prestwigd till Pastors Adjunct i Istorp 1714, Comminister 1718, död 1753.

Canutus Landberg, född 1713, student 1740, prestwigd 1745 till Adjunct hos Pastor i Tranemo, Comminister 1753, död 1768.

Olaus Bjerrulf, student 1745, Phil. Candidat . . ., prestwigd 1752 till Adjunct hos sin Fader, som war Pastor i Spekeröd, Comminister i Kongsäter 1768, afled 1783.

Jacob Davidßon Ekman, se Pastorerne.

Gudmund Anders Bökman, se Contracts-Prostarne i Mark.

Carl Beronius, se Pastorerne i Surteby.

Elias Sandberg, född i Götheborg 1783. Fadren Murare-Gesäll. Student i Lund 1802, prestwigd 1808, Comminister härstädes 1819, v. Pastor 1825, Comminister i Tölö 1833. G. m. Maria Göthenstén, Pastorsdotter från Tråslöf.

Carl Fredric Hygrell, född i Weddige 1795, Prest 1818, v. Pastor 1831, Commin. här 1834, erhöll på begäran dimißion från Comministraturen s. å., v. Pastor i Fäßberg 1835.

Anders Freding, född i Thorsby 1794, Prest 1819, Commin. här 1835.

Thorestorps Pastorat,

Consistorielt, tillhör 3:dje Claßen och består af Thorestorps Socken, of. h. 42, förm. 16⅜ mantal, folkm. 919. Öxabäck, of. h. 30¼, förm. 11¾ mantal, folkm. 937. Ellekulla, of. h. 43⅝, förm. 15¼ mantal, folkm. 527.

Af

Af det sammanräknade hemmantalet i Oxabäcks Socken, äro 5⅞ förmedlade hemman i jordeboken upptagne under Holtsljunga Socken af Kinds Härad, der de äro belägne. Orsaken härtill är den, att år 1652 blefwo nämnde hemman afsöndrade från Holtsljunga Socken och lagde under Gresskapet på Öresten, till ersättning hwarföre Pastor i Mjöbäck erhöll Kronohemmanet Strömma i Elfsereds Socken, till, såsom det heter, sublevation för saknade Pastors inkomster af förbemälte Hemman, hwilka sedan tillhört Oxabäcks Socken i Marks Härad. Handlingarne härom förwaras i Pastors-archivet.

Thorestorps Kyrka, af sten, tegeltäckt och försedd med trädtorn, är belägen på en jemn och wacker plan. Deß längd är 40 alnar, bredden 14 och höjden 12 alnar. Den afbrann genom wådeld 1784 tillika med Prestegården, då Pastors-archivet och alla äldre handlingar gingo förlorade. Följande året uppbyggdes Kyrkan åter på samma ställe, som förut, men gjordes efter behofwet rymligare. År 1818 blef den försedd med nya och större fönster.

På Predikstolen föreställas i målning de 4 Evangelisterne, och på Altartaflan, som är gjord 1801, föreställes äfwen i målning Frälsaren på korset.

Kyrkans silfwer, wägande tillsamman 104 lod, utgöres af kalk, paten och brudkrona. På kalken läses: Thorestorps Kyrkokalk, omgjord 1792. Kalkens nedra del är gammalt arbete. På handfästet läses: Jhesus, Maria, och på fotställningen är Frälsarens bild fastnaglad.

I tornet hänga 3:ne Klockor *).

På Kyrkogården ligga fyra större grafstenar. 2:ne af dem äro sönderslagne, hwilket sannolikt skett, då Kyrkan afbrann. Inscriptionerne äro till det mesta oläslige, dock kan på den ene af de mest skadade läsas årtalet 1603. På den andre, der bilder af man och hustru äro uthuggne, emellan hwilka skönjes ett uthugget crucifix, kunna blott läsas orden: Johannes Nicolai med sin k. hustru 1626 **). De 2:ne andra grafstenarne äro oskadde och ligga söder om Kyrkan nära intill Kyrkomuren. Under den ene af deße hwilar en wid namn Christopher Ribbing, hwil-

*) På den större är följande inskrift: År 1784 thorsdagen före pingst, afbrunno Thorstorps Prestegård, Kyrka och Klockstapel. 3:ne sköna klockor smulto. 1785 stod Prestegården uppbygd på annor tomt, då blef Kyrkan upprättad och inredd, och år 1786 denna Klocka gjuten i Jönköping. På andra sidan står: Hela werlden fröjdes Herran, Tidigt och af hjertans grund, Kommer hit från orter fjerran, I som stån i hans förbund, Träder fram med lust och fröjd Priser Gud i himmelshöjd. På mellanklockan står följande: 1786 i K. Gustaf III:s regeringstid blef denna Klocka gjuten i Jönköping af Jonas Magnus Fries, då war Herr Johan Bernhard Lidberg Kyrkoherde i Thorestorp. På andra sidan står inskrift af Es. 2: 2. På den lilla Klockan: Anno 1786 tristia post fata hoc factum est æs Junecopiæ, per artem Jonæ Magni Fries. På andra sidan är inskrift af D. Ps. 150: 1, 6.

**) Då man wet, att år 1627 en ny Kyrkoherde tillträdde Pastoratet, så är det icke osannolikt att denne Johannes Nicolai, som afled året förut, warit företrädaren. Men en blott förmodan har ej warit tillräcklig grund för att upptaga honom uti förteckningen på Pastorerne.

hwilken uti militäriskt costume föreställes uthuggen på stenen. Blotta årtalet 1607 och den aflidnes namn äro läsliga. Under den andre hwilar Nils Ribbing med sin fru. Begge föreställas uthuggne på stenen, med ett crucifix emellan dem. Af inscriptionen, som står rundt omkring stenen, kan intet mera läsas, än följande: Här ligger begrafwen den ädle och wälbördige man Nils Ribbing till Sanserid, hwilken afsomnade saligen anno 1530, samt hans k. hustru den ädla och wälbördiga Fru Anna Olofsdotter, som afsomnade d. 12 Maj anno . . . Gud ware deras själ nådelig ewinnerligen Amen! Hwarest deße Ribbingar inom Pastoratet warit boende, kan nu ingen upplysa.

Oxabäcks Kyrka, af sten, under spåntak, och försedd på södra sidan med 2:ne wapenhus, är belägen på en liten höjd, och innehåller 37 alnar i längd, 12½ i bredd och 12 alnar i höjd. År 1781 blef Kyrkan, i anseende till en tilltagande folkmängd, tillökt med 19 alnars längd.

På Predikstolen, som förfärdigades 1781, föreställas i målning de 4 Evangelisterne, och på Altartaflan Frälsaren på korset. Nederst på taflan läses: År 1781 blef detta Herrans hus och tempel tillökt och förnyadt, samt år 1796 med målning beprydt. På sidorne af Altartaflan läsas Joh. 3: 16. 1 Joh. 4: 19.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och 2:ne patener. Kalken, wägande 48 lod, är omarbetad till öfra delen 1772, nedra delen ifrån skålen är gammalt arbete. I bottnen stå bokstäfwerne M. M. S. 1619. M. M. D. På fotställningen äro 3:ne emblematiska bilder graverade och ställde i triangel med denna öfwerskrift: Spes fides charitas. På handfästet äro 6 upphöjde qwadrater, och på hwarje af dem är en af bokstäfwerne J. H. E. S. U. S. Det ena patenet, wägande 9 lod, har under bottnen samma bokstäfwer och årtal som kalken. Det andra patenet 5 lod, har denna inskrift: Gifwet till Oxabäcks Kyrka 1807 af Fabrikör F. Langlett i Borås.

Uti klockstapeln hänga 2:ne Klockor *).

Ellekulla Kyrka, af sten och tegeltäckt, är belägen på en liten höjd wid wägen emellan Thorestorp och Kungsäter och innehåller 35 alnar i längd, 12 i bredd och 12½ aln. i höjd. År 1794 blef den tillbygd och 1796 målad.

På Predikstolen föreställes i målning Frälsaren, med underskrift: Salvator mundi, samt på sidorna Evangelisterne; på Altartaflan, gjord 1796, ses uti särskilda afdelningar Christi korsfästelse och nattwardens instiftelse. Den gamla Altar-

*) På den mindre läses följande: Gjuten 1814, då Samuel Torell war Prost och Kyrkoherde, och Magnus Peter Torell Comminister. På andra sidan är inskrift af D. Ps. 95: 6. och af Jer. 22: 29. O! land land land hör Herrans ord. Jönköping P. M. Fries.

Altartaflan hänger i Kyrkan på norra wäggen och föreställer Nattwardens instiftelse med denna inskrift: In Dei honorem atque hujus templi ornamentum tabula hæc pictura adornata, procurante Domino Andrea Gadelio, P. A. P. Thorestorpensium die 3 Oct. Anno 1687.

På norra sidan af hwalfwet läses: Guds heliga namn till ära, är denna Kyrka öfwer allt målad och utsirad, hwartill Fabriqueuren Philip Langlett i Borås en stor del förärat. Då warande Kyrkoherde Gunnar Bredell, Anno 1760. På Altaret, midt emot stora gången, läses: Spectator, templum quoad priorem partem denuo restitutum posteaque pictura ornatum, procurante Domino Christophoro Torell P. A. P. Thorestorpensium, heic vides.

Kyrkans silfwer wäger 31 lod. På kalken är denna omskrift: omgjord år 1769, då Joh. Bernh. Lidberg war Kyrkoherde.

Uti ett trädtorn hänga 2:ne Klockor *).

Till ingen af Pastoratets Kyrkor äro donationer gjorde. Barnunderwisningen handhafwes för det mesta af föräldrarne sjelfwe, emedan hemmanens från hwarandra afskilda belägenhet motwerkar inrättningen af ambulatoriska skolor. De fattige försörjas genom årliga sammanskott. Till Öxabäcks Församlings fattige har fordom Drängen Pehr Jönßon i Hörsås testamenterat sin efterlemnade lösegendom, wärderad till 500 R:dr R:g:s, men den aflidnes förordnande har genom slägtingarnes åtal blifwit twist underkastadt.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Elias, som ock kallade sig Helge, har underskrifwit Upsala mötes beslut 1593, war Contracts-Prost.

Petrus Svenonis war Comminister i Gällstad, då han 1627 blef Pastor här.

Jean Torell tog sig tillnamn af Thorestorp.

Anders Gadelius war först Comminister här, blef sedan Pastor, se Contracts-Prostarne i Mark.

Jacob Fagelius, Pastor 1692, död 1715, efterträddes af sin son Nico-

*) Den större har ingen inscription. På den mindre läses: Soli Deo gloria. Gjuten i Götheborg af Arfwid Böök 1732. På Klockans andra sida: Hæc campana fusa est Pastore Nicolao Fagelio. När du hör mig ringas klämta, Med din andakt icke skämta, Bed och lofwa Herran Gud, När du höra får mitt ljud.

Nicolaus Fagelius, prestwigd 1710 till Adjunct hos Fadren, Pastor 1715, utnämd 1737 till respondens wid blifwande Prestmötet, afled 1748.

Börje Liedberg twistade i 3 år med Bredell om Pastoratet, hwilken senare wann och tillträdde. Om Liedberg, se Pastorerne i Näsinge.

Gunnar Bredell, Scarensis, prestwigd 1717 till Adjunct i Landwetter, Comminister i Starrkärr 1719, Pastor i Thorestorp 1753, afled 1767. De widlöftiga rättegångshandlingarne om walet, då han blef Pastor, finnas ibland författarens samlingar.

Johan Berndt Liedberg, student 1738, prestwigd 1746 till Adjunct i Skeplanda, Comminister i Skeplanda 1755, blef 1768 Pastor i Thorestorp, afled 1789. War gift med Maria Bejer.

Christopher Torell, född i Istorps Pastorat 1738. Fadren Comminister derstädes. Student 1759, prestwigd 1763, Comminister i Thorestorp 1769, Respondens wid Prestmötet 1776, v. Pastor 1781, Kyrkoherde här 1789, Loc. Prost 1795. Då han wid detta Pastorat tjenstgjorde såsom vicarie Pastor, blef Oxabäcks Kyrka ombygd 1781; sedermera Thorestorps efter branden 1784, och Ellekulla 1794. Han afled 1798.

Samuel Torell, företrädarens bror, född i Istorp 1746. Fadren Comminister derstädes. Student i Lund 1762, prestwigd 1769, Comminister i Berghem 1773, v. Pastor 1789, Pastor härstädes 1798, Prost 1805, afled 1820.

Johan Ahlberger, född i Tegneby Pastorat 1779. Fadren Bonde. Student i Lund 1804, prestwigd 1804, v. Pastor 1810, Kyrkoherde härstädes 1820, Prost 1828.

Comministrar hafwa warit:

Anders Haquini, som år 1642 deltog uti sammanskott till Gamla Lödese Kyrkobyggnad.

Anders Gadelius bodde i Bostebygd i Ellekulla Socken, och blef sedermera Pastor.

Börge Farius, Bondeson ifrån Farsnäs i Oxabäcks Socken, bodde i Oxabäcks Socken, och bortbytte först Bostebygd för Killingsås, sedan det sistnämnda för Gillerholmen, som nu är Comministers boställe, afled 1702.

Jöns

Jöns Bask, bondeson från Baskered i Redslareds Socken, blef 1702 prestwigd till Comminister i Thorestorp, war 3 gånger gift, afled 1756, och efterträddes af sin son

Swen Bask, student 1743, prestwigd 1745 till Adjunct hos Fadren, Comminister 1756, död 1767.

Christopher Torell blef Comminister 1769, Pastor här 1789.

Haquin Peterson blef Comminister 1790, se Pastorerne i Seglora.

Claës Hinr. Cramer, Comminister 1801, se Pastorerne i Skredswik.

Magnus Peter Torell, född i Thorestorp 1778. Fadren Pastor derstädes. Student i Lund 1796, Lärare wid Sethelißka Skolan 1802, prestwigd 1803, Comminister 1810.

Kinds Prosteri

Innefattar endast Kinds Härad, och man känner icke, att detta Prosteri fordom ågt andra gränser än de nu warande.

Contracts-Prostar hafwa warit:

Haquinus, Pastor i Swenljunga, underskref Upsala mötes beslut 1593, war då redan Contracts-Prost, och tecknade sig Præpositus, afled 1604.

Andreas Torstani, Pastor i Kalf, underskref åfwen Upsala mötes beslut och afled 1607. Hans grafsten på Kalfs Kyrkogård wisar, att han i detta Pastorat warit Pastor i 30 år.

Petrus Andreæ, Pastor i Lenghem, underskref åfwen Upsala mötes beslut och afled 1618.

Olof Svenonis, Pastor i Dahlstorp, afled 1635. Han war Contracts-Prost i 17 och Pastor i 39 år.

Laurentius Andreæ Kalf, Pastor först i Kongsäter, sedan i Gällstad, afled 1651. War gift med Biskopens i Skara Sveno Svenonis dotter Ebba.

Nicolaus Gadelius, Pastor i Kalf, afled 1665. Uti en anteckningsbok öfwer gåfwor till Kyrkobyggnaden i Gamla Lödese står år 1642 och namnet Nicolaus Andreæ, Pastor i Kalf, troligen är det Gadelius. War gift med N. Kalf, Pastors dotter ifrån Kalf.

Mag. Nicolaus And. Kollinius, Pastor i Tranemo, har inom Pastoratet qwarlemnat flere spår af en gagnande werksamhet. De fleste upplysningar, som man äger om Pastoratet i äldre tider, äro ifrån honom, war Präses wid 1683 års Prestmöte för sin tryckta synodaldisputation de Scriptura sacra, äfwen känd såsom en lycklig latinsk poët, afled 1687.

Gudmundus Jacobi Lyselius *), Pastor i Dalstorp 1672, omtalas såsom en klok, driftig och förmögen man, war wid Riksdagen i Stockholm 1697, der han afled. Hans lik hemfördt, begrofs i Dalstorp 1698 af Biskop Carlberg. Lyselius war gift med Margaretha Kollinia, Pastors dotter från Tranemo.

Benedictus Torinius, Pastor i Gällstad 1674, afled 1701.

Swen Kilander blef Comminister i Örby 1696, Pastor i Sexdråga 1697, Contracts-Prost i Kind 1708, afled samma år.

Olaus Lignelius, Pastor i Tranemo, war innan han 1690 tillträdde Pastoratet förut i 14 år Comminister derstädes, afled 1720.

Johan Tranberg, Pastor i Dalstorp 1699 i Januari, blef Contracts-Prost 1720, war en werksam man, afled 1:ste Bönedagen d. 28 April om aftonen 1727, sedan han predikat både wid Dalstorp och Nittorp, 62 år gammal, war gift med Pastor Lyselii dotter i Dalstorp, Christina Lyselia.

Gudmundus Birgeri Carlberg, war född i Ölmehärad af Carlstads Stift 1678, ordinerades d. 30 Maji 1700 af Biskop Carlberg till deß Huspredikant och blef Pastor i Kalf 1700, gifte sig der med företrädarens Buthelii Enka, blef Contracts-Prost d. 4 Nov. 1727, afled 1744.

Daniel Oedman, född i Borås 1689. Fadren Rådman, modren Elizabeth Lander trädde efter Fadrens död i nytt gifte med Prosten i Bro, Anders Bernander. Efter grundlagd underwisning i Borås och Skara Skolor, blef han 1705 Gymnasist i Götheborg, student i Lund 1707, prestwigdes i Wismar 1711 till Bat. Prest wid det derstädes förlagda Lif-Regementet till fot. Efter 5 års tjenstgöring i kriget öfwerreste han till Swerige och blef Huspresť hos Fältmarskalkinnan Stenbock. Då Holms by wid Halmstad 1723 uppbrann, förlorade han sin boksamling och sina manuscripter till dagbok under kriget, dem han i Holm insatt till förwar. 1724 erhöll han helt oförmodadt Konungens fullmakt på Gällstads Pastorat. Under hans tjenstetid 1731 uppbygdes Gällstads Kyrka och Annexerne reparerades. Han war en nitisk Lärare och utdelade årligen i sina församlingar andakts-

*) Han gaf sig namn af sin födelseort Lyshulta, i hwilken Socken fadren war bonde. Göth. Mag. år 1767.

andaktsböcker, ibland hwilka war den af honom sjelf öfwersatta Misanders Sabbaths ro. Han war Riksdagsman 1738 och 1741, och blef 1744 Contracts-Prost; afled af slag 1747. Han war 2:ne gånger gift: först med Anna Christina Greifenschütz, dotter af Capitain Greifenschütz, med henne hade han 3 söner och 3 döttrar, och sedan med Chr. Charl. von Borneman, med henne hade han inga barn.

Laurentius Olai Lignelius, prestwigd till Hus-Predikant på Torpa 1712, Pastor i Lenghem 1715, predikade wid Prestmötet 1749, Prost 1744, Contracts-Prost 1747, blef omsider blind och nedlade Proste-expeditionen 1759, afled 1769.

Mag. **Mårten Kjerrulf**, född i Götheborg 1705. Fadren Handlande och son af Kyrkoherden Martin Nicol. Kjerrulf i Weßige, modren Anna Kruse. Då wid 5 års ålder Mårten Kjerrulf war nära att drunkna i en dam i Weßige trädgård, men blef på ett förundranswärdt sätt räddad, gjorde föräldrarne det löfte, att han skulle uppfostras i andliga ståndet. Han blef Gymnasist wid 15 års ålder, student i Lund wid 18:de året. War sedermera i Upsala 2:ne år, men återkommen till Lund blef han der Magister 1724. Biskop Jac. Benzelius öfwertalade honom att ingå wid Stiftets Skolor och emottaga Collegatet wid Halmstads Skola, hwilket han ock sistnämnde år tillträdde. 1735 prestwigdes han och erhöll förslag och utnämning till Tranemo Pastorat. Gifte sig 1736 med företrädarens Enka Elizabeth Lignell, som nu blef gift med 3:dje Pastorn i Tranemo. Han präsiderade wid Prestmötet 1747 de sacra Coena, och hade 1749 förslag till Twååkers Pastorat, blef Prost 1756, förrättade Contracts-Prost-syßlan i 20 år, den han för en förswagad syn omsider nödgades nedlägga. Han blef enkling 1783, och hade med sin maka 5 stjufbarn, neml. Stats-Commißarien Isac Ekman, Prostinnan Josephßon i Ljungby, Capitainskan Elfman och Prostinnan Lydén, men endast en egen son Prosten i Weßige J. C. Kjerrulf. Contr. Prosten Kjerrulf afled 1788, 83 år gammal.

Olof Lindman, född i Mjöbäck 1728. Fadren Kyrkoherde derstädes. Student i Lund 1748, Consistorii Amanuens 1754, prestwigd 1756 till Comministers Adjunct wid Götheborgs Domkyrka, Kyrkoherde i Swenljunga 1773, v. Contr. Prost 1779, Ord. Contr. Prost 1788, Fullmäktig wid Jubelfesten i Upsala 1793, nedlade Prostesyßlan 1801, dog 1814 hos sin måg, Mantals-Skrifwaren Ekman i Borås.

Swen Tranchell *), född på Romelanda Prestegård i Karreby Pastorat 1752,

*) Tranchellska ätten är en gammal Prestslägt ifrån Bohus Län, och har den tagit sitt namn af hemmanet Trankärr, beläget i denna provins.

1752. Fadren Kyrkoherde derstädes. Student i Upsala 1772, prestwigd 1779 på kallelse af Ostind. Compagniet till Skepps-Predikant, gjorde i sådan egenskap tre resor åt Ostindien, Kyrkoherde i Tranemo 1789, Prost 1800, Contracts-Prost 1801, Riksdagsman 1809, Ledamot af Samfundet pro fide et christianismo s. å., nedlade Proste-expeditionen 1816, afled 1817. Under hans tjenstetid såsom Pastor i Tranemo blef Prestegårdsbyggnaden uppförd på tjenligare lokal och Tranemo Kyrka år 1798 nästan å nyo uppförd. War gift med Anna Margaretha Haßelroth, hwars fader war Großhandlande i Götheborg. Sönerne Olof Peter och B. Jonas äro engagerade i Handeln. D. Sophia gift med Großhandlanden A. G. Lewgren, D. Jeanna g. m. Kyrkoherden Mag. Hörbeck.

Johan Fr. Chronander, född i Krokstads Pastorat 1770. Fadren v. Häradshöfding. Student i Upsala 1790, prestwigd derstädes 1795, Huspredikant och Skolemästare wid Billingsfors Bruk på Dalsland under Carlstads Stift 1796, innehade 1803 andra rummet på förslag till Bro regala Pastorat, Kyrkoherde i Dalstorp 1805, Contracts-Prost 1816. G. m. S. C. Schönberg, dotter af framl. Hof-Rätts-Commißarien Schönberg, och äger med henne 5 barn.

Mjöbäcks Pastorat,

Consistorielt, tillhör 3:dje Claßen, och består af Mjöbäcks Socken, of. h. 29¾, förm. 9½ mantal, folkm. 606. Elfsered, of. h. 23⅞, förm. 10¼ mantal, folkm. 422. Holtsljunga, of. h. 38 15/16, förm. 11⅞ mantal, folkm. 787.

Holtsljunga Socken är i jordeboken upptagen till 17½ förmedlade mantal, men deraf lyda 5⅝ hemman under Öxabäcks Socken af Thorestorps Pastorat i Marks Härad *).

Mjöbäcks **) Kyrka, af träd, belägen på en höjd, nära Prestegården, är 33 alnar lång, 12 bred och 7 alnar hög till takresningen. Den blef ombygd 1658 ***), å nyo uppbygd 1743, och 1820 förlängd till 33 alnar, ifrån att förut blott hafwa ägt 15 alnars längd. Inwid Kyrkans westra gafwel är uppfördt ett torn af träd.

Predikstolen är utan inscriptioner och Altartafla saknas ännu.

Kyr-

*) År 1652 blefwo 5⅝ hemman söndrade från Holtsljunga Socken och lagde till Grefskapet på Öresten; till ersättning hwarföre Pastor i Mjöbäck erhöll Kronohemmanet Strömma i Elfsereds Socken, eller såsom det kallades till sublevation för saknade Pastors inkomster af de förlorade Hemmanen, hwilka sedan tillhört Öxabäcks Socken i Marks Härad. Handlingarne härom förwaras i Pastors-archivet.

**) Skrefs fordom Mjödbäck.

***) Emellan 1650- och 1660:talen undergingo Kyrka och Prestegård förstörelsen af wådeld, hwarwid Pastors-archivet med alla äldre handlingar förlorades.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten, som wäga tillsamman 27 lod.

I tornet hänga 2:ne Klockor *).

En äng i hemmanets Moghults gärde är donerad till Kyrkan.

Elfsereds Kyrka, af träd, belägen på stomhemmanets gärde, är 27 alnar lång, 12 bred samt 7 alnar hög till takresningen. Om deß ålder saknas underrättelse.

Altartafla saknas, och Predikstolen, som är mycket gammal, är utan inskrifter.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten, som tillsamman wäga 26 lod.

I klockstapeln hänger en Klocka med swårläst och otydlig inskrift. Gjutningsåret skall likwäl efter anteckning i Pastors-archivet wara 1581.

Holtsljunga Kyrka, af sten, är belägen på frälsehemmanet Stoms gärde. Deß lokal förskönas af några nära belägna sjöar. Kyrkan innehåller 34 alnar i längd, 16 i bredd och 8 alnar i höjd. Genom tillbyggnad wid östra gafweln blef den år 1803 betydligen förlängd, samt försedd med sacristia. Inwid westra gafweln är uppfördt ett stentorn. Sedan denna Kyrkan blifwit af swamp så skadad, att den måste nedrifwas, har en ny, något större, Kyrka af sten med stentorn blifwit uppförd, hwilken inwigdes d. 28 Junii 1835.

Predikstolen är i senare åren gjord af Bildthuggaren Morin. En wacker Altartafla är i senare åren anskaffad.

Kyrkans silfwer består af kalk och paten, wägande tillsamman 40 lod.

I tornet hänga 2:ne Klockor **).

Fattigförsörjningen inom Pastoratet werkställes så, att de orkeslöse fattige åtnjuta helt underhåll, enligt efter behofwet faststäldt sammanskott af hemmanen. De mera arbetsföre erhålla spannemål qwartalswis.

Barnunderwisningen bestrides för det mesta af kringwandrande Skollärare.

*) Den större Klockan har ingen inskrift. På den mindre läses följande: Rege Gustavo III hanc campanam fusam curavit Past. et Præp. Dom. And. Forselius in Mjöbeck Artifice Abr. Wetterholtz. Anno 1773. Kommer efter detta ljud Att försonas med er Gud. Intet är på hela jorden Bättre än försonings orden. 2 Cor. 5: 19, 20.

**) På den stora Klockan finnes denna inskrift: Anno 1787, då Gustaf III war Sweriges Konung, Fredrik Lillehorn Landshöfding, Doctor J. Wingård Biskop, Jöns Forselius Kyrkoherde i Mjöbeck, Anders Lindstedt Comminister i Holtsljunga, blef denna Klocka gjuten i Jönköping. Klockan ljuder Dig inbjuder höra lifsens ord och bud. Tro och waka Synd försaka, älska nästan och din Gud. Gör du detta, Får du mätta Själen utaf Jesu frid Då med gamman Ringes samman Wid deß sista ankomst tid. På den lilla Klockan: År 1787 blef denna Klocka gjuten i Jönköping. O! store Gud, låt detta ljud, mång 1000, 1000 samla Att i ditt hus Få himmelskt ljus Och ei i mörkret famla. På andra sidan: O! fader hör, när barnet gör, sin bön för dig i nöden. Låt detta ljud Ock bli ett bud, När det är frälst i döden.

Wid Holtsljunga Kyrka är uppbygdt ett Socken-magasin, hwilket redan har något öfwer 80 tunnor råg, korn och hafre, som utlånas emot ränta till behöfwande i Församlingen. Äfwen är här inrättad en kassa för bewaringsynglingar, hwilka i rikets tjenst blifwa blesserade. Denna kassa hade år 1821 en behållning af 63 R:dr 39 ß. R:g:s.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Haquinus, som 1593 underskref Upsala mötes beslut.

Benedictus Laurentii antecknade 1642 sitt namn i en bok, som upptager sammanskott till Kyrkobyggnad i Gamla Lödese stad.

Bengt Lachonius war bondeson ifrån Sjögården af Holtsljunga Socken, och hade af Sjögården tagit sig namn. Han afled 1682, och efterträddes af sin son

Bengt Lachonius, som afled 1707. Han war gift med Brita Petrea; hans son, Peter Lachonius, har underteckuat Kyrkoräkenskaperne 1708, och war troligen då Nådårs-Predikant efter Fadren.

Arvid Lindman, bondeson från Lindhem af Örshems Socken, af hwilket hemman han tagit sig namnet, war född 1670, studerade i Lund, och blef af framl. Biskop Ol. Nezelius kallad och 1705 prestwigd till Adjunct i Tölö, Pastor i Mjöbäck 1709, afled 1741. Han war gift med Maria E. Wikander, Pastorsdotter från Sexdråga. Hans son Johannes blef Pastor i Okome, Olof Pastor i Swenljunga och Swen Fendrik wid Elfsborgs Regemente.

Anders Forselius, född i Romeled 1697. Fadren Inspector. Prestwigd 1730 till Adjunct i Forshella, Pastor i Mjöbäck 1742, Prost 1761, afled 1776. Gift med företrädarens dotter, Christina Lindman. Han efterträddes af sin son

Jöns Forselius, född 1748, student i Lund 1768, Prest och Adjunct hos fadren 1771. Då fadren afled, erhöll han Kongligt tillstånd att sin underårighet oaktadt söka Pastoratet. Han blef Pastor 1777, Prost 1799, afled 1800. Han war gift med Beata E. Ödman, dotter af Auditeuren wid Elfsborgs Regemente Peter Ödman. Sonen Pehr Johan blef Notarie i Kongl. Kammar-Collegium, Dottren Maria g. m. Prosten Varenius i Gällstad och Dottren Petronella med Commiss. Landtmätaren Lindskog.

Anders Freding, född i Thorestorps Socken. Fadren Soldat. Student i Lund 1777, Prest 1780, E. O. Bat. Predikant wid Elfsborgs Regemente 1781, Comminister i Thorsby 1785, Pastor här 1801. Gift först med Catharina Dahl och sedan med Anna Sophia Dahl.

Swen

Swen Johan Meuller, född i Hwalinge 1791. Fadren Pastor i Morup. Stud. i Lund 1810, i Upsala 1812, Prest 1814, Comminister i Haslöf 1821, v. Pastor 1826, Pastor här 1827. G. m. 1:o A. Wennersten, Enka efter Kyrkoh. Hellin i Abild; 2:o med Susanna Österberg, Pastors dotter i Haßlöf.

Comministrar hafwa warit:

Petrus Johannis, som lefde 1642 och då bidrog genom sammanskott till Gamla Lödese Kyrkobyggnad.

Petrus Ljung, Comminister 1683, v. Pastor i Tölö 1695, Pastor i Morup 1703.

Måns Klingius, född 1642, Comminister 1695, död 1714. Han hade icke något boställe, utan bodde på nedra Telhult i Holtsljunga Socken. Under hans tjensttid blef Högshult, ½ mantal, anslaget till Comministers boställe.

Mårten Elmelius, bondeson från Elmhult i Mjöbäcks Socken, blef såsom Gymnasist ordinerad till Comminister hårstädes 1714. Gift först med Britta Bökman från Floghult och sedan med Anna Cervin; affade sig 1757 Comministraturen, och afled 1759, efterlemnande 4 barn.

Anders Lindstedt, bondeson från Lindome, född 1713, prestwigd 1742 till Adjunct i Uddewalla, Comminister här 1757, afled såsom stiftets Senior 1799, 86 år gammal. Han war gift med Gunnila Maria Borritz, Pastorsdotter från Grimethon. Han omtalas såsom owanlig i anseende till sitt utomordentliga minne *). Inuti sena ålderdomen hade han åfwen den sällsynta kroppsstyrka, att han gick emellan Kyrkorne, då han duplicerade.

Peter Johan Liljedahl, född i Seglora 1766. Fadren Cornet. Student i Lund 1791, prestwigd 1795, Comminister här 1800, v. Pastor 1821.

Swenljunga Pastorat,

Consistorielt, tillhör 2:dra Claßen, och består af Swenljunga och Ullasjö förenade Socknar, of. h. 59¾, förm. 28 $\frac{7}{24}$, folkm. 1203. Örsås, of. h. 46⅝, förm. 17¾ mantal, folkm. 908. Refwesjö, of. h. 21¼, förm. 9⅞ mantal, folkm. 435. Redslared, of. h. 24⅝, förm. 7 $\frac{1}{16}$ mantal, folkm. 611.

År

*) Man berättar, att han kunde hela bibeln utantill, och skall han wid tillfälle af en stor samling Prester, då Biskopen äfwen war närwarande, i flere timmar låtit tentera sig både i gamla och nya Testamentet. Den gamle mannen erhöll för sin flitiga bibelläsning ett allmänt Laudatur.

År 1666 war Redslared moderförsamling, och hade Refweßjö till Annex, men deße församlingar, förut underordnade Swenljunga Pastorat, och utur stånd att underhålla särskilt Pastor, blefwo till följe af Kongl. resolutionen på allmogens beswär, d. 3 Jan. 1683, åter förklarade för Annexer under Swenljunga.

Swenljunga *) Kyrka, af träd, belägen inwid Åtran och fyra sammanstötande landswägar, är 30 alnar lång, 15 bred och 7½ aln. hög. Sedan förra Kyrkan år 1714 genom wådeld blifwit lagd i aska, blef denna uppbygd, och år 1718 inwigd. Inwid Kyrkan är uppfördt ett trädtorn.

På Predikstolen, som är fyrkantig, föreställas i målning Evangelisterne.

Altartaflan har 3:ne afdelningar. På den nedersta föreställes Nattwardens instiftelse, på den medlersta den korsfäste Frälsaren, och på den öfre hans uppståndelse. Allraöfwerst är en liten rundel, inom hwilken läses: Huru lustige äro dina boningar Herre Zebaoth.

Kyrkans silfwer består af kalk, wägande 32 lod, och paten 6 lod. Deßutom finnes socknebuds-kalk med paten, 6 lod, och en liten oblatask, 5 lod.

I tornet finnas 2:ne Klockor utan inskrifter.

Wid Biskops-visitationen 1819 afgjordes, att Swenljunga och Ullasjö förfallna Kyrkor skulle sammanbyggas på annat ställe. Collect och stamboksmedel äro för denna Kyrkobyggnad uppburne, men någon twist å Församlingens sida fördröjde byggnaden, som år 1829 blef fullbordad och är denna nya Kyrka en af de wackrare i Stiftet.

Ullasjö Kyrka, af sten, war belägen $\frac{1}{16}$ mil från landswägen emellan Borås och Ulricehamn och helt nära intill en stor ljunghed, hwarest fordom fältslag förefallit emellan Swenska och Danska truppar. Kyrkan war 36 alnar lång, 16 bred och 8 alnar hög. Deß ålder är okänd **).

Predikstolen war till formen fyrkantig, försedd med 4 nicher, inom hwilka bilder af Evangelisterne woro anbragte. I stället för Altartafla war ett fönster, på hwars sidor stodo runda pelare.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk, wägande 35 lod, och paten 6 lod.

Uti klockstapeln hängde en Klocka, utan inscription.

Örs-

*) Anses hafwa sitt namn af en wid Åtran fordom belägen stad Ljunga.

**) Denna Kyrka sammanbygdes 1829 med Swenljunga på andra sidan Åtran, snedt emot det ställe, der Swenljunga gamla Kyrka stod.

Örsås Kyrka, af sten, belägen ½ mil från allmänna landswägen emellan Borås och Halmstad, är 38 alnar lång, 17 bred och 8 alnar hög. År 1818 blef denna Kyrka ombygd och försedd med ny innanredning. Inwid Kyrkan är tillbygd en sacristia.

Altartafla saknas ännu, och den gamla Predikstolen begagnas tills widare i den nya Kyrkan.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk, wägande 30 lod, och paten, 9 lod.

Till Kyrkan är nyligen inköpt ett sjustämmigt Orgelwerk.

I klockstapeln hänga 2:ne Klockor *).

Örsås Kyrka har en donation af framl. Öfwerste-Lieutenant Mannercrantz på en äng i Röstorp Smedsgård, för hwilken årligen betalas 32 ß. till Kyrkan och 16 ß. D:o till Socknens fattige.

Refwesjö Kyrka, af sten, och omgifwen af skog, har ett wackert läge på ett Näs, eller såsom man åfwen säger Ref, emellan 2:ne sjöar, hwaraf den läver häfwa erhållit sitt namn. Deß längd är 17 alnar, bredd 13 och höjd 7 aln.

Kyrkans silfwer, wägande 32 lod, utgöres af kalk och paten.

I klockstapeln, som är ställd utom Kyrkogården **), hänger en Klocka, som har följande inskrift: Gud hjelpe alla, som hulpit härtill, Av me pvy.

Enligt socknestämmo-beslut, skall Refwesjö Kyrka utwidgas, så snart Kyrkans kaßa förmår bestrida kostnaden. År 1821 utgjorde Caßan 700 R:dr R:g:s.

*) På stora Klockan läses: Då Adolf Fredrik war Konung, Herr Johan Råfeldt Landshöfding, Herr Doctor Eric Lamberg Biskop, Herr Magister Peter Wetterberg Kyrkoherde, Herr Magister Peter Enerot Comminister, är jag worden omgjuten till Örsås Kyrka uti Jönköping 1763. På andra sidan: När du hör mitt ljud det skallar, Kom ihog, att nåden kallar, Ifrån skärden kropp och själ. Lägg på hjertat himlens lagar, Bed om frid och Nådedagar, Så får du ett ewigt wäl. På den lilla Klockan: Af gamla Örsås Klocka a 111 Lispund är jag och min syster gjuten till 101 L:℔ i Jönköping 1763, då Magister Petrus Wetterberg war Kyrkoherde. På andra sidan: Min större syster måtte swara, Och med mig ett wittne wara Att jag kallar dig i tid. Öppna derfor själ och öra När du ljudet mitt får höra. Himlen är dig ännu blid.

På Örsås Kyrkogård ligga 2:ne stora grafstenar, på hwilka äro uthuggne bilder af 2:ne adliga Ynglingar, som woro bröder. De blefwo hwarandras banemän, då de en Påskdag möttes emellan Röstorp och Risa Säteri, wid den ännu deraf kallade mor-bron. Den ene af dem bodde på Risa och den andre på Refwesjöholms Säteri. På den ena grafstenen äro bokstäfwerne nu utnötte, men på den andra läses: Här ligger then ädle och wälbördige Måns Erikßon till Refwasjöholm, hwilken afsomnade then 12 April Anno 1598, och war hans ålder 21 år.

**) Efter tradition, skall under Påfwiska tiden, klappen, i deß fall från Klockan, hafwa dödat en karl. Och hwad war då billigare, än att Klockan dömdes såsom mandråpare, högtidligen dömdes owärdig att stå på inwigd jord?

Redslareds Kyrka, bygd af sten, och belägen några 100 alnar från landswägen, som leder till Götheborg, innehåller i längd 32 alnar, i bredd 17 och i höjd 8½ alnar. Den uppbygdes å nyo år 1818, och har å norra sidan utbyggnad af en Sacristia. Man berättar, att den äldre Kyrkan omkring 1675 genom wådeld blifwit lagd i aska.

Altartafla saknas ännu. Predikstolen, försedd med åtskilliga ornamenter och förgyllningar, är fyrkantig, perlfärgad, och utan inscriptioner.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten, wägande tillsamman 33 lod, och af Sockenbuds-kalk och paten, om 8 lods wigt.

I klockstapeln hänger en Klocka, på hwilken synas några ingjutna sirater, men som är utan inskrift. På nedersta ändan af kläppen stå bokstäfwerne A. S.

Barnundervisningen inom Pastoratet bestrides dels af ambulatoriske Skolmästare, dels af barnens anhörige.

Fattigwården regleras årligen på Sockneståmmor i Maji månad. De behöfwande bräckliga föras omkring i den Socknen, till hwilken de höra. De friskare få understöd i penningar och spannemål.

I Redslared finnes ett Socken-magazin, som år 1821 hade en fond af 120 tunnor spannemål.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Haqvinus, som 1593 underskref Upsala mötes beslut, och afled 1604, se Contracts-Prostarne i Kind.

Christophorus Myritus, Pastor 1606, afled 1620.

Andreas Petri, Pastor 1621, afled 1632.

Mårten Rålf, Pastor 1633. Han har under namnet Martinus Andreæ 1642 antecknat sig för bidrag till Gamla Lödese Kyrkobyggnad, afled 1650.

Mag. Jonas Callogius, Log. et Met. Lector och Prost, blef Pastor här 1652, afled 1660.

Mag. Haqvinus Rydelius, Theol. Lector i Götheborg, blef 1661 Pastor här, och afled 1669 *).

Anders

*) Petrus Asperus, som ifrån 1666 till 1683 war Kyrkoherde i Redslared, bodde på Hemmanet Holmarp i Roasjo Soken, och ligger begrafwen i Redslareds Kyrkogård.

Anders Magn. Billingius var förut här Comminister, då han 1670 blef Pastor, han afled 1687.

Petrus Birgerus Starchelius war Conrector i Götheborg, blef Domkyrko-Comminister och omsider 1688 Pastor här, afled 1713, och efterträddes af sin son

Hans Petri Starchelius, som året innan fadren dog, emottog Pastoratet. Hans Petri förlorade förståndet, och inlöstes på Skara Hospital.

Hans Mitrenius, Comminister här 1696, Pastor 1715, afled 1732.

Petrus Eneroth, prestwigd 1714 till Adjunct i Seglora, Comminister här 1715, Pastor 1733, war Opponens wid Prestmötet 1737, afled 1761.

Doct. Petrus Wetterberg, Comminister här 1755, Pastor 1761, se Contracts-Prostarne i Fjäre och Wiske Prosteri.

Olof Lindman blef Pastor 1773, se Contracts-Prostarne i Kind.

Mag. Peter N. Bergendahl, född i Sätilla Pastorat 1764. Fadren Jägmästare. Student i Lund 1784, Magister 1787, prestwigd 1790, Lärare wid Sethelïska Skolan s. å., Comminister i Kalf 1801, Pastor här 1816, Prost 1821. Gift med Carolina Sjöblom, Pastorsdotter från Sätilla.

Comministrar hafwa warit:

Jonas och Johannes hafwa begge såsom Capellaner i Swenljunga undertecknat Upsala mötes beslut af år 1593.

Andreas Magni Billingius, Comminister 1660, Pastor 1670.

Jonas Mitrenius, Comminister 1696, Pastor 1715.

Petrus Eneroth, Comminister 1715, Pastor 1733.

Benedictus Holmström, prestwigd 1729, Comminister i Swenljunga 1734, död 1748.

Gottfrid Swartz, student 1738, prestwigd till Adjunct i Fjärås 1741, Comminister i Swenljunga 1750, död 1754.

Doct. Petrus Wetterberg, se Contracts-Prostarne i Fjäre och Wiske Contract.

Mag. Petrus Eneroth, student 1746, Magister i Greifswald 1755, prest

prestwigd 1756 till Adjunct hos sin fader, Kyrkoherde i Swenljunga. Comminister 1762, död 1778.

Anders Holmsten, student 1765, prestwigd 1768, Comminister 1778, afsatt för embetsfel 1789.

Olaus Ekman, född i Sätilla 1753, student 1772, prestwigd 1779, Comminister här 1789, v. Pastor 1791, död 1804.

Olof Hedenros, född i Ljungby 1768. Fadren Bonde. Student i Lund 1790, prestwigd 1793, v. Pastor 1801, Comminister 1807, död 1820. War gift med H. C. Lindberg från Christianstad.

Mag. Jacob Otto Hoof, född i Sätilla 1768. Fadren Underofficer. Student i Lund 1790, prestwigd 1795, Magister i Greifswald 1799, presiderade derstädes s. å., v. Pastor 1803, Comminister här 1821. Har från trycket utgifwit flere häften af Predikningar. Gift med B. E. Ödman, Enka efter Presten Forselius i Mjöbäck.

Sexdråga Pastorat,

Consistorielt, tillhör 2:dra Classen, och består af Sexdråga Socken, of. h. $45\frac{3}{3}\frac{1}{2}$, förm. $19\frac{3}{3}\frac{1}{2}$, folkm. 1233. Roasjö, of. h. $15\frac{5}{8}$, förm. $6\frac{13}{16}$, folkm. 525. Ljushult, of. h. $32\frac{7}{8}$, förm. $15\frac{1}{8}$, folkm. 886. Hillared, of. h. 24, förm. $9\frac{15}{16}$ mantal, folkm. 542.

Sexdråga *) Kyrka, af sten och tegeltäckt, är belägen på Prestegårdens inägor, icke långt från landswägen. Deß längd är 40 alnar, bredd 20 och höjd $7\frac{1}{2}$ alnar. Wid Kyrkans östra gafwel är tillbygd en sacristia, i form af en halfcirkel, hwars motswarande hälft utgöres af Altardisken. Tornet, uppfördt af sten, är 12 alnar i fyrkant, deß höjd är till murbandet 26 alnar och till öfwersta spetsen 48 alnar. År 1810 uppbyggdes denna Kyrka. Följande året d. 14 Juli nedslog åskan under gudstjensten i tornspetsen, söndersplittrade kulan och korset, afref spåntäckningen, spillrade stockar och bjelkar, nedslog skranket emellan tornet och läktaren, sprängde pelarne under den sistnämnde, sönderslog stoldörrar i Kyrkan, och utgick ändtligen wid muren helt nära ett fönster på norra sidan. Tre personer blefwo härwid ihjälslagne, och nära 200 af contusioner mer eller mindre skadade. Kyrkans förut ådragna skuld wid uppbyggandet, ökades ännu mera genom de reparationer, som blefwo en nödwändig följd af detta åskslag.

Altar-

*) Har fordom skrifwits Serdrädt och Sertreida.

Altartafla saknas ännu, och den Predikstol, som warit uppställd i gamla Kyrkan, nyttjas ännu, tills Kyrkans medel medgifwa anskaffandet af en ny.

Kyrkans silfwer består af kalk och paten, omarbetade 1737, och wägande tillsamman $40\frac{1}{2}$ lod, oblatask 34 lod, socknebuds-kalk med paten 11 lod.

Ibland Kyrkans öfriga tillhörigheter må nämnas en större gjuten metall-ljuskrona, som till högt pris inköptes 1752, och ett dopfat af meßing, uti hwars botten föreställes i drifwet arbete Frälsarens döpelse, och som har denna omskrift: Lader de smaa börnen komme till mig oc forminder dem icke. Anno 1645. Folker Månßon Karin Anderdotter.

I tornet hänga 2:ne Klockor *).

På Kyrkogården ligger en stor grafsten, som fordom haft sitt rum i choret af gamla Kyrkan. Stenens inskrift är följande: Här ligger begrafwen then ärlige och wälbördige man Pehr Kijl på Apelenäs, hwilken afsomnade i Herranom i en goder ålder then 17 Septembris Anno 1588, theßlikes hans kiära husfru then ärliga och wälbördiga Frun Agneta Arfwidsdotter, hwilken afsomnade i Christo then.... Gudh theris själ näde ewinnerliga. Amen.

Ljushults Kyrka, af träd och spåntäckt, är belägen wid landswägen, som leder till Borås, och innehåller i längd 30 alnar, i bredd $13\frac{1}{2}$ och i höjd $7\frac{1}{2}$ alnar. Kyrkans structur wittnar om en hög ålder, hwilken, ehuru okänd, dock måste af flere skäl räknas från en tid, som föregått år 1665. Det berättas, att den förra Kyrkan blifwit genom mordbrand lagd i aska. Intill Kyrkans westra gafwel uppfördes år 1786 ett trädtorn, som innehåller 12 alnar i fyrkant och är bygdt med 2:ne afsättningar.

Predikstolen har, jemte bibliska språk, denna inskrift: 1665 hafwer wi med Guds hjelp lätit göra denna predikstol, Guds namn till ära. Jag Fendrik Anders Pederson med min hustru H. J. D. gifwum härtill 2 R:dr.

Kyrkans silfwer består af kalk och paten, nygjorde på Kyrkans bekostnad år

 1749

*) Den större har följande inskrift: 1810, samma år som Serdräga Kyrka och torn å nyo bygdes, blef denna Klocka genom församlingens och i synnerhet ungdomens friwilliga gåfwor gjuten. Wäger 4 Sk:℔ 12 L:℔. På andra sidan: När du kallas af mitt ljud Kom att med uppmärksamt öra, Och med andakt ordet höra. Tjena, dyrka, ära Gud. När jag bådar andras död, Lär din dödlighet betrakta, Så på tid och nåden akta, Att du undgår ewig nöd. När jag manar dig till bön Skynda att med helig tunga, Gud åkalla och lofsjunga, Wänta så en härlig lön. Den mindre Klockan har på ena sidan: En liten församling sin kostnad ei spart Att Skaparens ära befrämja fullsnart, Och wälwillig kärlighet wisa, Hwart hushåll i socknen hwart tjenstehjon också Med ömniga skänker mig hafwa tänkt på, Som ljudet mitt städse skall prisa. Pastor Loci Petrus Barenius.
På andra sidan: Att kalla tillhopa båd stora och små Med williga hjertan till Kyrkan att gå Och hålla Gudstjensten den rena Att kalla tillhopa ur gård och ur by Att tjena min maka beställdes jag ny, Som fordom har kallat allena. Gjuten i Jönköping 1761.

1749 och wägande tillsamman 46½ lod, oblatask, som inköptes 1752 och wäger 34 lod, och socknebuds-kalk 14 lod.

I Kyrkan hänga 2:ne ljuskronor, en af glas och en af metall, inköpt år 1754. I tornet hänga 2:ne Klockor *).

Hillareds Kyrka, af sten och belägen wid landswägen, som leder till Ulricähamn, är 35 alnar lång, 14½ bred och 7½ hög, samt har på norra sidan en sacristia, som är 6 alnar i fyrkant. År 1816 blef denna Kyrka förlängd och på Församlingens bekostnad betydligen reparerad. Deß ålder är okänd, men bör helt wißt räknas från nordens första christna tidehwarf. Den har i början blett haft 2:ne fönster på södra sidan, innefattade uti af telgsten uthuggna fönsterkarmar, knapt en aln höga, 5½ alnar från golfwet, så att ingen Gudstjenst här kunnat hållas utan wid ljus. Deße små fönsterlufter hafwa i senare tider warit igenmurade, och upptäcktes först 1816 wid förutnämnde Kyrkobyggnad. Kyrkan är nu ljus och wäl inredd, men saknar ännu målning.

Altartafla saknas äfwen, och en gammal, icke wäl arbetad Predikstol begagnas, tills framtiden bereder tillgångar för inköp af en ny. Jemte bibliska språk har Predikstolen följande inskrift: Guds namn till ära, Kyrkan till prydnad hafwer jag Nils Liljehök och min k. hustru Virgina Hand till Gälared gifwit denna Predikstol till Hillareds Kyrka Anno 1652.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten, wägande 37 lod; på patenet står Liljehökska wäpnet; en oblatask, 26 lod, med inskrift: J. H. S. Denna oblatask har Fru Virgina Hand till Gälared gifwit till Hillareds Kyrka 1682; winkanna, 64 lod, utan inskrift.

Kanna, kalk och paten äro skänkte till Kyrkan af N. Liljehök och Virgina Hand, sedan Kyrkan emellan 1676 och 1678 förlorat sitt förra silfwer, då en Dansk ströfcorps härjade denna trakt af Westergöthland. Man berättar, att Klockaren, som wäl kände betydelsen af deße obudne besök, wid ströfpartiets annalkande, hastade till Kyrkan, uttog silfret och skyndade till skogen för att gömma det, men blef eftersatt, och wid återkomsten ihjälskjuten för sitt wälmenta nit. Silfret blef sedan aldrig igenfunnet. Fem häl efter genomskjutna kulor wisas ännu i Kyrkodörren till åminnelse af detta ströftåg.

Ibland Kyrkans öfriga tillhörigheter må nämnas 3:ne ljuskronor af metall, 5 guld- och silfwerbroderade meßhakar m. m. De flesta af deßa Kyrkoprydnader hafwa

*) Den större är utan inskrift. På den mindre, som är inköpt 1786, läses: Du som hörer detta ljud Kom och lofwa Herran Gud.

hafwa blifwit skänkte af fordna ägare till Gälareds Sätesgård, som är belägen inom denna Socken *).

Uti klockstapeln hänga 2:ne Klockor **).

Under chorgolfwet är en murad graf, tillhörig Liljehökska familjen. På Kyrkans östra gafwel är utwändigt inmurad en 2 alnar hög och 1¼ aln. bred telgsten, på hwilken läses följande med upphöjda characterer wäl uthuggna inscription: Härunder ligger Fru Gyrid Gunnarsdotter Gylte begrafwen, som bodde på Gälared wid paß för 200 år sedan. Hon war en Gyltes syster, aldrig gift, hon gaf en äng utan för Kila till Hillareds Kyrka, på det att alla de förnämste högtider om året såsom Juledagen med Ottesång och Högmeßa, Påskedag och Pingesdag skulle gudstjensten i rättan tid ske wid Hillared, men der det försummas, bör ängen återtagas under Gälared. Hennes fader Gunnar Gylte lät bränna utloppet wid Gälareds os, och kastade 300 sidor fläsk i elden, att berget skulle deß bättre spricka sönder och hafwer han och hans dotter gifwit många gårdar och ängar från Gälared till Kyrkan och Kloster. Detta finnes på Gälared skrifwit i en gammal lagbok efterkommande till efterrättelse. Och hafwa begge bröderne Herr Knut Liljehök och Herr Gabriel Liljehök detta grafhus öfwer den gamla Jungfru Gyltes graf uppsätta lätit 1685.

Innan förutnämnde sten blef inmurad på sitt nu warande ställe, hade han i längre tider stått i wapenhuset. Det omnämnda grafhuset finns nu icke, och Jungfru Gyltes graf har helt och hållet sjunkit i glömskan.

Grefwe Bonde och deß Fru Ingeborg Liljehök gjorde år 1755 en stiftelse af 2000 daler k:mt, som emot 4 procent blefwo insatte i banken, och af Hemmanet Drared ½ mantal frälse i Ähs Härad. Räntan af deße penningar och skatten af hemmanet, 15 daler s:mt, utdelas årligen till 4 fattige i Församlingen, hwilka hafwa tjent på Gälared eller warit under godset. Förwaltningen är uppdragen åt Innehafwaren af Gälared och Pastor i Församlingen ***).

Roa-

*) Såsom en egenhet må anmärkas, att alla Kinds Härads fidei-Commißer ligga inom Serdråga Pastorat. Deße äro Gälared med underliggande lägenheter i Hillareds Socken, Handbynäs med tillhörande hemman i Serdråga Socken, och Apelnäs Säteri i Roasjö Socken.

**) Den större, som wäger 4 Sk:℔., har ingen inskrift. Den mindre har följande: Gudi allena äran! När du hör min klang och bång, Till Hillars Kyrka ställ din gång, Bed sjung hör tro lef som en Christ, En himmelsk fröjd får du förwißt. Warandes Pastor Petrus Varenius, theß hustru Ulrica M. Chronander. Gjuten i Skara 1757. På andra sidan: Gud gör Kung Adolph Fredrik säll Till Swea rikes fröjd och fägnad Tag Lovis Ulrica äfwen wäl Wår dyra drottning i din hägnad, Wår Kronprins njute Herrans nåd, Wälsigna Kunga huset hela, Ja låt all stånd med Riksens råd Din hjelp och frihet aldrig fela. Gabriel Liljehök till Gälared, Lieutenant wid Lifregementet till häst, deß moder Hedwig E. Hård, syster Fröken Virgina Hård.

***) Testamentet finnes in extenso i Götheborgs Stifts-Tidning för år 1796. N:o 1.

Roasjö Kyrka, af träd och spåntäckt, är 30 alnar lång och 12 bred; blef uppbygd 1690, med understöd af 100 daler S:mt, skänkte af K. Carl XI och en Collect i Stiftet 55 daler s:mt; tillbyggdes 1783, och målades inwändigt 1786. Inwid Kyrkans westra gafwel blef år 1809 uppfördt ett trädtorn, som är 8 alnar i fyrkant och 26 alnar högt utan afsättning eller spets. Det har spånlagdt tak, och en liten halfrund frontespice på hwarje sida, öfwerst är en halfkula med kors, förgyllde. Tornet målades 1817 med oljefärg.

Predikstolen, ställd på norra sidan, är wäl arbetad. Den äger ingen inskrift. På Altartaflan föreställes Frälsarens korsfästelse.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten, som inköptes för Kyrkans medel 1752, och wäga 44½ lod; oblatask 26½ lod, gifwen 1765 af Grefwe Swante Creutz och deß Grefwinna Fleming på Apelnäs.

I tornet hänger en Klocka af 4 Sk:℔ wigt, utan inskrift. Denna Klocka säges hafwa tillhört Ringestena Kyrka, som warit belägen ½ mil söder ifrån Sexdråga i Ringestena by, på Ringestena stoms ägor. När eller af hwilken anledning denna Kyrka blifwit ödelagd, kan genom ingen tradition upplysas. Men ännu finnas hörnestenar af Kyrkans tomtning, som utwisa, att hon warit 15 aln. lång. Äfwen synes hela grunden efter Kyrkogårdsmuren, inom hwilken ännu genom gräfning upptäckas förmultnade menniskoben. Byen, der Kyrkan fordom haft sin plats, hörer nu till Sexdråga Socken.

Barnunderwisningen bestrides dels af föräldrarne sjelfwe, dels af ambulatoriske Skolmästare.

Till de fattige ske sammanskott af säd och penningar fyra gånger om året. Årligen sker utdelning utur fattigkaßan, och wißa af de mest torftige kringföras i den socken, hwartill de höra.

Pastorer hafwa warit:

Herr Simon, som 1593 underskref Upsala mötes beslut.

Johannes Laurentii Bask war Pastor 1645. Efter honom finnas flere anteckningar i en gammal Kyrkobok, och de sluta med 1668. Dödsåret är okändt. Hans son Elias blef Theol. Lector och Contracts-Prost öfwer Fjäre och Wiske Prosteri.

Herr Jacob war Pastor endast en kort tid och efter honom saknas alla anteckningar.

Magi-

Mag. **Andreas Austrelius** war Pastor i 3:ne år. Man känner om honom endast att han war Magister, och afled 1673.

Olof Wekander war bondeson från Weka i Hillareds Socken, blef Pastor här 1677, tillträdde 1678, respanderade wid 1687 års Prestmöte och afled 1694. Han war gift med Sigrid Buthelia, Pastorsdotter från Kalf. Både häns fullmakt och Consistorii inställelsebref förwaras i Pastors-archivet *).

Olof Forsnerus tillträdde 1695 och afled 1696. War gift med företrädarens Enka.

Swen Bilander war förut en kort tid Comminister i Örby och sedan Slotts-Predikant på Elfsborg, innan han blef Pastor här 1697, Prost 1700, död 1708. War gift med Sigrid Buthelia, som nu för 3:dje gången warit gift med Pastorer härstädes; se Contracts-Prostarne i Kind.

Eric Rosenius, född i Roasjö Socken af detta Pastorat 1667. Fadren Hemmansbrukare. Han erhöll sin första underwisning i Kyrkoherden Wekanders

*) Afskrift af förenämnde handlingar må här intaga ett rum. Carl med Guds nåde, Sweriges Göthes och Wendes Konung m. m. göre wetterligt, att såsom Regiments-Predikanten aff General Major Lübeckers Regiment Wyrdig och Wällärde Olaus Wekander icke allenast förmedelst sin skickeliga leffnadh och gode gåffwor, utan jemwäl utståndne swåra travailler, sig en roligare lägenhet har gjort meriterat och för tijden Sertreida Pastorat i Wester Göthland är vacant och ledigt, hwartill han så wäl wederbörandes kallelse som Consistorii samtyckio hafwer, så hafwe wi och constituera och förordna welat, efter som wij härmed och i kraft af detta wårt öpna bref constituere och förordne honom Olaum Wekandrum till att wara Pastor i ofwanbemälte Sertreida Gäld, och skall han uti sitt embete deruti weta bestå, att han först och för all ting predikar Guds rena och saliggörande ordh, såsom det uti Propheternes och Apostlarnes skrifter samt wåra symboliska böcker författadt är, ej dertill läggandes någon menniskodigt och bilära, wärdeligen utdelar dhe helige sacramenter, efter Christi egen insticktelse, alfwarligen brukar den wanliga Kyrkodisciplinen och aga, både sielf är oß och Sweriges Krono huld, hörsam och trogen, som ock flitigt förmanar alla sina åhörare dertill; förmår och befordrar allt det som oß och riket kan lända till nyttia och wälgång, men det som till skada och förfång på allt möjliget sätt afwärjar och uppenbarar. In summa han skall sig så förhålla, som inför Gud oß och hwar ärlig man han tryggeligen will och kan answara. Och på det han detta sitt embete med desto större flit och hugnad må kunna förrätta, ty förunne wi honom nådigst till sitt uppehälle allt der som förre Pastor i ofwanbemälte församblіng så af Prestebol tionde och offer, som af andre inkomster njutit och uppburit hafwer, Det alle som wederbör m. m. Datum hufwudqvarteret Ljungby d. 4 Dec. 1677. Carolus.

Joh. P. Rehnschiöld.

Then gudfruktige och Loflige Guds församblіng i Sertreia önskar man i högre och nedrige Stånd den Högstes nådh lycka och wälsignelse aff Gudh Allsmäktigh.

Thet är den lofliga Guds församblіng nogsamt kunnigt tillförene Hans Kongl. Maj:t wår allernådigste Konung och Herre hafwa ställt under ett fritt och ordentligt omröstande och kallelse till deß rätteliga önskade och åstundade Kyrkoherde: hwaruppå sitt wahl och meste vota nu sedermehr den lofliga församblіng welat läta falla uppå hederligh och wälläрdh D:m Wekandrum; allt derföre efter skäligheter och orsakernes rätta ompröfwande hafwer Consistorium stadnat uti det slutt, att Wälbemälte D:nus Wekander blifwer den lofliga Guds församblings ordentligen deputerade och tillförordnade Kyrkoherde, eftersom man ingen twifwelsmål derom drager, att igenom Wälbemälte D:ni Wekandri person dhen lofliga Guds församblіng skall finna sig all godh förkofring bästa uppbyggelse och lyckosam wälgångh; hwilket man trohjerteligen altijd önskar och städse förblifwer den lofliga Guds församblings Wän och Tjenstwillige

Daniel Wallerius et Consistoriales.

hus, intogs derefter i Götheborgs Trivial-Skola, och uppflyttades 1692 på Gymnasium. Student 1698, prestwigd 1700, Bataillons-Predikant wid Elfsborgs Regimente och kort derefter Pastor i Sexdråga 1709, opponerade wid 1714 års Prestmöte, afled af en häftig pleuresi d. 7. April 1738, då han war 71 år gammal. Han begrofs i Roasjö Kyrkogård, och en enkel minneswård, som af Församlingen friwilligt underhålles, utwisar hans grafställe *). Han ägde in uti ålderdomen den sällsynta styrka, att han utan embetsbiträde bestridde alla presterliga göromål, hade deßutom i 26 år ständig skola uti sitt hus, utan biträde af Informator, mer än de 2:ne sista åren. Ibland de flere, som jemte hans barn af honom erhållit underwisning, må nämnas framl. Presidenten m. m. Friherre Johan Rosir, Lector Dryander, Pastorerne Gabriel och Hans Dryander, samt Prostarne Lars Gyzander och Joh. Lindman. Pastor Rosenius war gift med Kyrkoherde Wekanders äldsta dotter Anna, som öfwerlefde honom i 20 år. Med henne ägde han 9 barn, 7 söner och 2 döttrar, hwilka här uppräknas efter deras ålder, och efter de underrättelser, man om dem kunnat erhålla.

1. **Olof** född 1703, blef Magister, afled 1732.
2. **Nils**, Kongl. Archiater och Profeßor i Upsala, Riddare af K. N. O. och adlad under namn af Rosén von Rosenstein. War en claßisk författare i Läkarekonsten, afled 1773. G. m. A. C. von Hermanßon och efterlemnade
   - Sonen **Nils** von Rosenstein, Stats-Secreterare, Landshöfding, Commendeur af K. N. O. En af de 18 i Swenska Academien.
   - Dottren **Anna Margaretha**, som afled 1772 och war gift med framl. Anatomiæ Profeßorn i Upsala, Kongl. Lif-Medicus Doct. Samuel Aurivillius, och efter sig lemnat 6 söner och 3 döttrar, hwilka 1775 blefwo adopterade under von Rosensteinska familiens numer och namn. Deras barn woro:
     - a) **Nils**, född 1754, studerade Medicinen och afled 1775.
     - b) **Magnus von Rosenstein**, född 1755, Amiral, R. S. O. med stora korset samt K. Franska Orden Pour le merite militaire.
     - c) **Anna Margaretha**, född 1756, † 1758.
     - d) **Samuel**, född 1757, Kongl. Secreterare.
     - e) **Jan Matthias**, född 1759, Capitain, R. S. O.
     - f) **Anna Margaretha**, född 1761.
     - g) **Pehr Herman**, f. 1763, Öfwerste-Lieuten. wid Österbottens Regemente.

h) Chri-

*) Sedan denna förfallit, har en prydlig minneswård blifwit uppreft af sonsonen, H. Excellence Just. Stats-Ministern Herr Grefwe Rosenblad.

h) **Christina Ulrica**, född 1764, gift 1787 med Ryttmästaren wid Adelsfanan Herman A. Tersmeden.

i) **Carl von Rosenstein**, född 1766, Swea Rikes Erkebiskop, Ledamot och Commendeur af K: M. Orden, Riddare af Carl XIII:s Orden. G. m. Friherrinnan Henrietta Cederström.

3. **Swen**, född 1708, reste 1735 utomlands, och erhöll wid 1747 års Riksdag uppdrag att afresa såsom Pastor till de i Westindien warande Swenska Församlingar, i hwilken egenskap han dit anlände, afled 1751.

4. **Brita**, född 1711, war gift först med Inspectoren öfwer Wadstena Krigsmanshus gods Jacob Unge, och sedan med Borgmästaren Stenström i Ulricehamn. I det senare giftet hade hon inga barn, men efter det förra sonen Peter Unge, Med. Doctor och Prov. Läkare i Malmö, och sonen Eric Unge, Borgmästare i Ulricehamn.

5. **Eberhard**, född 1714, Professor i Lund och Assessor i Coll. Med., blef adlad 1770 under namn af Rosenblad, död 1796. War gift med Ulrica Hermansson, och hade med henne 4 söner och 6 döttrar.

a) **Anna Margaretha**, född 1747, † 1757.

b) **Nils**, General-Adjutant, Öfwerste R. K. S. O., gift med Anna E. Richert.

c) **Ulrica Eleonora**, död 1793, war gift med Biskopen och Pro-Canzleren L. N. O. Doctor Petrus Munck, hwilkas barn blefwo adlade under namn af Munck af Rosenschöld.

d) **Christina Maria**, gift med Lagmannen och Justitiæ-Borgmästaren i Malmö, R. W. O., och Ledamoten i Högsta domstolen, Carl Fr. Widegren.

e) **Johan Eric**, Öfwerste och Riddare af K. S. O. Gift med Jeanna Liedbeck.

f) **Elizabeth Fredrica**, gift med Friherre Swen Philip von Schwerin.

g) **Elof**, Friherre, General-Lieutenant, Inspecteur för 3:dje Infanteri-Inspectionen m. m., Commendeur af K. S. O. med St. Korset.

h) **Matthias**, Grefwe, En af Rikets Herrar, Justitiæ Stats-Minister, m. m., Riddare och Commendeur af Kongl. Maj:ts Orden, gift med Charl. M. Tottie.

i) **Margaretha Sophia**, gift med Majoren och Riddaren K. S. O., C. Hageman.

k) Anna Margaretha, född 1766, afled i barndomsåren.

6. Sigrid, född 1717, afled ogift 1738.

7. Gabriel Rosén, född 1720, Theol. Doctor, Öfwer-Hofpredikant, Kyrkoherde i Riddarholms Församlingen, † 1784. Hade ett förtjent anseende såsom en af sin tids ypperligaste Predikanter. Gift med A. M. Rath, Borgmästare-dotter i Stockholm.

8. Jonas Rosén, född 1723, studerade de mathematiske wettenskaperne, och erhöll slutligen tjenst inom Landtmäteri-Contoiret, afled ogift.

9. Johannes Rosén, född 1726, blef Theol. Doctor samt Eloq. et Poës. Lector wid Götheborgs Gymnasium, död 1773. War Redacteur till flere periodiska skrifter, som änn:: bibehålla ett litterairt wärde. Gift med Anna Hammar, Pastors dotter från Warberg. Deras barn äro: Sonen Gustaf Rosén, Theol. Doctor, Profeßor, L. N. O., Prost och Kyrkoherde i Stora Åby. Dottren Anna Maria, gift med Öfwerste-Lieutenanten och Riddaren af K. S. O., Carl J. Hjerta.

Petrus Varenius, född i Warberg 1700. Fadren Borgare. War förut Adjunct i Treslöf och Hwalinge, innan han blef Pastor här 1739, Prost 1763, predikade på Prestmötet 1747, afled 1775. Gift med U. M. Chronander, dotter af Häradshöfding Chronander. Sonen Jacob Conrad blef Prost och Kyrkoherde i Lenghem; Anders, Prost och Kyrkoherde i Twååker; Carl, Comminister i Sexdräga; Jöns studerade lagfarenheten, afled i ungdomsåren.

Christian Böcker, född 1720 på Pappersbruket Klippan i Skåne. Fadren Pappersbruksarbetare. Hans första underwisning började i Snöstorps Prestegård, hwarefter han intogs i Halmstads Skola, der han åtnjöt kostdagar, tills han erhöll condition hos Prosten Böcker i Enslöf. Han blef student i Lund 1743, Prest 1749, och förestod Ölmewalla Pastorat, 1752 blef han Huspredikant hos Generalskan Ribbing, född Piper, på Koberg. Efter hennes död åtföljde han såsom Informator hennes son, Baron Conrad Ribbing, till Lund. År 1756 började han åter tjenstgöring inom Stiftet och förestod Harplinge och Fagereds Pastorater. Comminister i Skredswik 1760, E. O. Bat. Predikant wid Bohus Läns Dragoner 1775, Pastor i Sexdräga 1776, Prost 1785. Han insjuknade Juldagen 1797 af froßa, hwarefter han aldrig war fullkomligen frisk. Likwäl förestod han sjelf Pastoratet, höll den sista predikan 24 Sönd. efter Trin., tog afsked af sina Församlingar och afled d. 15 Jan. 1799, sedan han 50 år warit Prest och 23 år Pastor. War gift med Kyrkoherde Götherströms dotter i Harplinge, Ingeborg, och hade med henne 5 barn.

Carl

Carl Magnus Lindberg, född i Warberg 1757. Fadren Borgare. Student i Lund 1776, prestwigd 1781, Comminister i Dalstorp 1786, Pastor här 1809, Prost 1815, död 1830. Gift med J. C. Wetterberg, dotter af Contracts-Prosten Doctor Wetterberg i Wärö. Sonen Swen är Kyrkoherde, Johan Rector i Halmstad, Eric vice Pastor, Peter Fahnjunkare, Dottren Sophia, gift med Capitain Wachenfeldt på Apelnäs.

Swen Lindberg, sin företrädares son, född 1790, student i Lund 1811, Prest 1813, vice Pastor 1826, Pastor här 1831.

Comministrar hafwa warit:

Jacobus Gudmundi, som 1634 tecknat sig för bidrag till ny Kyrkobyggnad i Gamla Lödese.

Anders Ask war Comminister från 1678 till 1686.

Samuel Comstadius afled 1701.

Bengt Billing, Comminister 1701, död 1739.

Johan Henr. Hoppe, student 1732, prestwigd till Adjunct i Mjöbäck, Comminister 1740, död 1781.

Carl Varenius, född i Sexdråga 1753. Fadren Pastor derstädes. Student i Lund 1773, prestwigd 1779, Comminister här 1782, död 1823. War gift med Sabina Lignell, Pastorsdotter från Kalf.

Niclas Johanßon, född i Weddige Pastorat 1794. Fadren Nämndeman. Student i Lund 1816, prestwigd 1818, Comminister här 1823.

Lenghems Pastorat,

Patronelt, tillhör 2:dra Claßen och består af Lenghems Socken, of. h. $42\frac{7}{8}$, form. $26\frac{1}{4}$ mantal, folkm. 1217. Dannicke, of. h. $15\frac{7}{8}$, form. $8\frac{5}{8}$ mantal, folkm. 676. Månstad, of. h. $25\frac{1}{2}$, form. $14\frac{5}{48}$ mantal, folkm. 525. Åsarp, of. h. $6\frac{1}{8}$, form. $5\frac{1}{8}$ mantal, folkm. 250.

Lenghems *) Kyrka, af sten, har ett lågt läge och omgifwes af Lenghems

*) Skrifwes äfwen Lengium, och kallades fordom Longhem.

hems Kyrkoby. Kyrkans längd, inwändigt tagen, är 38½ alnar och bredden 17¼ alnar. Den har tillbyggnader af sacristia, som är uppmurad på norra sidan, och af ett trädtorn, som enligt en äldre anteckning skall wara uppbygdt 1692. År 1805 blef denna Kyrka betydligt utwidgad och reparerad. Tiden för Kyrkans första grundläggning är okänd. Denna Kyrka nedrefs 1834 och en ny större Kyrka uppfördes på en höjd utom byn. Den inwigdes Midsommarsdagen 1835.

Predikstolen, ställd på norra sidan i Kyrkan, har warit förut begagnad i gamla Kyrkan, är utan prydnader, och äger blott denna inskrift: Den der öra hafwer att höra, han höre, hwad anden säger församlingen. Altartaflan, äfwen gammal, föreställer i målning på öfra afdelningen Frälsarens lidande i Gethsemane, och på den nedra Nattwardens stiftelse. På ömse sidor om taflan stå Stenbockska och delaGardieska wapnet.

Kyrkans silfwer utgöres af 1 brudkrona, skänkt af Baron Sjöblad, 1 kanna, wägande 85 lod, prydd med Stenbockska och delaGardieska wapnet, oblatask 22¼ lod, kalk 51 lod, paten 8 lod, 2 ljusstakar 87 lod.

I tornet hänga 3:ne wälljudande Klockor *).

På sydwestra sidan wid gamla Kyrkan war en af sten hwälfd och kringmurad graf, tillhörig Thorpa Sätesgård **).

Denna

*) Stora Klockan har följande inskrifter: Öfwerst rundt omkring läses: Gloria in excelsis Deo. På ena sidan står Lambet med segerfanan och deromkring läses: helig, helig, helig. Något nedanföre står יהוה omgifwet med en gloria, samt ingjutne bilder af swärd och nyckel. Och nederst läses:

Jag sårad blef, då med mig ringdes
Ett år omkring i allmän sorg
år 1742
Blef läkt igen som skrefs till minnes
Och omstöpt uti Götheborg
år 1744
Joh. Gottl. Daglieb.

På andra sidan läses: Hæc læta dies, qua non est lætior ulla. Accede euge hominum turba faveque sacris. Surgite vos teneræ preces et suspiria mentis. Et humili passu Scandite templa Dei. Præpositus et Pastor in Lengum L. O. Lignelius. På nedra ringen omkring Klockan står: Nu gör jag tienst till allas nöje, Hwars hjertan Gud till Kyrkan böje. År 1817, då denna Klocka war sprucken en aln djupt, nedtogs den, sinkades och hoplöddes af en i sin konst sällsynt skicklig bonde Olof Larsson i Solberga Socken af Malmöhus Län till ⅔ bättre pris än det, hwarföre Klockan kunnat omgjutas. Den har nu sitt förut wanliga men nästan skarpare ljud. På den minsta Klockan läses: Anno domini MCCCCCLXIX et me fecit Jac. Vagtebeus.

**) Deruti är uppställd en tafla, hwarpå läses: Posteriteten till efterrättelse utwisar denna tafla, hwilkas lik af den hög Grefliga familjen äro för kisternas förruttnelse nedgräfne under jorden och hwilka ofwan före stå. H:r Eric Gustafsson Stenbock, Riddare, H. M. Råd, Fältherre och Gouverneur i Westergöthland, död Anno 1599, i jorden. Fru Malin Sture Herr Sten Sture den yngres, S. R. Föreståndares Sonedotter, afled 1610, i jorden. Furstl. Fru Elizabeth Hertiginna till Brunswik och Lüneburg, Grefwe Eric Brahes gemål, död 1617, i jorden. H:r Gustaf Ericsson Stenbock, Friherre, S. R. Råd, Lagman i Tio Häraders lagsaga, afsomnade 1629, under jorden. Fru Beata Margaretha Brahe, Gref Eric Brahes och Furstinnans dotter, afled Anno 1646, i jorden. Fröken Margaretha Stenbock, Herr Gustaf Ericssons dotter, född

på

Denna Sätesgård, som nu äges och bebos af Majoren och R. W. O. Grefwe Claës Sparre, är belägen inom Lenghems Socken, och på en halfö, som fordom warit befäst. Här är ett efter forntidens byggnadssätt uppfördt stenhus, som, jemte andra märkwärdigheter *) från förflutna tider, äfwen innefattar ett wackert och wäl underhållet kapell. Detta har aldrig warit upplåtet till begagnande af Församlingarne, utan hålles der Gudstjenst för Herrskapet enskilt. På Altartaflan föreställes Frälsarens lidande i örtagården, och derofwanföre synes lambet med segerfanan, hwarunder läsas inskrifter af Luc. 24: 26. Joh. 3: 16. På Altartaflan står Stenbockska och delaGardieska wapnet. Predikstolen, uppburen af en ängel, sittande på en glob, är sällsynt wäl arbetad och har stark förgyllning. Deß inskrifter äro: Allt hwad anda hafwer, lofwe Herran. Tacker Herran och prediker hans namn. På en tafla öfwer Kyrkodörren läses 1 Maccab. 2: 50, 51, 61. Käre söner, hafwen nit om lagen, och wåger edert lif för edra fäders förbund. Och kommer ihog, hwilka gerningar wåra fäder i sinom tid gjort hafwa, så skolen I en stor ära och ett ewigt namn förwärfwa. Allt så kommer ihog, hwad i hwar tid skedt är, så skolen I finna, att alle de som trösta uppå Gud, de blifwa wid sig. Föreställdt, då detta rum till Kyrka inrättades Anno 1699 af Christina delaGardie. På samma tafla stå namnen Eric Gustafßon Stenbeck och Ebba Maria Sparre. Och öfwerst denna inscription: Ardua sed alta. I ett stentorn hänger en liten wälljudande Klocka **).

Med egandet af Thorpa Sätesgård, har Patronrättigheten från äldre tider tillbaka warit förenad, och har den blifwit utöfwad både wid Pastors och Comministers tillsättande.

Dannicke Kyrka, af sten, har ett upphöjdt läge på en jemn och wacker plan, icke långt från landswägen emellan Arnungared och Sexdråga Gästgifwaregårdar.

på Thorpa 1609, död 1631, under jorden. Kongl. Rådet och Öfwerste Amiralen Grefwe Gustaf O. Stenbocks 2:ne döttrar, Fröken Beata och Sigrid Stenbock, aflidne 1648, öfwer jorden. H:r Joh. Eric Stenbock, Gref Fredric Stenbocks son, född 1639, afliden s. å., ofwan jord. H:r Eric Stenbock, K. M. Råd, och General öfwer Artilleriet, Lagman i Westergöthland, så ock General-Gouverneur öfwer Halland, afled 1659, ofwan jord. H. M Enke-Drottningens Öfwer-Kammarherre H:r Grefwe Eric Gustafßon Stenbocks dotter, Fröken Charlotta Magdalena, död 1698. Flere lik äro tid efter annan nedsatte i grafwen af nu warande egaren till Thorpa, Gref Claës Eric Sparres famili och sist deß Grefwinna, född Friherrinna Ehrencrona, död 1820. I grafwen förwaras flere fanor, swärd m. m. Wid Kyrkans ombyggnad 1805 insattes i denna graf Wachenfeldts wapen, uthugget i träd med underskrift: Kongl. Maj:ts till Swerige Troman, Öfwerste-Lieutenant R. S. O: Wälborne Herr Joach. Fr. von Wachenfeldt, till Sälleräs, född 1680, död 1764. Grafwens ingång betäckes med en stor tälgsten.

*) Här utwisas minnesmärke efter Kungssalen, der K. Gustaf I och Catharina Stenbock förlofwades.

**) Öfwerst läses: gloria in excelsis Deo. Derunder: Claræ nomen mihi datum est anno 1577. Eodem nomine me nominari voluere Generosissimus Baro Carolus Geo. Sjöblad et ejus Conjux generosissima B. E. Stenbock, qui me iterum fundendam esse curaverunt Anno 1729. Gjuten i Boräs af Ringhat.

gårdar. Kyrkans längd, inwändigt tagen, är 22 alnar och deß bredd $11\frac{1}{4}$ aln. År 1820 undergick Kyrkan en betydlig reparation, derigenom att fönsterlufterne utwidgades, och en ny dörr gjordes på ena gafweln.

Altartaflan, som icke bewittnar konstnärens skicklighet, föreställer i oljemålning Frälsaren på korset och Nattwardens instiftelse med underskrift: J. H. S. 1 Cor. XI, Anno 1713. Derunder läses: Anno MDCCLVI Præposito et Pastore in Lenghem Laurentio Lignelio pictum est templum hoc Dannike a Sven Kinnander.

Predikstolen, ställd på södra sidan i Kyrkan, är prydd med några bilder af Apostlarne.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten.

I klockstapeln hänger en liten wälljudande Klocka, som har en historisk inskrift om gjutningsåret 1795.

Månstads Kyrka, af sten, belägen på en hög kulle, och omgifwen af någon trädplantering, är 22 alnar lång. Traditionen förmäler, att den först blifwit uppbygd af Jättinnan Åsa Längas man, som hetat Måns, och att deremot Jättinnan sjelf bygdt Åsarps Kyrka, som efter henne erhållit namn.

Predikstolen, ställd på södra sidan af Kyrkan, är prydd med några bilder af Apostlarne, öfwer hwilka läsas åtskillige bibliska språk. I stället för Altartafla finnes ett fönster midt för altaret.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten.

I klockstapeln hänger en Klocka utan inscription.

Åsarps Kyrka, af sten, ligger på en hög och wacker Kyrkogård, är inwändigt $16\frac{1}{4}$ aln. lång och 12 alnar bred, och skall enligt fornsägen wara bygd af Jättinnan Åsa Länga *). Såsom en egenhet wid byggningssättet anmärkes, att

*) Denna Jättinna säges wara begrafwen på backen inwid Kyrkan. Hennes graf utwisas ännu, och den innehåller 30 alnar i längd, samt är omgifwen af 12 ättehögar. I sammanhang härmed må nämnas, att Lenghems Pastorat är rikt på fornlemningar, och ehuru deras beskrifning icke ingår i planen för detta arbete må likwäl i detta hänseende följande anföras. I Lenghems Socken och sjön Åsund ligger Husö, som äger lemningar efter en fästning. På Hemmanets Ommesala ägor inom sistnämnda Socken fins wid sjöbrynen en kulle, som utwisar dylika rudera. I Dannicke Socken och på Lerjereds ås utwisas stället, der Danska lägret war förlagdt, då slaget hölls wid Bogesund. Strax nedanföre flyter den deraf kallade Jutabäcken. I Åsarps Socken, nära Comministers bostället, ligger Oppensten, som fordom warit ett bland de större Slotten. Tjocka murar stå ännu qwar. Traditionen ibland allmogen bibehålles, att twenne Danska Prinsessor fordom bodt der, och att Engelbrecht Dalkarl förstörde slottet. I Pastors-archivet förwaras från forntiden en utförlig berättelse om Oppenstens slott.

att owanligt stora stenar blifwit anbragte uti Kyrkomuren, och att de wid murningen blifwit ställde på kant.

Predikstolen, ställd på norra sidan af Kyrkan, har ingen annan inskrift än årtalet 1750. I stället för Altartafla är ett fönster midt för altaret.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten, wägande tillsamman 49 lod.

I klockstapeln hänger en Klocka, som anses wara en af de bättre i Häradet. Den är utan inscription, men skall, enligt sägen, i fordna tider wara skänkt af ett adligt ogift fruntimmer. Den förra Klockan säges wara nedsänkt i ån, som flyter nära intill Kyrkan, och skall detta hafwa skett wid de Danskes inbrott i Westergöthland år 1511.

Till Kyrkorne äro inga donationer af hemman, utan underhållas Kyrkorne genom Församlingarnes årliga gåfwomedel.

Barnunderwisningen inom Pastoratet werkställes dels af föräldrarne sjelfwe dels af kringwandrande Skolmästare.

Fattigförsörjningen werkställes så, att wärnlöse barn inaccorderas. Orkeslöse fattige njuta hel försörjning. De som orka, hafwa tillstånd att kringgå i den Socken, i hwilken de bo. Deßutom utdelas wid jultiden matwaror och penningar, som influtit genom sammanskott. Lenghems fattigkaßa njuter årligen, genom den så kallade Grefliga donationen ifrån Torpa, ett tillskott af 5 tunnor hafra.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Petrus Andreæ, som underskref Upsala mötes beslut 1593, afled 1618, se Prostarne i Kind.

Nicolaus Jonæ, död d. 21 Mars 1627.

Johannes Laurentii Ingelius tillträdde 1629.

Arvidus Nicolai-Brask tillträdde 1644.

Sweno Laurentii Ingelius tillträdde 1660.

Andreas Roselius war utnämnd, men afled innan tillträdet.

Johannes Olai Austrenius tillträdde 1669.

Arvidus Austrenius, Pastor 1688, död 1700.

Brynolphus Lidelius, war förut Comminister i Gällstad, Pastor 1702, war Stamfader för Lidellska slägten, död 1714.

Laurentius Olai Lignelius, Pastor 1715, död 1769, se Contracts-Prostarne i Kind.

Mag. **Jacob Conrad Varenius**, född i Sexdråga 1743. Fadren Prost och Kyrkoherde derstädes. Student i Lund 1762, prestwigd 1769, Magister 1768, Pastor här 1770, Prost 1790, afled 1807. War gift med B. M. Forselius, Pastorsdotter från Mjöbäck.

Mag. **Joh. Mart. Lidell**, född i Lenghem 1781. Fadren Comminister derstädes. Student i Lund 1803, prestwigd 1807, Magister i Lund 1808, präsiderat derstädes 1809 de forma primæ institutionis præcipue religionis, Pastor här s. å., Prost 1821. Försåtligen mördad af en sin åhörare 1827, då han en Söndag reste emellan Kyrkorne. Gift med C. E. Almqwist, Pastorsdotter från Unnaryd i Wexiö Stift.

Mag. **Reinhold Rabe**, född i Sätilla 1798. Fadren Krono-Länsman. Stud. i Lund 1816 och i Upsala 1819, Magister der 1827, Prest 1826, Pastor här 1828.

Comministrar hafwa warit:

Bengt Roselius, som tillträdde 1669, död 1697.

Lars Klewerström tillträdde 1699, död 1733.

Swen Lidell, son af Pastor Brynolf Lidelius, tillträdde 1734, död 1756. War gift med Sigurd J. Lindman, Pastorsdotter från Mjöbäck.

Joh. Lignell, student 1740, prestwigd 1745 till Adjunct hos Pastor i Lenghem, Comminister der 1758, död 1769.

Christopher Lidell, son af Comminister Swen Lidell, född 1745, student i Lund 1767, prestwigd 1769, Comminister härstädes s. å., v. Pastor 1810, död 1815. War gift med Sara Borell.

Eric Johan Gadolin, född i Angelstad 1777. Fadren Orgelnist. Student i Lund 1800, prestwigd 1802, Comminister härstädes 1815, v. Pastor 1816, erhållit 2:ne belöningar af Kongl. Sundhets-Collegium för vaccinationens befrämjande och för Socken-Apotheks inrättande, död 1826. War gift med N. Lidell.

Isaac

Isac Kjerrulf, född 1795. Fadren Pastor i Weßige. Stud. i Lund 1813, Prest 1818, Comminister här 1826.

Uti Åsarps Kyrkobok finnes om Oppensten, som förut är nämndt, följande anteckning *): Angående Husberget eller Öpen sten i Åsarps Socken beläget, som Puffendorff säger uti sin introduct. ad Hist. Suecan. ligger i Upland sed falso, har jag fått weta, att Eric Barn i Dannemark förkränkte General Stege Hwits Fru, medan Stege-Hwit war utrest i fält mot Swerige. Då Stege Hwit wid sin hemkomst sådant förnam, slog han ihjäl Eric Barn. Eric Menwed, Eric Barns son, som sedan eller efter fadren wardt Konung i Dannemark förjagade sin Faders baneman Stege Hwit. Stege Hwits ena dotter kom att bo och bygga upp Slottet Öpensten nu Husberget kalladt, och den andra, Slottet Örsten i Mark nu Öfwersta Boställe. I Skärtebo hage, strax nedanför der qwarnen stått, bodde Slottsfogden, (nu warande) ladugården war ladugård, Åsarps ägor kohagar. Alla måsarne kring slottet woro den skönaste äng, 5 bryggor och wägar woro från slottet, Kind Redwäg och Mo härad lydde derunder. Engelbrecht Dalkarl bestormade slottet, då en wid namn Pehr Pors bodde på Öpen sten. Gamla Ingrid i Skärtebo och Gunnar i Nedregård Åsarp hafwa funnit kulor i Åsarps skog, på sydöstra sidan emot Slottet, der Engelbrecht Dalkarl haft sitt läger. Denne Engelbrecht Dalkarl raserade ock Örsten.

Gällstads Pastorat,

Regalt, tillhör 1:sta Claßen och består af Gällstads och Sembs förenade Socknar, of. h. $79\frac{1}{12}$, förm. $40\frac{1}{2}$ mantal, folkm. 1921. Grönahög, of. h. $20\frac{15}{16}$, förm. $14\frac{1}{16}$ mantal, folkm. 546. Twerred, of. h. $51\frac{7}{8}$, förm. $27\frac{3}{4}$ mantal, folkm. 1153. Marbäck, of. h. $20\frac{1}{2}$, förm. $15\frac{9}{16}$ mantal, folkm. 677. Finnekomla, of. h. $15\frac{1}{4}$, förm. $8\frac{13}{16}$, folkm. 398 **).

Af det hemmantalet, som är upptaget för Twerred äro $6\frac{1}{2}$ mantal, förmedlade till $4\frac{1}{4}$ belägne i Warnums Socken af Åhs Härad.

Gällstads Kyrka, af sten, är belägen nära Prestegården och landswägen, som går från Ulricåhamn till Jönköping och Halmstad. År 1824 blef denna Kyrka nybygd, sedan beslut war fattadt att sammanbygga Gällstads och Sembs Kyrkor, endast $\frac{1}{4}$ mil från hwarandra belägne, och sedan nådigst tillstånd war erhållet att

 för

*) Införd af Comminister Swen Lidell i Lenghem.

**) Det förtjenar att anmärkas, att inom detta Pastorat räknas, utom flere militair- och civil-boställen, icke mindre än 14 Säterier jemte många underliggande Frälsehemman.

för detta ändamål uppbära Collect- och Stamboksmedel öfwer riket. Nedrifningen af den gamla Kyrkan började i April nämnde år, nybyggnaden började i Maj månad och fortsattes sedan med den drift, att Kyrkan med ett wackert stentorn war färdig d. 26 Sept. samma år, då den af Stiftets Biskop högtidligen inwigdes. Den äldre Kyrkan, ehuru nybygd 1731, war remnad och så förfallen, att den icke längre utan wåda kunde begagnas. Kyrkan, som har 3:ne gångar är ljus, rymlig, och för en tilltagande folkmängd beräknad. Den har 5 fönster på hwarje sida, och i Sacristian, som är bakom altaret, 3:ne hwilka genom ett på hwardera sidan om altaret anbragt högre hwalf upplysa choret.

Den gamla Predikstolen begagnas, tills en ny hinner anskaffas. Kring öfra listen läses: Kommer till mig I alle, som m. m. Matth. 11: 28. En röst kom utaf skyn och sade: denne är min kära son, honom hörer, Matth. 9: 7. Salige äro de, som höra Guds ord och gömma det Luc. 11: 28. Genom Mosen är lagen gifwen Joh. 1: 17. Omkring nedra listen finnes denna inskrift: Till Guds ära och Gällstads Kyrkas prydnad hafwer then Ädle och Wälborne Jacob Sturch sampt hans k. Hustru Fru Maria Drake till Intorp denna predikstol gifwit Anno 1643.

De på gamla läktaren befintliga målningar, hwilka ehuru gamla förråda en skicklig konstnärs hand, blefwo wid nedtagningen sorgfälligt wårdade och anbragte på den nya. De föreställa 11 särskilta händelser, walde utur Gamla och Nya Testamentet.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk, paten och oblatask. Kalken, wägande 31½ lod, är omarbetad 1825, såsom för liten, sedan Sembs Socken blifwit med Gällstad förenad. Gamla inscriptionen är å den nya kalken graverad och af följande innehåll: In honorem Dei atque in memoriam Viri olim Capitanei, generis antiquitate illustris, nunc inter coelites beati Domini Joh. Soop de Intorp nec non Conjugis ejusdem pari stemmate insignis beatæ Dominæ Helenæ Bonde de Skoug vasculum hocce sacrum una cum patina in usum ecclesiæ Gellstadiensis confici curarunt Defunctorum Hæredes Anno Salvatoris 1717. Amplicatum et adauctum Anno 1825. Patenen wäger 8 lod, på oblatasken, af 17 lod, stå namnen A. Soop och M. Cedercreutz 1728. Deßutom finnes socknebudskalk med paten.

I tornet hänga 3:ne Klockor, som äga harmoniskt samljud *).

Be-

*) På den större är ingen inskrift. Den medlersta, som är hithämtad från Semb, har denna inscription: Laudo Deum verum, Plebem voce congrego. In Dei gloriam et ecclesiæ Semensis usum hæc campana renovata est anno 1739 et denuo 1768 sub Pastore Nicolao Kollinio. Coeli sic atria quæro Ps. 84: 2. Som foglar hasta till sitt bo, Så söker jag hos Gud min ro Min själ sin rätta hwila får,

Beslut är fattadt, att Sembs Kyrka skall användas till ett Socken-magazin, sedan inredningen dels blifwit använd wid Gällstads Kyrka, dels försåld.

Anordnad winsäd till Gällstad är $2\frac{1}{2}$ tunna Kronotionde, $\frac{1}{3}$ Råg, $\frac{2}{3}$ Korn. Till Semb $1\frac{1}{4}$ tunna äfwen Kronotionde. Gällstads och Sembs Socknar hafwa hwardera särskilt brandstodscassa.

Grönahögs Kyrka, af träd, belägen på en jemn plan, bredwid den så kallade Troßbowägen, wid Stomhemmanet Grönahög, blef om sommaren 1827 tillbygd. Choret tillöktes 14 alnar, och utwidgades till lika bredd med Kyrkan. Förut otillräcklig för Församlingens folkmängd, är Kyrkan nu rymlig och ljus. I westra gafweln är ett trädtorn, hwars nedersta del utgör wapenhus, hwarifrån man uppgår till läktaren.

Gamla Predikstolen är bibehållen, men flyttad till norra sidan. Öfwer den är en himmel, och deß listwerk äro förgyllde, men den saknar inskrifter och symboler. I midteln af choret kommer att uppsättas ett förgyldt kors. Från sacristian ned- och upphißas från taket af choret bilden af en engel, hwitmålad med förgyllda wingar, och uti ena handen en bricka, hwarpå dopskålen sättes under döpelseacter.

Kyrkans silfwer, i senare tider arbetadt, saknar märkliga inscriptioner. Till Kyrkan hör en wacker meßhake med silfwerbroderi, hwarpå äfwen är tecknadt årtalet 1788.

I tornet hänger en Klocka *).

Kyrkans winsäd utgöres af $1\frac{1}{4}$ tunna. Församlingen har en särskild brandstodscaßa.

Twerreds Kyrka, af sten, har ett jemt läge wid westra sidan af sjön Asunden, är omgifwen af löfträd och på 3:ne sidor af hemmanet Nybyggets inägor. Kyrkan är mörk och för liten till nu warande folkmängd. Deß structur tyckes witna om en betydlig ålder. Choret är wida smalare än Kyrkan, och fönstren, af hwilka blott ett finnes på norra sidan, äro små och sitta högt, och sprida föga

 ljus.

här, När i hans hus jag wärdigt går. Procul hinc procul este profani Ps. 5. En obotfärdig är ej wärd De himmels gåfwor njuta Guds ord som ett twedggadt swärd Skall honom wißt utsluta. På lilla Klockan: Allt det anda hafwer lofwe Herran. Halleluja Ps. 150.

*) Härpå läses: Soli Deo gloria. A. F. R. S. L. U. R. G. Efter 18 års tienst från 1740, blef denna Grönahögs Klocka å nyo gjuten, på Kyrkans och Socknens bekostnad år 1758. Jehovah Deo pulsa sonum. När kläppen klockan slår, Hon klangen från sig gifwer, Då prisa Guds barn Gud, en bönestund då blifwer Bedjer utan återwändo, warer tacksamme i all ting 1 Theß. 5. Nils Kollinius Pastor, Peter Backe Comminister.

ljus. En betydligare reparation är af behofwet påkallad. Ämnet har warit under öfwerläggning. Men Kyrkocaßans ringa tillgång har hittills hindrat werkställigheten.

Predikstolen, målad 1712, prydes med bilder af Frälsaren och Evangelisterne. På Altartaflan föreställes korsfästelsen. En numertafla med förgylda siffrer och ett slagur äro hitskänkte 1776 af Handlanden Damberg från Jönköping.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk, paten och oblatask, wägande tillsamman 55 lod. Den sistnämnde är skänkt 1685 af Ar. Sturk och Brita Kafle.

I klockstapeln hänga 2:ne Klockor *).

Fyra murade grafwar finnas i Kyrkan, tillhörige Twerredslund, Hjertared, Gerdsbo och Skog, men nyttjas ej nu mera till begrafningsställen. På norra sidan wid choret hänger baneret efter en Capitain Bengt Lillje, död 1696.

Den till Kyrkan anslagna winsäden utgör 2½ tunna. I denna Socken finnes ingen brandstodscaßa, utan sammanskjuter Socknen hwad som erfordras wid timade brandskador.

Marbäcks Kyrka, af sten, belägen något öfwer ½ mil från Ulricåhamn, är omgifwen af Marbecks by, på en höjd, wid landswägen, som går förbi Gällstad. År 1824 undergick denna Kyrka en betydlig reparation. Choret, genom ett djupt framstående hwalf förut afskildt från Kyrkan, nedtogs och utwidgades till lika bredd med Kyrkan, hwarigenom ett saknadt utrymme för folkmängden erhölls. För att göra Kyrkan ljusare, nedsänktes de förut warande fönstren, twenne på hwarje sida, och trenne nya anbragtes i choret, det ena midt för altaret. Takresningen, såsom skadad nedtogs, och taket, som förut inwändigt war platt, hwälfdes.

Predikstolen prydes med förgyllning, samt bilder af Frälsaren och Evangelisterne. Öfwer predikstolen är en himmel anbragt.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk och paten, wägande tillsamman 46 lod. Äfwen finnes socknebudskalk och paten, af 12¼ lod, gifne af framl. Gästgifwaren i Marbeck Jonas Larßon Björkman.

I klockstapeln hänger en större Klocka, utan inscription.

Kyr-

*) På den större är ingen inscription. Å den mindre läses: Soli Deo gloria, samt ett med gloria omgifwet יהוה. Jag från Twäred blef sänder till Skara Att min syster i ljudet beswara Till forti pund från fyra pund klen, Mig har omgjutet Herr Nils Wildsten, Styck- Krono- och Klockgjutare Anno 1750. Olof Borgström Nomarcha Nils Kokinius Pastor Hans Lindskog Inspector Isaac Felskog Comminister Swen Nilßon Jonas Börjeßon Kyrkowärdar.

Kyrkans winsäd är 2 tunnor.

Finnekomla Kyrka, af sten, belägen wid Kyrkobyn af samma namn, på en höjd emellan sjöarne Asunden och den så kallade Semsjön, emellan hwilka åswen Socknen har sitt läge. Kyrkan är i godt stånd, tillräckligt stor och ljus, sedan år 1822 trenne å södra sidan warande fönster blifwit sänkte.

Predikstolen, ställd på södra sidan, är oljemålad, och öfwer den samma är en himmel anbragt. Altartaflan, föreställande i nedra spegeln Christi korsfästelse, och i den öfra Frälsaren med segerfanan, har wid sidorna af nedra spegeln de 4 Evangelisterne afmålade, emellan hwilka och sjelfwa spegeln pelare äro ställde å ömse sidor. Taflan är första gången målad 1738 och renoverad 1809. Twenne läktare finnas, en för karlarne wid westra gafweln, och en för qwinkönet å norra sidan. Kyrkan är inwändigt målad.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk, paten och oblatask, wägande tillsamman 40 lod. Skålen å kalken, såsom för liten, omgjordes och tillöktes 1823.

I klockstapeln, öster om Kyrkan hänger en mindre Klocka utan inskrift.

Kyrkans winsäd är 1 tunna. Församlingen äger en särskild brandstodscaßa.

Hwarje Församling har sin särskilta fattigcaßa, hwilken i Gällstad för närwarande uppgår till 202 R:dr 1 ß. 6 r:st. R:g:s; i Semb 83 R:dr 16 ß.; i Grönahög 183 R:dr 16 ß.; i Twerred allmänna fattigkaßan 158 R:dr 16 ß., deßutom doneradt af Swen Swenßon på torpet Kjeddanäs 166: 32, hwaraf räntan utdelas till de mest nödlidande fattige, ytterligare donation af Handlanden Damberg från Jönköping 200 R:dr, hwilket capital genom tillagde räntor nu uppgår till 242: 32. Enligt gifwarens anordnande erhålla 7 fattiga barn i 7 år hwardera 2 R:dr om året, såsom bidrag wid deras underwisning i christendomen, hwaruti de, innan de få sista årets bidrag af Pastor examineras. Till Marbecks fattigcaßa finnas följande donerade medel: Af Enkefru Häradshöfdingskan Wennberg på Kjellebacka 50 R:dr. Af Häradshöfdingskan Lindeqwist på Näsboholm 50 R:dr. Af framl. Lands-Cammereraren E. Norström i Wenersborg 16: 32. Af Commerce-Rådet och Commendeuren B. Norström i Åmål 30 R:dr, hwartill lades 3: 16 af allmänna gåfwomedlen till winnande af jemna summan 33: 16. Af framl. Directeur Fineman ifrån Kjellebacka, med förbehåll att emot 5 procents ränta i egendomen inneslå, och att fattiga under detta gods njuta dubbelt understöd mot andra Socknens fattige, 100 R:dr. Finnekomla fattigcaßa består af 20 R:dr 40 ß.

På-

Pastorer hafwa warit:

Olaus Benedicti, som afled 1571.

Jon Olai Kyrkoherde 1573, afled 1596, underskref 1593 Upsala mötes beslut.

Jöns Magni Kyrkoherde 1597, kallas Prost 1622, afled 1625.

Laurentius Andreæ Kalf, se Contracts-Prostarne i Kind.

Petrus Torinius, Kyrkoherde 1652, död 1673.

Benedictus Torinius, se Contracts-Prostarne i Kind.

Axel Torin, Kyrkoherde 1703, afled 1723.

Daniel Ödman, se Contracts-Prostarne.

Nils Kollinius, född på Hellebäckahult i Starrkärrs Pastorat 1708. Fadren war då Comminister i Starrkärr, men blef sedan Pastor i Lundby Wettle Härad. Efter erhållen underwisning i Götheborgs Skola och på Gymnasium derstädes blef han 1730 student. Återkom till Götheborg 1739 och förordnades att förestå Notarie-syßlan wid DomCapitlet under Magister Thims sjuklighet, och blef året derpå efter Thims död Consistorii Notarie. Han förrättade Notarii görомålen med Biskoparne J. Benzelii och Wallins utmärkta bifall, och tillwann sig af Stiftets Presterskap förtroende. 1748 blef han Pastor i Gällstad. Han installerades såsom Pastor i Gällstad 1749 af Biskop Wallin, som åswen, under sin wistelse på stället, sammanwigde Kollinius med företrädarens Enka Christina Charl. von Borneman. Blef Pröst 1772, blef enkling 1773, gifte sig 1775 med Enkefru Anna Ström från Berghem, afled 1783. Han efterlemnade inga barn.

Mag. Carl Gustaf Lange, född i Götheborg 1728. Fadren Bokhandlare. Han åtnjöt underwisning i Trivial-skolan och wid Gymnasium i Götheborg, samt blef student i Upsala 1742, war sedan wid Academierne i Lund och Greifswald till 1753, då han på sistnämnde ställe blef Magister, 1759 anmodades han att förestå Rectors-syßlan wid Tyska Skolan. Han bestridde nu ensam Correcturen af den 1760 från Langiska tryckeriet utgifna bibeln in 4:to, hwilken har ansetts för en af de correctare Swenska Bibelupplagor. Blef v. Collega wid Trivial-skolan 1760 och ordin. Collega 1764, prestwigd 1767, Rector Scholæ i Götheborg 1774, Pastor i Gällstad 1784, Responderade wid Prestmötet 1785, afled 1793. Han war gift med Bokbindaren Lars Wallströms dotter Anna Christina, och hade med henne blott en dotter.

Mag.

Mag. Anders Gabriel Beijer, född i Götheborg 1757. Fadren Th. Doctor och Gr. L. Lector. Student i Upsala 1775, Magister derstädes 1782, Theol. Candidat 1783, prestwigd till E. O. Bat. Predikant wid Nerike och Wermelands Regemente, tillika Comministers Adjunct wid Jacobs Församling i Stockholm 1785, Pastors Adjunct wid Finska Församlingen i Stockholm 1788 och wid Jacobs och Johannis Församlingar 1791, Kyrkoherde i Gällstad 1794, tillträdde 1795, Hon. Prost 1803, död 1816. Gift med Joh. Marg. Koch, dotter af Banco-Commißarien Koch. Sonen Johan Gabriel är Kongl. Hofpredikant och v. Pastor i Säfwe.

Mag. Peter And. Varenius, född i Lenghems Pastorat 1771. Fadren Prost och Kyrkoherde derstädes. Student i Lund 1792, Magister derstädes 1796, prestwigd s. å., Comminister härstädes 1801, utnämnd Kyrkoherde 1817, tillträdde 1819, responderade wid 1822 års Prestmöte, Hon. Prost 1824. Under denna Pastors tid hafwa Pastoratets Kyrkor genom reparationer eller nybyggnad wunnit betydliga förbättringar. Gift med Maria Christina Forselius, dotter af framl. Prosten och Kyrkoherden i Mjöbeck Forselius.

Comministrar hafwa warit i Gällstad, Semb och Grönahög:

Ericus Olai, prestwigd 1572, Comminister s. å., Pastor i Tranemo 1583, se sistnämnde ställe.

Nicolaus, Comminister 1583, underskref 1593 Upsala mötes beslut, död 1610.

Petrus Swenonis, Comminister 1610, Kyrkoherde i Thorestorp 1627.

Mårten Tyggæus, Comminister 1650, afled 1672.

Knut Stålberg, Comminister 1673, afled 1695.

Jöns Schillberg, Comminister 1696, drunknade i Semsjön 1705.

Eric Stenman, Comminister 1705, död 1738.

Peter Backe, född i Götheborg 1708. Fadren då Catecheta, sedan Pastor i Enslöf. Student i Lund 1725, prestwigd 1733, Comminister i Gällstad 1739. Han hade förslag till flere Pastorater, der han räknade nära enhällig kallelse. Man har anmärkt, att hans ansökning till Lundby Wädtle Härad war på Grekisk vers. På detta språk brefwexlade han med Biskop Jacob Benzelius, hos hwilken han stod uti utmärkt ynnest. Han afled hastigt på sin gård Stomsberg

berg 1765. War gift med företrädarens dotter, Ebba Charl. Stenman, och hade med henne 5 barn. Claës afled som Bat. Predikant 1777, Christian Stads-Caßeur i Jönköping, Carl Kongl. Hof-Predikant, Elizabeth g. m. Stads-Fiskalen i Götheborg In de Betou, Fredrica g. m. fadrens efterträdare.

Olof Rodéhn, Comminister 1767, war 7 gånger uppförd på Pastors-förslag, innan han 1796 blef Pastor i Spekeröd, se Contracts-Prostarne i S. Elfsyßel.

Mag. Carl Rahmm, född i Götheborg 1753, student 1771, Magister i Lund 1775, prestwigd 1778, v. Pastor 1786, Comminister 1797, död 1798.

Bengt Henr. Stenbeck, född i Warberg 1758. Fadren Cantor. Student i Lund 1777, prestwigd 1784, Comminister härstädes 1799. Gift med Johanna Fineman från Åbo.

Comministrar i Twerred, Marbeck och Finnekomla hafwa warit:

Eric, som afled 1663, och är begrafwen wid altarfoten i Twerreds Kyrka. Om hans tillträde och om dem, som warit hans företrädare, fins ingen underrättelse.

Nils Stenius, Comminister 1664, mördad om nattetid 1685 i sitt hus, af hwem och af hwad anledning är obekant.

Bryngel Lidelius, Comminister 1686, Kyrkoherde i Lenghem 1702, se sistnämnde ställe.

Johan Kjellberg, Comminister 1702, död 1725.

Isac Feldtskog, Scarensis, prestwigd 1724, Comminister 1727, död 1757.

Johan Anders Billing, född i Warberg 1720. Fadren Slottswaktmästare. Student i Köpenhamn 1743 och s. å. i Lund, prestwigd 1747, Adjunct i Gällstad 1749, Comminister här 1759, död 1795. War gift med Chr. Marg. Lysell.

Peter Borritz, Comminister 1797, dog före tillträdet.

Brynolf Bogren, v. Comminister 1792, Ordinarie 1798, Kyrkoherde på Styrsö 1800, se sistnämnde ställe.

Mag. Peter Anders Varenius, Comminister 1801, Kyrkoherde i Gällstad 1817, se Pastorerne.

Eric Johan Broman, född 1781 i Kulltorps Pastorat af Wexiö Stift. Fadren

Fadren Kyrkoherde derstädes. Student i Lund 1801, prestwigd i Götheborg 1806, v. Pastor 1815, Comminister 1818, tillträdde 1819. Gift med Karin Rosenblad, dotter af Comminister Rosenblad på Belmsö; död 1829.

Lars Nilsson, född i Sexdråga 1796. Fadren Bonde. Stud. i Lund 1818, Prest 1819, Comminister här 1830. G. m. C. Varenius, Pastorsdotter från Twååker.

Dalstorps Pastorat,

Consistorielt, tillhör 2:dra Classen, och består af Dalstorps Socken, of. h. 37, förm. $22\frac{3}{16}$, folkm. 790. Hulared, of. h. $9\frac{3}{4}$, förm. $6\frac{1}{4}$ mantal, folkm. 248. Nittorp, of. h. $31\frac{3}{4}$, förm. $15\frac{3}{8}$ mantal, folkm. 697. Ölsremma, of. h. 13, förm. $7\frac{3}{8}$ mantal, folkm. 268. Ljungsarp, of. h. $22\frac{1}{2}$, förm. 13 mantal, folkm. 537 personer.

I jordeboken är Ölsremma Socken upptagen till $15\frac{1}{4}$ of. eller $8\frac{5}{8}$ förm. mantal; men då härifrån afräknas $2\frac{1}{4}$ of. eller $1\frac{1}{4}$ förm. hemman, hwilka höra till Stengårdshults Pastorat i Mo Härad af Skara Stift, så uppkommer den ofwan utsatta summan af hemmantal.

Dalstorps Kyrka, af sten, är belägen nära inwid Prestegården och på en rymlig torr och af träd omgifwen Kyrkogård. År 1821 blef denna Kyrka tillökt och är nu en af de ljusare och wackrare i orten. På Kyrkans norra sida är utbyggnad af en sacristia, hwarunder är den Ruthenschjöldska familjgrafwen, med ingång från Kyrkogården.

Uti klockstapeln hänga 2:ne harmoniskt ljudande Klockor *).

På wästra gafweln hänger Gylleumärsiska baneret.

Nittorps Kyrka, af sten, är belägen på en åt alla sidor sluttande kulle, och war innan Dalstorps Kyrka förlängdes, den största i Pastoratet.

Uti klockstapeln hänger en Klocka utan inscription.

Ljungsarps Kyrka, af sten, är belägen inwid en liten sjö. Sedan fönsterlufterne i senare tider blifwit utwidgade och nedsänkte, är denna Kyrka temmeligen ljus. På norra sidan är utbyggnad af en sacristia.

Uti klockstapeln hänger en Klocka, utan inskrift.

 Öls-

*) Den större, utan inscription, är sannolikt bibehållen ifrån Påfwiska tiden, emedan den enligt en gammal tradition af allmogen ännu kallas Karin. På den mindre finnes inskrift af årtalet 1680 samt Ps. 105 : 3, och G. J. L. (Gudm. Jac. Lignelius.)

Ölsremma Kyrka, af träd, spånslagen och rödfärgad, är belägen på Comministers boställets ägor, och blef ombygd 1672.

Uti klockstapeln hänger en Klocka, hwarpå läses omgjutningsåret 1745.

Hulareds Kyrka är af sten och mycket liten.

Uti klockstapeln hänger en Klocka utan inskrift.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Herr Jöns blef Pastor omkring medlet af 1500:talet, underskref Upsala mötes beslut 1593, der han kallat sig Johannes, afled 1594.

Olof Svenonis war Pastor i 39 år, afled 1635, se Contracts-Prostarne i Kind.

Jonas Olai, företrädarens son, afled 1653.

Gunnar Petri hade förut warit Capellan på Hisingen, tillträdde detta Pastorat 1654, och afled samma år, wid 71 års ålder.

Jacob Gudmundi Solingius, afled 1671.

Gudmundus Jacobi Lyselius, Pastor 1672, afled 1697, se Contracts-Prostarne i Kind.

Johan Tranberg, företrädarens måg, tillträdde 1699, afled 1727, se Contracts-Prostarne i Kind.

Simon Lysell tillträdde 1728, afled 1733, war gift med Christina Rania, som 41 år öfwerlefde sin man.

Johan Uddman, prestwigd 1715, Comminister i Kalf 1716, blef Pastor 1734, war Opponens wid Prestmötet 1744, afled 1756. War gift med Maria Wickström.

Daniel Paul Halbmeyer, född i Götheborg 1709. Fadren Handlande. Student i Upsala 1726, prestwigd i Götheborg 1735, Comminister i Dalstorp 1738. Hade förslag till Berghem 1755, till Dalstorp 1757, der han efter erhållen enhällig kallelse blef Pastor, war Opponens wid 1764 års Prestmöte. Han blef 1777 genom ett olyckligt fall så skadad, att han icke kunde gå utan kryckor, afled 1782. Han war gift med Brita Lauterbach, Enka efter Comministern i Dalstorp Carl Skog, och hade med henne 6 barn, af hwilka endast 2:ne döttrar öfwerlefde fadren.

Johan

Johan Molin, född i Götheborg 1746. Fadren Coopvaerdie-Capitain. Framl. Biskopen m. m. Doctor J. Wingård war såsom Gymnasist Molins förste handledare i studier. Wid 14 års ålder blef Molin Gymnasist, student i Upsala 1765, bewistade Lunds Academi 1768, prestwigd 1770 till Huspredikant hos Lagmanskan Cedercrantz på Attorp, s. å. v. Collega i Götheborg, Ordin. Collega 1771, Språkmästare wid Gymnasium i Franska, Tyska och Engelska språken 1774. Han war en af de förste utgifwarne af dagbladet Götheborgs Allahanda. Comminister i Romeled 1776, Pastor i Dalstorp 1784, han installerades af sin ungdoms-lärare, Biskopen m. m. Doctor J. Wingård wid visitationen 1790, blef s. å. Prost, och opponerade wid Prestmötet 1795. Han war 2:ne gånger gift: först med C. Marg. Lindqwist, dotter af Controlleur Lindqwist; med henne hade han 7 barn. Andra gången war han gift med Charl. Stjernspets, med hwilken han hade ett barn. Han afled 1805 af bröstwattusot, 59 år gammal.

Johan Fredr. Chronander, se Contracts-Prostarne i Kind.

Comministrar hafwa warit:

Carl Skog blef Comminister här troligen omkring 1720:talet; war gift med Brita Lauterbach från Götheborg.

Dan. Paul Halbmeyer, se Pastorerne. Han war gift med sin företrädare Skogs Enka.

Joh. Fredr. Uddman, son af Kyrkoherde Uddman, till hwilkens Adjunct han 1742 blef prestwigd, Comminister 1758, afled 1778. War gift med Gustawa Loodh.

Jacob Halbmeyer, född 1742 på Ölsremma Capellans-boställe. Fadren då Comminister, sedan Pastor i Dalstorp. Student 1767, prestwigd på fadrens kallelse 1770, Comminister 1779, död 1786. War först gift med Anna C. Frößberg och sedan med en Fröken Kuylenstjerna.

Carl Magn. Lindberg, se Pastorerne i Sexdråga.

Joh. Casparßon, född i Okome Pastorat 1769. Fadren Gästgifware i Köinge. Student i Lund 1793, prestwigd 1794, v. Pastor 1797, Comminister i Bro 1808, i Dalstorp 1809, afled 1814. War gift med Wilhelmina Rhodin, dotter af Prosten Doctor Rhodin i Slättåkra.

Lars Gustaf Varenius, född i Lenghem 1776. Fadren Prost och Kyr-

koherde derstädes. Student i Lund 1801, prestwigd 1802, Comminister härstädes 1814. Gift med Joh. Isabella Beyer, dotter af Styrmannen och Factori-Capitainen i Ostind. Compagniets tjenst Joh. Beyer.

Tranemo Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen och består af Tranemo Socken, of. h. 54¼, förm. 31 5/16 mantal, folkm. 1200. Mossebo, of. h. 24¼, förm. 13¼ mantal, folkm. 610. Ambjörnarp, of. h. 23¼, förm. 15 mantal, folkm. 658. Sjötofta, of. h. 33¼, förm. 13⅜ mantal, folkm. 599.

Detta Pastorat har fordom bestått af 6 Socknar. Till de förut nämnde räknades då äfwen Limmared och Tyggestorp. Under K. Christian II:s tid blef Limmareds Kyrka uppbränd, och strax derpå Tyggestorp förstörd, hwarefter deße Socknar blefwo tillagde Tranemo. Enligt en bibehållen fornsägen skola deßa förändringar hafwa inträffat wid den tid, då slaget hölls wid Bogesund. De Danske genomströfwade då denna trakt, och dels ödelade, dels utarmade den. Efter Limmareds Kyrka, som stått helt nära Sätesgården af samma namn, äro endast några stenhögar öfriga. Dylika qwarlemningar finnas äfwen efter Tyggestorps Kyrka.

Tranemo Kyrka, af sten, ligger på en sandig slätt, och är på norra sidan närbelägen intill Prestegården, och på södra sidan till Tranemosjön. Emellan denna sjö och Kyrkan går landswägen från Swenljunga, öfwer Tranemo ån, och delar sig wid bron uti 2:ne wägar, af hwilka den ena leder till Jönköping och den andra till Wexiö. Kyrkans längd är 51 alnar och deß bredd 13 alnar. År 1798 blef hon förlängd, är nu målad och i godt stånd. Intill Kyrkan är uppfördt ett trädtorn, som, spiren inberäknad, är 73 alnar högt.

Framför Altartaflan, som har ljusblå grund, är uppsatt en målning på glas, som föreställer Frälsarens portrait, med omskrift på en rund förgylld infattning: Si, Guds lamb, som borttager werldens synder. Detta portrait, som blifwit skänkt till Kyrkan af Contracts-Prosten Tranchell, är ett Chinesiskt arbete, förfärdigadt i Canton, och säges wara copieradt efter det original, som finnes i St. Peters Kyrkan i Rom.

Predikstolen, uppställd på norra sidan och nästan midt i Kyrkan, är utsirad med något bildthuggeri-arbete och utan inscriptioner.

Kyrkans silfwer består af kalk, wägande 47½ lod, paten 8 lod, samt sockne-buds-kalk med paten, 5 lod, föräräd af Kyrkoherden Eric Olai 1603, 1 oblatask,

11 lod,

11 lod, förärad af Herr Carl Gyllenstjerna till Limmared 1638, samt en kalk, 10 lod, tillhörig hela Pastoratet. I öfra kanten läses: Gud styrke de swaga i Tranemo Gäll, Som häraf den heliga nattward annamma, Och fröjde Fru Anna Törnros själ 1720. Deßutom äges en brudkrona om 32 lod, inköpt 1701 för 47 daler S:mt.

Orgelwerket, af 5 stämmor, är gammalt och för litet i förhållande till Kyrkans storlek.

I Kyrkan äro 2:ne ljuskronor, den större af glas, hängande fram emot choret, är tecknad med bokstäfwerne C. A. G. M. S. R. G. S. år 1765, den mindre, af meßing, har sitt rum nedre i Kyrkan och är gifwen af Fru Kerstin Stjerna till Ömmestorp år 1652. 2:ne taflor äro uppsatte på Kyrkomuren, af hwilka den ena innehåller Series Pastorum och den andra en historisk inskrift om Kyrkans utwidgande och beprydning.

I tornet hänga 2:ne Klockor *).

Öfwer om choret, endast ett par alnar från Kyrkan, stå uppreste 2:ne grafstenar, begge omkring $1\frac{1}{2}$ aln. höga. På den ena läses: Härads Prosten Martin Kjerrulf, född år 1715, död 1788, och Prostinnan Elisabeth Lignell, född 1694, död 1783. Es. 57: 2. Wish. B. 3: 1. 2 Cor. 6: 9. Såsom de der dö, och si wi lefwom. På den andra är denna inskrift: Här förwaras det förgängliga af Contracts-Prosten och Kyrkoherden i Tranemo Swen Tranchell, född 1752, död 1817. 2 Tim. 4: 17. Herren stod med mig och styrkte mig, på det genom mig skulle predikanen stadfäst warda. 1 Theß. 2: 9, 11. I minnens wäl, käre bröder, wårt arbete och möda, ty dag och natt arbetade wi, på det wi ingen af eder skulle förtunga, och predikade ibland eder Guds evangelium. Såsom I weten, att wi, såsom en fader sin barn, hafwe förmanat och tröstat hwar och en ibland eder.

Till förbättring af Comministers-lönen och till understöd för de fattige i Tranemo Socken är räntan af ett helt mantal, frälsehemmanet Hjerphult i Tranemo Socken, doneradt af framl. Aßeßor Alstrin, med wilkor, att hälften deraf tillfaller Comminister i Bygärde och andra hälften Tranemo Sockens fattige **).

I sam-

*) På den större läses: M. fecit Jacob Bierman Anno 1683. L. B. Carolo E. G. S. Templo Tranemo consecrata hæc Campana, fusa Anno MDCLXXXIII Nicolao Collinio, Deo ter Optimo Maximo Regi Carolo XI; denna Klocka wäger 5 Sk:℔. 8 ℔., är gjuten i Stockholm och kostar 950 daler S:mt. Den mindre Klockan har ingen inskrift.

**) Testamentet, dateradt Stockholm d. 29 Dec. 1759, lyder sålunda: Emedan min k. hustrus Moders faders fader Herr Hans Petri för något öfwer 100 år sedan warit Capellan i Tranemo församling af Gotheborgs stift, och mina swärföräldrar i lifstiden således haft sig wäl bekant, att wid samma Capel-

I sammanhang med hwad som nu nämts om härwarande Comministers löneförbättring, må icke lemnas obemäldt, att redan K. Eric 14:de ansåg nödigt att åfwen förbättra Pastors inkomster, medelst anslående af ¼ mantal Krysegården, såsom tillökning wid det swaga Prestebolet i Tranemo *). Nämnde hemmansdel blef dock sannolikt kort tid derefter åter afsöndrad från Pastors-bostället, och ansedd såsom kronohemman, emedan församlingens inwånare år 1601, under det Hertig Carl innehade riksstyrelsen, anhöllo uti en böneskrift, att denna donation, af högsta behof påkallad, måtte återgå till sin förra bestämmelse **). Härpå

Capellans lägenhet äro mycket swaga inkomster, hwarföre de warit sinnade att dem på något sätt underhjelpa; ty hafwer jag och min k. hustru till fullbordande af ett sådant deras goda uppsåt och något litet understöd för Capellanen derstädes welat gifwa och skänka såsom wi härmed skänke och gifwe till Tranemo församling räntan af Skattefrälsehemmanet Hjerphult, i berörde församling beläget, som är trettio twå daler s:mt, och det äfwen för innewarande år; hwilken ränta ännu är hos bönderne innestående samt med sådane wilkor, att hälften deraf eller sexton daler s:mt årligen lemnas åt Capellanen, både den nu warande och hans efterträdare uti embetet allt framgent, och den öfriga hälften utdelas till församlingens fattige, som äro mest nödlidande. Skulle så hända, att en eller flere af Hjerphults böndernes Enkor eller andra efterlemnade af ålder eller annan tillfällighet warder wanför eller torftig, så är wår wilja, att den eller de fornämligast ihogkommas, med berörde lilla allmosa; lärandes nu warande Kyrkoherde uti Tranemo Högärewördige och Höglärde Herr Magister Mårten Kjerrulf finna godt att låta inrätta och hans efterträdare allt framgent hålla en särskild bok och räkning öfwer mera nämde ränta, hwaruti Capellanen årligen qwitterar hwad han undfått och derjemte antecknas, när och till hwilka fattige någon utdelning göres, samt huru mycket hwar och en då undfår, efter Herr Kyrkoherdens och församlingens föreståndares eller Sexmäns bewröfwande, hwilken bok forwaras jemte de öfriga Kyrkoräkenskaper, på det wid wanliga Biskops och Prostevisitationer, må framgent kunna deraf inhämtas, att wårt christliga uppsåt blifwit behörigen efterkommit. Och ehuruwäl wi ei på något sätt kunna föreställa oss, det uppå mera nämde ränta, hwaraf wårt hus i flera år warit oqwald ägare, något anspråk skall kunna göras, af hwem det wara må, mindre den samma hel och hållen eller till någon del Tranemo församling lagligen ifrån winnas, dock i sådan oförmodad händelse förbehålla wi oss och wåra arfwingar att wara fria från hemul. Till mera wiss hafwe wi detta, uti nedanskrifne Herrars, såsom ombudne wittnens, närwaro, egenhändigt underskrifwit, som ofwan Anna Christina Gjöterberg.

Med ofwanstående af min saliga Swåger och syster författade disposition förklarar jag mig till alla delar nöjd. Stockholm d. 22 Nov. 1760. Lisa Gjöterberg. L. S)

Att Herr Assessor Allstrin med dess Fru Anna Stina Gjöterberg förklarat för oss undertecknade deras wilja och förordnande så wara, som förestående dispositlon innehåller, och dertill anmodat oss såsom wittnen betyga, J. Robels. (L. S.) Carl Adl.rmark. (L. S)

*) Kongl. donations-brefwet lyder så: Erick then fjortonde med Guds nåde Swerlges, Göthes och Wendhls samt flere dertill anhöriges Konnlg, wår gunst tillforene etc. Wårt Anders Hindricksson och dennes bror Freysson, wår Peder Bengt Mårtensson i Hestra i Tranemo sochen hafwer warit här för oss och i underdänighet låtit tillkännagifwit, thet then menige man i förbemälte sochen hafwa ett fast litet och swaat Prestebord, så att the Kyrkoherdar, som der pläga wara, kunna sig der icke behjelpa; förthenskull ödmjukliga begärt ett litet Kyrkohemman, Krysegården bemält, presteborder till hjelp, efter thet samma heminan ther tillförne tillydt och legat hafwer. Så hafwe wi warit tillfreds, och hafwe gunstellgen ansett then menige mans ödmjuka begäran, och samma Krysegård må här efter ligga till Prestebordet m. m. Den copie, som finnes i Pastors-archivet, är defect och slutar här.

**) — — — — Bekänne wi oss Christopher Ribbing till Limmared, samt menige man i Tranemo Pestegäld i Westergötbland i Kinds härad ligganddes, att denne wår förberörde Prestestom är så liten och skrlun både till åker och äng, så att ingen Prestman för samma ringa stoms lägenhet och den stora allmänneliga Kongswägen skull, som der framliggandes är, hafwer kunnat blifwa någon waraktig tid behållen eller besitten, utan hafwer för samma stoms ringa lägenhets skull både från stommen och församlingen måst weket. Derföre hafwe wi socknemän warit förseende ödmjukeligen med all underdånighet

på följde dock intet swar, hwarföre Pastor Eric Olai genom förnyad supplique i detta ämne omsider utwerkade K. Gustaf II Adolphs stadfästelse och förordnande, att donationen skulle för ewerldeliga tider orubbad qwarblifwa anslagen till Tranemo Prestebol *). Prestegården har genom senare tiders händelser förlorat en äng i Limmareds gärde, Kyrkängen kallad, af 8 laß hö; en äng wid hemmanet Norrmanslid, utmed Tranemoån, Kongsängen kallad, för hwilken Pastor skattade ½ L:tb smör, är äfwen afhänd; wid landtmätare-delning år 1820, led Prestegården på det afhysta hemmanet Kryßegården en sådan förlust, att då der nämnde år höstades 75 wolmar hö, så inbärgades på bemälte hemman följande år 1821 icke mera än 25 wolmar, eller så kallade stackar. Men den mest känbara saknaden är af Moßebostom, hwilken inlöstes till skatte på 1740:talet af Talemannen Joseph Haußon, så att Pastor eller hans Enka nu mera deraf blott erhåller räntan.

Mossebo **) Kyrka har enligt en bibehållen fornsägen först warit bygd på Malsbo säteris gärde, sedan på lilla Skillerås gärde wid Moßesjö, derefter på Grälebo ryd, så på Moßjöbo ryd, och slutligen på sitt nu warande ställe inwid Moßebo stomgård. Hon är omgifwen af löfträd och barrskog, samt har ett högt och wackert läge, hwarifrån man äger en widsträckt utsigt, och ligger nära gränseskilnaden emellan Götheborgs, Skara och Wexiö Stift. Uppförd af träd är Kyrkan 28 alnar lång och 13 alnar bred. År 1809 uppbygdes ett wackert trädtorn; och rörande sjelfwa Kyrkans ålder och beprydning läser man följande inskrift på en i Kyrkan upphängd tafla: Då K. Gustaf III till hela landets glädje spiran

 förde,

nighet att besökia sal. Konung Erik, att hans Kongl. Maj:t wille af gunst och nåde unna och efterläta ett litet Klockarebol, benämdt Kryßegården i Gudarp liggandes, hwilket hemman sal. Konung Erik gunsteligen tillstadde med sitt Konungsliga bref, som Gamblom mannom här i Prestegället, ibland hwilka ännu några lefwa, som samma bref förwärfwades, nogsamt kunnigt och wetterligt är, bekräftat hafwer, änders förbemälte bref uti dödeligt äfwen förkommit är. Och på thet att samma hemman må ännu framdeles härefter, såsom tillförene härtill warit hafwer, under Prestebolet blifwa behållet, äre wi förbemälte socknemän af wår nädiga Furste Hertig Carl uti all underdånighet begärandes, och om möjligt wore, att Hans höga nåde wille af gunst och nåde anse och höra denna wår bön, att wi ock H. H. Nådes bref derpå bekomma måtte. Att om thenna Tranemo stomb och förbemälte Klockarebol, sanfärdeligen ransakadt, skrifwet och berättadt är, trycke wi wåra signeter och några goda måns bomärke under denna wår bekännelse, hwilket skrifwit är then 25 Martii Anno 1601.

Christopher Ribbing.
(L. S.)

*) K. Gustaf Adolfs gåfwobref finnes i original förwaradt i Pastors-archivet, och lyder så: Wi Gustaf Adolph med Guds nåde, Swerigis, Göthis och Wendls utkorade Konung och Arffurste, Storfurste till Finland, Hertig till Estland och Westmanland göre wetterligit, att wår Tro Undersåte Herr Erik i Tranemo hafwer warit här hos Oß, och uti underdånighet gifwit tillkänna, att salig K. Erik hafwer gifwit under Prestegården ett hemman Gudarp bemäldt, och att brefwet der opå blifwit fegdetiden förkommit, underdåneligen begärandes, att wi samma hemman derunder nådeligen efterlåta wille, så hafwe wi sådan hans begäran ansedt, och gunsteligen undt och efterlåtit, eftersom wi ock nu härmed unne och efterlåte, att samma hemman må under Presteboredet blifwa brukadt. Der wårt Cammar-Rådh, Cammererare och Fougdar weta sig efterrätta. Af Jönköping d. 22 Dec. år 1616.

Gustavus Adolphus.
(L. S.)

**) Skrifwes äfwen Moßjöbo.

förde, General-Majoren, samt Riddaren af Kongl. Swärdsorden Baron Swen Cederström war Landshöfding, Doctor Eric Lamberg Stiftets Biskop, Magister Mårten Kjerrulf Häradets Prost och församlingens Herde, samt Johan Bauchman Comminister, Talemannen Josef Hanßon Moßjöbo Kyrkas föreståndare samt deß byggnads och prydnings befordrare, blef thenna Moßjöbo Kyrka år 1773 bygd af Anders Hammelberg, målad år 1774 af Joh. Chr. Weistern.

Altartaflan föreställer wår Frälsare i Gethsemane, tröstad af Engelen. Deröfwer läses: Så älskade Gud werlden, att han utgaf sin enda son; och derunder, på det att hwar och en som tror på honom icke skall förgås, utan få ewinnerligt lif. På altaret äro ställde, i bildhuggeri arbetade, symboler af tron, hoppet och tålamodet. Och under altaret, som är i form af ett bord med fyra fötter, står Bildbergska wapnet.

På Predikstolen, som är i antik form, läses: Anno 1748 är denna Predikstol gjord af Bildthuggaren N. Kilman och uppsatt i gamla Kyrkan. 1773 omändrad och uppsatt, samt med åtskilliga bilder och sirater förbättrad af Swen Morin. 1774 stofferad af Målaren Joh. C. Weistern.

Kyrkans silfwer utgöres af 1 kalk, 49 lod, gifwen af Majoren och Riddaren Bildberg, 1 mindre kalk 32 lod, 1 paten 8 lod, gifwen af Ryttmästaren G. O. Bildberg år 1719, 1 oblatask 29 lod, gifwen af Öfwerste-Lieutenanten William Pendvych 1680, 1 förgylld brudkrona, 36 lod.

Af Kyrkans öfrige tillhörigheter må nämnas en prydligt broderad meßeskrud och 3:ne ljuskronor, af hwilka en är gifwen af Amiral Grubbe på Limmared, 2:ne mindre af meßing, den ena gifwen 1701 af Capitainskan Maria Drakenfeldt till Stackelo, den andra 1725 af Ryttmästaren G. O. Bildberg. Deßutom finnes ett Orgelwerk af 7 stämmor, gifwet af Talemannen Josef Hanßon, hwilkens i olja målade portrait hänger i Kyrkan.

I tornet hänga 2:ne Klockor af god harmoni *).

Donationer äro Josef Hanßonska **), Bildbergska ***) och Barchmanska †).

Sjö-

*) På den större läses å ena sidan: Ljudet af ordet höres i Kyrkan, Ljudet af klockan skallar utaf, Fly till din Herres alfwarc dyrkan Ordet att höra, wår Christendoms staf. Uppwäckt från döden jag kallar till Gud, Skynda dig bättra dig, följ Herrans bud. Å andra sidan: Recens accessit anno 1702, fracta decessit anno 1779; Refecta rediit anno 1780, Episcopo Doctore Johanne Wingård, Præposito Kindensi, eodemque Pastore Tranemoensi Magistro Martino Kjerrull, Comministro Johanne Bauchman.

**) Uti Pastors-archivet förwaras följande afskrift: Som egendom är en Guds wälsignelse och gåfwa, hwil-

***) Se sidan 84.

†) Se sidan 85.

Sjötofta Kyrka, af träd, belägen i en dal wid en liten sjö, är 28 alnar lång och 13 alnar bred. Den är af åldrig structur, blef nybygd på 1630-talet, men befinnes ännu i godt stånd. En fornsägen förmäler, att den först blif-

wit

---

hwilken med wördnadsfullt hjerta och hand af hwarje rättsint emottages, såsom ett lån af Herren; och den allsmäktige Guden under wår sammanlefnad uti wårt kära äktenskap, nådeligen behagat dermed wälsigna wårt ringa hus, att wi dymedelst utom att nu på wår ålderdom få fägna oß af flere förmoner äfwen fått om händer i timligheten wacker egendom, som merendels bestått i penningar, hwilka till största delen wi på begäran emot säkerhet af fast egendom utlånt, och då wi i betraktande af dödligheten genom särskilt disposition å nederskrifne dato fått den glädjen, medan wi wid helsa, krafter och sundt förnuft årom, att ordinera något till wåra kära barn, som nu alla med sin personliga närwaro oß fägna, så hafwe wi ock icke, den christliga kärleken likmätigt kunnat underlåta ihugkomma de fattige, utan i en sådan wår gjorde disposition för deras hjelp och understöd i framtiden af wårt på Hallabo säteri utgifna lånecapital 12,827 daler s:mt, undantagit 800 daler dito mynt, som på efterföljande sätt kommer att till deras nytta anwändas: 1:o Som wi hitintills ifrån början warit och ännu äro boendes uti Moßjöbo socken, så kommer af denna summa i Hallabo säteri innestående 800 daler s:mt, hälften eller 400 daler dito mynt, att nu genast från denna dag räknadt blifwa ett ständigt capital för Moßjöbo sockens fattige ewerldeligen, som icke får rubbas eller förminskas, utan i det stället ökas genom inflytande ränta 20 daler s:mt årligen, hwilken ränta efter wederbörande Herr Pastors med församlingens ledamöters bepröfwande kommer att utdelas till uslingar och fattighjon i församlingen efter deras mer och mindre nödtorftiga behof proportionaliter. Skulle så hända, att Herr Pastor jemte församlingens föreståndare skulle finna något af denna ränta årligen kunna indragas och i förwar hafwas samt fonden omsider genom en sådan försigtig hushållning (dock utan de fattiges allt för kännbara saknad) blifwa så tillräcklig, att af en sådan besparad hushållning kunde upprättas ett fattighus för Moßjöbo sockens fattige och uslingar för framtiden, wore det så wist wårt hjertas innerliga önskan, som den är och blifwa skall, att hwars och ens rätteligen tillfallande del af denna wår wälmenta gåfwa ewerldeligen jemte den samma wälsignad blifwer. Skulle ock så hända, att den milda Guden behagar hemsöka någon af wåra barn eller deras arfwingar med så stor fattigdom, att de behöfwa allmosa (hwilket dock Gud nådeligen afwände; om det för deras själar nyttigt finnes), så är wår wilja och förordnande, att de eller den skall njuta dubbelt understöd af denna fattigkaßa mot någon fattig utom slägten, ehuru den fattige af wåra barn wore finnandes utom eller inom Moßjöbo socken. 2:o Den andra hälften 400 daler s:mt uti förberörde summa daler 800 dito mynt, kommer efter min död utan afseende derpå, om min k. hustru mig öfwerlefwer, att på lika sätt som förenämnde, ewerldeligen från min döds dag förblifwa ett capital, som icke får rubbas eller minskas, utan genom utlåning medelst årlig ränta förökas till en hjelp eller undsättning för den eller de ynglingar, som finnes hugad och skickelig samt uppodlar sig i lärda wettenskaper, hwilken inflytande årliga ränta sålunda utdelas, som punktewis följer: a) så snart någon slik yngling wid någon schola giort sig så skicklig, att han tilltror sig kunna afresa och besöka de högre lärosäten eller Academier, och widare derstädes idka sina studier, så har en sådan, enär han endast är af wår slägt, utan afseende af hwad gren han härstammar, uppå anmälan hos wederbörande, som här nedanföre nämnas att erhålla af denna caßa eller samlade intereße penningar, så mycket som då finnes. Men skulle de finnas 2:ne eller flere af wår slägt, som på en gång anmäla sig, och på ett år afresa till Academien, så bör af behållningen utom capitalet delas lika till hwarje person. b) Skulle nu så hända, att det icke gifwes dylik yngling inom slägten, som till studier finnes hugad, och någon annan ärlig mans barn utom wår slägt, endast den eller de finnas inom Moßjöbo socken, härtill skickelig wara, så bör dermed så förhållas, att wid anmälandet, hwarje person på förberörde sätt till hjelp och understöd bör erhålla femtio daler s:mt, dock med det förbehåll, att hwars och ens bättre eller sämre wilkor noga iakttagas, så att de i afseende derpå måga blifwa proportionerligen understödde, och derest högsta nödwändigheten så fordrar, samt om tillgången det medgifwer; må den fattige med något mera eller större summa blifwa förhjulpen. 3:o Denna summa tillsamman 800 daler s:mt, som af det utlånta Capitalet på Hallabo säteri bör wid inlösning af denna förpantning afgå och på föreskrifne sätt anslås och disponeras, får emedlertid och så länge denna fasta egendom af mina barn och arfwingar innehafwes och disponeras, hos den eller dem innestå, som samma fastighet efter min död kommer att nyttja emot laglig pant och säkerhet, samt 5 procents betalande årligen, så wäl som denna summa emot lika säkerhet och ränta nu innan min död, hos mina barn gemensamt blifwer innestående, enligt min till dem gjorda disposition, men skulle mina barn och arfwingar antingen blifwa utlöste af Hallabo Säteri eller ock icke åstunda innehafwa deße penningar, så utlånas denna summa emot säker pant eller caution till hwem som det åstundar i Moßjöbo socken e-

mot

wit bygd af en Fru wid namn Skägga, som bodt på Högalid i Ambjörntorps Socken, hwadan Sjötofta Kyrka och Socken fordom kallats Skäggetofta.

Altartaflan föreställer ett crucifix, hwarunder står 1695, och 1 Joh. 1: 7. Jesu

mot lika årlig ränta, men derest någon utom Moßjöbo socken boende slikt lån erhåller, bör han samma utom all laglig säkerhet betala årlig ränta 6 procent. Till hwad wi sålunda förordnat och skänkt af ingen annan drift än en rättskaffens christelig kärlek och medlidande för den nödtorftiga och af en innerlig wördnad för Guds ord, samt åstundan att den som genom den H. andes bistånd widtager denna slutsats att i wettenskaper och studier sig uppöfwa till Guds heliga namns ära och fäderneslandets nytta och förmon, må såsom någon uppmuntran och hjelp erhålla liten resepenning, önske wi, att den milde Guden wille lägga sin nåd och milderika wälsignelse. Och på det deße små caßer må rätteligen handhafwas och som sig bör utdelas, så tillkommer efter min död Pastor i Tranemo församling jemte den af mina barn och arfwingar, som dertill beqwämligast och skickligast finnes, samt af de öfrige mina arfwingar utwäljes, att häröfwer handhafwa och riktig verificerad räkning hålla. Slutligen på det denna wår nu gjorda disposition må nu och framdeles äga ewerldeligt bestånd, är wår ödmjukaste anhållan, det täcktes Högwördige Herr Doctorn och Biskopen samt Maxime Venerandum Consistorium icke allenast gunstigast låta detta ord från ord i deß Consistorii protocoll inflyta utan ock communicera detta med Högärewördige och Höglärde Herr Härads Prosten Mårten Kierrulf i Tranemo, samt ålägga honom och deß efterträdare det till efterlefwande iakttaga, och äfwen höggunstigast tillåta och befalla, att räkningen för detta capital med upplöpande ränta, hwart tredje år till Venerandum Consistorium, jemte öfrige Moßjöbo sockens räkenskaper inlemna till skärskådande.

Sålunda wara af oß beslutadt och stadfästadt, intyga Moßjöbostom d. 25 Juni 1770.
Joseph Hansson. — Ingeborg Arfwidsdotter.

Med största och barnslig wördnad erkänne wi, wåra k. Föräldrars å ofwanskrefne dato i wår närwaro gjorda disposition och denna förestående disposition eller gåfwobref med wåra egenhändiga namns undersättande bestyrke

Nils Josephsson. Magn. Kjelkerstedt. Arfwid Josephßon. Hans Josephßon.

Ofwanstående disposition eller gåfwobref har Talemannen Ärebörne och Wälaktad Joseph Hansson icke allenast för oß 2:ne gånger, ett halft år emellan berättat utan ock påmint oß att wi wille hafwa detta hans tal i minne i den händelse han med döden hastigt skulle afgå, innan deß barn kunnat sammankomma, och han med deras bifall skriftligen fått författa sin goda mening mot ynglingar och barn, som skola träla sig fram att blifwa nyttiga medlemmar i samhället, syftande på Guds ära och rikets wäl. Att så är skedt, som nu berättas, betygas med wåra namns undersättande. Stengårdshult d. 20 Mars 1781.

Lars Carlborg, P. L. — Anders Kjelkerstedt, Postmästare i Qwarsebo.

Med så wäl Original donationens författningar som de åtföljande påskrifter lika, betygar
And. Gust. Carlborg,
v. Pastor i Stengårdshult.

**) Sedan jag kommit till eftersinnande af det mindre förmögna och fattiga tillstånd, hwarnti Moßjöbo socken af Tranemo Pastorat uti Kinds Härad och Elfsborgs län sig befinner, så har jag af berådt mod härigenom welat förordna och besluta såsom ett litet understöd för fattige enkor, fader- och moderlösa barn samt andre sjuka och nödlidande, det skall efter min död bemälte fattige undfå ett tusende (1000) R:dr R:gsm:t, hwilken summa såsom ett oförändradt Capital bör förräntas, samt afkomsten eller interesset af Pastor i församlingen jemte Kyrkans föreståndares tillsyn och answar efter behof utdelas, hwarwid jag det wördnadsfulla förtroende till Ven. Consistorii ömma omwårdnad och föranstaltande så att samma Capital på intet sätt och under någon slags inwändning går förlorad. Hwarjemte likaledes förordnas understöd till Moßjöbo Kyrkas förnödenhet sex hundrade (600) R:dr dito mynt, hwilket härmed betygas. Stockholm d. 20 Aug. 1802. Anonymus.

Ehuru en gåfwa eller testamente af d. 2 Junii innewarande år 1802 endast är gifwen till Moßjöbo sockens och deß församlings fattiga, utan att Kyrkan deruti blifwit nämd, och efter ordalydelsen sålunda nemligen: att till fattige enkors, fader- och moderlösa barns understöd jemte andra nödlidande och sjukliggande ynglingar uti församlingen anslås en summa stor Ett tusende sex hundrade (1600) R:dr gångbart mynt, såsom ett oföränderligt Capital förwaltas och förräntas under Kyrkans föreståndares tillsyn och answar, att bemälte Capital icke under någon slags inwändning går förlorad

Jesu Christi Guds sons blod renar oß af alla wåra synder. Predikstolen har denna inskrift: Ropa tröstteliga, spar icke, upphäf dine röst såsom en basun, och förkunna mino folke deras öfwerträdelse och Jacobs hus deras synder. Es. 58: 1. Anno 1702 förfärdigad af Hans Hultman, målad 1703 af Erik Gris. Guds heliga namn till ära, Sjötofta Kyrka till prydnad, sig och sinom till hugkommelse haswer Ryttmästaren Wälborne Herr Johan Printzenschöld med sin Fru Wälborna Märta Schar kostat och förärat denna Predikstol.

Midt i Kyrkan hänger en meßings-ljuskrona och på altaret står en wacker meßings-ljusstake, gifwen år 1816 af Anders Håkanßon från Hornbetan, med inskrift: upplyst, Herre, öfwer oß dins ansigtes ljus Ps. 4: 7. Mina ögon skola skåda Herren Job. 19: 2.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk, 45 lod, med påskrift: Sjötofta Kyrka S. T. K. Herde, Syßlomän E. S. S. och L. M. S. 1790; paten, 9 lod. Deßutom finnes socknebuds-kalk och paten.

Uti klockstapeln hänger en Klocka, utan inscription.

Ambjörnarps *) Kyrka, omgränsad af några små sjöar, har ett icke obehagligt läge. Den skall hafwa sitt namn efter deß anläggare en wiß Ambjörn, som bott på Högalid, och hwilkens hustru Skägga grundlagt Sjötofta Kyrka. Denna Kyrka, uppförd af träd 1623, målad 1625, beprydd med Altartafla 1677 och med ny Predikstol i senare tider, är $28\frac{1}{2}$ aln. lång och 14 alnar bred.

Altartaflan, som bär stämpel af ålderdom, föreställer Frälsaren på korset. Predikstolen, ny, är uppsatt i Prosten Tranchells tid.

Twenne Ljuskronor hänga i Kyrkan, af hwilka den ena är skänkt af Lieutenant Hård till Hallabo år 1682.

loradt eller förminskas utan endast räntan deraf anwändas till pios usus, dock emedan jag äger fribet enligt Testators förordnande utgifwa någon tydligare förklaring öfwer ofwanbemälte testamente, i händelse sådant skulle nödigt pröfwas, ty tyckes mig billigt wara i anseende till Kyrkans behof, det de anslagne 1600 R:dr uppå följande sätt böra fördelas att de fattigas andel blifwer 1000 R:dr och Kyrkans 600 R:dr, af hwilka sednare medel nödwändigt måste köpas en hederlig meßehake, samt kalk och altare-kläde. Detta bör anses såsom ett sådant document, hwilket wid testamentets öppnande owedersägligen skall efterlefwas och werkställas. Näsbyholm d. 20 Sept. 1802.

J. Otto Billberg.
(L. S)

Detta och föregående document är af samma hand skrifwet, och äfwen anmärkes, att det åberopade documentet af d. 2 Junii 1802 icke finnes i Pastors-archivet.

†) På denna donation, bestående af en summa, stor 50 R:dr R:g:s till Moßjöbo sockens fattige, hwaraf räntan dem årligen tilldelas, finnes ej något skrifteligt. Testator har warit Borgmästare i Ulricahamn.

*) Skrifwes äfwen Ambjörntorp.

Kyrkans silfwer utgöres af kalk, 44¾ lod, med påskrift: S. T. Kyrkoherde, Sy:man J. S. S. 1790; paten, med påskrift: Ambjörntorps Kyrka; oblataſk, 18 lod, på hwars lock står: Lars Dahlberg, Warbergs Prest är här i Kyrkan döpter, och deß till åminnelse är jag af honom köpter, och skänkt till Guds hus att gömma heligt bröd Ambjörnarps socknebarn att fri från ewig död. Anno 1719.

I Klockstapeln hänga 2:ne Klockor *).

Barnunderwisningen bestrides för det mesta af föräldrar och anhörige. Hemmanens spridda och från hwarannan betydligt afskilda läge har hittills motwerkat en permanent Skole-inrättning.

Fattigwården bestrides genom sammanskott af penningar, säd, matwaror, inköp af klädesperſedlar, herbergerande i fattig- och socknestuga, uppsättande af backstugor, stundom genom tillåtet kringgående inom wißa rotar eller ock hela socknen, hwilket wid socknestämmor afgöres efter förefallande olika omständigheter. Innom denna ofruktbara ort, der de fattigas antal är stort, och synes mera ökas än aftaga, utgör fattigförsörjningen ett af Pastors mest ömmande och brydsamma besyr.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Herr Björn, som war Pastor här år 1562.

Herr Rasmund war till nationen Dansk och född i Halland, blef 1582 affatt för utöfwad wåldsamhet emot sina åhörare i Ambjörnarp.

Ericus Olai war född i Grimås af Moßjöbo Socken, och innan han tillträdde detta Pastorat, Comminister i Gällstad, underskref 1593 Upsala mötes beslut, förestod Pastoratet i 44 år, war gift i 50 år, och Prest i 55, war aktad inom sin werkningskrets och afled 1627.

Bengt Erici Tranander, son af företrädaren. Han war sin faders medhjelpare i 16 år, Pastor i 23 år, blef 1650 3:dje dag Påsk kroßad af ett träd i skogen, och dog 4:de dag Pingst. Det berättas, att olyckshändelsen inträffat under hemresan från Moßjöbo Kyrka på ett ställe kalladt Getaryggen, der ännu flere träd stå lutande öfwer landswägen. Han efterträddes af sin son

Eric Tranander, som förestod Pastoratet i 10 år och afled 1661.

Nico-

*) På den större läses å ena sidan: R. C. XII S. vivat. Statt upp o syndafolk, när du mitt ljud må höra, Gack upp i Herrans hus och lär hwad du skall göra. Afbed din synder all och rätta wägen din, Så gifwer Gud dig fröjd bland alla helgon sin Anno 1698. På andra sidan: Episc. Doct. Joh. Carlberg, Pastore L. Liguelio. Å den mindre Klockan är ingen inskrift.

Nicolaus And. Kollinius afled 1687, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Jöns Aulin förestod Pastoratet under den korta tiden emellan 1688 och 1690.

Olaus Lignelius tillträdde Pastoratet 1690, afled 1720, se Contracts-Prostarne.

Magnus Ekman hade förut, innan han tillträdde Pastoratet, warit Adjunct i Warberg och sedan här i 5 år, afled 1730, 46 år gammal. G. m. företrädarens dotter.

Christopher Lidelius tillträdde 1731, hade förut några år warit Conrector wid Trivial-skolan i Götheborg, afled 1734.

Martin Kjerrulf, se Contracts-Prostarne i Kind.

Swen Tranchell, se Contracts-Prostarne i Kind.

Mag. Peter Aurelius, född i Getinge Prestegård 1777. Fadren Theologiæ Doctor och Contracts-Prost. Student i Lund 1794, Magister i Greifswald 1802, prestwigd 1803, E. O. Bat. Predikant wid Elfsborgs Regemente 1807, bewistade s. å. Norrska fälttåget till deß slut, Ord. Bat. Predikant wid nämnde Regemente 1809, bewistade Tyska och Norrska fälttågen åren 1813 och och 1814, öfwerwar fältslagen wid Zittau och Dennewitz, affairen wid Roslau och slaget wid Leipzig, Lübecks capitulation och Mastrichts belägring, Regements-Pastor wid ofwannämde Regemente 1814, Kyrkoherde här 1818, tillträdde 1820, Prost 1824. Gift med Carolina F. Varenius, dotter af Prosten A. Varenius i Twååker, död 1832.

Lars Hagstedt, se Slotts-Pastorerne på Ny Elfsborg.

Uti Pastors-archivet finnes ingen förteckning på dem, som här warit Comministrar. Här uppräknas således blott de, hwilkas namn af äldre handlingar kunnat igenfinnas:

Herr Olaus har underskrifwit Upsala mötes beslut af år 1593.

Hans Petri nämnes uti ofwan anförda Gjöterbergska testamentet, och lärer warit Comminister här på 1650:talet.

Olaus Lignelius war Comminister här i 14 år, innan han år 1690 blef Pastor.

Jacob

Jacob Lignell blef Comminister här 1714, blef sedan Pastor i Laholm 1734.

Nicolaus Johan Zachrißon, prestwigd 1733 till Adjunct i Säfwe, Comminister i Tranemo 1734, död 1748.

Johan Bouchman war Comminister här på 1760:talet.

Peter Wallander, född i Warberg 1748, student 1768, prestwigd 1772, Comminister här 1786.

Nils Wilhelm Lindberg, född i Christianstad 1768. Fadren Coopvaerdie Skeppare. Student i Lund 1789, prestwigd derstädes 1793, gjorde tjenst i Götheborgs Stift från 1801, Comminister här 1804, död 1811.

Hans Wallin, född i Falkenberg 1775. Fadren Borg- och Postmästare. Student i Lund 1795, ifrån 1796 till 1805 förestått, enligt förordnande, åtskilliga Skolesyßlor, prestwigd sistnämnde år, Comminister här 1811, död 1819.

Peter Engberg, se Rectorerne wid Tyska Skolan.

Anders Lindborg, född i Lindome Socken 1782. Fadren Bonde. Student i Lund 1809, prestwigd 1810, Comminister här 1822.

Kalfs Pastorat,

Regalt, tillhör 1:sta Claßen, och består af Kalfs Socken, of. h. 46½, förm. 30⅝ mantal, folkm. 1001. Håkswik, of. h. 44¼, förm. 17 mantal, folkm. 698. Mårdaklef, of. h. 42¾, förm. 17 1/16 mantal, folkm. 738. Frölunda, of. h. 44¼, förm. 18 3/16 mantal, folkm. 722.

I jordeboken äro för Mårdaklefs Socken upptagne 44¾ of. h. eller 18 1/16 förm., af hwilka dock 1½, förm. till ⅝, uti ecclesiastike hänseende räknas till Gällareds Pastorat i Halland.

Kalfs Kyrka, af träd, ligger nära inwid Prestegården och sjön Kalfwen, hwaraf Kyrkan och Pastoratet erhållit namn, blef nybygd 1671, i den å orten då wanliga stilen, med affatser för chor och sacristia i en sträckning. Kyrkans längd är 31 alnar, bredden 16 och höjden 6¼ aln. Wid westra gafweln är ett trädtorn, uppbygdt år 1708, i tre affatser. Det innehåller i längd 12 alnar, har samma bredd som Kyrkan och är i höjd, utom spiran, 35 alnar. Förberedande åtgärder till en ny Kyrkas uppförande af sten, på en udde wid sjön, äro widtagne.

Altar-

Altartaflan *) består af 2:ne afdelningar, på den nedre föreställes med bildthuggeri i haut relief och på förgyld botten Christus på korset, och på den öfre föreställes Jesu begrafning. På sidorna om Altartaflan äro förgyllde pelare, samt lagens och evangelii symboler. Öfwerst synes bilden af den uppståndne Frälsaren, omgifwen af en gloria och hållande segerfanan i handen.

På Predikstolen, inköpt år 1741, föreställes Salvator mundi, på sidorna omgifwen af de 4 Evangelisterne. Kransen öfwer Predikstolen har tre änglabilder med basuner. På de mellan dem warande fälten läses: Helig, Helig, Helig är Herren Zebaoth. Öfwerst står Frälsaren, som afbildas med ett uturhanden nedrulladt papper, hwarpå läses: War trofast intill döden, så m. m. I andra handen håller han en förgylld krona. På kransens nedra kant står: Ropa tröstteliga, spar icke, upphäf dina röst såsom en basun (hwilket fortsättes på predikstolens öfre list), och förkunna mino folke deras öfwerträdelser och Jacobs hus deras synder. Es. 58: v. 1 **).

Kyrkans silfwer består af kalk och paten, wägande tillsamman 64 lod. Deßutom finnes socknebuds-kalk och paten af 15½ lods wigt.

Uti tornet hänga 2:ne Klockor, med inskrifter om gjutnings-året 1817 för den större, och året 1783 för den mindre.

Mårdaklefs ***) Kyrka, af träd, är belägen på en höjd wid Ån Etran och landswägen, som går emellan Warberg och Jönköping. Genom affättningar, har den till structuren likhet med Kalfs Kyrka. Den uppbygdes år 1688 under Kyrkoherden Herl. Erici Buthelii embetstid, och skall han dertill hafwa gjort frikostiga bidrag. Kyrkans längd är 27 alnar, bredden 13 och höjden 7 alnar. Framom altaret är tillbyggnad af sacristia.

I den gamla Predikstolens ställe, som, nedtagen i Kalfs Kyrka, och af Kalfs Församling hitskänkt, här inwigdes 1741, uppfördes 1804 en ny, som pryddes och förgylldes 1806. Denna Predikstol har på midten Frälsarens bild törnekrönt, i bas relief, med omskrift: ecce homo. Framföre bilden ligger ett kors. Omkring wid öfra listen äro 5 änglahufwuden. De afdelade fälten hafwa förgyllda

*) Är skänkt till Kyrkan år 1728 af då warande ägaren till Ericslunds Säteri, General-Majoren Friherre G. B. Stael von Hollstein och deß Fru, född Grefwinna Horn, hwilkas wapen stå på altartaflan.

**) Orgel har funnits härstädes 1696, och är upptagen i ett inventarium för år 1702, utan att man känner, om det blifwit försåldt eller destrueradt. För närwarande finnes icke Orgel i någon af Pastoratets Kyrkor.

***) Det tros, att socknen fordom har hetat Mördaklef, och att den har erhållit namn af mörda, i anseende till en stor slagtning, som der skall hafwa förefallit emellan Swenskar och Danskar. Det wißa är, att icke långt ifrån Kyrkan ännu finnas tydliga lemningar efter batterier och uppkastade fältwerk.

gallerwerk med rosor i swart botten. Predikstols-himmeln, som tyckes hwila på 2:ne wridna, af löfwerk omgifna, pelare, har i grunden en strålande sol, på hwars glob står det allseende ögat med יהוה. Öfwerst står Frälsarens bild, hållande ett nedweckladt papper, hwarpå läses: fridens evangelium.

På samma tid, som den nya Predikstolen bygdes, förfärdigades ornamenterne till Altartaflan *), hwilken, af 5 alnars höjd och 2¼ bredd, föreställer Frälsaren på korset i den stund han nedböjer hufwudet och uppgifwer andan. Taflan, målad i Holland, är af en mästares hand. Den är innefattad i förgylld ram med löfwerk. Ramen omgifwes af 2:ne colonner, hwilkas piedestaler prydas med gallerwerk. Deßutom finnas omkring denna altartafla flere med smak anbragta prydnader. Så wäl predikstolens, som altartaflans ornamenter äro förfärdigade af Artisten Morin.

Wid uppgången till Predikstolen står inom förgyld ram en stor tafla, hwarpå med förgylda bokstäfwer deras namn äro tecknade, hwilka med möda eller kostnad bidragit till Predikstolens och Altare-ornamenternes uppförande. Öfwer denna tafla står en med troféer omgifwen medaillon, föreställande Gustaf II Adolfs bröstbild i bas relief.

Kyrkans silfwer, bestående af kalk och paten, wäger 51¾ lod.

Ibland Kyrkans öfriga tillhörigheter må nämnas en meßingsljuskrona, försedd med lampetter, och en wacker meßeskrud, af swart broderadt sammet, inköpt 1818.

I den gamla bristfälliga klockstapelns ställe, uppfördes år 1821 ett nytt trädtorn, som har 30 alnars höjd, och en qwadrat bas af 10½ aln. **).

Håkswiks Kyrka, af träd, är belägen wid en mindre förbiflytande å, som har sitt utlopp genom Kalfsjön, och wid Mölnebyn i Frölunda utfaller i Etran. Deß längd är 42 alnar, bredden 17 och höjden 9 alnar. Färdigbygd, inwigdes

*) Denna war långt förut förärad till Kyrkan af en Kapare-Capitain Hedenberg, då ägare af Ericslunds Säteri.

**) Der hänga 2:ne Klockor: den mindre är mycket gammal och saknar inscription; på den större läser man å ena sidan:

Kom du, som höra får mitt ljud
Kom upp i templet för att lära
Hur du bör känna, dyrka, ära
Din himla Konung, Herran Gud.
Ditt hjerta ock till andakt red
Så ofta du mig annars hörer
Man mig derföre endast rörer;
Om hjelp och tröst din Gud således bed.

På andra sidan läses gjutningsåret 1789.

wigdes den d. 20 Nov. 1826. Den äldre Kyrkan, som äfwen war bygd af träd, nedrefs sistnämnde år. Deß ålder war ganska hög, men man känner derom endast, att choret ombygdes och utwidgades i Kyrkoherde Buthelii tid. Det äldre Kyrkotornet är ännu bibehållet. Deß höjd är 30 alnar, deß bas har qwadrat form med 12½ alnars sida.

På Predikstolen, som är gammal och provisionel, tills en ny hinner anskaffas, föreställes Frälsaren, omgifwen af de 4 Evangelisterne. På framsidan af Predikstolens öfre list läses: Så warer nu Guds efterföljare, såsom älskelige barn. Eph. 5: 1.

Altaret prydes af ett upprest trädkors med omwriden törnekrona.

Kyrkans silfwer, bestående af kalk och paten, wäger 37⅞ lod; kalken är märkt med bokstäfwerna A. P. S. J. R. N. och prydd på utsidan med en krans, inom hwilken står ett lamb med segerfanan. Omkring kransen läses: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi, miserere nostri. På patenen står ett kors. Deßutom äger Häkswiks Kyrka gemensamt med Frölunda en sockenebuds-kalk och paten om 12½ lod.

I tornet, som har en ganska hög ålder, hänga 2:ne Klockor *). För deß fordna märkwärdighets skull omtalas det af Tuneld. Det skall hafwa ägt en owanlig höjd, warit bygdt i pyramidalform från Kyrkotakets ryggås, och indeladt i flere rum, hwilka blifwit nyttjade dels tills förswar dels till magaziner, under fejder med Danmark. Klockorna hängde då uti en särskild stapel, och flyttades först 1769 till tornet, sedan det för sin närwarande bestämmelse blifwit inredt. År 1791 undergick det åter en betydlig förändring, då hela deß pyramidformiga del aftogs, och endast den nedre delen bibehölls, sedan den erhållit ny inredning och öfwerbyggnad i wanlig tornform. Wid reparationen upptäckte man skottgluggar, i wäggarne qwarsittande kulor, och en mängd qwarliggande, genom ålder oduglig säd, hwilket nogsamt wittnade om det ändamål, för hwilket denna tornbyggnad fordom warit upplåten.

Kyrkan har i förwar 3:ne epitaphier; det ena med Kuylenstjernska wapnet, hwarunder läses: Kongl. Maj:ts till Swerige Troman och Commendeuren wid

 deß

*) Den större, mycket gammal, är utan zirat och inscription. På den mindre läser man, jemte gjutnings-året 1768:

Mitt femwist gammalt år, bygdt för reformationen
Jag Häkswik tjente när Kung Gustaf satt på thronen
Af Kyrkans medel jag nu blifwit dubbelt större
Till templets prydnad och att tjena templets Herre.
Hwar siter syndare Gud täcks till bättring röra
När mitt och systrens ljud det föres i hans öra.

deß Amiralitet, Wälborne Herr Jean Kuylenstjerna född år 1662 gift 1688 med Wälborna Fru Maria Mannerfelt, död 1746. Deß k. Fru född 1672 död 1740. Det andra med Hullengrenska familjwapnet och inscription på en underhängande tafla: Kongl. Maj:ts Trotjenare och Capitain för ett Compagnie af Elfsborgs Läns Regemente den ädle och Wälborne Herren Jacob Hullengren till Källhult, dööd Anno 1689. Det tredje med Silfwerswärdska wapnet och underskrift: Kongl. Maj:ts wår allernådigste Konungs och Herres Trotjenare och Wälbeställte Capitain wid Elfsborgs Läns Infanteri den ädle och Wälborne Herren Silfwerswärd till Källhult född på Bahne 1655, affomnade på Källhult A:o 1700.

Frölunda *) Kyrka, af sten, belägen norr om Etran och nära derintill, innehåller 47 alnar i längd utom choret, som, bygdt i form af halfcirkel, äger 10 alnars radie. Kyrkans bredd är 24 och höjden 10 alnar. Murarnes tjocklek är 1 aln 15 tum. Den äldre Kyrkan war äfwen uppförd af sten, och hade 3 alnars tjocka murar. Deß ålder war alldeles okänd. Den nedrefs 1825. Den 13 Maji samma år lades grundstenen till nu warande Kyrka. Med understöd af Collect- och Stamboks-medel war den färdigbygd till inwigning d. 19 Nov. 1826, som då högtidligen hölls af Stiftets Biskop. Tornet, af en prydlig form, med qwadrat bas af 12 alnars sida, har omkring 40 alnars höjd, inberäknadt det öfwerst stående kopparbeslagna korset.

Altartaflan, förfärdigad år 1797 af Artisten Morin, är hitflyttad från gamla Kyrkan. Den föreställer, i oljefärg, Frälsaren i Gethsemane, och är, för att öka effecten, omgifwen med mycket bildthuggeri-arbeten och starka förgyllningar.

Predikstolen är äfwen tagen utur gamla Kyrkan, och arbetad af samma konstnär, som förfärdigat altare-decorationen. På denne synas bröstbilder af K. Gustaf I och af Doctor Luther, begge i bas relief. Kransen öfwer Predikstolen är prydd med åtskilligt bildthuggeri-arbete, och öfwerst synes en urna, hwarutur flammande lågor uppstiga. Öfwer ingången till Predikstolen, dit man genom muren uppkommer ifrån sacristian, stå under en lagerqwist lagens och evangelii symboler: Taflorna och ett Kors, hwarpå ligger en öppen bok. Derunder en sädeskärfwe rätt uppstående. På sidorne om ingången äro räfflade pelare.

Kyrkans silfwer, som består af kalk och paten, wäger 42 lod.

I ter-

---

*) Kyrkan skall af ålder hafwa hetat Fredlunda, med anledning af en inwid Kyrkan afslutad fred, som blifwit en följd af 2:ne fältslag, det ena wid Mörda- eller Märdaklef och det andra på en slätt, e demmanck Ellebeckstorps ägor, ännu i dag kallad Ulfshed, belägen ½ mil från Frölunda Kyrka. I den senare drabbningen, säges en Konung Ulf hafwa stupat, och man utwisar ännu en grafhög, som bär namn af den fallne. Icke långt ifrån Kyrkan, der Kalfån utgjuter sig i Etran, synas tydliga rudera efter fästet Kinnahus, hwarifrån wäg öfwer sjö ämnde å gått till Kyrkan. Wid lågt watten, ser man gammalt ekewirke i bottnen, hwilket är lemningar efter bron.

I tornet hänga 2:ne Klockor *).

Barnunderwisningen werkställes inom Pastoratet dels genom föräldrarne sjelfwa dels genom ambulatoriske Skolmästare, och wårdas den i allmänhet berömligen, så att sällan händer, att något barn, som uppnått 7 års ålder, icke kan läsa rent i bok. Inrättandet af någon sockenskola möter ett betydligt hinder i hemmanens spridda och långt från hwarandra skilda läge.

Om de fattigas wård draga Pastoratets innewånare en ömsint försorg. De mest behöfwande åtnjuta hel försörjning; för några år kringgåendet inom den socken, dit den fattige hörer, tillåtet. Wärnlöse barn inaccorderas. Deßutom sker på wißa tider utdelning utur fattigcaßorna, lämpad efter hwarjes behof. Wid Håkswik förekommer den olikhet med Pastoratets öfriga Socknar, att den är indelad i sex rotar, hwilka hwar för sig underhålla de fattighjon, som inom dem finnas. Öfwerenskommelse härom träffades 1813. En gång om året utdelas räntan af fattigcaßans stående capital med caßans öfriga årsinkomster, i lika delar emellan rotarne, hwilka anwända dem för ändamålet efter eget bepröfwande.

Pastorer hafwa warit:

Torstanus Magni blef Pastor här 1551, erhöll transport till Istorp, och har såsom Kyrkoherde derstädes underskrifwit Upsala mötes beslut, dog 1614.

Andreas Torstani, den förenämndes son, tillträdde Pastoratet år 1577, död 1607, se Contracts-Prostarne i Kind.

Gabriel Andreæ Kalf efterträdde sin fader i Kyrkoherde-embetet 1609 och slutade sin lefnad 1632 d. 16 Julii.

Nicolaus Gadelius war företrädarens måg, tillträdde embetet 1634, afled 1665, se Contracts-Prostarne i Kind.

Herlacus Erici Buthelius, född i Butagården af Slöta Församling i Skara Stift. Hans morfader war Prosten och Kyrkoherden i Slöta Herlacus Johannis, som underskrifwit Upsala mötes beslut. Erhöll Kongl. fullmakt på Kalfs Pastorat d. 17 Aug. 1665, war förut Kyrkoherde i Dorpt, och förestod Swenska

För-

*) Den större utan annan inskrift än bokstäfwerne S. E. På den mindre läses, jemte gjutnings-året 1769, följande:

Når tu hör, att mitt ljud skallar,
Kom ihog, att nåden kallar
Ifrån eländen till kropp och själ,
Lägg på hjertat himlens lagar
Bed om frid och nådedagar
Så får tu ett ewigt wäl.

Församlingen i Riga, medan han afbidade slutet af nådåret för företrädarens Enka. Tillträdde Kalfs Pastorat 1667. Han utmärkte sin embetstid genom sällsynt nit och werksamhet. En anteckning af framl. Prosten Gudmund Birgeri Carlberg innehåller om honom följande: "Theßa församlingar, som then tiden buro nampn af lilla Turkiet, tog han genom Guds nåd utur Satans käftar och till Gud omwände." Hans första tjenstetid i Kalf war i ordets hela bemärkelse en pröfningstid för honom, emedan hans fasta och oförsagda karakter ådrog honom de swåraste förföljelser, och hans owänner sköto skarpt efter honom under en Ottesångs-predikan Juldagen. Sedermera tillwann han sig allmän kärlek och tillgifwenhet. Under hans embetstid nybyggdes Kalfs och Mårdaklefs Kyrkor, och Håkswiks Kyrka utwidgades till choret. Han bewakade äfwen i ett wigtigt fall Prestegårdens rätt, hwarom förenämnde Gudmund Carlberg antecknat: "Thenne salige Herr Kyrkoherden återwann ock lagligen och Prestegården underlade Tranebecks ängen, emot allas förmodan, helst gårdsägaren war then tiden Riksens Råd och ganska mäktig, återwann dock ängen genom Guds bistånd." Den 21 Juli 1689, slutades hans gagnande lefnad. Han war gift med sin företrädares dotter.

Gustavus Herlaci Buthelius hade förut warit Rector Scholæ i Marstrand och utnämndes till fadrens efterträdare genom Kongl. fullmakt d. 17 Juni 1689. Han installerades i embetet af Contracts-Prosten och Kyrkoherden i Dalstorp Gudmund Lyselius, d. 21 Julii s. å., hwarwid det nog sällsynta inträffade, att fadren afled uti Kalfs Prestegård, under det sonen uti Kyrkan högtidligen introducerades. Han afled d. 16 Junii 1700, och blef begrafwen af Biskopen Doctor Carlberg.

Gudmund Birgeri Carlberg blef Pastor 1700, afled 1744, se Contracts-Prostarne i Kind.

Mag. **Johan Birger Carlberg**, företrädarens son, föddes på Kalfs Prestegård d. 22 Dec. 1704; student i Lund 1720, reste 1731 till Jena, hwarest han erhöll Philosophiæ Magister-graden. Anträdde sedan återresan, hwarunder han besökte Academierne i Leipzig, Halle och Rostock, och återkom 1732. Prestwigd s. å. till sin faders medhjelpare i embetet, 1733 war han respondens wid Profeßor Henr. Benzelii Doctoral-disputation de sectis ecclesiæ Orientalis nostri temporis, Comminister i Kalf 1734, Pastor härstädes 1744, han förordnades 1749 till v. Präses wid det blifwande Prestmötet, men hans partes öfwertegos af Ord. Präses, Prosten Mag. Daniel Poppelman, 1757 präsiderade han wid det i October månad hållna Prestmötet, då artikeln de prædestinatione ventilerades, Loc. Prost 1763. Under hans embetstid blefwo alla Pastoratets Kyrkor målade, 2:ne Klockor gjutna, utom flere mindre werkställda förbättringar. Han afled d. 3 Oct. 1773, war gift med Anna Helena Nidelström.

Jesper

Jesper Fredric Lignell, född på Skummenäs i Ambjörnarps Socken 1729. Fadren war då Comminister i sistnämde Socken, men blef slutligen Pastor i Laholm. Student i Lund 1747, prestwigd 1753 och Adjunct hos Prosten Dahlberg i Haßlöf, Comminister i Weinge 1759, hade förslag till Snöstorps Pastorat 1769 och till Laholms 1774, begärdes till 4:de man å förslaget till Kalf och blef Pastor här 1775, tillträdde Pastoratet 1776 och dog 1778. Han war 2:ne gånger gift, först med Thalena Gyllich, dotter af Fendrik Gyllich i Laholm, och sedan med företrädarens dotter, Anna Helena Carlberg.

Anders O. Lönner war född i Böne Pastorat af Skara Stift d. 24 Apr. 1744. Fadren Handlande i Ulricähamn. Student i Upsala 1765, prestwigd 1770 uppå kallelse af Riks-Rådet m. m. Grefwe v. Stockenström att wara deß Huspredikant, E. O. Predikant wid Enke-Drottningens i Stockholm förlagde Lif-Regements Bataillon 1774, tjenstgörande Hofpredikant hos Hertig Fredric Adolph af Östergöthland 1777, Kyrkoherde i Kalf 1780, Hon. Prost 1791, Concionator wid Prestmötet 1795. Under hans embetstid, förändrades tornet i Håkswik, bygdes sacristior till Mårdaklefs, Håkswiks och Frölunda Kyrkor, samt återwunnos till Prestegården torpen Grafön och Hörnhult, hwilka orätt derifrån skilde, blifwit lagde under Ericslunds gods, och hwarom rättegång i företrädarens tid redan länge warit förd. Prosten Lönner war 2:ne gånger gift, först med Sara Maria Rudbäck, dotter af en Fabriqueur Rudbäck i Alingsås, sedan med Anna Maria Haßelroth, som war dotter af Großhandlanden Haßelroth i Götheborg. Sonen Magister Fredrik A. Lönner är Kongl. Hofpredikant och Kyrkoherde i Hudikswall.

Doct. Carl Johan Grewillius, född i Helsingfors Stad i Finland d. 18 Mars 1777. Fadren Kämnärs-Präses derstädes. Student i Åbo 1795, Magister wid samma Academi såsom Gratist 1798, prestwigd i Borgo 1802, E. O. Bat. Predikant wid Enke-Drottningens Lif-Regemente s. å., derjemte under vacance förestått Bat. Predikants-tjensten wid Jägerhornska Regementets Sweaborgs Bataillon ifrån d. 1 Jan. 1807 till d. 1 Maji 1808, Regements-Pastor wid Adlercreutziska Regementet d. 8 Dec. s. å., Krigsfånge d. 3 Maj 1808, samt förd till Ryßland, hwarest i Jaroslawl tjenstgjort ibland medfångne Swenskar. Kyrkoherde i Kalf d. 13 Jun. 1811, tillträdde s. å., Hon. Prost 1815, Concionator wid Prestmötet 1822, fullmäktig för Elfsborgs divisions Presterskap wid Riksdagarne i Stockholm 1823, 1828-29-30, och 1834. Å ståndets wägnar deltagit i revisionen af Bancodiscont afdelningens i Götheborg räkenskaper 1826, Ledamot af Kongl. Wasa Orden s. å., Theologiæ Doctor 1830, Ledamot af Kongl. Nordstjerne Orden s. å. Under hans embetstid är Kalfs stora Klocka omgjuten, Mårdaklefs

daklefs Kyrka med nytt trädtorn försedd. Nya Kyrkor byggde både i Frölunda och i Håkswik. Han är gift med Christina Foenander, dotter af framl. Großhandlanden i Calmar Theodor Foenander.

Comministrar hafwa warit:

Anders, som war Comminister härstädes 1663.

Bengt Hjulberg, död 1692.

Christen Wahrlundius war förut Comminister i Hwalinge, och sedan här 1693, dog 1714.

Johan Uddman, Comminister 1716, Pastor i Dalstorp 1734.

Joh. Birger Carlberg, Comminister 1734, se Pastorerne.

Peter Helling erhöll 1757 Ölmewalla Pastorat, hwarifrån han 1759 erhöll transport till Istorp, se sistnämnde ställe.

Martin Bollinius, student 1737, prestwigd 1743, Comminister 1753, dog 1770. Han war 2:ne gånger gift, först med Sara Johanna Ekman, Pastorsdotter från Qwille, sedan med Sophia Christina Ström, Pastorsdotter från Treslöf.

Olof Hagelin, född i Halmstad 1723, student 1749, prestwigd 1762, Comminister härstädes 1770, v. Pastor 1785, död 1801. War gift först med företrädarens Enka, sedan med Brita C. Feltskog, Comministers dotter från Twärred.

Peter Niclas Bergendahl, Comminister d. 13 Nov. 1801, Kyrkoherde i Swenljunga 1816, se sistnämnde ställe.

Anders Bollinius, född i Kalfs Pastorat d. 22 Jan. 1759. Fadren Comminister derstädes. Student i Lund 1778, prestwigd 1781, Comminister i Berghem 1799, v. Pastor 1809, Comminister i Kalf 1816, död 1833. Gift med Petronella Brotander, Comministers dotter från Berghem.

Nils Renström, Commin. här 1834, se Comministrarne i Weinge.

Fjäre och Wiske Prosteri.

Detta Contract innefattar Fjäre och Wiske Härader, och är det icke kändt, att Contractet fordom ägt andra gränser, än de nu warande *).

Con-

*) Att några af Domprostarne och Lectorerne innehaft Proste-expeditionen inom detta Contract, har utan twifwel skett i anseende till Contractets närbelägenhet till Götheborg.

Contracts-Prostar hafwa warit:

Jens Anderßon Lach, Pastor i Wärö 1570, blef Contracts-Prost och afled 1609. Hans namn står på kalken och ljusstakarne i Wärö Kyrka.

Hans Frantz, Pastor i Wärö, blef Contracts-Prost 1620, och afled 1625.

Age Ageßon, född 1572, Pastor i Onsala 1602, Contracts-Prost 1623, död 1650. Uti Onsala Kyrkomur är en aflång sten insatt, som genom inscriptionen tillkännager sin beståmmelse att wara denna Pastors grafsten.

Hans Pedersen Silbergius, om honom saknas all annan upplysning än den, som inskriften på hans i Fjärås Kyrka liggande grafsten lemnar, nämligen: "Her under ligger begraffuen Hederlig og Vellerd mand salig Hans Pedersön Silbergius fordom Sogne Prest till Fjärås, Hånhals og Forlanda sognar og Prost öffuer Fjäre og Viske herreder, som saligen affsomnader anno 1651 d. 13 Maj."

Jonas Petri Torinius blef Contracts-Prost 1650 och Domprost 1666, se Domprostarne.

Mag. Johannes Florander, Theologiæ Lector, blef Contracts-Prost här 1666, se Domprostarna.

Mag. Georgius Schröder, född 1653, Sec. Th. Lect. 1683, Primus Th. L. och Pastor i Lundby 1687, Riksdagsman 1669, Prost i Fjäre och Wiske Prosteri 1692, blef Präbendarie Pastor i Säfwe 1692. Han war gift med Profeßorn i Upsala Martin Brunners dotter, och hade med henne 7 döttrar, af hwilka en war gift med Biskop Herman Schröder, en med Biskop Wallin, en med Lector Lamberg, en med Lector Meinsen, en med Prosten Gedda i Norrköping, en med Kyrkoherde Gadd i Romeled, och en först med Großhandlare Herwig och sedan med Großhandlanden Thomas Anderßon. Prosten Schröder afled 1704.

Mag. Elias Bast, född 1657. Fadren Pastor i Sexdråga. Math. Lector 1686, utgaf samma år i Upsala en disputation de purpura, Sec. Theol. Lector 1700, Primus Th. L. 1705, Contracts-Prost 1706, död 1714. Han har i Lund utgifwit en disputation de baptismo.

Mag. Swen Gadelius, född i Thorestorp 1669. Fadren Contracts-Prost. Student i Upsala 1689 och i Lund 1692, der han disputerade de Stephano Mosi non adverso, åtföljde 1695 såsom Amanuens Biskop Carlberg till Stockholm, dit Biskopen tillika med Rikets öfrige Biskopar fått befallning att uppkomma för att öfwerse Psalmboken, prestwigd 1696, Gr. L. Lector 1697, höll 1698 en parentation öfwer K. Carl XI, präsiderade s. å. på Prestmötet de creatione och

1701 de imagine Dei, disputerade 1705 i Lund för Theologiska Lectionen under Doctor Poppelmans präsidium de sacra coena, blef s. å. Sec. Th. Lector och Pastor i Lundby på Hisingön *), blef 1715 prim. Th. Lector och Pastor i Säfwe samt Contracts-Prost i Wiske Contract, afled 1743 och blef begrafwen i Götheborgs Domkyrka; war gift med Rachel Hall, dotter af Häradshöfding P. Hall, och hade med henne 14 barn. Han har i manuscript efterlemnat utläggning öfwer Mosis böcker, öfwer Pauli bref till de Epheseer och Galater samt en fullständig Historia Evangelica.

Andreas Hagræus, Pastor i Wärö, war född i Götheborg 1677, erhöll först Senatens fullmakt på Wärö Pastorat, daterad Arboga d. 20 Mars 1711, sedan Konungens fullmakt, daterad Bender d. 20 Sept. s. å.; han blef v. Contracts-Prost 1729 och Ordinarius 1732, afled 1738. War gift med Enkepastorskan Brag, född Gothenius.

Olaus Lundmark, efter att under K. Carl XII:s krig hafwa tjent såsom Prest wid Örlogsflottan, tog han wid hemkomsten afsked, och antog Domkyrko-Adjunctur i Götheborg, hwarifrån han 1725 blef Pastor i Frillesås. Han utmärkte sin embetstid wid detta Pastorat med den mest gagneliga werksamhet. Blef 1730 vice Contracts-Prost, 1738 Ordinarius, Riksdagsman 1743, afled 1748. War gift med Elsa Klint, och hade med henne 2 barn, af hwilka en dotter blef gift med Kyrkoherde B. Liedberg i Näsinge.

Magnus Hallenstedt blef Prest 1717 och Adjunct i Okome, Regements-Prest wid den utanför Fredricshall stående Grenadier Bataillon 1718, Comminister i Okome 1720, Regements-Pastor wid Garnizonen i Götheborg 1728, Pastor i Walda 1731, han blef Contracts-Prost 1749 d. 12 Apr., predikade wid Prestmötet 1737, afled 1753. G. m. Anna B. Strokirck.

Severin Wallin, född i Marstrand 1708. Fadren war då Slotts-Pastor i Marstrand och Rector Scholæ derstädes, sedan Pastor i Ljungby; modren Abela Maria Kraak. Han blef Gymnasist i Götheborg 1726, student i Lund 1728, fick condition hos Öfwer-Amiralen Sjöstjerna i Carlscrona. Under Doctor Henrik Benzelius disputerade han de scriptura ante Mosen, prestwigd 1731, disputerade pro gradu de gloria divina och blef Magister 1734, och s. å. v. Pastor i Fjärås, under Pastor Cervins sjuklighet. Då Cervin 1735 begärde afsked, anhöll han att få till efterträdare sin vicarius, hwilket bewiljades, och Wallin blef då Pastor i Fjärås. Under hans embetstid, utwidgades Fjärås Kyrka. Wid Prest-

*) Uti Lundby Pastorats Kyrkoherde-archiv läses om Gadelius: Han hade en lärd son, hatad af Biskop Jacob, hwarföre han sökte sig från Adjunct wid Gymnasium till Kyrkoherde i Weßige.

Prestmötet 1744 orerade han de moribus antiquæ ecclesiæ in administratione baptismi, och präsiderade 1753 de magistratu politico. Under Contracts-Prosten Lundmarks sjuklighet war han deß vicarius ifrån 1747 och blef Ord. Contracts-Prost 1754. Han war gift med Brita Staaf, Pastorsdotter från Sune i Hernösands Stift, och hade med henne 5 barn, af hwilka endast en son Prosten Severin Wallin i Gällared öfwerlefde Fadren. Han blef 3 dagar före sin död rörd af slag, och afled 1767, 58 år gammal.

Jonas Ahlelöf, född i Dalarne 1717, der Fadren war Underofficer, men flyttade efter K. Carl XII:s död till Götheborg. Student i Upsala 1738, prestwigd 1741, Apologist wid Trivial-Skolan i Götheborg, Pastor i Frillesås 1752, Opponens wid Prestmötet 1774. För idkandet af naturalhistoriens studium blef han sistnämnde år af Drottning Lovisa Ulrica belönt med en silfwerkanna, som hade till inskrift: Natural-wettenskapens skyddsgudinna, Sweriges allernådigsta Drottning Lovisa Ulrica har med denna Kongl. gåfwa d. 23 Dec. 1752 benådat deß trogne undersåte Jonas Ahlelöf Kyrkoherde i Frillesås. Han erhöll tillika en belönings-medalj i guld med påskrift å ena sidan: Superstes in scientias amor Fredrici Sparre Comitis, och på den andra: Reg. Acad. Scientiarum. Sedan han 15 år warit Pastor, blef han Contracts-Prost. Han war driftig och nitisk i sin embetsutöfning, offrade mellanstunderne åt wettenskaplig syßelsättning och efterlemnade åtskilliga samlingar för numismatiken och naturalhistorien. Saknad afled han 1783, 66 år gammal. Han war gift med Elizabeth Lundberg, som war Enka efter hans företrädare Kyrkoherde Söderström i Frillesås.

Doctor Peter Wetterberg, född i Thorups Pastorat 1724, student 1742, prestwigd 1749, Magister i Lund 1748, Comminister i Swenljunga 1755, Pastor derstädes 1761, Opponens wid Prestmötet 1768, Riksdagsman 1771, Pastor i Wärö 1773, Local-Prost 1777, Riksdagsman 1778, Contracts-Prost 1782, Präses wid Prestmötet 1785, Theol. Doctor 1802, afled 1803. Då Doctor Wetterberg präsiderade wid 1785 års Prestmöte, ägde han den nog sällsynta hugnaden att ibland DomCapitlets Ledamöter räkna 2:ne söner, åt hwilka han sjelf gifwit den första handledning i studier. Han har från trycket utgifwit, utom sin synodaldisputation de extremo judicio, samlingar af Götheborgs DomCapitels Circulärer, samt strödda latinska poëmer. In i höga ålderdomen ägde han den sällsynta styrka, att han stundom gick emellan Pastoratets Kyrkor, då han förrättade duplications-predikningar. Minnet öfwer denne förtjente man är tecknadt af Prosten och L. W. O. Roempke. Han war gift med N. Bökman. Sonen Abraham blef Theol. Doctor och Lector, Swen Theol. Profeßor och Contracts-Prost, Martin Contracts-Prost och Pastor i Snöstorp, Carl Kyrkoherde i

 Ljung-

Ljungby, Jacob Rector Sch. i Laholm, en af döttrarne blef gift med Prosten Strantze i Breared, och en med Prosten Lindberg i Sexdräga.

Mag. Swen Wetterberg, företrädarens son, född 1757, student i Upsala 1775, Magister i Lund 1778, präsiderade derstädes 6 gånger, Eloqu. Docens 1779, Eloqu. Lector wid Götheborgs Gymnasium 1785, prestwigd 1796, Kyrkoherde i Wärö 1805, Contracts-Prost s. å., Theol. Profeßor 1812, afled 1817. War gift med N. Eketrä.

Mag. Magnus Ullman, född i Torps Pastorat och Dalsland 1762. Fadren Contracts-Prost och Kyrkoherde. Student i Lund 1781, Magister derstädes 1784, Informator wid Gustafsbergs Barnhus 1787, prestwigd s. å., Kyrkoherde i Onsala 1797, Hon. Prost 1803, Contracts-Prost 1817, död 1826. War först gift med N. Torén och sedan med N. Lindberg.

Mag. Jacob Sandegren, född i Foß Pastorat 1766. Fadren Strandridare. Student i Upsala 1785, prestwigd 1791, Magister i Greifswald 1797, Informator wid Gustafsbergs Barnhus 1798, Kyrkoherde i Karreby 1806, erhöll transport till Weddige 1822, Hon. Prost 1815, Contracts-Prost 1826. G. m. Lovisa Rhodin, Pastorsdotter från Solberga.

Fjäre Härad *).

Tölö Pastorat,

Är Präbende åt Stiftets Biskop, tillhör 2:dra Claßen och består af Tölö Socken, oförm. h. $79\frac{1}{2}$, förm. $74\frac{1}{4}$ mantal, folkm. 1757 personer. Lindome, of. h. $69\frac{1}{2}$, förm. $65\frac{1}{12}$ mantal, folkm. 2089. Elfsåker, of. h. $39\frac{1}{3}$, förm. $35\frac{1}{24}$, folkm. 922 personer.

Tölö Kyrka, belägen något öfwer $\frac{1}{8}$ mil ifrån Kongsbacka, synes wid landswägen med sitt spetsiga torn, och med en nära derintill på berget stående klockstapel. Hon innehar en längd af 44 och bredd af 12 alnar, och är täckt med tegel. På Altartaflan föreställes den lidande Försonaren, hwarunder läses: Si Guds lamb, som borttager werldenes synder! På hwardera sidan om altaretaflan står en förgyld urna. Predikstolen, arbetad i en wacker stil, är marmorfärgad, och på deß midtel föreställes Frälsarens bild. Orgelwerket består af 13 stämmor och bihang, samt äger en wacker structur. Öfwer Sahlgrenska grafwen, som är byggd intill Kyrkan, är ett inåt Kyrkan öppet grafchor. Uti klockstapeln hänga

2:ne

*) Uti Waldemar I:s år 1231 utgifna jordebok, förekommer detta härad under namn af Fyæræ.

2:ne Klockor *). På Kyrkogården är uti skuggan af några träd en grafwård, hwarpå läses: "Här hwilar Biskopen, Commendeuren af Kongl. Nordstjerne Orden, Riddaren af Konung Carl XIII:s Orden, En af de Aderton i Swenska Academien Doctor Johan Wingård, född den 19 April 1738, död den 12 Januarii 1818."

Af sine hemman har Kyrkan årligen 11 Lispund smör. Kyrkotionden är Råg 3 tunnor, och Blandkorn 23 tunnor.

Lindome Kyrka, belägen på något afstånd ifrån landswägen, blef tillbygd 1669, har ett ansenligt stentorn, hwilket till spiran innehåller en höjd af 50 alnar. Kyrkan är 45 alnar lång samt 19 bred, är spåntäckt, dels äfwen koppartäckt. På Altaretaflan föreställes Christus, underwisande Apostlarne till Evangelii allmänna utbredande. Här läses äfwen uppgift på tiden, då denna Kyrkoprydnad förfärdigades, på följande sätt: Rege Carolo XI Episcopo Johanne Carlberg. Orgelwerket innehåller 12 stämmor med bihang. Predikstolen är utarbetad med gammalt bildthuggeri. I tornet hänga 2:ne Klockor **). Kyrkans tionde är Råg 2 tunnor och 24 kappar, Blandkorn 21 tunnor 31 kappar. Af sine hemman har Kyrkan årligen frälseräntor 3 R:dr, jordskylds-penningar 32 ß., samt i skatt 5 Lispund Smör.

Elfsåkers Kyrka, 36 alnar lång och 12 alnar bred, ombyggdes 1729. På Altartaflan, som är gjord 1756, föreställes Nattwardens instiftelse. Uti klockstapeln hänga 2:ne Klockor ***). Kyrkan har af sine hemman årligen 7½ Lispund Smör. Kyrkotionden är Råg 1 tunna 3 kappar, Blandkorn 10 tunnor och 31 kappar.

Barnunderwisningen i Pastoratet bestrides af flere Skolemästare, hwilka underwi-

N 3

*) På den större läses: Asverus Köster Me fecit Amstelodami Anno 1651. Soli Deo gloria. På den mindre är följande inskrift: Då Doctor Jacobus Benzelius war Stiftets Biskop och ställets Kyrkoherde, blef denna Klocka gjuten 1742.

**) På den större läses: När du hör mig klinga klämta, Med din andakt icke stämta, Bed och lofwa Herren Gud, När du höra får mitt ljud. Adolphus Fredericus Rex Sveciæ, Hans Hummelhjelm Gubernat. Hall., Georg. Wallin Episc. Gothob. Script. Sacr. Theol. Doct. et Past. Loci. Kom snart O! Christen kom, du hörer nu mitt ljud, Kom upp i Herrans hus och frugta der din Gud. År 1754. På den mindre Klockan läses: När jag först begynner ljuda, Herrans folk till andagt bjuda, Adolph Fredric Konung är, Uti Swerige huld och kär, samt Lovisa Ulderika, Rikets Drottning Dygderika, De ock föda Herrans hjord, Uti Lindom med Guds ord.

***) På den större läses: År 1782 Då Konung Gustaf III regerade i Swerige, Kronprinsen Gustaf Adolph war 4 år gammal, Baron Georg Wrangel war Landshöfding i Halland, Doctor Johan Wingård Götheborgs Stifts Biskop, Carl Persson i Grisebo Elfsåkers Församlings Kyrkowärd, blef denna Klocka omgjuten. På den mindre läses: Soli Deo gloria. När jag mitt ljud ifrån mig sänder, Din suck uppsänd till himlens länder. Denna Klocka är omgjuten under då warande Kyrkoherdens Högwördigste Herr Doctorns och Biskopens Eric Lambergs och deß medarbetare i ordet Herr Jöns Sjögrens och vice Pastorns och Comministerns Jean Meullers tid 1776.

derwisa allmogens barn både uti att läsa och skrifwa samt stundom äfwen att räkna *).

Fattigförsörjningen bestrides dels genom utdelning af insamlade gåfwopenningar dels äfwen af matwaror till sängliggande och sjuke fattige, och gåfwopenningarne uppgå wißa år till en ansenligare summa.

Pastorer i Tölö, se Biskoparne.

Under Biskop Jac. Benzelii embetstid förlorades största delen af Pastors-archivet wid en eldswåda, som 1737 öfwergick Prestegården Björkeris. Uti Kongl. Kammar-archivets handlingar nämnes likwäl Herr **Peder** på Björkeris såsom Pastor 1652, uti samma handlingar nämnes Herr **Lars** såsom Pastor här 1660 och Herr **Hans** 1662.

Comministrar här hafwa warit:

Herr **Peder**, som lefwat på okänd tid.

Carl Swenßon Woschelius, se Pastorerne i Onsala. Efter Woschelius uppstår en lucka i serien till

Benedict Lachonius, som war Comminister här 1729 och afled 1741, 57 år gammal.

Äsmund Wallmark, student 1732, prestwigd 1737, Comminister här 1741, död 1748, 40 år gammal. G. m. Sara C. Stenman. Sonen Anders blef Pastor i Harplinge.

Birger Möller, student 1743, prestwigd 1747, Comminister här 1750, död 1763, 46 år gammal.

Johan Möller, Comminister 1764, Pastor i Onsala 1771, se Onsala.

Jonas Sjögren war född i Småland och erhöll indigenatsrätt i Götheborgs Stift, student 1753, prestwigd 1758 till Adjunct i Weßige, Comminister i Tölö 1772, war v. Pastor, boende på Björkeris, afled 1780.

Zacharias Rollinius, Comminister 1781, Pastor i Walda 1800, se Walda.

Lars Linderot, född i Jörlanda Socken af Bohus Län 1761. Fadren Rege-

---

*) Framledne Brännmästaren Lars Hedberg har för ändamål af en Wexelunderwisningsskola för fattige barn 1824 donerat sitt ägande 1/4 dels hemman N:o 1 i Hede till Tölö Sockens fattigcaßa och är en sådan Skola år 1833 öppnad till begagnande.

Regementsskrifware. Student i Lund 1778, prestwigd 1787, Comministers Adjunct wid Götheborgs Domkyrka 1790, Comminister i Tölö 1800, dog 1811 i Lindome Klockaregård efter slutadt skriftetal till Nattwardsungdomen. Tölö Pastorats innewånare jemte flere hans wänner i Götheborg hafwa försett hans graf med en minneswård. Efter hans död äro utgifne dels strödda af honom hållne predikningar, dels en större predikosamling. Han war gift med N. Killberg, Klockaredotter från Breared.

Jonas Warmark, Comminister 1812, Pastor i Solberga 1819, se Solberga.

Joh. Mich. Strettenberg, se Pastorerne i Årstad.

Elias Sandberg, se Comministrarne i Kongsäter.

Walda Pastorat,

Patronelt, tillhör 2:dra Claßen, och består af Walda Socken, of. h. 78½, förm. 70½ mantal, folkm. 1938 personer. Släp, of. h. 49⅙, förm. 47$\frac{1}{12}$ mantal, folkm. 1326 personer.

Patronrättigheten åtföljer ågandet af Walda Säteri *), likmätigt Kongl. resolutionen af d. 16 April 1777. Före sistnämnde tid war Pastoratet regalt.

Walda Kyrka, belägen något öfwer ⅜ mil ifrån Kongsbacka, är byggd af sten och täckt med tegel. Hon är 55 alnar lång och 14 bred. Hennes ålder är okänd. Man berättar, att Kyrkobyggnaden först blifwit börjad på Bråtås kulle, med wanligt tillägg, att hwad om dagen byggdes, blef om natten nedrifwet m. m. På Bråtås kulle finnes emedlertid en mängd gråsten, hwilken man påstår blifwit ditförd till byggnaden. År 1662 blef Kyrkan tillbyggd 13 alnar och undergick då för öfrigt en betydlig reparation, som påkostades af Befallningsmannen Marcus Larßon. Utanpå Kyrkans östra gafwel läses hans och hans hustrus namnschiffer M. L. S. K. I. D., jemte årtalet 1662. Choret hade fordom torn och ringklocka, samt war skiljdt ifrån Kyrkan genom en murad afstängning, på hwilken woro 2:ne portar. Då för större fönsters insättning murarne rubbades, funnos uti dem twenne förwaringsrum för reliqvier. Deße rum woro nu mera tomma; men innehöllo 1 alns längd och ¼ alns bredd. Altartaflan, som blifwit renoverad under Marcus Larßons tid, war då redan gammal. Hon föreställer i oljemålning på duk Nattwardens instiftelse och Christus på korset. På predikstolen föreställes i bildthuggeri-arbete Christi fängslande i örtagården, Korsfästelsen,

*) Nu warande ägare är Herr Carl Bruhn. Säteriets fordna ägare nämna Hallands Hist. 3 del., sid. 374 och följ.

stelsen, Uppståndelsen och Himmelsfärden. Orgelwerket, som för 44 år sedan byggdes af Swahn, består af 10 stämmor, hwilka med deras harmoniska ljud ännu hedra den aflidne mästaren. Wid Kyrkans norra sida stod Marcus Larßons grafhus. Då det nedtogs, funnos Marcus's och hans Makas lik, balsamerade, liggande i kopparkistor. På hans kista låg ett crucifix, hwarunder lästes: Amor meus Crucifixus est, Marcus Larßon 1666 den 24 Mars *). Uti denna graf woro äfwen begrafne Marcus Larßons måg Befallningsmannen och Inspectoren öfwer Fyrarne Michaël Wernle **) och åtskillige af samma slägt. På Kyrkogången ligger en grafsten, hwarpå läses: "Har ligger begraffuen Erlig Mand Peder Söfrensön og Erlige og Gudfrugtige Hustroe Karen Lauritz daater som dödde . . . ***)." Tornet, i sednare tider uppbygdt, i stället för en klockstapel, är högt och wackert. Öfwer ingången dertill läses följande inscription, uthuggen i tälgsten: 2 Tim. 2: 8. År 1765 d. 9 Sept. lades grund till detta torn, hwarest de döda kalla de lefwande till Herrans hus. Låt, då de röster, som med menniskokraft skola röras, påminna dig, att i detta hus bör Guds kraft få röra ditt hjerta, pröfwa dig derföre, hurudan du warit, sedan du sist gick genom denna dörr, så att himladörren må för dig öppnas, när du ej mer får gå genom denna. Råder och beder Gust. Fred. Hjortberg, Kyrkoherde. Uti detta torn hänga twenne Klockor †). Kyrkans silfwer wäger 53 lod, och är 1748 omarbetadt. Socknebuds-kalken wäger 24½ lod och har följande inskrift: "Denne kalk och disk er förerit till Walde och Slebs Socknebuds behof uti Halland af Marco Laurentii 1630.

Kyrkan äger följande hemman, hwilka hon af ålder bortstadt och uppburit skatt af, nemligen: N:o 20 Claesberg Lars Larsgården, som betalar årligen 4 pund smör. Claesberg Anders Larsgård, betalar 6 pund smör. Claesberg Mats Jöransgård betalar 6 pund smör. Åkerstycket Blixered betalar ½ pund. Kyrkotionden är Råg 2 tunnor 3 kappar, Blandkorn 20 tunnor 25 kappar.

Släps Kyrka, omgifwen af åldriga höga askar, är belägen nära allmänna wägen ¼ mil ifrån Walda, bygd af sten och täckt med tegel. Deß längd är

*) Denne afidne ägde ett stort personligt anseende, och förtjente det genom sin wälgörande werksamhet. Ännu efter förswunna ett och ett halft århundrade, lefwer hans minne i wälsignelse uti denna tragt.

**) Hans son Marcus Wernle blef Amiral och war adeliga Wernliska ättens stamfader i Swerige, hwilken ätt på Swärds-sidan utslocknade med Amiralens son, Capitainen och R. S. O. Michael Wernle, som afled 1766. Ett stycke af denna Ätts kroßade wapen ligger bland Kyrkans skräp och föreställer en man, som står till medjan i en kolande kittel, och håller händerne hopknäppte. Mannen är hwit, men kitteln i gullfält. Föreställningen syftar på Ättens stamfader i Österrike, hwilken wid religions-förföljelser på detta sätt fick Martyrdöden. Familien lefwer än i Österrike och Danmark.

***) Han lefwer ännu i de fromma stiftelser, han gjort till fattige och till uppfostrings anstalter i Länet.

†) På den större saknas inskrift, men på deß axel äro följande ord inbrände i trädet: Anno 1511. Præp. et P. D. M. F. På den mindre läses: Kommer, äre wi af Jacobs hus, Låt oß gå i Herrans ljus. Anno 1662.

39 och deß bredd 11 alnar. Hennes ålder är okänd; men om hennes tillbyggnad får man af en öfwer södra Kyrkodörren uthuggen inskrift följande upplysning: Anno 1669 blef denna Kyrka förlängd i Herr Lars Hanßons Kyrkoherde-tid. Tornet är af träd, klädt med bräder och måladt med hwit oljefärg. Altartaflan föreställer Frälsaren på korset och Nattwardens instiftelse. På Predikstolen, hwarest de fyra Evangelisterna föreställas, läses: Beati, qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud. På Kyrkowäggen hänger en tafla, som föreställer aflidne Prosten Hjortberg och hans maka samt deras 15 barn. På en annan tafla, målad 1648 i olja på duk, föreställes den i Walda Sockens beskrifning omtalade Marcus Larsson med maka och 5 barn; samt deras måg Michaël Wernle, stående bakom swärfadrens stol. Orgelwerket består af 8 stämmor, och är så förfallet, att det på flere år ej brukats. Uti tornet hänga twenne Klockor *). Kyrkans silfwer wäger 34¾ lod, och saknar inskrift.

Kyrkan äger följande hemman: N:o 1 Brandshult, skattar 3 Lispund smör. N:o 1 Liden, skattar 4 Lispund smör. N:o 5 Hagryd, skattar 4 Lispund smör. Äfwen äger hon en äng wid N:o 1 Kullkjerr. Kyrketiondem är Råg 1 tunna 2 kappar, Blandkorn 15 tunnor 4 kappar.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Mogens Jenßen, som äfwen kallat sig Mats Jacobßon, lefde wid 1511.

Mats Lauritzsen, lefde wid 1593.

Nils Matßon, den förres son, war Pastor 1629 och lefde ännu 1652.

Lars 1662.

Lars Hanßon Ullmivallius war Pastor 1669. Han förekommer under benämningen Herr Lars uti 1683 års roteringslängder, och skall hafwa aflidit 1698.

Pehr Conienius war Pastor 1699, och afled 1729. G. m. Maria Pihl.

Magnus Hallenstedt, se Contracts-Prostarne i Fjäre och Wiske Prosteri.

Gustaf Fredric Hjortberg war född i Götheberg 1724, blef student 1742

*) På den större läses: Gloria Deo in excelsis, et pax in terra. Under Gustaf III milda regeringstid, har Commißarien Carl Wallmark på Malwik Gud till ära och Släps församling till tjenst denna Klockka af 2 Skeppund och 6 Lispund, som kostade 333 R:dr med egen bekostnad gjuta låtit 1777. När af mitt wackra ljud, Du hörer luften röras, så låt ock du Guds lof på wida jorden höras, På det wid Guds basun, din kropp må glad uppstå, och i en ewig fröjd du ewigt wara må. På den mindre Klockan läses uti Munkstil: Salve † Fac † Populum † tuum † Duc † et † benedic † effeditate † tua † Anno † Domini † MDXVII Ecce † Vicit † Leo † De tribu † Judæ † Radix † David †.

och Prest 1746, gjorde åren 1747, 1749 och 1751, såsom Skepps-Predikant, trenne resor till Ostindien, blef Pastor här 1754, Prost 1770, Concionator wid Prestmötet 1774, Ledamot af Kongl. Wettenskaps-Academien 1767 och af Kongl. Wettenskaps- och Witterhets-Samhället i Götheborg 1775 och utnämdes wid Kongl. Wasa-Ordens instiftelse 1772 till Ledamot af denna Orden, afled 1776. Han war utmärkt för sina kunskaper i Mathematik och Naturalhistoria, och egnade sin skicklighet, i den practiska Läkarewettenskapen, åt en lidande menskliget. Besökt af sjuklingar ifrån aflägsna trakter, återställde han en mängd sådane till hälsan *). Under lediga stunder syßelsatte han sig med tonkonsten, bygde sjelf åtskilliga goda Orgelwerk, och bewisade genom förfärdigande af wäggur sin skicklighet i Mekaniken.

Anders Torén, född i Gällstads Pastorat 1736, blef student i Upsala 1758, Prest 1762, war tjenstgörande, dels i Harplinge, dels åfwen i Örgryte, till deß han 1765 blef Rector wid Tyska Församlingens Skola i Götheborg, han blef Pastor här 1777, Prost 1785 och afled 1800. Hans son, Magnus blef Justitiæ Råd och Commendeur af K. N. O.

Zacharias Rollinius, född på Segloraberg 1756, blef student i Lund 1774 och i Upsala 1776, Prest 1779, vice Pastor i Tölö 1780, Comminister derstädes 1781, Respondens wid Prestmötet 1785, Pastor här 1800, afled 1805. War gift med Enkan efter Comministen Sjögren i Tölö. Sonen Anders blef Contracts-Prost och Pastor i Istorp.

Carl Henric Dalin, född i Kongelf 1763, student i Lund 1782, Prest 1790, vice Pastor 1798, förestått flere Pastorater åren 1798—1805, samt blef sistnämnde år Pastor i Walda, Prost 1813, död 1822. War gift med företrädarens stjufdotter J. M. Sjögren.

Johan Emanuel Ljungwall, född i Mörlanda Pastorat 1778. Fadren Prost och Kyrkoherde derstädes. Student i Lund 1807, Prest 1811, Comminister i Morlanda 1812, sedermera v. Pastor i Fjärås, Pastor i Walda 1824, Prost 1827, Ledamot af K. W. O. 1834. G. m. 1:o Prosten Anders Toréns dotter, 2:o med C. Grönwall.

Fromma stiftelser: Peder Severensen Skrifware och hans hustru Karin Lauritzdotter på Walda, gåfwo den 24 Mars 1619, som orden i gåfwobrefwet lyda: 1000 oförfalskade enkla goda Riksdaler, hälften till Walda och Släps Socknars husarme, och till Släps Kyrka, samt den andra hälften till Warbergs Skola och husarme. För donations-capitalet inköptes på 1600:talet 6¼ hemman i Röß-

*) En mängd på Prestegården qwarlemnade krycker utgjorde långt efter hans död, ett wärdigt monument åt hans minne.

Nößlinge, Okome och Köinge Socknar. På underdånig ansökning af Walda och Släps Församlingar om tillökning i niwhn af hwad Warbergs Skola af stiftelsen tillgodonjöt, har Kongl. Maj:t i nåder förordnat, att detta Pastorat, uti årlig ränta borde bekomma 60 R:dr B:co af Hospitals-caßan i Halmstad. Framlidna Enkefru C. Otterdahl donerade på 1770:talet ett capital af 166 R:dr 32 ß. Riksgäldsmynt till Släps Sockens fattige, hwilket utlånadt förräntas, och räntan hwarje nyår utdelas. Framlidne Dykeri-Commißarien C. Wallman förordnade, att Släps Kyrka af henmanet Kimmesbo i Lindome Socken årligen skulle uppbära i skatt 5 R:dr B:co.

Fattigförsörjningen sker på det sätt, att hwad som i gåfwomedel för året insamlas, dels af enskildte dels åfwen af hemkommande Skepps-besättningar, alltid utdelas wid nyårstiden. Sjuke fattige få flere gånger om året understöd ur fattigcaßorne, och wärnlöse barn underhållas genom särskildt sammanskott i spannemål och penningar, samt inaccorderas på ställen, der de erhålla underwisning i Christendomen.

Barnunderwisningen drifwes dels af Klockaren, som är förbunden att underwisa uti innanläsning och skrifning, dels åfwen af gamla Studenter, afskedade Soldater och af gamla Borgare, hwilka wißa tider om året hålla ambulatoriska skolor. Åtskillige Coopvaerdi-Skeppare hafwa åfwen företagit sig den gagnande syßelsättning att hålla Navigations-skolor, der unga sjömän bildas och få underwisning i Styrmanskonsten.

Onsala Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen, och består blott af Onsala Socken, som innehåller of. h. 111¾, förm. 94¼ mantal, och en folkmängd af 2362 personer.

Onsala Kyrka *), 1 mil ifrån Kongsbacka, 52 alnar lång och 15 alnar bred, är tegeltäckt. Twenne murade wapenhus äro wid dörrarne på södra sidan, samt Gatenhjelmska grafwen intill Kyrkans östra gafwel. Altartaflan föreställer i bildthuggare-arbete ett crucifix och Nattwardens instickelse, och på Predikstolen föreställas åtskilliga händelser ur Christi lidandes historia. Orgelwerket, byggdt 1709, består af 10 stämmor. Uti Kyrkomuren är en sten insatt, på hwilken läses: "Her nedre N. hwiler hederlig og Wellerde man nu S. hos Heren Her Åge Agesen fordom Sogne Prest her i Onsala i 48 Aar som saligen hånsof i

*) Lagerbring härleder ortnamnet Onsala ifrån Odin. Uti Konung Waldemars jordbok skrifwes Othensala. På Chartan af 1277 Othänsale, och ännu uti näst förflutna Sekel skref man Odensala. Endast sednare tiders makligghet har således dicterat abbreviationen Onsala.

Heran 1650. Gud giffue Hanem en S. opstandelse." Uti Gatenhjelmska, under jorden murade, grafwen stå twenne hwita marmorkistor, af hwilka hwar och en inneslutar först en trädkista, och sedan en af koppar. Deße marmorkistor förtjena att hänföras till konststycken. Då både Gatenhjelm sielf och deße hans grafmonumenter wunnit en wiß namnkunnighet, så må en berättelse härom, uti beskrifningen af hans födelsebygd, intaga ett rum. Marmorkistorna, förfärdigade i Rom, woro bestämde att förwara stoftet af några wid Danska hofwet aflidne Kongelige personer. Gatenhjelm träffar under ett Kaparetåg det Danska skepp, som skulle till Köpenhamn öfwerföra marmorkistorne, förklarar dem för god pris, och förer dem till Onsala. Lagerbring yttrar härom uti Carl XII:s Historia *) "Hafwet war uppfyldt med Swenska Kapare, som på egen kostnad gjorde Sweriges owänner stor skada. Ibland deße äro wäl Lars Gathe och hans broder Christian, Skepparesöner ifrån Odensala i Halland, ibland de märkwärdigaste. Bägge adlades under namn af Gatenhjelm, och Lars dödde med titel af Commendeur 1718." Begrafwen i Odensala Kyrka, der han ligger i kopparkista, insatt i hwit marmor, hwilken granlåt utan twifwel warit ärnad att pryda ett annat ställe än en Commißfarares lägerstad **). Öfwer Gathenhjelmska grifthwalfwet är muradt ett åttakantigt rum till lika höjd med Kyrkan. Detta rum, begagnadt till Sacristia, är lika som sjelfwa grafwen förenadt med Kyrkan genom twenne dörrar, försedde med genombrutet bildthuggeri-arbete. Uti det ännu bibehållna trädtornet hänga 2:ne Klockor. På den större läses följande inskrift, tecknad med Munkstil: Jhesus ✝ Nazarenus ✝ Rex ✝ Judæorum ✝ B. A. Anno ✝ Domini 1543. Den mindre har följande inskrift: Rege Gustavo III:o, Episc. Gothob. Doctore Johanne Wingård, Past. Joh. Meuller hoc aes fusa est. Anno 1783.

Kyr-

*) Se Lagerbrings större sammandrag af Sw. Rik. Hist., 4 del. sid. 125.

**) På Gatenhjelms marmorkista läses wid hufwudet: Kongl. Maj:ts till Swerige wäl förordnade Commendeur till sjös Den Wälborne Herren Lars Gathenhjelm, född 1589 i Onsala på gården Gatan, afleden i Götheborg 1718, uti sitt 29 års ålder. På locket: Mortem Moriturus morte, Devincit mortem morte morituro condigna. Med afwunds ögon må min grift ej ansedd blifwa, af dig, som ej kan nå den lycka, som jag nått, min flit på jorden blef wälsignad med allt godt, men tänk hwad glädje Gud min Själ har welat gifwa. Till werldsligt nöje har min möda wida hunnit, men hos min Gud jag nu fullkomlig glädje har, säg då om Gathenhjelm ej nogsamt lycklig war, som på så lycklig tid, så salig ända funnit. Dat vitam mortis vitæ Mater in Christo vivit vitam exul mortis vita. Wid fotterna läses: O ignarus Malorum Suorum, qvibus non mors ut optimum inventum naturæ laudatur. På locket ligger ett crucifix i upphöjdt arbete. På Fru Gathenhjelms likkista läses: Fru Ingela Gathenhjelm, Herr Commendeuren Gathenhjelms maka, född i Onsala på gården Hammarkulla 1692, afleden 1720. Connubium qvi sanxit, mysterium sibi addixit. Du skall öfwergifwa fader och moder. Thenna hemlighet är stor Eph. 5: 29. Min Maka trogen war sin Kung och fäders lande, men fåfängt, lyckan ei afhålla kunnat mig Från trygga griften den han giort för mig och sig, fast jag har drifwit här hans werk i sjö och strande. En kärligt ägta hand du död ej aldels rifwer, emellan wänner dem, du skilier sorgse åt, Tv de i döden dock sig samla utan gråt, fast du i werlden här ditt spel så hastigt drifwer. Corpora qvi condidit, Cadavera sibi condidit. Thet du sår, thet får icke lif, utan det blifwer dödt 1 Cor. XV: 36. Wid fotterna läses: Natura non habitandi locum, sed Commorandi Diversorium nobis hic dedit. På locket ligger ett crucifix i upphöjdt arbete.

Kyrkans silfwer består af kalk och paten, hwilka wäga 64 lod. Kyrkan äger ¼:dels hemman, som brukas till Klockarebol; men som utom ståndja årligen skattar 4 Lispund smör. Kyrkotionden är korn 28 tunnor 7 kappar, samt råg 2 tunnor 20 kappar.

Pastoratet har haft följande Pastorer:

Age Agesön, se Contr. Prostarne i Fjäre och Wiske Contract.

Jonas Gunnari Fabultenius war född 1624, tillträdde 1652 och afled 1678.

Jöns Fabelius tillträdde 1680, förlorade förståndet och afled 1700, 53 år gammal.

Laurent Bagge, war Fabelii Compastor, men tillträdde Pastoratet såsom Pastor 1690, afled 1698, 39 år gammal.

Olof Richardsson, född 1674, blef Pastor 1700 och afled 1704.

Eric Bergius, född 1663, blef Pastor 1706 och afled 1719.

Olaus Austrenius, född 1675, blef Pastor 1721, opponerade wid Prestmötet 1728 och afled 1736.

Lars Gothenius, född 1694. Fadren sist Pastor i Forshälla. Prestwigd 1715, Comminister i Uddewalla 1717, blef Pastor här 1736, afled 1746. War gift med Maria Hjelmberg, Borgmästare dotter från Marstrand. Hans son Johan blef Theol. Doctor, Contracts-Prost och Pastor i Skee. Pastor Gothenius war en frimodig man, och stark ifrare under sina predikningar mot lurendrejerier och andra oordningar, som på hans tid föröfwades inom Onsala Pastorat *).

Johan Borritz, född 1711, student 1733, prestwigd 1739, hade warit Ostindisk Skepps-Predikant innan han 1747 blef Pastor i Onsala, afled 1756.

Lars Bruhn, född 1702 i Götheborg, war Adjunct i Starrkärr 1730, Bat. Predikant 1731, Pastor i Hishult 1745, Pastor här 1758, afled 1768. G. m. Anna Maria Kollinius, Pastorsdotter från Starrkärr.

Johan Moeller, född i Warberg 1726, blef student 1746, Prest 1753,

 Com-

*) Då framl. Biskop Er. Benzelius böd Gothenius söka förslag till det efter Arwid Strömmer lediga Lundby Pastorat, undanbad sig Gothenius en större werkningskrets, tilläfwentyrs öfwerskridande hans förmåga. På nästföljande Prestmöte anförde Biskopen detta exempel af en lika sällsynt, som berömwärd försakelse.

Comminister i Tölö 1764, Pastor 1771, Respondens wid Prestmötet 1776, Prost 1781, afled 1790.

Magnus Ullman, se Contracts-Prostarne i Fjäre och Wiske Prosteri.

Joh. Henr. Wilde, född i Götheborg 1776. Fadren Arbetskarl. Student i Lund 1800, prestwigd 1802, E. O. Bat. Predikant wid Bohus Läns Regemente 1805, commenderad till tjenstgöring wid Arméen emot Norrige s. å., v. Pastor 1811, Comminister i Thorsby 1812, Comminister i Skredswik 1813, Pastor i Onsala 1827, Prost 1833. G. m. N. Charl. Deijenberg, dotter af Krono-Befallningsmannen Deijenberg och deß maka M. E. Cederfeldt.

Barnunderwisningen förrättas af kringwandrande Skolmästare. De fattige försörjas dels genom sammanskott i spannemål och matwaror till de sjuka, dels äfwen genom den årligen insamlade och utdelade fattigcaßan, hwilken oftast icke är obetydlig i anseende till hemkomna Skeppares och Sjöfolks wackra gåfwor.

Kongsbacka Pastorat,

Regalt, tillhör 3:dje Claßen, och består af Kongsbacka Stad, hwars folkmängd är 456 personer. Hanhals Socken, of. h. $41\frac{5}{12}$, förm. $32\frac{17}{24}$ mantal, folkm. 883 personer.

Hanhals Socken tillhörde fordom Fjärås Pastorat, men genom ömsesidigt aftal afstod Sogne-Presten i Fjärås Hans Mattßon Hanhals Socken till sin broder Simon Mattßon Sogneprest i Kongsbacka. Genom K. Christian 4:des bref, dateradt d. 18 Junii 1632, blef sedermera stadfästadt, att Hanhals skulle bli annex till Staden.

Kongsbacka *) Kyrka uppbyggdes 1665, sedan den förra, såsom förfallen och obrukbar, redan twenne år förut war nedrifwen. Till byggnads hjelp fick staden, utom publikt understöd, äfwen tillstånd att insamla collecter **). Kyrkan,

*) Kongsbacka är i äldre historien kändt under namn af Arnäs. Stadens wapen, sådant det i aftryck af stadens äldsta sigill förekommer, föreställer i rödt fält en stående qwinna med utsträckta armar, hållande i den ena handen en kalk och i den andra en Biskopsstaf. Öfwer denna qwinnofigur synes i blått fält eller i skyar en ängel, hwilken i sina äfwen utsträckta händer håller lika insignier med qwinnan. Omskriften uti abbrevierad och swårläst munkstil är: Civit. Kungbachi, Sigillum. Qwinnobilden skall föreställa S:t Gertrud, till hwilkens ära Kyrkan blifwit helgad, och hwilkens i träd illa uthuggna bild, fordom stod i ett skåp i Kyrkan.

**) Uti 20 punkten af Kongl. Maj:ts Resolution på Presterskapets beswär ifrån Götheborgs Stift d. 1 Sept. 1664 förekommer: Till Kongsbacka Kyrkobyggnad tillåter Kongl. Maj:t, att staden må i församlingarne der i Superintendentien någon hjelp Colligera och samla låta, och i synnerhet will Kongl. Maj:t sjelf af särdeles gunst och nåde dertill 100 daler silfwermynt hafwa skänkt och förärat, hwarom till Kongl. Cammar-Collegium ordres göras skall.

kan, byggd af träd, formerar ett kors, har en längd af 31 samt bredd af 12 alnar. Bredden öfwer korset är 28 alnar. Altartaflan, gammal, föreställer Christi korsfästelse och Nattwardens instiktelse med öfwerskrift: "Jesu Christi Guds sons blod renar oß af alla wåra synder." På södra korsets sidowägg hänger en gammal tafla, som föreställer Christi uppståndelse och himmelsfärd med öfwerskrift: "Jag wet att min förloßare lefwer."

På Predikstolen föreställas i bildthuggeri-arbete bilderne af Jacob, Petrus, Johannes och Christus. På södra Kyrkowäggen hänger en tafla, som föreställer Christi korsfästelse, och midt emot på den norra, en som föreställer deß nedtagande af korset. Uti tornet, som är byggdt af träd, hänga twenne Klockor *).

Ibland Kyrkans silfwer äro en oblataſk och en paten är 1659 hitskänkte af framledne Riks-Marskalken Grefwe Gabriel Oxenstjerna och deß Grefwinna Maria Christina Löwenstein **). Kalken är 1774 skänkt af Handlanden M. Lamberg, och ett dopfat, wägande 85 lod, 1795 af Enkefru A. Greta Stolpe.

Ibland äldre här befintlige grafwårdar äro några uti wapenhusen inlagde såsom golf, hwilka förwara minnet af åtskillige inwånare i staden, som aflidit 1620, 1630 och 1640. Under en grafsten fram i Choret hwila 6 Pastorer med deras anhörige. På stenen läses utom några af de afledne namn, följande: Christus vita mea, Mors lucrum meum, Christus är mig at leve, det är min winning att dö.

Kyrkan äger twenne jordar, af hwilka den ena är 1 tunne- och 3 kappeland, och den andra 22 kappeland.

Ungdomens underwisningsanstalt här i Staden består af en Pädagogi. De underwiste ynglingarnes antal har i sednare åren varierat emellan 20 och 30, och rummet der underwisningen gifwes är för närwarande uti Rådhusets westra flygelbyggnad, hwilken är inrättad icke allenast till underwisnings-, utan äfwen till boningsrum för Pädagogen, hwilken uti årlig lön erhåller 30 tunnor korn af Kronotionden, samt 2½ tunnor råg och lika mycket korn af Bibeltrycks tunnan ***).

Skol-

*) På den större läses: Ack käraste Jesu Allsmäktige Gud, uppwäck allas hjertan som höra mitt ljud, uppriktigt dig älska och hålla din bud; Och sedan iklädas din herlighets skrud. Omgjuten 1783. På den mindre läses: Jag glädes i det mig sagdt är, att wi skole gå in i Herrans hus, och wåra fötter skola stå i dinom portom Jerusalem! Psalm. 122, v. 12. Omgjuten 1783.

**) På deße silfwerkärl stodo fordom gifwarenas wapen med inskrift: Gabriel Oxenstjerna Gabrielßon Grefwe till Korsholm och Wasa, Swergiges Rikes Råd och Riks-Marskalk, Maria Ch. Grefwinna till Korsholm och Wasa, boren Grefwe dotter af Löwenstein och Scharfeneck Anno Christi 1695. Hans Excellens gaf äfwen till Kyrkan ett dyrbart altaretäcke och en mäßhake. Anledningen till deße gåfwor skall hafwa watit Grefwinnans lyckliga tillfrisknande efter en i Kongsbacka under en resa utstånden sjukdom.

***) Handlanden J. Jeanson har genom gåfwobref d. 16 Apr. 1829 till förbättring af Skol-Lärarens lön gifwit 1000 R:dr B:co.

Skol-Lärare hafwa warit:

Paul Carlßon Woschelius, se Series Pastorum.

Anders Bockerus tillträdde 1692 och afled 1723.

Olaus Törnebom tillträdde 1725, afträdde 1733.

Simon Palmegren afled 1738.

Sveno Comenius tillträdde 1739.

Anders Dragstedt, tillträdde 1740, prestwigd 1748, blef dimitterad 1758, med åtnjutande af halfwa lönen, död 1761.

Elias Bellander tillträdde 1760, men återgick till tjenstgöring som Adjunct i Stiftet.

Paul Törnebom, se Series Pastorum.

Swen Hjerthonn, se Contracts-Prostarne i Marks Prosteri.

Hans Lindhult, se Series Pastorum i Frillesås.

Anders Strömborg, född i Istorp 1740, student 1760, Prest 1767, vice Rector Scholä i Laholm 1770, Pädagog här 1785, afled 1794.

Michaël Hermäns, född i Warberg 1760, student i Lund 1783, Prest 1790, vice Pädagog här 1797, Ordinarius 1803, död 1834.

Johan Lindahl, Pädagog här 1835, se Skol-Lärarne i Kongelf.

Hanhals Kyrka *), belägen ½ mil ifrån Kongsbacka, har ett ganska högt läge och synes till den på något afstånd derifrån förbigående landswägen. Hon är byggd af sten och innehar i längd 36 och i bredd 13 alnar. Hon blef år 1764 tillbygd och täckt med tegel. På Altartaflan föreställas i gammalt bildthuggeri-arbete ibland annat äfwen Josephs flygt med Maria och barnet, samt Enkan wid offerkistan. Södra Kyrkodörren, som är starkt jernbeslagen, skall enligt en forn-sägen wara ibland ruinerne af Hunehals slott upptagen och hitförd till Kyrkodörr. Den skall på Hunehals hafwa utgjordt sjelfwa slottsporten. Uti Klockstapeln hänger endast en Klocka. Kyrkosilfret består af kalk, paten och oblatask. Kyrkan äger följande hemman: N:o 7 Torkelstorp, N:o 1 Stegatorp och N:o 9 Hanhals, hwilka tillsammans årligen skatta 10 Lispund smör.

Barnunderwisningen i denna Socken förrättas dels af föräldrarne sjelfwe, dels

*) Kallas på Chartan af 1277 Hunehals. Det har i sednare tider äfwen kallats Hundehals.

dels af kringwandrande Skolmästare. Förslag förehafwes likwäl att organisera en förbättrad skol-anstalt, hwilket så mycket lättare torde kunna ske, som ⅞ af Församlingens barn icke behöfde gå längre än ⅛ mil till skolan. Fattigförsörjningen sker genom sammanskott till de mest behöfwande *).

Pastorer hafwa warit:

Hans Bredell nämnes i K. Kammar-Archivets handlingar såsom Pastor här 1593.

Simon Madzen erhöll år 1634 Hanhals till Annex under staden. En wiß Herr **Rasmus** skall 1640 hafwa warit Pastor här. Han upptages äfwen ibland Pastorerne uti de anteckningar, som år 1733 härifrån inlämnades till Ärkebiskop Benzelius.

Johan Pederßon Bock blef Pastor här 1641, wägrade wid Hallands öfwerlemnande till Swerige, trohetsed åt sin nya Öfwerhet, och mißnöjd med sakernes nya ordning lemnade han Pastoratet och afreste 1645 till Norrige.

Paul Gotthard Ranius, förut Comminister i Fjärås, blef Pastor i Kongsbacka 1646 och afled 1654 **).

Carl Swenßon Woschelius war förut Comminister i Tölö, gifte sig med Ranii Enka och blef Ranii efterträdare i Pastoratet 1655. Om honom finnes antecknadt: "År 1689 den 6 Maji uppkom Pastor Woschelius här för Magistraten och Borgerskapet, och anhöll kärligen att få deras bewis på att han då war i lefwande lifwe. Uppå tillfrågan om anledningen till en så besynnerlig anhållan, framwiste han en vidimerad copia af Kongl. Maj:ts nådiga fullmakt för Herr Andere Strokirk, dat. Stockholm d. 18 April 1689, att wara Kyrkoherde i Kongsbacka och Hanhals efter Carl Woschelius, som berättades med döden wara afgången." Bewiset kunde icke nekas och Woschelius innehade embetet, till deß han 1693 efterträddes af sin son

Paul Woschelius, hwilken förut war Pädagog här i Staden, och afled 1729, 73 år gammal ***).

*) Genom nu warande Pastors nitiska försorg är sedan 1819 fond insamlad till en skolinrättning. På Kyrkohemmanet Stegatorps ägor är plats för Skolhus m. m aftagen, och arrendet af förenämnde hemman jemte räntan af Skolfonden blir Lärarens lön; Skolfonden war 1830 R:dr 1025: 33, 8 R:co.

**) Axel Ericsson nämnes i Kammar-Archivets handlingar såsom Pastor här 1653.

***) Han begrofs af Ärke-Biskop E. Benzelius, som öfwer honom höll likprediken med anledning af Apvend. B. 3: 10, 11.

Jacob Serenius, Legations-Predikant i London och slutligen Biskop i Strängnäs, erhöll 1730 Konungens fullmagt på detta Pastorat; men undanbad sig det *).

Rudolph Hummel, förut Comminister i Halmstad, blef Pastor här 1731 och afled 1732.

Olaus Törnebom war Pädagog här i staden, efterträdde Hummel 1733 och afled 1766, 69 år gammal. Han war gift med Anna Hallandberg, född Carlsson.

Paul Törnebom, den sistnämndes son, utnämndes till hans efterträdare, men afled 1769, 33 år gammal.

Gabriel Lignell, son af Prosten Lignelius i Lenghem, student 1749, prestwigd 1752, v. Pastor 1760, blef Pastor här 1768, Local-Prost 1769 och afled 1782, 48 år gammal. Han war gift med Prosten Colliandera dotter från Långaryd.

Sam. Plate, född i Marstrand 1727, student 1749, Magister i Lund 1754, Prest 1756, v. Pastor 1770, Pastor i Kongsbacka 1785 och i Qwille 1789, Prost 1793, afled 1804. Efter honom utnämndes till Pastor härstädes Bibliothekarien

Eric Johan Paulin från Stockholm, som hitflyttade med sin familie, men afled 1789, innan han tillträdt Pastoratet, 29 år gammal. Han war gift med Carin Durietz **).

Peter

*) Se Westéns Swenske Hof-Clereciets Historia 1 Del., 3 afdel., p. 64.

**) Om Romanhjeltinnan Carin Durietz, hwilkens sällsamma lefnadshändelser slutligen beredde Paulin wäg till befordring, berättar en hennes anhörige följande: "År 1788 d. 26 Febr. försköt min far några Hundrade Rdr såsom bosättningshjelp åt min slägting den ryktbara Carin Durietz med dess man Bibliothekarien, Pastor E. J. Paulin. Till Amazonens storlek kraft och mod, till temperamentets lif och snillets eld, förenande sitt köns mest retande behag, war Fröken Carin Durietz med de yppigaste egenskaper, må hända ett naturens misstag eller mästerstycke. Af Romaners gift, som af föräldrars hårdhet kanske lika förwildad, förlöpte hon deras på Smålands gräns af Sommen wattnade gods, men blef i Stockholm af sina bröder ertappad, på Castenhof inmatt och föräldrarne återsänd. På Sommenäs så kallade tornkammare åter fängslad, flydde hon derifrån för andra gången, kastande sig på Siggestad under sin morfaders och derwarande slägtingars beskydd. Widare af de sina återfordrad, flydde hon dem ytterligare tredje gången, tagande, förklädd till karl, wärfning wid Swea Lif-Garde; i hwilket förtwiflade läck hennes intagande figur ständeligen nödgade henne anstränga möjligaste fintlighet för att förblifwa oupptäckt och undgå farande anbud. Medan tjenstgörande Soldat, hade hon swurit fanan, och förstått att i det längsta undwika en misstänkande uppmärksamhet. Men då af sin allt i laga tändande fägring hon fann omöjligheten att längre blifwa dold, gjorde hon, såsom postkarl wid Drottningholms slott, knäfall för Gustaf III, yppande sitt namn. Genast förwandlad till den interessanta flicka, inpensionerades hon på Lofön. Konungen lät fournera hennes garderobe, och tillställde henne Bibliothekarien Paulin till man, med Kongsbacka Pastorat såsom hemgift. Drucken af sin lycka hastade den i sin Fru förtjuste Paulin, att, icke mer wågande falla den gode Konungen beswärlig, — medelst min fars nämnda bistånd, sitt Pastorat tillträda. Hwarefter snart dit ankomne, Frun föll i barnsäng och dog, barnet dog, den ytterligt förtjusade mannen dog. Inom en och samma wecka, war detta älskwärda hus förswunnet från jorden. Och min fars förskott — gäldadt af ett skönt medwetande."

Peter Dahlberg, född i Kongelf 1753, student 1772, Magister 1775, Prest 1776, Rector Scholæ i Kongelf 1785, Pastor här 1789, afled 1813.

Johannes Magnus Torell, född i Thorestorps Prestegård 1773, student i Lund 1794, Prest 1798, Magister i Lund 1799, vice Pastor 1809, Pastor härstädes 1815, Prost 1819, död 1830. Gift med Gustawa B. v. Schantz.

And. Gust. Warlund, se Comministrarne i Halmstad.

Joh. Fehrlund, Kyrkoherde här 1835, se Comministrarne i Fagered.

Fjärås Pastorat,

Är personelt Präbende åt Stiftets Biskop, tillhör 2:dra Claßen och består af Fjärås Socken, of. h. $160\frac{1}{2}$, förm. $133\frac{11}{12}$ mantal, folkm. 3418 personer. Förlanda, of. h. $36\frac{1}{2}$, förm. $26\frac{19}{24}$, folkm. 890 personer.

Fjärås *) Kyrka, belägen nära $\frac{3}{4}$ mil ifrån Kongsbacka, är byggd af sten och 1701 tillbyggd på westra sidan. Hon har brutet tak, hwars öfra del är täckt med spån och den nedra med koppar. I längden innehåller hon 58 och uti bredden 26 alnar. Hwalfwet af bräder gjordes 1776. Tornet af sten uppbyggdes 1801, och är täckt med koppar. Altartaflan är gammal, och föreställer ibland annat äfwen Nattwardens instiktelse. Hon är i sednare tider renoverad, hwilket följande inskrift upplyser: "Till Guds namns ära och Kyrkans prydnad, har Öfwersten O. J. Witting och deß fru Friherrinnan A. Ranck låtit förbättra och utstoffera denna Altaretafla med egen bekostnad Anno 1724" **). På Predikstolen, som äfwen är arbetad i äldre stil, läses: "Herrans herlighet skall uppenbarad warda, och allt kött skall tillsammans se, att Herrans mun talar." Orgelwerket består af 20 stämmor. Dopfunten är af malm och omför årtalet 1596. På södra gången ligger en grafsten, hwarpå läses: "Här under ligger begrafwen hederlig och wällärd mand salig Hans Pederßon Silbergius, fordum SognePrest till Fjärås; Hanhals och Förlanda socknar och Prost öfwer Fjäre och Wiske Härader, som saligen affsomnad er Anno 1651 then 13 Maji." På Kyrkogården ligga följande grafwårdar: En öfwer Rådmannen i Götheborg Jacob Swan, född 1737 och död på Dahl 1807 och hans maka Joh. Jul. Lagerbohm, född 1746 död 1808. På en annan läses: "Här hwilar Samuel Bruse, född 1732 död 1800. Han war den förste, som medelst odling, plantering och byggnader gjorde Roßared gård nyttig och prydlig för efterwerlden." På en annan: "Här hwilar Handelsmannen Anders Swalin född 1743, död på Tjolöholm 1799. Huru lustige äro dine boningar Herre Zebaoth. Min kropp och själ fröjda sig i lefwande

*) Fjärås kallas på chartan af 1277 Fyeras.

**) Öfwerste Witting ägde och bebodde denna tid Säteriet Roßared.

de Gudi." På en annan: "Här förwaras stoftet af Herr Joh. Swalin född 1767, död på Tjolöholm 1812. Jorden har återtagit sitt lån, Anden är återkallad till sitt ursprung, mödorna hafwa upphört, men saligheten blifwer ewig." Uti tornet hänga 2:ne Klockor *). Kyrkans silfwer, i sednare tider omarbetadt, wäger tillsamman 88 lod.

Kyrkan äger följande hemman: N:o 6 Tom Olof Larsgård 1 mantal, som betalar årligen 5 Lispund smör; N:o 3 Allatorp Jönsgård 1 mantal, 3 Lispund smör; N:o 3 Aßerlund 1 mantal, 3 Lispund smör; N:o 12 Eskatorp Ambjörnsgård 1 mantal, 5 Lispund smör; N:o 2 Lij 1 mantal, 2 Lispund smör; N:o 6 Myra 1 mantal, 5 Lispund smör; N:o 5 Wallby 1 mantal, 3 Lisp. smör; N:o 1 Snegetorp 1 mantal, 3 Lisp. smör; N:o 20 Kärret ½ mantal, 2 Lisp. smör; N:o 1 Öslöf Per Mårtensgård ½ mantal, 2 Lisp. smör; N:o 1 Hultabacka ½ mantal, 2 Lisp. smör; N:o 3 Fagared ⅛ mantal, 1 Lisp. smör. För en Kyrkan tillhörig qwarn wid N:o 3 Allatorp, skattas årligen ½ Lisp. smör, och för Kyrkoängen wid Dufweled åfwen ½ Lisp. smör **). Kyrkan äger en äng i Toms, en äng i Eskatorps, och en åker i Torkelstorps gården, för hwilka årligen skattas. Kyrkotionden är Råg 4 tunnor 5 kappar, Blandkorn 33 tunnor 22 kappar, och Hafra 14 tunnor.

Förlanda Kyrka, som förr war mörk, blef åren 1807 och 1813 genom betydliga förbättringar ljus och prydligare. Hon är 35 alnar lång och 15 alnar bred, samt täckt med tegel. Altartaflan är gammal och försedd med en nu mera oläslig inskrift. På henne föreställes Påskalambet. På Predikstolen läses: "Therföre i dag, om J fån höra Herrans röst så - - - Ebr. 3: 7, 8." Dopfunten är af sten, och Kyrkans silfwer wäger 103¾ lod. Uti klockstapeln, som 1809 uppbyggdes, af på Kronoskogarne utsynt eke, hänger en Klocka, som saknar inskrift; men äger, inom en ringformig figur, ett kors.

Kyrkan äger följande hemman: N:o 1 Oleträd, 1 mantal, skattar årligen 2 Lisp. smör; N:o 1 Heden ½ mantal, 1 Lisp. smör; N:o 2 Lilla Axtorp ½ mant., 2 Lisp. smör. För en åker wid Axtorp, en wid Gärdeslätt och en wid Rya betalas årligen skatt i penningar. Kyrkotionden är Råg 1 tunna, Blandkorn 6 tunnor 4 kappar, och Hafra 6 tunnor 13 kappar.

Barnunderwisningen förrättas af wißa dertill årligen utsedde skickliga personer, hwilka under sjelfwa underwisningstiden njuta betalning och uppehälle af barnens

*) På den större läses: "Sit nomen Domini benedictum ex hoc nunc et usque in Sæculum. Kommer hit och hörer till alle i som Gud frugten Ps. 66, v. 16. År 1691 omgjöts denna klocka. Past. B. Laurentio et Petro Cervin Ps. 100, v. 3." På den mindre: "Gloria in excelsis Deo. Luc. 2, v. 14. Anno 1691. Pastore Laurent. Cervin et Petr. L. Cervin. Lofwer Gud med klara Cymbaler, Lofwer honom med wälklingande Cymbaler."

**) Öfwer denna äng äger Pastor Dispositions-rätt.

nens föräldrar. De fattige i Fjärås socken försörjas på det sättet, att af hwarje matlag årligen i Maji månad till fattigwården aflemnas en kappe korn, hwilken samlade spannemål utdelas till fattige, sjuke och sängliggande. Men i Förlanda socken göres icke något dylikt årligt sammanskott, utan endast sammanskott för tillfället, då någon behöfwande dertill anmäles. Deßutom utdelas årligen i begge socknarne de till de fattige insamlade gåfwopenningarne.

Pastorer hafwa warit:

Matthias, den förste, om hwilken upplysning har kunnat erhållas, war Pastor här 1486 *).

Hans Mattßon war Pastor 1596.

Peder Hanßon, den sistnämndes son och efterträdare. Hans tillträdes- och dödsår äro okände.

Hans Pederßon Silbergius, se Contracts-Prostarne uti Fjäre och Wiske Prosteri.

Lars Jacobßon Hjort, Silbergii måg och efterträdare, war son af Hans Lauritson Hjorth, Pastor i Halmstad, blef Pastor 1649, således ännu under swärfadrens lifstid. Han afled 1695, 72½ år gammal. Han nämnes uti 1683 års roteringslängder och i K. Kammar-Archivets handlingar 1652 och 1660 under benämning Herr Lars.

Petrus Laurentii Cervinus, den sistnämndes son, war född i Fjärås 1652, kom i Warbergs Skola 1668, till Gymnasium i Götheborg 1669, student i Lund 1673, blef Prest 1678, och samma år sin faders Compastor i Fjärås, responderade wid 1685 års Prestmöte, afled 1736, 83 år gammal, då han uti 57 år warit Pastor här.

Severinus Wallin, se Contracts-Prostarne i Fjäre och Wiske Prosteri.

Carl Hummel blef Pastor i Eldsberg 1744, och i Fjärås 1769, afled 1776.

Doctor Martin Georg Wallenstråle, född i Upsala 1733; han war son af Biskopen Doctor Jör. Wallin och Margaretha Schröder, student i Upsala 1743, blef der Magister 1758, s. å. vice Lector wid Gymnasium i Götheborg, Gymnasii Bibliothekarie 1760, Prest 1761, s. å. Kongl. Hof-Predikant och företog

*) Han nämnes, såsom wittne i ett köpebref af detta år, dat. Flaeraas S. Bartholomæi dagh, deri Per Bryggiare upplåter till Wälbördug man Lindorm Björnßon 10. ödesgods liggande i Mark. Originalet på Pergament finnes i Grefliga Brahiska Bibliotheket på Sko kloster.

retog en resa till Frankrike, England, Tyskland och Danmark, 1763 utnämnd till Hist. och Mor. Lector i Götheborg, hemkom 1766, under sommarferierne, 1768 företog han en resa till Norrige, 1772 wid kröningen utnämnd till Theologiæ Doctor, 1777 blef han Pastor i Fjärås med bibehållande af Lectors-syßlan. Då Kongl. Wettenskaps- och Witterhets-Samhället år 1773 i Götheborg stiftades, blef han deß Secreterare. Han war Ledamot af Kongl. Witterhets-Societeten i Wittenberg, af Patriotiska Samhället i Heßen Homburg, af Ekonomiska Sällskapet i Burghausen, af Arcadiska Academien i Rom, af Kongl. Antiqvitets-Societeten i London, Patriotiska Sällskapet, och Sällskapet Pro Patria i Stockholm, Physiographiska Sällskapet i Lund, och Wettenskaps- och Witterhets-Sällskapet i Götheborg. 1780 uppfördes han på förslag till Biskop i Götheborg, 1781 på förslag till Pastor Primarius i Stockholm, s. å. Prost och i Nåder utnämnd till Pastor i Kumbla och Halsbergs Församlingar i Nerike. Wid Biskopswalet i Linköping 1786, och i Skara 1788, hade han flere röster, 1789 blef han efter nästan enhällig kallelse Biskop i Calmar. Bewistade Riksdagen i Gefle 1792, och blef då Ledamot af Kongl. Nordstjerne-Orden, 1786 Heders-Ledamot af Kongl. Wettenskaps-Societeten i Upsala, afled den 3 Junii 1807. Han war gift med Anna Sophia Amalia Lannerstjerna. Sal. Biskopen har utom tal wid högtidliga tillfällen, åminnelse-tal, programmer och afhandlingar i periodiska skrifter, utgifwit följande lärda arbeten: Disp. de Lactantio Cicerone. Upsala 1754; Disputation: Τȣς Σκυθαις οντας πλησιοχωρȣς Γετας, seu de confinibus Schytis Getisque Herodoti, Upsala 1757; Disput. Meditationes fortuitæ et subitæ de subsidiis Philosophiæ Moralis ex Historia petitis. Götheborg 1766 *).

Doct. Johan Wingård, se Biskoparne.

Doct. Carl Fredr. af Wingård, se Biskoparne.

Comministrar härstädes hafwa warit:

Lars Mellander 1729.

Rutger Contz, student 1728, prestwigd 1733, Comminister här 1739, hade 7 gånger warit uppförd på Pastors-förslag, och sista gången till Fjärås 1768, död . . .

Niclas Holm, Comminister 1784, Pastor i Frillesås 1803, se Frillesås.

Olof

*) Han war äfwen en af utgifwarne till Götheborgs Allahanda för 1774 och 1775, der han under titel: Memorabilia Suetica utgaf en samling af Anecdoter i Swenska Historien. I Götheborgska Magazinet utgaf han en beskrifning öfwer Wollebygds Pastorat m. m.

Olof Bohman, född i Strömstad 1755. Fadren Borgare. Student i Upsala 1777, prestwigd 1787, Comminister här 1803, död 1810.

Mag. Magnus Pet. Wetterlund, Comminister 1810, Pastor i Surteby 1815, se Surteby.

Olof Darild, Comminister 1815, afsatt 1827. G. m. N. Lönner, Pastorsdotter från Kalf.

Niclas Carlbom, född på Carlstens Fästning 1790. Fadren Slottswaktmästare. Student i Lund 1812, Prest 1816, Comminister här 1828, v. Pastor 1832.

Ölmewalla Pastorat,

Consistorielt, tillhör 3:dje Claßen, och består af Ölmewalla Socken, of. h. 43, förm. $32\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ mantal, folkm. 1013 personer. Landa, of. h. $20\frac{1}{2}$, förm. $16\frac{1}{2}$ mantal, folkm. 771 personer.

Ölmewalla *) Kyrka är 38 alnar lång och 12 bred, täckt med tegel. Altartaflan, gjord af bildthuggeri-arbete, föreställer en herde bärande ett får på axlarne, hwaröfwer läses: "Glädjens med mig, ty jag hafwer funnit mitt får, som borttappadt war, Luc. 15: 6." På Predikstolen föreställas Evangelisterne i bildthuggeri-arbete. Predikstolen hwilar på en menniskobild, hwilken synes bära ett får i famnen. Wid den öfwer Predikstolen hängande dufwan läses: Cœleste spiramen dat mœstis solamen. På Kyrkowäggen hänger en tafla, som föreställer Jesu dop. Uti klockstapeln är en Klocka, på hwars öfre kant igenfinnes en högst besynnerlig och troligen oläslig inskrift, hwilken hwarken består af runor, eller munkstil, och som troligen wid sjelfwa gjutnings-tillfället mißlyckats att göra tydlig. Kyrkans silfwer, gjordt 1753, wäger 33 lod.

Kyrkohemmanet N:o 3 Harestorp Andersgård betalar till Kyrkan årligen 3 Lispund smör, N:o 11 Näs Hansgård, 2 Lisp. smör. Kyrkotionden är Råg 1 tunna 11 kappar, Blandkorn 9 tunnor 16 kappar, Hafre 4 tunnor och 9 kappar.

Landa Kyrka är 39 alnar lång och 12 bred, och täckt med tegel; hon blef 1788 tillbyggd, och 1794 försedd med stentorn. På Altartaflan, hufwudsakligen lik den i Ölmewalla, föreställes ett lamb, hållande en blodröd fana, hwarunder läses: "Wi hafwa ock ett påskelamb, som är Christus offrader för oß." På Pre-

*) Församlingens och ställets äldsta kända benämning har warit Ölmewalla, och skrifwes således orätt Ormewalla. På chartan af år 1277 står stället tecknadt med forstnämnde namn.

Predikstolen föreställas Evangelisterne, och öfwer den står Frälsaren, hwarunder läses: "Jag är wägen, sanningen och lifwet." Uti tornet hänger en Klocka, som saknar inskrift. Kyrkans silfwer wäger 29 lod och är arbetadt i Pastor Melanders tid.

Kyrkohemman äro Burås Olof Andersgård, som årligen skattar 4 Lispund smör, Sintorp Laße Mårtensgård, som skattar 5 Lispund, och N:o 1 Råfnås, som skattar 3½ Lispund *). Kyrkotionden är Råg 31 kappar, Blandkorn 5 tunnor 19 kappar, och Hafre 3 tunnor 14 kappar.

Barnunderwisningen sker merändels af föräldrarne sjelfwe, likwäl öfwerlemna de stundom sina barn åt andra inom Pastoratet boende personers underwisning. De fattige försörjas så, att de, som orka, gå omkring efter allmosor, och de som det ej förmå, undfå sammanskott. Inflytande fattigmedel utdelas årligen twenne gånger till de nödställde.

Pastorer hafwa warit:

Lars Hanßon Ullmevallius och **Hans Ullmevallius**. Deras tillträdes- och dödsår äro okände.

Torkillus Johannis nämnes i Kongl. Kammar-Archivets handlingar såsom Pastor redan 1652, afled 1693 den 3 Julii, 85 år gammal. Han hade 10 år förut afträdt Pastoratet till sin måg

Laurentius Gellingius, hwilken således tillträdde Pastoratet 1683, afled 1728, 83 år gammal. Han hade redan 1713 lemnat Pastoratet till sin måg

Johannes Fridletzius, hwilken, 47 år gammal, afled 1731.

Hans Georg Olin, Fridletzii måg, war Collega Scholæ i Warberg, då han 1732 blef Pastor härstädes; han afled 1734, 35 år gammal.

Christopher Borell, son af Prosten Borell i Istorp. Prestwigd 1716, Commin. i Istorp 1717, blef Pastor här 1736; han afled 1737, 46 år gammal.

Lars Mellander war född i Hyßna Socken 1692, blef student i Upsala 1717, Prest 1720, Comminister i Fjärås 1721, Pastor här 1739, afled 1751.

Peter Helling, född i Kongelf 1717, student i Lund 1737, Prest 1741, Skepps-Predikant wid Götheborgs Escadre 1742, Comminister i Kalf 1745, Pastor här 1752, erhöll 1760 transport till Istorps Pastorat.

Hans

*) Kyrkan äger för öfrigt åtskillige åkrar och ängar, af hwilka för närwarande endast betalas en obetydlig penningeskatt.

Hans Ström, född 1719 i Träslöf. Fadren Pastor derstädes. Blef Student i Lund 1739, Prest 1743, Pastor här 1770, Prost 1773, predikade wid 1785 års Prestmöte, afled 1797. G. m. Anna Sophia Schmerfeldt. Hans son Pehr är förste Expeditions-Secreterare i Ecclesiastik expeditionen af Konungens Canzli.

Bengt Mjöberg, född i Lindbergs Socken 1761, student i Lund 1781, Prest 1786, Collega Scholæ i Warberg 1790, Pastor här 1798, Prost 1813, död 1833. Gift med N. Berglund. Sonen Göran är Comminister i Weinge.

Mag. Claes Sam. Rodéhn, Kyrkoh. här 1834, se Skol-Lärarne i Laholm.

Frillesås Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen och består af Frillesås Socken, of. h. $35\frac{5}{8}$, förm. $32\frac{5}{24}$ mantal, folkm. 1007 personer. Gällinge, of. h. $27\frac{1}{3}$, förm. $22\frac{1}{48}$ mantal, folkm. 595 personer. Idala, of. h. $17\frac{5}{8}$, förm. $10\frac{11}{24}$, folkm. 421 personer.

Frillesås *) Kyrka, belägen nära $\frac{1}{2}$ mil ifrån landswägen, är 46 alnar lång och 11 alnar bred, har tegeltak och ett grundmuradt stentorn, som år 1764 uppbyggdes. Altartaflan föreställer uti oljemålning Frälsaren och alla tolf Apostlarne. På Predikstolen föreställas Evangelisterne. Uti tornet hänga 2:ne Klockor **). Kyrkans silfwer, bestående af kalk och paten, är arbetadt 1744, och wäger 53 lod. Af Frillesås Klockarebol, som brukas under Prestgården, har Kyrkan årligen 2 Lispund smör; af Kyrkohemmanet N:o 1 Lurendal har Kyrkan en obetydlig penningskatt, likasom af en Kyrkan tillhörig åker i N:o 1 Kulla, för en äng i Stuf och för 2:ne utjordar i Rya. Kyrkotionden är 1 tunna 16 kappar Råg, 8 tunnor 24 kappar Blandkorn, 6 tunnor 16 kappar Hafre.

Gällinge Kyrka, belägen nära Bysjön, är 33 alnar lång, 10 alnar bred och täckt med tegel ***). Altartaflan, af bildhuggeri-arbete, föreställer Frälsarens bild med de 12 Apostlarne. På Predikstolen äro de 4 Evangelisterne målade †). I tor-

*) Ifrån den uti ett fältslag på Högaberg, wester om Frillesås Kyrka, stupade och på walplatsen jordade Kämpen eller Konungen Fridlef, och hans här befintliga ättehög, skall enligt en här bibehållen fornsägen Pastoratet härleda sitt namn.

**) På den mindre Klockan läses: Jag stöptes samma tid då Fredric än regera, och Adolph Fredric sjelf för tropparne marchera, och mönstrade sitt folk, som uti Manhejm war, Gud låt båd' dem och oß få lefwa sälla dar. P. Söderström 1749.

***) Denna Kyrka är först uppbygd under Konung Olof den helige Haraldßons tid, och blef efter denne Norriges Konung kallad S:t Olofs Kyrka.

†) I anseende till Kyrko-antiqviteterne i Gällinge, läser man i Pastors-Archivet följande gamla anteckning: Inför tröskelen wid wapenhus-dörren, ligger en hall, hwarunder den olycklige Dråparen Ebbe Stammeßon

I tornet hänga 2:ne Klockor. Kyrkans silfwer, bestående af kalk och paten, wäger 42½ lod, är i sednare tider arbetadt. Kyrkan äger följande hemman: N:o 4 Gällinge Olof Clemensgård, som årligen skattar 2 Lisp. smör; N:o 1 Skår Per Olßonsgård, betalar likaledes årligen 2 Lispund smör. Kyrkotionden är Råg 1 tunna 2 kappar, Blandkorn 5 tunnor 24 kappar. Hafre 4 tunnor 22 kappar.

Idala *) Kyrka är 31 alnar lång och 11 alnar bred, täckt med tegel och hwälfd med bräder. Altartaflan och Predikstolen äro lika med de i Frillesås. Uti tornet hänger en år 1799 stöpt Klocka. Kyrkans silfwer, bestående af kalk och paten, är i sednare tider arbetadt och wäger 36 lod. Af sine hemman har Kyrkan följande årliga skatter, nemligen af N:o 2 Idala Gunnesgård 2 Lispund smör och af N:o 2 Hallen 4 Lispund.

Barnunderwisningen sker dels af föräldrarne sjelfwe, dels äfwen äro Församlingarnes Klockare förbundne att uti läsning och skrifwande underwisa allmogens barn. De fattige försörjas genom årliga sammanskott i penningar och spannemål.

Pa-

---

meßon ligger begrafwen. Ebbe war Adelsman, född på en wackert belägen Herregård i Tiveden. När han uppfoddes, syntes han gifwa godt hopp om sig. Hwarje ädling, som wille äga namn af en wärdig Riddare, skulle under den tiden resa öfwer till Rom. Ebbe reser dit, blir der i 5 år. Något förr än han reste dit, fäste han sig en mö, som wid hans återkomst skulle bli hans ägta brud, denna gaf han i sin moders göm och wård. Under Ebbes långa bortowaro inbläses i hans moder en willoande, som ingaf denna henne anförtrodda jungfru att ägta sin yngre son, som het Peder, med föregifwande att Ebbe war redan död, hwilket olyckliga råd efterföljdes. Bröllopet tillagades, och förnäma gäster uppå bjudning kommo dit. Något fornt blef Ebbe uti en dröm detta onda uti Rom uppenbaradt, hwarföre han begaf sig på hemresan, och hwad, som war olyckligast, att, då han kom hem, war bröllopet bäst i sus. När han då fornam, hwad som war på färde, blef han häpen och bitter, steg icke af sin häst, utan wände om och sade sig dit alldrig mer wilja komma; men hans moder, som stiftat detta onda, tillika med twenne hans systrar öfwertalade honom att blifwa qwar öfwer natten, hwilket icke bättre aflopp, än då bröllopsfolket war bäst i sin glädje, framsköt den onda andan onda ord, som förbittrade Ebbe, att han hwarken skonade fader eller moder, broder eller systrar, brud eller brudgum, utan alla måste lifwet tillsätta. Hwarföre han då för sitt onda förhållande blef af Öfwerheten omsmidd och fängslad med 3:ne swåra jernband om lifwet, med hwilka han såsom allmosehjon wandrat öfwer hela den då bekanta werlden, tills deße jernbojor af rost och ålder förtärdes. Han war spådd att han icke kunde dö, förr än han fick höra sin öfwerfart sjungas för sig, hwilket ock skedde. Som han wandrade, kom han in på ett ställe i Råg i Förlanda Socken, der Anders Bengtßon nu ibor, der satt en piga på en wäf och wäfde lärft och sjöng hans digt. Han gaf sig icke tillkänna. Han gaf henne några styfwer med begäran att sjunga denna sången tillända, hwilket hon ock gjorde, som hade den werkan, att när han då utgick ur huset föll det ena jernbandet af honom. När han då wandrade ifrån Råg till Bräcka wid en liten bäck, som rinner derimellan, så föll det andra jernbandet af honom. När han kom till Bräcka, gick han in i stugan, der Börje nu ibor, och om han der bad om allmosa, wet man icke, dock gaf han tillkänna, att hans förwandling snart war kommande. Han bad, att de skulle besörja hans lekamen till hwila, och att hans grafställe måtte blifwa nära inwid Kyrkodörren, der de inkommande sätta fötterna, då de först inträda. När han då gick ur detta huset, och kom i förstugudörren, föll det tredje jernbandet af honom, då han strart derpå föll ned och antwardade sin ande i Återlösarens händer, och blef efter begäran begrafwen wid Gällinge Kyrkodörr.

*) Ortnamnet Idala härledes derifrån, att tragten först bebyggdes i dalarne wid Löftaå, der hemmanen Slätthall och Lia nu äro belägne. Af denna i dalarne först bebygda nejd kallades Socknen Idala.

Pastorer hafwa warit:

Den förste Pastor, här omtalas, skall hafwa blifwit mördad Juledagen wid Tjufås eller Tjuftjerr, i öster nära intill Prestegården, då han kom från Gällinge. Hans namn är okändt.

Herr **Marcus** blef, då han en måndagsmorgen i slottan wäckte sin rusige dräng, uti stora maden midt för Prestegården af drängen ihjälhuggen med lien. Ett kors här länge warit upprest på det ställe, mordet skedde.

Thor Nilßon lefde, enligt en anteckning i Wärö Kyrkobok, 1637. Af ett gammalt Dombref upplyses, att han tillträdde Pastoratet här 1602.

Thor Christenßon Hjort skall hafwa warit född i Slättåkra. Han lefde både under Danska tiden, och sedan Halland återkom till Swerige. Under Danska tiden lefde han uti förtrolig wänskap med sine Swenske Embetsbröder i Mark och i synnerhet med Herr Jon i Surteby. Omsesidigt warnade de hwarandra, då något ströfwande parti ifrån den ena eller andra sidan war färdigt att rycka in öfwer gränsen. Thor fick slutligen en stor sorg, då hans Danske åhörare ifrån Idala ihjälslagit hans wän Swenske Pastorn i Surteby. Thors tillträdes- och dödsår äro begge okände. Man har likwäl förmodat, att han hitkommit strart efter 1637, att han ännu 1650 war här, inhämtas af ett Dombref af 1652. Den midtför Prestegården liggande Thorsåkren, skall efter honom, som uppodlat den, erhållit sitt namn. Det nya gärdet inhägnade han, och upptog der åker.

Hans Ullmevallius, kallas i gamla handlingar **Johannes Laurentii**, men skref sjelf **Hans Lauritsön**, war Pastors son ifrån Ölmewalla, der han äfwen sjelf i flere år war Pastor, han tros hafwa hitkommit 1650 *). Han war gift först med sin företrädares Thors dotter; med henne hade han en son, som kallade sig Christen Hanßön, och hwilken å sin sjuka faders wägnar flere år undertecknade Kyrkoräkenskaperne. I sednare giftet skall han haft Pastor Simon Högs dotter ifrån Wärö. Han sökte sig ifrån Ölmewalla, emedan han der nära landswägen under Danska tiden blef mycket oroad. Han afstod Pastoratet till sin första hustrus halfbroder, Herr Christen. Och omtalas icke mer sedan 1670. Hans tillträdes- och dödsår äro således okände.

Christiernus Theodori, eller som han efter födelseorten Frillesås äfwen kallar sig **Christen Fridlitzius**, tillträdde 1670; han war gift med företrädarens dotter, Kerstin Hansdotter, och hade med henne 7 söner och 3 döttrar. Han hade sjelf en högst owanlig styrka, och blef äfwen stamfader för en ätt, hwilken wa-

*) Uti Kammar-Archivets handlingar nämnes han likwäl 1659.

rit utmärkt för sin kroppsstyrka. Af hans söner blef Nils och Jöns Pastorer samt Thor och Mårten Klockare. Han afled 1708 eller 1709 och lemnade efter sig det wittnesbörd, att han war en stilla och saktmodig man. I hans tid uppbygdes choret i Frillesås Kyrka. Sjelf har han wid lediga stunder lagt den grofwa stenmur, som ligger omkring Trädgården ner i maden.

Nils Fridlitzius efterträdde fadren 1709 och afled 1724; han war gift med Barbara Hemmer. De swåra krigsår, som under hans Embetstid infölle, hindrade honom ifrån att utmärka sin lefnad med en större werksamhet i sina församlingar.

Olof Lundmark, se Contracts-Prostarne i Fjäre och Wiske Prosteri.

Pehr Söderström war född i Surteby, blef 1728 student i Upsala, 1732 Prest och Adjunct hos Prosten Hummel i Halmstad, 1735 Comminister i Surteby, 1742 kallades han af Magistraten i Halmstad, att såsom vicarierande Pastor under ordinarii sjuklighet förestå Pastoratet, 1748 blef han Pastor i Frillesås, han afled 1751, 44 år gammal, är begrafwen i Surteby och war gift med Elisabeth Lundberg.

Jonas Alelöf, se Contracts-Prostarne i Fjäre och Wiske Prosteri.

Hans Lindhult, född 1751, bewistade Gymnasium i Götheborg 2 år, blef student i Lund 1769, Magister derstädes 1772, blef Pädagog i Kongsbacka 1777, Prest 1778, Pastor i Frillesås 1785, gift 1786 med C. Erynander, afled 1802. Hans son D. E. Lindhult är Kongl. Hof-Predikant, Prost och Pastor i Örby; en dotter blef gift med Großhandlanden Hult i Götheborg.

Niclas Holm, född 1752, student i Lund 1774, Prest 1777, vice Pastor i Fjärås 1783, blef tillika Comminister derstädes 1784, Pastor i Frillesås 1803, Prost 1807, död 1823. Gift med A. Arwidßon, Pastors dotter från Weddige.

Caspar C:son Heyl, född i Sexdråga Pastorat 1783. Fadren Hof-Rätts-Commißarius. Student i Lund 1797, prestwigd 1808, Comminister i Säfwe Pastorat 1815, v. Pastor 1816, Kyrkoherde i Frillesås 1825, Prost 1828.

Comministrar hafwa warit:

Andreas Floderus, prestwigd 1727, Comminister här s. å. Han afled i Surteby Prestegård, sedan han såsom sjuklig lemnat sysslan till

Johan Liedberg; han blef prestwigd 1758, Comminister 1765, hade erhållit

hållit Philosophiska graden, war Opponens wid 1776 års Prestmöte, afled på bostället Hallagårde 1783. Han efterträddes i syßlan och ägtenskapet af

Niclas Lundberg, som war född i Götheborg 1749, blef student i Upsala 1769 och Prest 1773, Comminister 1783, vice Pastor 1807 och afled 1812.

Johan Wallborg, född i Götheborg 1779, blef student i Upsala 1803, Prest 1805 och Comminister 1813, död 1825, war gift med Prosten Holms dotter.

Johan Danielßon, född i Swanskogs Församling i Wermeland 1778. Fadren Arbetskarl. Student i Lund 1801, prestwigd 1804, v. Pastor 1812, Comminister i Frillesås 1826.

Wiske *) Härad.

Wårö Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen, och består af Wårö Socken, of. h. $99\frac{1}{12}$, förm. $77\frac{3}{4}\frac{1}{8}$ mantal, folkm. 2003. Stråwalla, of. h. 16, förm. $15\frac{1}{2}$ mantal, folkm. 377 personer.

Wårö **) Kyrka, fordom helgad åt S:t Johannes Döparen, och belägen nära 2 mil ifrån Warberg, icke långt ifrån landswägen och Backa Gästgifwaregård, är 53 alnar lång och 13 bred, och har år 1768 och 1776 blifwit utwidgad. Altartaflan föreställer i oljefärg på duk, Jesus på korset, med öfwerskrift: "Han är sargad för wåra mißgerningars skull, och slagen för wåra synders skull. Es. 53." Under taflan läses: "Jesu Christi Guds sons blod renar oß af alla wåra synder." På sidorne af taflan föreställas i sculptur Lagen och Evangelium, Hoppet och Tålamodet samt 2:ne foglar, af hwilka den ena föreställer en Pelikan, som mättar sina ungar med blod. På predikstolen föreställas i bildthuggeri åtskilliga händelser ur Jesu lidandes historia. Öfwer predikstolen står med gyllene inskrift: "Oplyst din röst som en basun, og kungör mitt folk deris öfwertrådelser og Jacobs hus deris synder." Orgelwerket, bestående af 10 stämmor, byggdes 1778. Straxt utanför Altaret ligger en grafsten, hwarpå läses: "Her under hwiler Haederlig og Wellerd mand, Herr Simon Hög, som war sognepræst till Wårö og Stræavalde sogne pa det 17 aar, salig hensof udi Herren d. 4 Mar-

*) Uti K. Waldemar I:s år 1231 utgifna jordebok förekommer detta Härad under benämning af Wiskerdahl.

**) Uti en gammal anteckning i Pastors-archivet deriveras namnet från wara (tueri) wåre (castellum); och det af den orsak, att fornlemningar och de i trakten uppresta bautastenar styrka den fornsägen, att stället fordom warit en skådeplats för betydliga krigshändelser. På chartan af 1277 kallas stället Wåre. Det har fordom kallats Våra, Våhra, Vore, Våroe och Våre.

til 1645 i sin aalders 51 aar. Gud gifue Hannem med alle Guds udvalde en glådelig og årefull opstandelse paa den yderste dag." Midt på stenen åro twenne wapen uthuggne *), hwarunder låses: "Denne sten hafwer erlig, dygdig och Gudfruchtig Qwinde Anna Christensdaater bekostet, som og hensof d. 24 Apr. 1658 i sin aalders 56 aar, lefuede i ectenskab med S. H. S. H. i 15 aar, og med H. L. O. W. udi 12 aar." Omkring stenens kanter låses: "Veris omgengelse i himlen år, hvorfraa wi vente vor Frelsere kjer, Han skall vort legemen förklare, Naar hand sig i skyen vill aabenbare." På Kyrkowäggen hänga portraiterne af Pastor Laurentius Olai Warbergensis och hans begge hustrur. På Pastorns eget portrait finnes hans namn teknadt på följande besynnerliga sätt:

LUCEM LAURENTIUS. OMNIPOTENTIS OLAI. VIDEO VARBERGENSIS.

På hans första hustrus år namnet i lika stil utfördt:

AMICUS ANNA. CHRISTUS CHRISTIANI. FIDELISSIMUS. FILIA.

På den tredje taflan: BENEDICTI BOTHILDA. LÆTISSIMA LAURENTII.

FRUENTUR FILIA. HÆREDITATE HVALINGIA.

Kyrkotornet år grundmuradt med gråsten, och ger Kyrkan emot wägen ett prydligt utseende. Uti tornet hänga 2:ne Klockor **). Ibland Kyrkosilfret utmärker sig kalken för en betydlig ålder. På deß fot åro med graverad ritning förestållde de wise mån, såsom tillbedjande Jesus, och widare en qwinna, hållande den ena handen på bröstet, och uti den andra håller hon en bok, hwaruti låses: Maria † I. H. S. Wjdare förestålles en karl, som håller ett ljus i handen, och herdarnes besök i Bethlehem hos Maria, som håller barnet på knäet. Inskriften på denna kalk år: "I Herr Jens Anderßons og Nils Jenßons og Båre Svenningssens tid år denne kalk gjord wed 1575. På Kyrkogården år en grafsten, hwarunder framledne Contracts-Prosten Doctor P. Wetterberg och hans maka Märta Sw. Bökman hwila, på hwilken, utom deras namn, låses: De åro begrafne i frid, men deras namn lefwer ewinnerligen. Kyrkan äger $3\frac{3}{12}$ hemman, af hwilka Kyrkan årligen har 32 Lisp. smör. Kyrkotionden år Råg 4 tunnor 21 kappar, Blandkorn 25 tunnor 7 kappar och Hafre 4 tunnor 14 kappar.

Strå-

*) Begge åro nu mera utnötte, men det ena har warit Högliska åttens sköldemärke.

**) Den större har inskrift af nu mera swårlåst Munkstil, och hwad man deraf kan låsa, år gjutningsåret 1505, der nämnes widare en wiß Dominus Sveno, S:t Olof och Johannes Baptista. På den mindre låses: Min Syster född i Påwiskt tecken, År Tusend och Fembundrad Fem, Sen Christus kom i werldens öken. Då Halland lydde Danemän. Jag åndtlig gifwen år till lisa, På hennes höga ålders år, Om jag skall sjunga så lång wisa, Wet han som öfwer werlden rår. 1749.

Stråwalla *) Kyrka, uppbygd sedan det fordna Munk-Capellet wid Lyftabro blef så förfallet, att Gudstjenst der icke mer kunde hållas, är belägen ½ mil ifrån Wärö, och innehar i längd 31, samt i bredd 12 alnar. Denna Kyrka har fordom warit helgad åt S:t Olof, hwilket helgons bild ännu här förwaras **). På Altartaflan, som föreställer Nattwardens instiftelse och Christi himmelsfärd, står Evangelisten Matthäus, hållande en paten och en bok, och Apostelen Paulus med en kalk och en bok i händerne. Årtalet 1750 finnes här åfwen anteknadt. På Predikstolen föreställas åtskillige händelser ur Christi lidandes historia, och öfwer den läses: "Wi predike den korsfäste Christum Judomen en förargelse och Grekomen en galenskap." På Altaret stå twenne ljusstakar af malm med inskrift på den ena: "H. Jens Anderßön Lach A:o 1: 6: o: ö: z." och på den andra: "Jesper Laurißen. Anne Jensdaater." Uti tornet hänger en Klocka ***). Kyrkan äger 1½ hemman, hwaraf årligen årlägges 5½ L:℔. smör, och deßutom en qwarnström Mölleskull, för hwilken Kyrkan årligen har en obetydlig penningeskatt. Kyrkotionden är 16 kappar Råg, 3 tunnor 7 kappar Blandkorn, 1 tunna 7 kappar Hafre.

Pastorer hafwa warit:

Herr Swen war Pastor 1505. I samma århundrade, men på okände år, woro Herr Börje och Herr Torbjörn Pastorer här.

Jens Anderßon Lach tillträdde Pastoratet 1570, och war Prost; hans namn står på kalken och ljusstakarne i Wärö.

Hans Frantz tillträdde 1610, och blef åfwen Prost.

Jacobus Laurentii blef Pastor efter Frantz 1625.

Simon Hög blef Pastor 1628, afled 1645, 51 år gammal.

Laurentius Olai Warbergensis †), gift med företrädarens Enka, tillträdde

*) Om namnet Stråwalla har berättats i en gammal handskrifwen anteckning, som funnits i Pastors-archivet, men blifwit lemnad till Erke-Biskop Jacob Benzelius: "Stråwalla Kyrka är bygd på en walplats. Deß benämning härledes från strå (stramen) och wallar (a val cædes) eller från en plats, ubi cæsi velut stramina jacerent. Man har skrifwit Straawalle och Strawalde."

**) Denna bild, som ännu kallas S:t Olof, föreställer en upprättstående karl, med krona på hufwudet, Riddarband om halsen, en widlyftig kappa kastad öfwer axlarne och ett bälte, fästadt med en stor sölja om lifwet. Han håller högra handen mot lifwet, och i samma hand en stridsyxa. Wid S:t Olofs fötter ligger ett litet halshugget barn, som S:t Olof trampar. Uti denna Kyrka förwaras åfwen en Mariæ-bild.

***) Hitförd från Munke-Capellet wid Lyftabro, hade denna Klocka inskrift i swårläst munkstil: Anno Domini † MCCCCIV † S:t Olof. Hon blef år 1806 omstöpt och omfor nu en historisk inskrift om gjutnings-året.

†) Han kallas i K. Kammar-Archivets handlingar 1651—1660 Herr Lars.

trädde Pastoratet 1647 och afled 1672, 51 år gammal; samma år afled hans senare hustru och 3 barn. Hans son, som kallade sig Wärling, war Pastor i Getinge.

Jonas Gothenius, född i Götheborg 1632, war der Domkyrko-Adjunct, då han 1672 erhöll Consistorii fullmagt på detta Pastorat *), afsade sig Pastoratet till sin måg och afled 1707.

Arvid Brag, den förres måg, härstammade på fädernet ifrån staden Bragenäs i Norrige, och härledde derifrån sitt namn, erhöll Kongl. fullmagt på detta Pastorat 1696, afled i December 1710, 43 år gammal.

Andreas Hagræus war gift med företrädarens Enka, och född i Götheborg 1677, erhöll först Kongl. Senatens fullmagt, dat. Arboga den 20 Mars 1711, och sedan Konungens fullmagt, dat. Bender den 20 Sept. s. å.; responderade wid 1714 års Prestmöte, war vice Contracts-Prost under den tid Lectorn Magist. Swen Gadelius war Ordinarie Contracts-Prost och afled 1738.

Carl Brag, Arvid Brags son, född i Wärö 1706, student i Lund 1725, Prest 1731, blef då sin stjuffaders Hagræi Adjunct, erhöll Kongl. Fullmagt på Pastoratet 1739, Respondens på Prestmötet 1747, Concionator 1760, Prost 1762, afled 1772.

Doctor **Peter Wetterberg**, se Contracts-Prostarne i Fjäre och Wiske.

Mag. **Swen Wetterberg**, se Contracts-Prostarne i Fjäre och Wiske.

Mag. **Johan Fredric Ladau**, född 1773. Fadren Capitain wid Kronobergs Regemente. Stud. i Upsala 1793, disputerade derstädes 1799 De arnica,

---

*) Pastoratet war hittills Consistorielt. Gothenius, som enligt då warande Ordinants, 6 weckor efter Laurentii Olai död profpredikade, blef af församlingens 7 utnämnde kallelsemän wald, hwarpå han erhöll Consistorii fullmagt, men Hof-Predikanten Johan Jöranßon Warberg utwerkade sig Kongl. Fullmagt på Pastoratet, for strart ner till Wärö, och lät uppläsa fullmagten den 2 Febr. 1673. Församlingen går genast med en böneskrift till Konungen, för att winna stadfästelse på Gothenii utnämning. Hof-Predikanten Johan Jöranßon, som ganska wäl talade det ännu icke aflagda Danska språket, får för denna sin färdighet några medhållare uti Wärö, och Konungen resolverar på ofwannämnde böneskrift, att Kongl. Maj:t icke dertill skulle finnas obenägen, om res ännu woro integra; men, som Jöranßon erhållit fullmagt, kunde deruti ingen ändring ske. Gothenius borde likwäl till först blifwande ledighet recommenderas, och skulle han emedlertid med Jöranßon dela halfwa intraderne af Wärö Pastorat. Sedan förgrep sig Jöranßon emot Gothenius, så att han blef Pastoratet förlustig, och Gothenius erhöll Kongl. fullmagt derpå, dat. Halmstad den 13 Aug. 1673. Uti denna förklaras Wärö Pastorat, för församlingens wisade ostadighet i Kyrkoherdewalet och andra grofwa förgripelser, för Regalt. Jöranßon och hans medhållare, härom underrättade, läta påföljande söndag, då Gothenius redan börjat Gudstjensten, släpa honom ifrån Altaret och ledde honom ut genom den mindre dörren, då folket ropade åt Gothenius, som war lång: "Buga dig Her Jon." Jöranßon och de andre tillställare af detta Kyrkobuller, fördes till Warbergs Fästning i arrest, der Jöranßon afled. Consistorium förordnar, att ingen Gudstjenst skulle för Wäröboarne hållas, förr än ransakning öfwer detta grofwa brottmål skett.

nica, och 1803 med ämne: Sylloge Litterarum, Historiam Svecanam illustrantium, Magister s. å., Prest 1801, Bataillons Predikant wid Uplands Regemente 1804, Regements-Pastor 1806, gjorde med Regementet fälttågen både uti Tyskland och Finland, Pastor i Wärö 1818, Prost 1827.

Barnunderwisningen sker dels af föräldrarne sjelfwe, dels åfwen af äldre personer inom Pastoratet. Ungdomens framsteg i läsning pröfwas 2:ne gånger om året af Klockaren, som för ändamålet anställer förhör. Hans förbindelse är deßutom att underwisa i christendom, skrifning och räknande. Fattigförsörjningen sker genom 2:ne gånger om året eller wid jul och midsommar utdelade penningar, som influtit dels genom friwilliga gåfwor, dels åfwen insamlats genom Collecter. De underhållstagande fattiges antal är wanligen nära 20 personer.

Weddige Pastorat,

Regalt, tillhör 1:sta Claßen, och består af Weddige Socken, of. h. 80$\frac{1}{8}$, förm. 65$\frac{1}{12}$ mantal, folkm. 1710 personer. Ahs of. h. 63$\frac{7}{8}$, förm. 37$\frac{1}{2}\frac{7}{4}$ mantal, folkm. 1259. Sällstorp, of. h. 20$\frac{1}{2}$, förm. 16$\frac{1}{6}$ mantal, folkm. 465 personer.

Weddige Kyrka *), belägen nära landswägen på ett åkerfält 1$\frac{3}{4}$ mil ifrån Warberg, är 46 alnar lång, 13 alnar bred och 12 alnar hög inwändigt, äger 50 alnar högt grundmuradt stentorn med koppartak, men sjelfwa Kyrkan är tegeltäckt. Altartaflan, som föreställer Christi korsfästelse och twenne derbredewid stående sörjande qwinnor, består af bildthuggeri-arbete. Öfwerst står Frälsarens bild med underskrift: "Jag är wägen, sanningen och lifwet." Nederst på taflan läses: "Soli Deo gloria. Christina Rosenhandt död 1686. Paul Rudbeck Paulßon, Christina Ulfsparre Friherredotter." I hwalfwet fram i Kyrkan hänger en stor änglabild, som i handen förer en bok, hwari läses: "Står upp i döda och kommer för Domen!" På södra Kyrkowäggen hänger ett stort crucifix. På Predikstolen föreställas de fyra Evangelisterne. I tornet hänga 2:ne Klockor **). Kyrkans silfwer, omarbetadt 1806, wäger 64 lod. Kyrkohemman äro N:o 6 Wallby ½ mantal, som årligen skattar till Kyrkan 2 Lispund smör, N:o 7 Weddige ½ hemman betalar 2½ Lisp. smör. För en Kyrkan tillhörig hage, som för närwarande

*) Om ortnamnet Weddige berättar man, att Kyrkan först warit flätad af Wedie, hwarföre hon fordom kallats Wedige. Ställets äldsta kända namn är Wedöghe, och under detta är det markeradt på Chartan af år 1277.

**) På den mindre läses: Med klara ljudet mitt, hwar man jag mände kalla, att gifwa Gudi sitt. När de hitkomma alla, Hans namn att ära med största hog och flit, Och hämta salig lära, Hwar gång de komma hit. Prov. Gubernatore Bar. D:no Wilhelm Bennet, Episcopo Doct. D:no Jacobo Benzelio. Pastore D:no A. Liedberg 1735.

rande brukas under N:o 5 Weddige, har Kyrkan årligen någon obetydlig penningeskatt. Kyrkotionden är 3 tunnor 8 kappar Råg, 17 tunnor 5 kappar Blandkorn, 3 tunnor Hafre och 1 tunna 23 kappar Bönor.

Åhs Kyrka, belägen på en höjd icke långt ifrån landswägen, är 48 alnar lång och 14 alnar bred. Tornet är grundmuradt, och Kyrkotaket af tegel. Altartaflan, gjord 1723, föreställer ibland annat bildthuggeri-arbete åfwen Christi korsfästelse. På Predikstolen föreställas Evangelisterne. Uti tornet hänga 2:ne Klockor *). Kyrkohemman äro N:o 9 Hwisberg, som årligt skattar 1½ Lisp. smör, N:o 4 Westra Ocrome, som åfwen skattar 1½ Lisp. smör. Kyrkotionden är Råg 2 tunnor 7 kappar, Blandkorn 12 tunnor 7 kappar, Hafre 1 tunna 18 kappar.

Sällstorps Kyrka **), belägen på ett sumpigt och osundt ställe wid foten af ett berg, är 31 alnar lång, 11 alnar bred och täckt med tegel. Altartaflan, uppsatt under Konung Carl XI:s wistande i orten, och omförande hans namnchiffer, föreställer Christi korsfästelse. Orgelwerket, byggdt 1800, består af 15 stämmor. Uti tornet hänga 2:ne Klockor. På öfra bräddden af den större står: Anno Domini MDXV Maria ***). Kyrkans hemman äro N:o 1 Sällstorp 1 hemman, som skattar årligen 7½ Lisp. smör; N:o 1 Kusagårde ½ hemman, betalar 2 Lisp. smör. Kyrkotionden är Blandkorn 4 tunnor 31 kappar, Hafre 1 tunna 1 kappe, Bönor 1 tunna.

Pastorer hafwa warit:

Herr Mauritz nämnes såsom Pastor 1625.

Herr Michaël 1640 †).

Mogens och Michaël nämnas i K. Kammar-Archivets handlingar, den förre 1649 och den senare 1660 ††).

Jöran

*) På den större läses: Anno 1729 är denna Klocka omgjuten. Då warande Kyrkoherdar Andreas Gotheniius Pastor Senior, Andreas Liedberg Pastor Junior. Fredsklockan denna är, I fredens tid omgjuten, Wår Kong som Fredric är, Fruktar den store Guden. På den mindre Klockan läses: När jag en liflös malm alltför gärna klingar, Till Skaparens beröm, Så låten hoppets wingar, Högst lyfta Er som han en dyr odödlig själ, att hon i himlahöjd, må lefwa ewigt der, 1739. Rege Fredricho 1:mo, Prov. Gub. Claud. Rålamb., Episcop. Doct. Jac. Benzelio, Pastore Andrea Liedberg.

**) Socknens och Kyrkans äldsta namn har warit Sakelstorp, så finnas de tecknade på Chartan af år 1277. På 1500:talet kallades de Segelstrup. Sällstorps Kyrka har ifrån äldre tider blifwit ansedd såsom en så kallad Offerkyrka, och emottager ännu ganska betydliga gåfwopenningar isynnerhet ifrån Sjöfarande, hwilka likwäl sällan låta nämna sitt namn wid gåfwans aflemnande.

***) På den mindre läses: När bergen häromkring så hårda som de äro, Mottaga ljudet mitt och genast återbära, Stenhårda hjertan! I må röras mycket mer, Och till den Högstes tjenst rätt wäl bereda Er. 1733.

†) De nämnas begge i handlingar, rörande frågan om Prestegårdens och Kullagårdens Larfisken.

††) Uti deße handlingar nämnes Michaël 1651 såsom Sognepreſt i Åhs.

Jöran Friis, om hans äfwentyr, se Series Pastorum i Breared.

Andreas Gothenius war Pastor 1690; hans måg Andreas Liedberg war först swärfadrens Compastor, och blef omsidor hans efterträdare.

Olaus Borritius war Comminister i Surteby, då han här blef utnämnd Pastor. Han war gift med Gunnila Flodera, Pastorsdotter från Surteby; deras son Johan Borritz blef Pastor i Grimethon. Jemför Series Commin. i Surteby.

Mag. Peter Arfwidsson, född 1710, promoverad i Upsala, tillträdde Pastoratet 1751, war vice Präses wid Prestmötet 1754, blef Prost 1760, afled 1784. War gift 2:ne gånger, och hade i senare giftet N. Brag, Pastorsdotter från Romeled. Sonen Samuel är Commerce-Råd och Grosshandlande, Jan äfwen Handlande. Trenne döttrar äro Enkor efter Handlanderne i Götheborg, Hedman, Bergman och Zachrisson.

Mag. Petrus Talen Block, född 1753, student i Lund 1774, Prest 1779, Magister 1781, E. O. Bat. Predikant wid Uplands Regemente 1785, Pastor i Weddige s. å., Prost 1800, vice Contracts-Prost 1803, afled 1813. G. m. N. Helling, Pastorsdotter från Istorp. Sonen P. N. Block, Phil. Mag. och Rector Sch. i Götheborg, dottren gift med Herr Törnsten på Loftsgården.

Mag. Johan Pehr Craelius, född 1777, student i Upsala 1793, Magister 1798, Prest s. å., Pastors-Adjunct i Kungsholmen 1804, E. O. Bataillons-Predikant wid Götha Garde 1805, Regements Pastor wid Swenska Gardet och Ledamot af Hof-Consistorium 1806, Ledamot af Samfundet Pro fide et Christianismo 1808, gjorde fälttåget med Swenska Gardet till och från Tyskland 1805—1806 och till Åland 1808—1809, Pastor i Weddige 1813, Prost 1820, död i Stockholm 1820. War gift med S. Berndes.

Mag. Jacob Sandegren, se Contr. Prostarne i Fjäre och Wiske Contract.

Comministrar härstädes hafwa warit:

Olof Bjerrulf war här Comminister i 22 år, och blef 1694 Pastor i Weinge.

Benj. Lachonius efterträddes af sin son

Carl Lachonius, som blef student 1716, prestwigd till Comminister i Weddige 1719, död 1759.

Benjamin Lachonius, företrädarens son, student 1756, prestwigd 1759, Comminister 1760, död 1787.

Magnus Bothén, se Contracts-Prostarne i Laholms Contract.

Bengt D. Göthensten, se Pastorerne i Tråslöf.

Theodor Schale, född i Kongsbacka 1768. Fadren Dykeri-Commißarie. Student i Lund 1787, Magister derstädes 1796, prestwigd 1797, Comminister i Weddige 1803, död 1815. G. m. N. Wallin, Pastorsdotter från Gällared.

Daniel Fredr. Erdman, född i Linköping 1776. Fadren Målare. Student i Lund 1801, prestwigd i Götheborg 1802, erhållit indigenatsrätt i detta Stift 1806, Comminister i Fagered 1810, i Weddige 1815, död 1830. G. m. N. Berg, Pastorsdotter från Fagered.

Mag. Johan Magnus Roselius, född i Slöinge 1795. Fadren Pastor derstädes. Student i Lund 1813, Magister der 1820, Prest 1819, v. Pastor 1824, Comminister här 1831, död före tillträdet samma år.

Joh. Bernh. Swenßon, född i Weddige 1790, Prest 1817, Comminister här 1832.

Barnunderwisningen i detta Pastorat sker dels uti ambulatoriska skolor, dels af församlingarnes Klockare, hwilka sednare äfwen ifrån 13:dedag Jul och till Pingstweckan hafwa en förberedande underwisnings åtgärd med den ungdom, som anmält sig till sin första Nattwardsgång. De fattige försörjas dels genom spannemåls sammanskott i församlingen, dels äfwen genom utdelning af penningar utur fattigcaßorna.

—»»•*※*•««—

Warbergs Prosteri

Innefattar för närwarande hela Himble och Fauräs Härader samt af Åhrstads Härad Skrea Socken. Detta Prosteri har fordom stundom warit deladt, och då utgjort twenne Prosterier, hwilka efter Häraderne kallades Himble och Fauräs Häraders Prosterier. Men sedan de 1750 återförenades, hafwa de icke mer warit åtskilde. Af åtskillige fornhandlingar upplyses, att Prosteriet äfwen under Danska tiden haft sin nu warande indelning och benämning af Warbergs Prosteri.

Contracts-Prostar hafwa warit:

Herr Hans, Sogneprest i Warberg och Prost, nämnes af Hwitfeld i deß Bisp. Chrön. sid. 98. Herr Hans, tillika med Pastorerne ifrån alla städerne i Lunds

Lunds Stift, war år 1578 uti Lund för att wälja Biskop efter Tyske Asmundi afsägelse. Hans war då Religions-Prost öfwer någon del af Halland. På en fornhandling har Förf. funnit hans namn Hans Pederßon med underskrift Provis i Himle och Fauräs Härader.

Laurentius Joh. Brunius, som åfwen kallade sig **Lars Hanßön Bruhn**, war Pastor i Warberg 1633 och Contracts-Prost 1685. Han afträdde Warbergs Pastorat 1688, och afled uti Wanger 1691. Hans namn står på Altartaflan i Lindberg.

Mag. **Nicolaus Anderßon Lundensis** war Pastor i Winberg före medlet af 1600:talet. Han ligger begrafwen i Winbergs Kyrka. De underrättelser, inskriften på hans gråfsten lemna, äro de ende man om honom äger. De må derföre här få sitt rum: "Alt kjöd är hö og hendis herlighed aar lige som blomster paa marken Es. 40. Her under hviler erlig og Gudfruchtig quinde Marie Jensd. - - S. Anders Pederßons borgeres i Lund hustrou som hensov Maj 10 aar 1624 og hendes son Hederligh og Vällerd Mand Her Nic. Anderson Lund. ford. sognePrest i Winberg og Staffinge og Provist i Fauräs og Himle Harrader S. o. S. i Herran hensov aar 16 - - med sin kåre hustru erlig og Gudfruktig quinde Kerstine Pedersdotter som Sal. dödde aar 1648. Gud giffue dem en gledelig opstandelse. Jeg wed at min Frelsere lefuer og han skal opvacke mig." Att han ännu war Prost 1691 upplyses af Warbergs Kyrkoräkningar för detta år, hwaruti förekommer "till Prosten Nils And. Lund i Winberg utlagt för hans bekostningh og rejser, naar sognePrästen Herr Lauritz Hanßon blef kaldet og insat 15 daler." Af inscription å en Klocka i Winberg har man funnit, att han redan 1638 war Pastor der. I Kammar-Archivet har jag för år 1651 funnit hans namn.

Laurentius Dahlberg war Stads-Comminister i Halmstad, då han 1696 blef Pastor i Warberg, och war Contracts-Prost ifrån 1699 till 1725. Han höll i Pastoratet årliga visitationer eller så kallade Prosteting, och har deröfwer fört en ganska ordentelig Protocolls-bok, hwilken ännu förwarad i Proste-archivet lemnar åtskillige wigtige upplysningar. Dahlberg afled 1726. Han war gift med M. Buthelia, Prestdotter ifrån Riga.

Mag. **Johan Borritz**, född 1672 i Borred af Berghems Socken. Fadren war Comministern i Surteby Olaus Borritius, modren Gunnila Flodera. Student i Upsala 1696, Magister derstädes och Gymnasii Adjunct i Götheborg 1705, Conrector Scholæ i Götheborg 1706, Prest 1709, Eloqv. et Poës. Lector s. å., Pastor i Grimethon 1719, Contracts-Prost 1727, afled 1737 *).

 Han

*) Efter Borritz's död delades Prosteriet, då Pastor Widelius blef Prost i Himble och Bökman i Fauräs härad.

Han war gift 1:o med Anna Båld, Pastorsdotter ifrån Löfstad, 2:o med Brigitta Ahlström, Pastorsdotter ifrån Okome. En hans dotter Gunnila blef gift med Comminister A. Lindstedt i Mjöbäck.

Jöns **Widelius**, kallade sig äfwen **Janus Widell**, blef Prest i Skara 1703, tjenstgjorde i Hjertum, Götheborg och Halmstad såsom Adjunct, erhöll Kongl. Senatens fullmagt på Hwalinge Pastorat, daterad Arboga 1710, och Confirmation af K. Carl XII, dat. Bender d. 20 Sept. 1711, blef Contracts-Prost i Himble Härad 1737, dog af slag 1750.

Severin **Bökman**, född 1688, war flere år tjenstgörande wid S:t Catharinæ Församling i Stockholm och äfwen under en tid då pesten der bortryckte en myckenhet folk. Blef Huspredikant hos Grefwinnan Magdalena Oxenstjerna 1708, Nådårs-Prest i S:t Claræ och Olofs Församling i Stockholm 1709, blef 1709 Pastor i Winberg, responderade wid Prestmötet 1714 och gifte sig med företrädarens, Pastor Dahlius, Enka M. B. Ausenius; blef Contracts-Prost i Faurås Härad 1737. Han war åtskillige gånger Riksdagsman och tog till 1723 års Riksdag sin stjufson Olof Dahlin med sig till Stockholm, der denne började sin bana såsom Informator hos Präsidenten Baron Rålamb. Bökman gifte sig andra gången med Agneta Sophia Berg och afled 1748. Hans portrait hänger i Winbergs Kyrka på Dahlinska slägtens Epitaphium, hwarpå läses: Deo T. Opt. Max. Sacrum, Templo honestum, Familiæ jucundum posuimus monumentum A:o MDCCXXVI. Hans son Weddik, Philosophiæ Magister, flydde ifrån fäderneslandet och kom till Cejlon, der han erhöll betydlig förmögenhet. En hans dotter blef gift med en Philosophiæ Magister och Dansmästare Swanbeck.

Petrus Frisch, född 1688, ordinerades i Lund 1702 till Adjunct i Morup, blef Pastor i Morup 1708, Contracts-Prost i Faurås härad efter Bökman 1749 och i Himble Härad efter Widelius 1751; han afträdde 1755 Proste-embetet med bibehållande af hela lönen i sin lifstid, afled s. å.

Mag. **Jonas Brag**, född i Warberg 1695, blef Prest 1722, Magister och Pastor i Marstrand 1727, Slotts-Pastor på Carlsten 1736, Riksdagsman 1740, Contracts-Prost i Elfsyßel 1741, Pastor i Twååker 1750, vice Contracts-Prost i Warbergs Prosteri 1754, ordinarie 1758, afled 1766. War gift med Christina Helena Fabelia. Deras son Carl Johan blef Pastor wid Christinä Församling i Götheborg.

Mag. **Petrus Aurelius**, född i Götheborg 1714. Fadren då warande Gymnasii-Adjunct, sedan Log. et Meth. Lector och sist Pastor i Istorp, Joan Aurelius, modren Cathar. Kellander. Student i Rostock 1734 och i Upsala 1736,

dispu-

disputerade pro exercitio, i Greifswald, de Prædestinatione och pro Gradu de Nexu inter veritatem Metaphysicam et Logicam. Magister i Greifswald och prestwigd i Götheborg 1744, Pastor i Grimethon 1749, vice Präses wid Prestmötet 1753, Riksdagsman 1755, Contracts-Prost 1767, predikade wid Prestmötet 1764, afled 1774. Han war gift först med Regina Liedberg, sedan med Trina Lagerbom. Han har ifrån trycket utgifwit sin Prestmöts-predikan: om det ewiga lifwet, tryckt i Götheborg 1764. Hans son Anders war Contracts-Prost i Halmstads Prosteri, dottren Catharina g. m. andre Landtmätaren C. F. Jung och Sophia med Commendanten å Warbergs Fästning, Major C. P. Moutell.

Swen Linderot, son af Amiralitets Pastorn i Götheborg Bengt Linderot, blef född 1718, Student 1737, Prest 1741, war Adjunct i Slättåkra, Breared och Tölö, blef Pastor i Renneslöf 1750, responderade wid Prestmötet 1757, vice Contracts-Prost i Laholms Contract 1766, Pastor i Twååker 1768, Contracts-Prost i Warbergs Prosteri 1774, Riksdagsman 1760, 1765, 1769, afled 1777. Han war gift 1:o med Cath. Magirus, Pastorsdotter från Slättåkra, 2:o med Elsa Hummel, Pastorsdotter från Snöstorp. Hans son Christen, f. d. Contracts-Prost i Wikorne, är Prost och Kyrkoherde i Skepplanda, döttrarne, Sara war gift med Prosten, Magister A. Varenius, Lovisa med Prosten, Magister Montén i Ljungby, och Agneta med Contracts-Prosten J. Hell i Thorup.

Mag. **Anders O. Öhrwall**, född i Falkenberg 1718. Fadren Handlande derstädes, modren Anna M. Theth. Student i Lund 1740, vice Pädagog i Falkenberg 1744 och Ordinarius 1746. Afreste till Tyskland och besökte Academierne i Rostock, Greifswald, Leipzig, Jena, Halle, Göttingen och Wittenberg, der han 1749 blef Magister, blef Prest 1752, Pastor i Winberg 1762, Contracts-Prost 1777, afled 1796. War gift med Enkefru Anna M. Swenßon; hade med henne endast en son, Contracts-Prosten Doct. O. Öhrwall.

Mag. **Severin Wallin**, född 1737, student i Upsala 1758, Magister 1764, Prest s. å., E. O. Pastor wid Elfsborgs Regemente 1766, Bät. Predikant s. å., Regements-Pastor 1778, Comminister i Sätilla 1779, Pastor i Gällared 1782, Prost 1788, Riksdagsman 1792, Contracts-Prost 1796, nedlade Proste-syßlan 1810, med bibehållande af hela lönen, och efterträddes af sin måg, Jubel-Magister 1814, afled 1817. Han war gift med C. von Ehrenheim. Hans dotter Severina war gift med Contracts-Prosten C. W. Rodhe, en af döttrarne med v. Pastor Theodor Schale, Eva ogift.

Carl Wilhelm Rodhe, född i Strömstad 1745, student i Lund 1762, Prest 1767, vice Pastor 1774, Bat. Predikant wid Enke-Drottningens Lif-Regemente 1779, Pastor i Hwalinge s. å., Prost 1790, Contracts-Prost 1810,

afled

afled 1811. Han war gift med Severina Wallin och hade med henne sonen Magnus Bat. Predikant, Severin Medicinä Licentiat, Christian Academiä Adjunct i Lund, Eva g. m. Profeßorn i Lund Mag. Brag, Severina gift med Lectorn i Wexiö Magister Blomstrand.

Doctor **Olof A. Öhrwall**, född 1755, student 1772, Magister i Lund 1778, Theologiæ Candidat i Upsala 1781, Prest i Stockholm s. å., Pastor i Winberg 1797, Contracts-Prost 1812, Riksdagsman 1812 och 1817, Theologiæ Doctor 1818, gift 1:o med N. Strömstedt och 2:o med F. Westfeldt, afled 1818. Sonen Anders är Lieutenant wid Skaraborgs Regemente, Olof Phil. Mag. och Commin. i Lundby.

Swen Peter Bexell, född 1775. Fadren Contracts-Prost och Pastor i Willstad. Volontair wid Jönköpings Regemente 1792. Underofficer 1793, student i Lund 1794, Lifdrabant wid Kongl. Maj:ts Lif-Drabant-Corps 1795. Såsom wagthafwande warit f. d. Konungen följagtig på deß resor i Danmark, Finland och Tyskland, Lieutenant i Arméen 1799. Erhållit nådigt afsked ur krigstjensten 1800, prestwigd 1801, tjenstgörande Kongl. Hofpredikant 1801—1805, Pastor i Grimethon 1812, Prost 1813, v. Contracts-Prost 1817, Ledamot af Göthiska Förbundet i Stockholm 1816, af K. Wetensk. och Witterh. Samhället i Götheborg 1817, af K. Swenska Landtbruks-Acad. och af Archæologiska Acad. i Rom 1818, Ledamot af K. Wasa Orden s. å., Contracts-Prost 1819, erhöll Profeßors titel 1822, Ledamot af Samfundet pro fide et Christianismo 1823, Riksdagsman åren 1823, 1828, 29, 30, 1834 och 1835, Ledamot af K. Witterhets Historie och Antiqv. Academien 1829, Theologiæ Doctor 1830, af Preste-Ståndet wald till Revisor öfwer Banco-Disconten, f. d. Riks-Discontens, samt Handels- och Manufactur-Discontens Räkenskaper 1830. G. m. Lovisa von Wolffradt, äger 6 barn, dottren Hedda gift med K. Hofpred., Prosten och Kyrkoh. Thomæus i Christianstad, sonen Alfrid Under-Lieutenant wid K. Wermlands Fält-Jägare Regemente.

Himble Härad *).

Hwalinge Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen, och består af Hwalinge Socken, oförm. h. $43\frac{1}{2}$

*) Himble Härad kallas i Waldemar I:s år 1231 utgifna jordebok för Hendsle; det äger dock all sannolikhet, att Häradets äldsta namn warit Heimle, såsom det ännu kallas af allmogen, och att namnet härledes från den fordom midt i Häradet boende Heimdallr. Se Hallands Hist. och Besk. 1 del. sid. 356.

$43\frac{1}{2}$, förm. $33\frac{2}{2}\frac{3}{4}$ mantal, folkm. 863 personer. Stamnared, of. h. 15, förm. $10\frac{3}{8}$ mantal, folkm. 320 personer. Skällinge, of. h. $41\frac{1}{2}$, förm. $36\frac{1}{2}\frac{7}{4}$ mantal, folkm. 799 personer. Nösslinge, of. h. $18\frac{1}{4}$, förm. $17\frac{1}{6}$ mantal, folkm. 383 personer.

Hwalinge *) Kyrka, tegeltäckt och af sten med ett rödmåladt trädtorn, uti sednare åren förändrad; anses likwäl äga en hög ålder. Belägen på en höjd synes hon på betydligt afstånd. Hennes längd är 43 och bredd 12 alnar. 1808 förseddes hon med ett 10:stämmigt Orgelwerk. Altartafla och Predikstol, icke längesedan renoverade, äro likwäl lemningar ifrån Danska tiden. På den förra föreställes Frälsaren på korset, och på den sednare de fyra Evangelisterne. I tornet hänga 2:ne Klockor, af hwilka den större, wägande 10 Skeppund, är den äldsta i hela tragten. Hon har inskrift af en illa gjuten och swårläst Munkstil: Jhesus Maria Laurentius Magnus **), de twenne sista orden har jag, oagtadt all möda att på Klockan rengöra bokstäfwerne, för att finna dem tydligare, icke kunnat läsa ***).

Kyrkans silfwer, af 70 lods wigt, saknar inskrifter. Af följande hemman, som Kyrkan äger, har hon utom städja, äfwen årligen 13 Lisp. smör; N:o 5 Olofstorp $\frac{1}{2}$ mantal, N:o 7 Lundby $\frac{1}{2}$ mantal, N:o 4 Spannarp Bonde Torbjörsgård $\frac{1}{2}$, N:o 1 Släne $\frac{2}{3}$, N:o 1 Bösarp $\frac{1}{3}$. Deßutom äger Kyrkan en äng i Olofstorp, en i Clastorp, en i Gårdakrik och ett ålfiske i Släne.

Skällinge Kyrka, af sten och tegeltäckt, har ett rödmåladt trädtorn, och är belägen i Skällinge By, nära Skällingesjön †). Kyrkan förlängdes 1772, genom understöd af allmänna collectmedel. Hon är 40 alnar lång och 16 bred, och skall, enligt anteckningar i Pastors-archivet, wara consacrerad åt S:t Hans. På den med bildthuggeri-arbete försedda Altartaflan föreställes Christi korsfästelse med inskrift: "Si Guds Lam, som borttager werldenes synder." Och på Predikstolen läses: "Salige äro de, som höra Guds ord och gömma det;" der föreställas wi-

*) I monumenta Scanens. P. 1., p. 45 härleder Lagerbring detta ortnamn från det i Nordiska Mythologien kända ordet Dualin. Se Hall. H. och B. 1 del., sid. 507.

**) Richardsson säger härom, att Munkstilen wore alldeles oläslig (1752), men att man deraf kan sluta att Jungfru Maria och Laurentius här nämndes. Det med fornlemningar högst sällsynta fall synes derföre 65 år sednare hafwa inträffat, att inskriften nu warit något mindre swårläst. Richardsson anför äfwen den förmodan, att Munkarne sökt inbilla folket, att Klockan wore skänkt af Jungfru Maria, och att Kyrkan fått namn efter S:t Laurentius.

***) På den mindre Klockan står: Att Gudstjenst hållas må, och folk sin Gud åkalla, Att sammanropa hjelp, När eld will öfwerfalla, Att boda att en själ, Från jorden tags till Gud, att lik i jorden gömms, Förkunnas med mitt ljud.

†) Denna sjö saknar utlopp, och har det icke obetydliga djupet af 24 famnar.

dare de 4 Evangelisterne. Hela Kyrkan målades ånyo 1823. I tornet hänga 2:ne Klockor *).

Kyrkan äger hemmanen N:o 1 Gällarp ¼ mantal, N:o 5 Ragnarp ¼ och dessutom en qwarnström wid Attarp, hwaraf tillsammantaget Kyrkan årligen för närwarande har 1 Lispund 12 märker smör och 1 R:dr 16 ß. B:co.

Nösslinge **) Kyrka, belägen så nära stranden af Nätsjön, att wattnet går ända upp till Kyrkogårdsmuren, är 29 alnar lång och 9 alnar bred, har warit helgad åt S:t Olof, är sista gången ombygd af träd 1688. På Altartaflan föreställes den korsfästade Försonaren med underskrift: "Så älskade Gud werlden m. m." Kyrkan äger 2:ne catholska fornlemningar, nemligen en Mariäbild, som med barnet i famnen står wid dörren i wapenhuset, och en liten ringklocka, som hänger wid altaret; med henne har under catholska tiden tecken gifwits till Sacramentets upphöjelse. Uti den på Kyrkogården stående klockstapel hänger en Klocka ***). Kyrkan har en äng i stora Kjörshult, en i Skallefall, en i Nösslinge, en qwarnström wid Molnarp, en äng i Barnakulla.

Stamnared Kyrka, af sten, har ett wid Kyrkan förenadt torn, och en längd af 24 alnar samt bredd af 14. Structuren synes wittna om en betydlig ålder. Både Altartafla och Predikstol äro arbetade i äldre stil, och deras mörka utseende styrker gissningen om en högre ålder. På Altartaflan föreställes Frälsaren i sin marterskrud med underskrift: "Jesu Christi Guds sons blod renar oss af alla wåra synder." Årtalet 1683 tillkännagifwer endast året för hennes sista renovation. I tornet är endast en Klocka †). Kyrkan äger hemmanen N:o 6 Hakjerr ⅔, N:o 1 Kusagärde ½, hwilka årligen betala 6 Lisp. smör.

Kyrkan är alldeles ombyggd af sten år 1835.

Barn-

*) På den större läses: Ära ware Gud i höjden, frid på jorden, menniskorna en god wilje. Min wän! enär du hör mitt ljud Lyft då ditt hjerta upp till Gud Och tänk wid hwarje klockslag På döden, domen och din sista dag. P. Holmertz, Pastor.

På den andra: Till Herrans helga gård, Mitt ljud dig menska kallar, War öm om själens wård, Tänk tiden snart borthallar. För Herrskapet Ahlströmers gåfwa 50 R:dr och Socknens frivilliga sammanskott gjuten 1778.

**) I monumenta Scanensia P. 1, p. 45 härleder Lagerbring socknens namn från Odins 79:de namn Njoter.

***) Med inskrift: Commerce-Rådet Sebastian Tham, Mig andra gången hulpit fram, För Herrans folk att ljuda wäl. Pastore Loci Jäno Videl.

Når du hör mig ringa, klämta,
Med din andakt icke skämta,
Bed och lofwa Herran Gud,
När du höra får mitt ljud.

Gjutnings-året 1728.

†) Har följande inskrift: Att dyrka Herran Gud, Skall denna klockas ljud Det folk först sammankalla, Som allmän Gudstjenst hålla Sist ljuder hennes ton, När hon tillkännagifwer Att själen kallad blifwer, Upp till Guds Nådethron. Gjuten 1787.

Barnunderwisningen här i Pastoratet gifwes uti ambulatoriske Skolor; och de husarme försörjas genom så kalladt gående på Socknen, hwarjemte de utur fattigcaßorne understödjas med penningar till nödige kläder.

Pastorer hafwa warit:

Herr **Magnus** war Pastor emellan 1560 och 1570, dog 1603.

Herr **Jöran** blef Pastor 1604, dog 1613. Deß son,

Herr **Tufwe Jöranßon** war wid sin fars död Comminister, blef Pastor 1614 och dog 1617.

Lars Ribe, ifrån Jutland; tiden för hans tillträde är okänd, men efter honom finnes en egenhändig anteckning med årtalet 1627. Han tog till medhjelpare sin hälfbroder

Sören Bramming, bodde på Skällinge Stomgård och afled ganska gammal 1658 *).

Sören Bramming, företrädarens son, blef Pastor 1658, dog 1672.

Lars Mobeckius, ifrån Westergöthland, war den sistnämndes måg och eftertrådare, afled gammal 1696. Han kallade med Församlingens bifall sin eftertrådare

Nils Asp, ifrån Tölö, hwilken tillträdde Pastoratet 1693 och lät s. å. flytta Prestegården ifrån wästra Kyrkogårdsmuren till deß nu warande läge, anlägga trädgården, och återtog de ägor, som Klockaren tagit ifrån Prestegården, han dog den 4 Aug. 1710.

Jöns Widelius, kallade sig äfwen Janus Widel, se Contracts-Prostarne i Warbergs Prosteri.

Peter Holmertz, född 1705, Prest 1740. Gjorde flere resor till Ostindien på Skeppen Stockholm och Götheborg. Blef Regements-Prest wid Götheborgs Garnizon 1746, Pastor 1751, Prost 1758, opponerade wid Prestmötet 1757, död 1767.

Georg Gyllich, född i Laholm 1722, war i 20 år Rector derstädes, Pastor 1769. Gift med Ingeborg Petronella Corall, hade han med henne 21 barn, död 1778.

S 2 Chri-

*) I Kammar-Archivets handlingar finnes han nämnd 1651 såsom Herr Lars i Hwalinge.

Christian Wilhelm Rodhe, se Contracts-Prostarne i Warbergs Contract.

Doct. Caspar Johnßon, född i Rößlinge Socken den 24 Julii 1769. Fadren Hemmansbrukare. Student i Lund 1793, Philosophiæ Candidat 1795, Prest s. å., Magister i Lund 1796, Collega wid Warbergs Skola 1799, Stads-Comminister i Warberg 1803. Efter att föreslagen till Hwalinge Pastorat, wid walet hafwa fått nästan enhällig kallelse, af Kongl. Maj:t utnämnd till Pastor 1812, tillträdde han 1813, Prost 1819, Theol. Doctor 1830, vice Contracts-Prost under Riksdagen 1823. Gift med J. M. Berglund, Rådmansdotter ifrån Warberg, äger med henne 5 barn; den äldsta sonen Josua Philol. Candidat.

Comministrar hafwa warit *):

Tufwe Jörensen, som war först Comminister här i Pastoratet, och sedan efter Fadrens död en kort tid Pastor.

Sören Bramming war en längre tid Comminister och sedan Pastor härstädes.

Lars Mobeckius, som efter 12 års Comministerstjenst åfwen erhöll Pastoratet.

Herr Pehr, som wid Sacellaniet dog i en hög ålder.

Christen Warlund fick transport härifrån till Kalfs Sacellani.

Bengt Berner blef efter 6 års tjenstgöring Comminister i Sätilla. När Pastoratet några år saknat ordinarie Comminister, blef på församlingens kallelse

Daniel Asp, prestwigd d. 21 Apr. 1707 och afled den 20 Maji 1753 på Kyrkowägen emellan Hwalinge och Stamnared, i Ödgards hage, sedan han i Stamnared hållit Gudstjenst.

Nils Widelius, född i Skåne den 4 April 1709, prestwigd 1735 till Adjunct i Såfwe, Comminister i Hwalinge 1753, död 1781.

Carl Gustaf Meuller, se Morup.

Bengt Johan Jensén, född i Götheborg den 8 December 1762, Ordinerad 1786, Ostindisk Skeppspredikant 1787, Comminister i Hwalinge 1808, död 1817. G. m. C. Meuller, sin företrädares dotter.

Carl

*) Comministri härstädes erhöllo först 1723 Boställett Olofstorp Nils Jönsgård.

Carl Otto Torell, född i Thorestorp 1775. Fadren Pastor derstädes. Student i Lund 1796, Prest 1800, Comminister här 1818.

Warbergs Pastorat;

Regalt, tillhör 1:sta Classen och består af Warbergs Stadsförsamling, hwars folknumer år 1534 personer. Lindbergs Socken, of. h. $72\frac{1}{4}$, förm. $56\frac{2}{2}\frac{3}{4}$ mantal, folkm. 1648. Torpa, of. h. $21\frac{1}{12}$, förm. $16\frac{1}{5}$ mantal, folkm. 444.

Uti Konung Christian IV:s instruction för Mogens Gyllenstjerna d. 5 Maji 1615 bestämmas Lindberg och Torpa till annexer åt Warbergs Kyrka.

Warbergs *) Kyrka, 64 alnar lång och 26 alnar bred, blef med sitt stentorn uppbygd på 1770:talet **), och kan således icke i anseende till någon högre ålders beräkning göra anspråk på en särskilt uppmärksamhet. Men hon förenar med ett wårdadt byggningssätt egenskaperne att wara ljus och prydlig.

På Predikstolen, förfärdigad 1816, föreställes utom annat bildthuggeri-arbete åfwen lagens taflor. Altartaflan, åfwen gjord 1816, föreställer ett crucifix, på hwars twärträd törnekronan hänger. Altaret är öfwertäckt med ett rödt sammetstäcke, hwarpå gifwaren låtit brodera sitt namn och wapen jemte årtalet 1701. Twenne på Altaret stående massiva malmljusstakar äga denna inskrift: A:o 1578 heet Hans Kampen van Hildenshem dusse twe Luchter tho Warborch in de Kerchen in de Ehr Gades geven ***).

På ömse sidor om choret hänga 2:ne taflor, föreställande den ena Christi swepning, och den andra hans uppståndelse. På norra wäggen en tafla, föreställande den korsfästade Försonaren, och midt emot på södra wäggen en tafla, som föreställer Christi flykt till Egypten, målad af Rector Scholæ J. Grimberg.

S 3 Ett

*) I anseende till Stadens namn, torde det förblifwa owisst, huruwida det bör härledas antingen ifrån 2:ne i Stadens granskap belägna berg, Wårdberg kallade, eller ifrån slottet, som, uppbygdt på ett berg, ägt bestämmelsen att wara (werì) den kringliggande nejden. Det ena af förenämnde Wårdberg ligger i söder från staden wid Ranelid, och det andra i norr i Lindbergs socken. Uppå begge hafwa under krigstider så kallade wårdkasar eller wårdeldar warit underhållne. Flere berg utmed Hallands sjökust, hwilka ägt lika bestämmelse, heta Warberg, och ibland dem kunna anmärkas bergen stora och lilla Warberg, belägne wid stranden i Eftra Socken.

**) Den förra Kyrkan uppbrann wid den eldswåda, som inträffade d. 18 Maji 1767. Structuren af denna Kyrka omtalas i Hall. H. och B. 1 del., sid. 434. Dessutom bör anmärkas, att Warberg, innan det uppbygdes på sitt nu warande ställe, haft flere bolställen, såsom wid Gamla Köpstad, wid Gamleby, wid Nyby, och på Platserne, och att man ännu på desse ställen upptäcker mer och mindre märkbara ruiner efter fordna Kyrkor. Se Hallands H. och B. 1 del., sid. 410 följ.

***) D. ä. A:o 1578 har Hans Kampen från Hildesheim gifwit desse twå ljusstakar åt Warberg till Kyrkan, till Guds ära.

Ett 18:stämmigt Orgelwerk fins i Kyrkan. Der hänga ock 3:ne ljuskronor. Den nedersta och minsta, utan inskrift, skall wara gifwen af en Tönnes. Den medlersta och wackraste har denna inskrift: "A:o 1697 är denne Crono förärat till Warbiergs Kyrkas prydnad af Hans Weinberg." Den främsta och största har till omskrift: "A:o 1635 d. 10 Oct. hafwer Görgen Jacobßon denne Crone till Warbiergs Kirche förärit." Dopfunten gammal, prydd med bildthuggeri-arbete, har omskriften: "Låter barnen komma till mig m. m. Marc. 10." På Dopfatet af koppar, utan inskrift, föreställes i bottnen med drifwet arbete en figur, hwars öfra del wisar en krönt menniska, och den nedra delen skapnaden af en fisk med kluf-wen stjert, hwilken i krökning går upp emot begge sidorna och fattar uti chimerens händer. På en broderad röd sammetsmeßhake stå twenne wapen och namn Anders Bing till Smißtorp *) och Fru Anna Pedersdotter.

Kyrkans silfwer, wägande tillsamman 462½ lod, består af följande piecer: en winkanna, en kyrkokalk med omskrift: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi, miserere nobis, en paten, en oblatask med tillhörande sked, en socknebudskalk med paten, 2:ne ljusstakar med ljussax och foderal af silfwer **). Förenämnde socknebuds-kalk, såsom antiqvitet betraktad, förtjenar sin särskilda uppmärksamhet. Den är förgyld, äger ett litet crucifix på foten, och omkring fotens rundel denna legend: Ff. Christiernus Laurentii (gdz) scriba in antvortscov me fecit fieri pro usu Capellæ divi Joannis Baptistæ perpetuo in Nyburg 152.. den sista zifran är utnött ***). Uti tornet hänga 2:ne Klockor †).

Uti åtskilliga af de grafwar, som finnas i Kyrkan, hwila utom det aflidna Pre-

*) Lärer 1575 warit Slottsherre på Warbergs Slott.

**) Ljussaren med foderal, skänkt till Kyrkan af Pastorerne N. Bagge i Fagered och N. Hammarberg i Solberga. Inscriptionerne på det mesta af detta Kyrkosilfwer berätta i mer eller mindre mißlyckade rim silfrets omarbetning, hwilken blifwit werkställd under den förtjenta och driftiga Prosten Dahlbergs tid åren 1725 och 26.

***) Det i denna inscription först förekommande ordet, ehuru otydligt, synes wara felix faustum. Hwad abbreviationen gdz widkommer, så synes troligt att det betyder gratia Dei Zebaoth. Nyburg eller som det nu kallas Nyeborg, är en Stad på Fyen, och Antvortscov war fordom ett Kloster, tillhörigt Johanniter-orden, men är nu en Herregård på Seland. Stället nämnes af Meßenius i Scondia Illust. T. IX, p. 18 och hos Hwitfeldt p. 1304. Detta Klosters Priorer uppräknas af Hwitfeldt p. 902, 1009, 1081, 1087.

†) Af hwilka den större har följande inscription: A:o MDCCLXXII mens. Dec. Rege Gustavo III. Præt. Ol. W. Nackrey Episc. Er. Lamberg Præp. et Past. Anund Hammar. Cons. J. H. Sethelio Oec. P. E. Tinckel. Templi Insp. O. Liedberg C. M. Rosenström, Magno Igni liquefacta, Deo reparata Benigno. Samlas när du hör mitt ljud Till din herde som dig föder, Lär i trene lyda Gud, Lär att älska dina bröder. Omnis lingua Deum canat unum Tuque refusum Æs urbis resona Numen et Orbis idem Carmina fudit Joh. Rosén Th. Doct. et Lect. Fusa in Winbergia. Soli Deo gloria in excelsis.

På den mindre Klockan läses följande:

O! menska låt ej Klockans ljud
Få stanna fruktlöst wid ditt öra,
Men äfwen hjertat kraftigt röra
Till wördsam hugkomst af din Gud.

Presterskapet, Magistratspersoner och Kyrkoföreståndare, åfwen andre, som på utmärkt sätt wårdat sig om Kyrkan. Ibland deße må nämnas: Inspector Weinberg, Guldsmed Wallman, Skepparen Tönnes, m. fl. På södra sidogången är Wågmästaren Paul Brunii graf; likasom twenne grafwar, hwaruti hwila Rådmännen Weßman och Witthoff. På norra sidogången, näst Predikstolen, är Ehrenpolska familjens graf, hwarest hwila Kammarherren A. Ehrenpol † 1764 och hans husfru U. Ruthensköld † 1784. På Kyrkogården äro flere med uthuggna grafstenar försedda grafwar, såsom efter Handlanden Berglund † 1783, efter Öfwerste Lieutenantskan Mannerskantz, född Schele † 1788, efter Jacob Telning † 1768, efter Elisabeth Telning † 1769, efter Nicolaus Ram och deß hustru Sigrid Ram, efter Susanna Ram † 1768, efter Stads-Comministern Elias Akerman † 1792, efter Otto Georg Gullbranßon † 1813.

Warbergs Kyrka har tid efter annan erhållit donationer af följande: Major L. von Dunt och hans broder G. von Dunt donerade på 1600:talet 250 daler. Ermegård, Göran Hanßons Enka, testamenterade 115 daler eller hwad som öfwerblef deß till Scholan testamenterade egendom. Klockaren Thore Jacobßon testamenterade all sin qwarlåtenskap, 55 daler. Öfwerste Örnefelt gaf 1677 100 daler kopparmynt. H. Ström och C. Habicht gåfwo 1702 30 daler till en silfwer-oblatask. J. Wollrath gaf samma år till södra wapenhuset 20 daler. General-Adjutanten Friherre C. G. Faltzburg 1750, 800 daler. Handlanden A. Liedberg 1757 40 daler. Handlanden Glave i Rostock en fordran hos Skepparen Norling här i Staden, 42 R:dr Dansk C:t. Borgmästaren Sethelius 1777 166 R:dr 32 ß. spec. Enkefru Rådmanskan Brunius, född Bernßon, till hjelp wid Kyrkans målning 1813, 750 R:dr R:g:s.

Kyrkorådet utgöres af stadens Pastor och Borgmästare, af 2:ne Magistratspersoner och 2:ne borgare.

Pastorer eller Sogne-Prester under Danska tiden hafwa warit:

Herr Hans, som deltog i Superintendents-walet i Lund 1578. Troligt synes, att han warit Sockne-Prest i Staden, åfwen då den låg wid Nyby *). Se widare Contracts-Prostarne i Warbergs Contract.

Görgen Jacobsön, war Sogne-Prest uti Warberg på Platserne **), nämnes 1624 och underskref Hospitalsräkningarne ännu 1630.

Mester

*) Sogne-Prest-eden war denna tid följande: Jeg N. N. udwald Sogne-Prest till denna Kirche N. N. losuer, att jeg will wäre flitig udi mitt embede, der mig befallis, saa länge som jeg blifwer derwid. Dersom jeg anten uforseendis eller aff menniskling skröblighed noget forsommer, daa forlaade mig det Gud ved sin son wor Herre Jesum Christum, men heremod will jeg aff ret foract intit göra, saa sandelig hjelp mig Gud mett sitt helliga Evangelio. Kirche Ordinantz Ottensee 1539 blad XLIV.

**) Deße namn har afseende på benämningen af de särskilta bolstäder, som Warberg tid efter annan haft.

Mester Niels Ägesön war åfwen Sockne-Prest i Warberg på Platserne; omtalas 1631. Han testamenterade 50 daler till Stadens Skola. Lemnade Pastoratet 1642, lefde sedan som enskild man i Christianshavn på Amager, och skref derifrån 1646 till Warbergs Magistrat med begäran, att den wille bewaka ett hans dotter tillfallet arf i Warberg, emedan han sjelf wore hindrad att resa till det förestående arfskiftet.

Hans Hjorth, född i Ausås i Skåne, der fadren war Pastor. Han blef 1642 Pastor i Warberg, erhöll 1653 transport till Halmstad. Se widare Contracts-Prostarne i Halmstads Contract.

Pastorer i Warberg, sedan Halland kom under Swerige, hafwa warit:

Laurentius Joh. Brunnius, som blef Pastor 1653 *). Uti detta årets räkenskaper upptages: Till Prosten Nils Anders Lund i Winberg udlagt for hans bekostning og reigser, naar Sogne-Presten Herr Lauridz Hanßön blef kaldet og indsatt 15 daler. Afträdde Pastoratet 1688, se widare Contracts-Prostarne i Warbergs Contract.

Roserus von Achern, war Pastor 1689, afled 1695. War gift med företrädarens dotter.

Laurentius Dahlberg, blef Pastor i Warberg 1696, afled 1726, se Contracts-Prostarne i detta Prosteri.

Eberhard Dahlberg, den förres son och efterträdare, föddes 1691, prestwigdes 1718, blef Pastor här 1726, Loc. Prost 1727, predikade wid 1737 års Prestmöte, förlorade all sin egendom i wådeld på Lindberg, afled 1751. War gift med A. C. Lunnæa.

Anund Hammar, född i Warberg 1708 af Borgareföräldrar, blef Collega wid Warbergs Skola 1730, tillika Hospitals Predikant 1735, Stads-Comminister i Götheborg 1736, Pastor i Warberg 1752, Prost s. å. Underskref Halländska Presterskapets förening om deras Enkors underhåll 1756, war v. Präses wid Prestmötet 1760. Hans tryckta arbeten äro: Lutheri lära om Jesu dyra försoningswerk, öfwers., Götheborg 1748. Lutheri predikan om Jesu lidande, Götheborg 1748. Afled i Warberg 1779, är begrafwen i Winberg, war gift med M. Agrell, Pastorsdotter från Hunestad. Prosten Hammars minne återkallas ännu med rörelse af de äldre i hans fordna församlingar. Han war en kunnig och nitisk

*) Uti Linköpings Gymnasii-Bibliothek finnes en ansökning till Riks-Canzleren Axel Oxenstierna, dat. Götheborg d. 18 Febr. 1654, af en Petrus Sylvester Phrygius att bli Pastor i Warberg.

nitisk man. Under sina senare lefnadsår war han blind. Men den blinde lärarens älskade röst och hans intagande föreställningssätt hördes ännu ganska ofta i templet.

Martin E. Strantze, född i Laholm 1747. Fadren Rådman. Student i Lund 1767, ordinerad 1769 till E. O. Bat. Predikant wid Heßensteinska Regementet, war Consistorii v. Amanuens, blef 1776 Hofpredikant hos Enke-Drottningen, Pastor i Warberg 1781, Prost s. å., afled i Stockholm 1782.

Eric Bergsten, född i Nerike af Bondföräldrar, student i Upsala 1768, Magister 1773, präsiderade 1775, prestwigd s. å., E. O. Bat. Predikant wid Lif-Regementet s. å., Hofpredikant hos Hans K. Höghet Hertigen af Södermanland 1778, Kongl. Hofpredikant 1782, Pastor i Warberg 1783, Ledamot och Secreterare i Samfundet pro fide et Christianismo 1780, Ledamot af Patriotiska Sällskapet 1783, Prost 1784, v. Präses wid Prestmötet 1795, Kyrkoherde wid Catharinä Församling i Stockholm 1794, Theol. Doctor 1800, Seraphimer-Ordens Capellan 1802, innehade 1803 tredje rummet på Biskops-förslaget i Strengnäs, Kongl. Öfwer-Hofpredikant 1807, afled i Stockholm 1809. War gift med L. M. Nortun. Hans tryckta arbeten äro: Utkast till predikningar öfwer 3:dje Bönedagens texter. Stockh. 1776; Menedares brott och straff, predikan på 23 Sönd. efter Trin. Stockh. 1781, denna skrift är tryckt på Finska i Åbo s. å.; trenne tal wid begrafningar och ett wid guldbröllop.

Jonas Wahlgren, född i Wermland 1755, student i Lund 1777, prestwigd 1783, Esqv. Predikant wid Lif-Regementet s. å., bewistade Finska kriget och blef Hofpredikant 1790, Pastor i Warberg 1795, Prost 1800, afled 1811. Gift med Elsa Varenius.

Jonas Nordwall, född i Öfwercalix af Norrbottens Län 1748. Fadren Pastor i Öfwercalix. Student i Upsala 1759, Magister 1773, ordinerad 1777 till Esqv. Predikant wid Adelsfanan, 1788 Pastor i Riseberga af Lunds Stift, till hwilket Pastorat K. Gustaf III då förklarade sig såsom Patronus. Hade nåden att under Konungens oftare wistande på Herrewads Klosters Kongsgård predika för Konungen, samt utnämndes 1805 till deß Ord. Hofpredikant, blef Theol. Doctor 1809, Pastor i Warberg 1812, war 1810 förordnad att biträda Erke-Biskopen m. m. Doctor Lindblom wid den religieusa ceremoni, då Hans K. H. Kronprinsen Carl Johan antog wår Evangelisk-Lutherska trosbekännelse i Helsingör, och att ex officio underskrifwa den riksact, som deröfwer författades. Död såsom Stiftets Senior 1834. Gift med T. M. Hegardt.

Stads-Comministrar hafwa warit:

Pehr Frisk, till 1708, sedan Pastor i Morup.

Zerlac Dahlberg, till 1714, sedan Pastor i Haßlöf.

Esbernus Zörling, Collega till 1714, Comminister 1715, död 1718. Gift med Chr. Liedberg.

Peter Nering, Comminister 1718, Catecheta i Götheborg 1728, Pastor i Myckleby 1733, död 1776. Gift med C. Liedberg.

Bened. Schuberg, Collega till 1728, då han blef Comminister, Pastor i Eldsberg 1731, död 1741. G. m. Metta Liedberg.

Johan Söderlind, född i Mark 1690. Fadren Soldat. Prest och Adjunct i Grimethon 1728, Comminister 1730, död 1742. Gift med B. C. Wärling, Pastorsdotter från Getinge.

Johan Nordtman war Comminister från 1742 till 1743.

Johan Otto Fries, Comminister 1744, war äfwen Hospitals-Predikant, blef 1758 Pastor i Gällared. G. m. B. E. Hardtsten.

Johan Georg Grimbeck, född 1719, Magister i Lund 1754, Comminister 1759, † 1768. G. m. E. C. Backs. Han utgaf 1751, under Canzli-Rådet Lagerbrings inseende, Dissertatio Historica de Hallandia in genere.

Elias Åkerman, född i Götheborg 1734, Prest 1758, Comminister 1770, † 1792. G. m. H. M. Roselius, Pastorsdotter från Hunestad. Omtalas såsom en lärd man och deßutom såsom en skicklig Pharmaceut, länge ryktbar i orten för en af honom uppfunnen blandning af salwa, som ännu bär hans namn, och efterfrågas under namn af Åkermans salwa.

Johan Rosengren, född i Örgryte 1763, student i Lund 1785, Prest 1788, Comminister här 1793 och i Thorsby 1801, v. Pastor 1802, Pastor i Thorslanda 1811. G. m. G. E. Gillberg, sedan med C. Cöhler.

Doct. Caspar Johnson, se Pastorerne i Hwalinge.

Carl Lorentz Dragstedt, se Pastorerne i Falkenberg.

Olof Wennberg, född i Örgryte 1780. Fadren Skeppstimmerman. Stud. i Lund 1812, Prest 1814, Brunns-Predikant i Warberg 1827, E. O. Batail-

lons

lons Predikant wid Hallands Infanteri-Bataillon 1825, Comminister här 1829. G. m. Sophie Holm *).

Stadens Lägre Lärdomsskola har sin Local uti Skolhuset, ett twåwånings-hus af träd, innehåller i öfra wåningen boningsrum för Lärarne och i nedra wåningen till höger boningsrum för Stads-Comministern, och till wenster Skolans underwisningsrum, är på 1770:talet af borgerskapet uppbygdt på gamla, tillförene inköpta, tomten **). Lärarne äro 2:ne, nämligen 1 Rector och 1 Collega. Skolan äger ett Bibliothek af 158 band, skänkt af Rector Joh. Grimberg genom Testamente d. 2 Maji 1744. Skolungdomen, hwars antal år 1831 war 24, har till stipendier och understöd 36 tunnor Korn och 4 tunnor Hafre. Denna skola har ifrån äldre tider ägt stora och många donationer, af hwilka några äro förwandlade, andre åter gått alldeles förlorade.

Rectorer hafwa warit:

Gunder Madzon 1649.

Johan Jöranßon 1667.

Anders Austrelius 1671.

Nils Agrelius 1677, blef Pastor i Thorup.

Laurentius Törningh 1679, Eloqu. Lector i Götheborg 1680, † 1685.

Swen Erynander 1680, blef 1684 Pastor i Gällared.

Dietericus Winberg war Consistorii-Notarie i Götheborg, blef Rect. 1688.

Joh. N. Ramzius 1692.

Joh. Fries 1693.

Joh. Geo. Gunzovius 1696, war tillika Hospitals-Predikant.

Bened. Falkenholm 1699, blef Pastor i Örby.

Nic. Lindberg 1709, blef Pastor i Seglora 1720.

*) På en tafla i Lindbergs Kyrka läses: Comministri Warbergenses: D:nus Laurentius Olai Warberg, Comminister 1643, Benedictus Jani 1645, Simon Johann. Faurelius 1658, Christianus Nicolai 1665, Johannes P. Lachonius 1675, Petrus Triscius 1704.

**) Biskopen Doct. E. Lamberg skänkte till byggnaden 10 tolfter timmer.

Joh. Grimberg, född i Warberg 1699, war Rector från 1721 till sin död 1742. War gift med A. C. Strömner, hwilken lät skriftligen författa ett af Rectorn mundtligen gjordt testamente till Skolan på alla hans böcker och 40 Riksdalers capital.

Mag. Pet. Stockman 1743—1786, under hans tjenstetid vicarierade A. S. Bonander 1771—1774, och

B. Kallerin 1775—1785, hwilken sistnämnde blef ordinarius 1786, Pastor i Harplinge 1797, † 1801.

Pehr Mjöberg 1790—1809, Pastor i Laholm, se Laholm.

Carl G. Wedberg, född i Götheborg 1782. Fadren Handlande. Student i Lund 1800, Magister derstädes 1805, präsiderade 1806, Rector i Kongelf s. å. och i Warberg 1810, död 1835 *).

Colleger hafwa warit:

Berndt Hagensen 1637, † 1638.

Jesper Söfrenson 1639—1642.

Claus Sifwertsen 1643—1649.

Claus Bruhn 1654.

Casten Lang 1671—1676.

Olaus Jani Varelius 1677—79, Pastor på Styrsö 1687.

Birgerus Dragman 1680—1708.

Esbernus Hörling 1709—1714, se Comministrarne.

Nicolaus Hammarberg 1715—1719, Regements-Pastor 1720, se Pastorerne i Solberga.

Bened. Schuberg 1720—1726, se Comministrarne.

Hans Georg Olin 1727—1729, se Pastorerne i Ölmewalla.

Anund Hammar, se Pastorerne.

Carl Homan 1736—1753, war tillika Hospitals-Predikant, se Pastorerne i Träslöf.

Peter

*) För den ibland Lexicographer uti Erke-Biskopen J. Lindbloms Lexicon nämnde Matthias Werner, hwilken i Köpenhamn 1766 utgifwit ett Latinskt Lexicon, och hwilken då warit Rector Scholæ i Warberg, finnes icke något rum ibland Scholans ordinarie Rectorer. Werner har likwäl warit född i Warberg, gått i dess skola och må hända någon tid förestått Rectors-sysslan.

Peter Liedberg 1754—1770, se Pastorerne i Surteby.

Lars Roselius 1771—1789, se Pastorerne i Slöinge.

Pehr Mjöberg, se Rectorerne.

Bengt Mjöberg 1790—1798, se Pastorerne i Ölmewalla.

Caspar Johnson, se Pastorerne i Hwalinge.

Gustaf Rabe, se Pastorerne i Renneslöf.

Jacob Christian Billingdahl, se Pastorerne i Okome.

Lars Gullbranßon, född 1798, utnämnd Collega 1826.

Stadens fattigwård har för några år sedan wid östra Wallgatan låtit uppbygga ett fattighus, bestående af 2:ne rum och kök. Framl. Commendanten Major C. P. Montell har till inrättningen donerat 200 R:dr, hwaraf för årliga räntan bränsle inköpes till fattighuset. Den af stadens fattigwård förtjente Rådmannen M. Brunius gjorde wid sin död all sin ägande stadsjord, 60 tunneland, för ewerldeliga tider skattskyldig till denna barmhertighets-stiftelse, och förordnade, att en R:dr B:co skulle årligen betalas för hwarje tunneland. För öfrigt äro stadens gamla fattigförsörjnings-grunder ännu bibehållne, ehuru med mindre tillgångar. Staden försörjer således särskilt sina husarme och sina fattiga, och äger för dem begge särskilta caßor, nemligen en äldre, förwaltad af Kyrkorådet och bestående af åtskillige obetydligare testamenten, burskaps-afgift, friwilliga gåfwor m. m., och den senare, förwaltad af en comité och grundlagd 1808, bestående af årliga subscriptions-medel. Af denna caßa, som årligen uppgår till omkring 500 R:dr R:g:s, utdelas hwarje Lördag från 8 till 24 ß. R:g:s till hwarje person. De aflidne fattiges qwarlåtenskap tillfaller caßan. Genom tiggeri i staden eller på landet förloras delaktighet i försörjningen. Stads-Comministern förrättar utdelningen.

Stadens fordna barmhertighets-stiftelse, Hospitalet, är till fundationsåret okänd, men omtalas redan i aflägsnare tider. Det war beläget på andra sidan om wallgårdesgården, midt för öppningen af norra gatan. Efter omskiftande och till en del okända öden, uppbyggdes det sista gången på 1720:talet. Stiftelsens fond synes icke hafwa warit obetydlig. Deß årliga inkomster woro 26 tunnor Korn från Wiske Härad och Socknarne Wärö, Stråwalla, Weddige, Åhs och Sällstorp, åtskillige ordinaira och extra-ordinaira så kallade intrader och deribland inkomsten af 30 stycken, till namn, läge och widd, för närwarande okände åkrar och ängar, och

 uti

uti penninge-capital 2,970 daler silfwermynt. Presten, som i Hospitalet gjorde bön och gudstjenst, hade årligen 10 daler. Och då understundom något af skolbarnen, såsom anagnost föreläste bibeln, erhöll det 2 à 3 daler. Den nitiske Prosten Hammar hade uti Hospitalet inrättat en fattigskola, utan att stiftelsens tillgångar dermed betungades. Genom Kongl. resolutionen d. 13 Oct. 1756 erhöll Borgerskapet rättighet att återköpa den af borgarne fordom till skolan och Hospitalet pantsatte jord, hwilket tillstånd, hwad Hospitalsjorden widkommer, icke länge sedan lärer wara begagnadt. Sedan Hospitalshuset år 1767 genom wådeld afbrunnit, uppbyggdes det ej mera, utan stiftelsen flyttades till Halmstad *).

Lindbergs Kyrka, en half mil ifrån Warberg, belägen wid en sluttning ner emot sidden, uppbygdes 1803. Hon är af sten, har stentorn och tegeltak, deß längd, tornet inberäknadt, är 60 alnar och bredden 20. Altartafla och Predikstol äro de samme, som woro i gamla Kyrkan; de bestå af gammalt bildthuggeri-arbete, och på Altartaflan föreställes öfwerst Christi korsfästelse, med Dansk underskrift: "Sa älskte Gud werlden m. m." Härunder föreställes Nattwardens instiftelse med underskrift: "Fader jeg will, att de som du hafwer gifwit mig, skole m. m. Joh. 17." På ömse sidor om denna inskrift stå Mogens Gyllenstjernas och deß Fru Sara Rantzows sköldemärken jemte årtalet 1624 **). Uti nischer på Predikstolen föreställas de 4 Evangelisterne. Här finnes ett meßings-dopfat, i hwars botten syndafallet föreställes. Den deromkring befintliga gamla munkstil är utsliten. För öfrigt äger Kyrkan inga antiqviteter. På Kyrkans kalk och paten, wägande tillsamman 80 lod, är tecknadt, att de år 1707 äro skänkte af Inspector Westerling. Uti tornet hänga 2:ne Klockor ***).

Lindbergs Kyrka äger N:o 1 Lindberg 1 hemman, N:o 1 Swenstorp 1 samt en mölla wid samma gård, N:o 11 Trönninge ½, ett fiske wid Barnabro, några ängar, en gård i Tosta, en gård Bua i Wärö Socken och Wiske Härad.

Sock-

*) Hospitals-Predikanter hafwa warit: Herr Niels Feddesen 1689, tog afsked för ålderdoms skull och njöt understöd af de husarmes caßa, † 1691. Rector D. Winberg till 1692. Rector Joh. Fries, † 1695. Rector J. G. Güntzow, † 1699. Herr C. Buthelius, † 1705. Herr And. Liedberg 1705. Prosten Laur. Dahlberg. Collega H. G. Olin 1730. Collega Anund Hammar 1735. Collega Carl Homan 1736—1753. Comminister J. D. Fries 1756.

**) Han war Befallningsman på Warbergs Slott och i Warbergs Län.

***) Den större äger utom berättelsen om gjutningsåret, följande inscription;

Min wän, wid denna malmens ljud
Dig fram till helgedomen hasta
Hör rösten af Guds sändebud
För nådastolen dig nedkasta
Att bedja och att prisa Gud.

På den mindre Klockan läses: Denna klocka är af Prosten Lars Dahlberg till Lindbergs Kyrka uppköpt 1703. Statt upp o syndafolk, när ljudet mitt du hörer Och märk, hwad Herrans tolk till sällhet din framförer.

Socknens namnledning från lind och berg är icke sökt, utan äger en ganska ledig tillämpning på stället. Det berg, nära Lindbergs By, hwilket i senare tider tillika med en hel bergssträckning fått dela lika benämning Åsen, har, fordom med lindar öfwerwuxet, kallats Lindberg, och således lemnat anledning både till Socknens och Kyrkans namn. Socknens benämning af lind har redan från äldre tider fått en wiß historisk märkwärdighet. Den här i byn och i Klockaregården födde Lundiske Erke-Biskopen Birgerus Gunnari, hwilken i Dannemarks rikes Råd hade säte närmast Konungen, fick en gång i Rådet bittra förebråelser af Hindrik Krummedige (Riks-Råd och Riddare), för det Erke-Biskopen, liksom Krummedigska familien, förde en lind uti sitt wapen. Efter erhållet tillstånd att afbryta öfwerläggningarne för att beswara beskyllningen, uppstiger Birger, wisar olikheten emellan den Krummedigska linden och hans lind, och på det hwar och en må weta, säger han, hwad denna lind betyder, så är jag född i Norra Halland i en by, som heter Lindberg, hwilket betyder lindens berg. Här war min fader fordom Klockare och en fattig man. För att på en gång erinra mig min fädernebygd, min härkomst och min fader, förer jag denna lind, ej annorlunda än Konung Agathocles, som åt ur lerkäril för att dagligen påminna sig sin fader, som war Krukmakare. Min lind äger deßutom en annan betydelse. Hans tredubbla rot betecknar den heliga trefaldighet, som är wår salighets grundwal. Stammen, som är en, betyder oskiljaktigheten i Gudomswäsendet. De fem grenarne och lika så många rosor äro Försonarens sår. De tio bladen äro de tio budorden. De sju stenar af åtskilliga färger under linden betyda så många dödliga synder, den röda betecknar wrede, den blyfärgade afund m. m. Himlen som synes öfwer min lind, betecknar icke allenast Himble Härad, hwarest min födelsebygd är belägen, utan ock det himmelska fäderneslandet. Då Birger slutade sitt tal, uppmanar han sin motpart att förklara, om hans lind hade en sådan betydelse. Birgers förklaring wann bifall icke allenast af Konungen, utan äfwen af hela Rådet, och efter den dagen skall man icke mer wågat tala förklenligt om Erke-Biskopens lind *).

Torpa Kyrka, 30 alnar lång och 13 bred. Choret en qwadrat, i längd och bredd 8 alnar. En tjock mur skiljer det från Kyrkan. Taket är betäckt med tegel. Altartaflan föreställer Christi korsfästelse och Nattwardens instiftelse. K. Carl XI:s namnchiffer och namnen Rutger von Ascheberg samt Swen Rank utmärka det tidehwarf, då altartaflan blef gjord. På Predikstolen föreställas de 4 Evangelisterne. I tornet hänger en Klocka med inskrift: Verbum domini manet in æternum. Anno 1595. I Kyrkan hänger en tafla med Series Pastorum. En annan, hwarpå tacksamheten åt minnet öfwerlemnat följande äreminne: "Öfwer framlidne General-Adjutanten Wälborne Herr Baron Carl Gustaf von Faltzburg, hwilken

*) Jemför Hallands Hist. 1 del., sid. 490 följ.

hwilken skänkte Torpa 500 och socknens fattige 50 daler s:m:t. Han afled på Kongsladugården Lindhoff d. 20 Oct. och blef begrafwen i Warbergs Kyrka d. 17 Nov. år 1754."

Barnunderwisningen sker dels af föräldrar och anhörige sjelfwe, dels uti ambulatoriske skolor, der skolmästaren flyttar tillika med barnen och underwisningen ifrån det ena stället till det andra. Underwisning lemnas både i skrifning och läsning.

Fattigförsörjningen i Lindberg werkställes dels med årligt spannemåls sammanmanskott af 6 kappar Korn och 1 kappe Råg af hwarje hemman, som wid 1814 års berednings-committé stigit i wärde till 1000 R:dr B:co, med tillökning af 3 kappar Korn och ½ k. Råg för hwarje 1000 R:dr, som ett hemman deröfwer skulle stiga, dels äfwen med gåfwopenningar. Men i Torpa endast med gåfwopenningar.

Comministrar i Lindberg och Torpa hafwa warit:

Skonberg, efter 1720.

Lars Blekman, se Pastorerne i Falkenberg.

Magnus Lönberg, student 1733, prestwigd 1739, Comminister 1740, afled 1755. Sonen Magnus war Theol. Doctor och Prost i Foß.

Jöran Mjöberg tillträdde 1758, Pastor i Morup 1775, se Morup.

Olof Apelberg, född i Warberg 1740, student 1762, prestwigd 1764, v. Pastor 1767, Comminister 1776, afled 1798. War gift med N. Hammar, hwars Far war Pastor i Warberg.

Anund Niclas Apelberg, företrädarens son, tillträdde 1799, se Pastorerne i Århstad.

Joh. Peter Ehn, född i Lindberg 1792. Fadren Klockare. Student i Lund 1816, prestwigd 1819, Pastors Adjunct i Grimethon till 1828, då han blef Comminister härstädes.

Träslöfs Pastorat,

Regalt, tillhör 3:dje Claßen, och består af Träslöfs Socken, of. h. 48¾, förm. 39⅞, folkm. 1502 personer. Warbergs Slottsförsamling 174 pers.

Slottsförsamlingen och Träslöfs Socken, för närwarande förenade, hafwa forbom haft hwar sin egen Pastor. Om tiden för deras förening känner man endast

dast, att Slotts-Pastorn Peder Ebbesön, efter att år 1613 af K. Christian IV hafwa fått sig anslaget hemmanet Balgö i Lindbergs Socken, år 1617 åfwen blef Pastor i Träslöf. Om deße Församlingar sedan till 1693 warit förenade eller åtskilde, känner man ej med full wißhet, men sistnämnde år förklarade K. Carl XI Träslöf för regalt, och med Warbergs Slott förenadt till ett Pastorat.

Träslöfs *) Kyrka, 40 alnar lång, 12 alnar bred, år tegeltäckt; tornet, som år grundmuradt, spåntäckt, och sacristian har blytak. Sedan tiden för denna Kyrkas första uppbyggande, skall hon hwarken blifwit ombygd, utwidgad eller widare förbättrad, än genom sådane reparationer, som tiden gjort oundwikliga. Både deß yttre och inre structur berättigar åskådaren till det omdöme, att hon år en wål underhållen fornlemning. Likwål kunna inga af deß prydnader med henne täfla i ålders beräkning. Altartaflan föreställer öfwerst en uti träd uthuggen bild, som i ena handen håller en orm och i den andra en sköld, och der midtemot en annan bild, hållande i högra handen ett käril, hwarutur han utgjuter något i en kalk, som han håller i den wenstra. Härunder står: "A:o 1641 var erlig og velbyrdig Iffuer Krabbe till Jordberg, Slottz Herre paa Wardbierg, med sin velb. Frue Karren Marsuin" **). Med hänsigt till föreställningen af Jesu lidande läses på Altartaflan: "Han bar vor sygdom oc lade vor pine paa sig. Es. 53." Under föreställningen af Mariä bebådelse läses: Ave Maria Dominus Tecum. Underst på Altartaflan står: "Om denne widne alle Profeterna. Act. 10." På Predikstolen föreställes i bildthuggeri-arbete åtskillige Bibliske historier, och man läser der årtalet 1648. Dopfatet, af meßing, år alldeles lika med det i Warbergs Slottskyrka. I muren wid dopfunten år inmuradt och fästadt ett stycke af en jernkedja, hwars bruk ej år lätt att gißa. På norra Kyrkowäggen hänger ett portrait, i half kroppsstorlek, af Öfwersten och Commendanten Brandholtz, bredewid denna tafla hans adels-diplome med widhängande sigill uti maßiva silfweraskar. På en annan i Kyrkan hängande stor tafla föreställes en familie, bestående af bägge föräldrarne med 2 söner och 3 döttrar, alla klädda i djup sorgedrägt. Inskriften år: "Wi söka Jesum af Nazareth." Enke-Öfwerstinnan Brandholtz, född Baumhauer ifrån Braband, har till Kyrkan skänkt en stor oljefärgsmålning, före-

stål-

*) Socknen har fordom hetat Träslef, och wid frågan om anledningen till detta namn har man följande tradition. En innewånare af detta granskap hade förlorat sina kreatur i skogen. Under det han förlande går och söker dem, trampar han oförmodadt på en träslef. Detta wäcker hans uppmärksamhet, och tillika hans forskningshog att widare undersöka stället. Mannen finner nu en betydlig skatt, återfår de förlorade kreaturen, och ger uttryck åt sin glädje uti löftet att bygga en Kyrka, hwilken med sitt namn Träslef skulle till efterwerlden öfwerföra en tacksam erinran om den lyckliga händelsen. Ehuru litet förtroende Författaren äger till dyrbara jordsynd, så har han likwål ansett traditionen hämta något sken af sannolikhet derigenom, att man ännu utwisar det ställe i Bredemåse, der trädslefwen funnits, och att den der framflytande lilla bäck ännu efter det der gjorda fynd kallas penningebäcken.

**) Bägges wapen stå äfwen på Altartaflan.

ställande forsfästelsen. På ett epitaphium wid Altaret läses: "D:s Petrus Eberius nat. Helsingb. Anno 1581. Arcis Varbergens. hujusq. Loc. Past. 1617. Obiit A:o 1658 Ætat. 77. Cujus Ossa hic quiescunt. Migravit e Solo Triumphat in Polo." Följande anspråkslösa rader på en annan tafla öfwerföra minnet af en krigare ifrån Carl XII:s tidehwarf. "Ryttaren Anders Hak född i Träslöfs by 1687, afled i sitt 80:de års ålder. Han war i krigstjenst till 1744. Bewistade flere fältslag under krigen, och satt nio år uti fångenskap i Siberien." På ett sköldemärke är teknadt: "Artillerie Lieutenanten Anders Gavel född 1636, afsomnad i Halmstad 1693." I tornet hänga 2:ne Klockor *).

Kyrkans silfwer, wägande tillsamman 67¼ lod, är i senare tider omarbetadt, utom foten till kalken, hwilken omför årtalet 1581. Kyrkan äger 3:ne hemman: N:o 11 Claestorp, N:o 4 Träslöf och N:o 10 Träslöf, hwilka tillsamman betala i landtgille 12 pund smör. Kyrkotionden är 3 tunnor 1 kappe Råg och 13 tunnor 10 kappar Blandkorn.

Barnunderwisningen här sker dels uti ambulatoriska Skolor, dels äfwen af en för socknen antagen och der boende Skolmästare. Föräldrar och anhörige lägga sjelfwe mindre hand härwid.

Fattigförsörjningen sker dels genom sammanskott af matwaror och genom penninge-understöd till de mest behöfwande.

Warbergs Slotts-Kyrka är belägen på fästningen. Utwändigt uppförd med ganska tjocka gråstensmurar, är hon inwändigt fodrad med tegelsten. Äger endast en ingång, och den genom wapenhuset; har tre fönster åt borggården och ett ofwantill på wenstra sidan ut åt wallen. Taket, af bjelkar och bräder, hwilar på brädslagna stolpar å ömse sidor af gången. Golfwet af tegelsten. Öfwer Kyrkan äro 3:ne wåningar, hwilka begagnas till spannemåls-magazin. Tornet, af träd, är, på nedra afdelningen, täckt med bräder, och på den öfra ändan till spiran spåntäckt. Uti en i tornet innebygd kammare är ett gammalt tornur, som wisar åt 2:ne sidor. På Kyrkoprydnaderne, lemningar efter Danska tiden, finnas Danska inskrifter, och på Altartafla och Predikstol Danska wapnet. Öfwerst på Altartaflan läses: regna firmat pietas. På högra sidan i en niche står en bild, med öfwerskrift: fortitudo, på wenstra med öfwerskrift: fides, jemte årtalet 1624. På nedra delen af Altartaflan läses fader wår, på Danska. Altartäcket, hwarpå, under en broderad Kongl. Krona, bokstäfwerne F. R. S. och årtalet

*) På stora Klockan läses: Erlig och Wälbordig And. Bing kom det asted att jeg till Treslef Kirche kom. Gud gifwe, att alle for dem jeg ringes Pa domedag Guds börn ma findis. Stöbt y Lybeck 1587. På denna Klocka är gjuten en man med knif i ena handen och en lykta i den andra. På den mindre Klockan: Min wän, wid denna malmens ljud Dig fram till helgedomen hasta, Hör rösten af Guds sändebud För nådastolen dig nedkasta Att bedja och att prisa Gud. Gjuten 1812.

talet 1724 stå, äger märkwärdighet deraf, att det röda sammet, hwaraf det består, är fördt af K. Carl XII från Bender. Uti fästningens Kyrkobok finnes derom följande anteckning: "Friherrinnan Fleetwood förärade 1729 till Slotts-Kyrkan ett mycket dyrbart sammetskläde, som är rödt, och brukas wid Herrans h. Nattwards begående, och samma kostbara kläde har Hans Högtsalig K. Maj:t K. Carl XII låtit bringa med sig från Bender till Swerige, och sedermera Hennes Kongl. Maj:t wår allernådigsta Drottning presenterat. Och har Hennes Kongl. Maj:t åter nämde kläde till Fru Baroneßan och Generalskan M. C. Sparre nådigst donerat." På Predikstolen, närmast Altaret, föreställes Christi uppståndelse, och näst derintill korsfästelsen, och på sista sidan deß kamp i örtagården. Öfwerst läses Ebr. 13: 7. På kronan öfwer Predikstolen läsas följande språk: Ap. G. 18: 19, 20. Ps. 27: 4. Joh. 15: 26. Communionkalken, af silfwer, äger följande föga sammanhängande inskrift: "Anno Domini 1591 lod H. Hans Jensen Provist i Raulunda och Niels Jensen i Broßerup oc Morten Monßon i Syndre Borntorp oc Anders Monson Kirchewäre till Broßerup Kirche." Kyrkan äger en af de i Halland flerstädes befintlige antiqviteter, ett meßings döpfat, uti hwars botten föreställes J. Maria med fotsid släpande klädning, och Öfwer-Engeln Gabriel på knä inför Guds moder. Öfwer-Engeln håller i handen en spira, på hwars spets är ett litet kors; widare föreställas här en blomsterkruka och en flygande dufwa. Uti cirkelrund omkring inre bottnen af dopfatet, finnes inskrift af en slags munkstil, hwilken inscription är fem gånger upprepad *). I tornet finnes endast en Klocka **).

Frågan om anläggningsåret för Fästningskyrkan och de öfrige äldre Fästningsbyggnaderne hänwisar till en ganska aflägsen tid. Man berättar, att Erke-Biskop Eskil ***) här uppfört en länga af en wåning med ganska tjocka murar, uti hwilken warit en stor sal med en stor spis uti, som warit munkestuga, och en kammare, som warit Biskop Eskils studerkammare, när han wistades här å orten. Denna byggnad finnes ännu, och salen har ända till wår tid öfwerfört anläggarens namn uti den ännu bibehållna benämningen af Eskils sal. Ofwanpå byggnaden war ett torn, som intill ögonblicket af sin förstöring kallades Munktornet. Ännu 1759 stod det qwar, och tjenade sjöfarande i Cattegat till rättelse, men war då

 så

*) Herr Profeßor Sjöborg lemnar högst intereßanta upplysningar om detta slags Kyrko-antiqviteter uti Skånes Historia och Beskrifning 3:die delen, sid. 160. Öfwersten och Commendanten Brandholtz skänkte 1738 67 daler s:mt till inköp af ett silfwerdopfat, men troligen hafwa aldrig penningarne efter gifwarens affigt blifwit anwände.

**) Med inskrift: Soli Deo gloria. Till Warbergs slott jag höra må Gud straffe den mig tar derfrå. Då war Axel Falzburg Landshöfding och Carl H. Fleetwood Commendant. Statt upp o! Syndafolk, När du mitt ljud får höra Och märk hwad Herrans tolk För ord till dig har föra. För Swea Kung bed wäl, Han lät omgjuta mig Gud göre honom säll Nu ock ewinnerlig.

***) Han blef Erke-Biskop 1139.

så förfallet, att ingen wågade sig dit upp *). Hwitfeldt, åberopande Saxo, berättar, "att Eskil haft en befästning bygt på det faste land wid Lothre söl, hwilken befästning nogle mene hafwa warit Söborg, andre mener Eskilssöe hos Ulfedsholm, som Ebelholdt stod fordum" **). Män känner med wißhet, att Eskil anlagt Åhs kloster, att detta Kloster med deß underliggande gods warit fordom lagdt under Warbergs Slott, och att Eskil likasom de andre påfwelige Biskoparne innehaft Getterön i Lindbergs och Biskopshagen i Wärö Socknar till betesplatser; det är således af flere skäl troligt, att han ansett grundandet af ett Slott i Warberg för sig nyttigt.

Pastorer i Tråslöfs Pastorat hafwa warit:

Hans Lauridzon Hjorth, se Contr. Prostarne i Halmstads Prosteri.

Johannes Laurentius Ottoniensis, från Odense, år 1581.

Peder Ebbesön war, enligt underrättelserne på hans epitaphium, född i Helsingborg 1581, Slotts-Pastor i Warberg och Kyrkoherde i Tråslöf 1617, död 1658. Såsom Herr Peder nämnes han i Kammar-Archivets handlingar 1651 och 1652.

Petrus Haquini war Pastor 1662. Det är han och hans familie, som i sorgedrägt äro förestållde på den i Kyrkan hängande gamla taflan.

Johannes J. Gothenius, Pastor 1677.

Johannes Gothenius, Pastor 1691.

Olaus Bruhn, installerad 1704 af Biskop Rezelius, erhöll 1715 transport till Åhrstads Pastorat.

Jacob Ekström, född i Götheborg 1671. Fadren Constapel wid Artilleriet. Prestwigdes 1701, Bat. Predikant och Slotts-Prest på Ny Elfsborg s. å., följde Hamiltonska Regementet till Wismar 1709, Catecheta i Götheborg 1711, Pastor i Tråslöf 1715, dog 1716. G. m. Sara Jordan, Bagaredotter från Götheborg, efterlemnade 4 barn, 2 söner och 2 döttrar. Äldst bland dem war sedermera Contracts-Prosten Doctor Ekström i Tanum.

Peter Hanßon Ström; om honom finnes antecknadt, att han förestått Pastoratet i 21 år och 9 månader, att han afled 1740, 57 år gammal. Han war gift

*) Götheborgs Magazin 1759, p. 201.

**) Hwitfeldt Geistl. Chron., p. 55.

gift 1:o med Ingeborg Paulin, 2:o med Cath. Borelius, Pastorsdotter från Istorp. Hans son Samuel war Pastor i Enslöf och Hans Pastor i Ölmewalla.

Johan Cullén, prestwigd till Bat. Predikant wid Hallands Infanteri 1714, Predikant på Elfsborg 1716; då nämnde Regemente upplöstes blef han 1722 nådårs Prest i Istorp, Capellan i Berghem 1723, Regements-Pastor wid Elfsborgs Regemente 1729, Pastor i Tråslöf 1741, död 1753.

Carl Homan blef Prest 1738, Collega i Warberg 1736, Pastor i Tråslöf 1754, död 1768.

Lars Hammar war förut Amiralitets expeditions Predikant, innan han blef utnämnd Pastor i Tråslöf, hwilket han aldrig tillträdde, utan afled, några weckor efter utnämningen, 1769.

Eric Herm. Fernlöf, född i Götheborg 1723, Magister i Lund 1745; Prest 1749, Pastor i Tråslöf 1770, responderade wid Prestmötet 1774, död 1785. Gift med Charlotta J. Florell, Pastorsdotter ifrån Karup.

Paul Kinnander, född i Eksjö 1746, Magister i Lund 1768, Collega i Linköping 1772, Apologist 1773, Collega i Söderköping 1774, Prest wid Wadsten. Krigsmanshus 1776, Pastor i Tråslöf 1785, Prost 1800, död 1801.

Bengt D. Göthensten, född 1751, Prest 1776, Comminister i Weddige 1794, Pastor i Tråslöf 1802, död 1816.

Peter Arv. Wallenblad, född i Fagered 1765, student i Upsala 1785, Prest 1794, tjenstgörande Kongl. Hof-Predikant 1796, med wederbörlig permission Ostindisk Skeppspredikant 1797, Rector wid Johannis Kyrkoskola i Stockholm 1813, Pastor i Tråslöf 1817, Prost 1831, död s. å. G. m. M. E. Gyllenhammar.

Peter Abraham Glasell, född i Ljungby 1788. Fadren Bonde. Student i Lund 1810, Prest 1811, v. Pastor 1822, Ledamot af Ev. Sällskapet 1817, Pastor i Marstrand 1823, tillika Slotts-Pastor s. å., Prost 1832, Pastor här 1833. G. m. M. Dahlin.

Hunestads Pastorat,

Consistorielt, tillhör 3:dje Claßen, och består af Hunestads Socken, of. h. 27, förm. 23$\frac{3}{8}$ mantal, folkm. 485 personer. Gödestad, of. h. 19$\frac{1}{2}$, förm. 16$\frac{1}{2}$ mantal, folkm. 289 pers.

Hunestads *) Kyrka, af sten, under tegeltak, med ett rödmåladt trädtorn, 29 alnar lång och 18 alnar bred, är ljus och rymlig. Hennes byggnadsår är okändt; men på Kyrkodörren står årtalet 1597 samt inskriften: Dic quare hic. Kyrkohwalfwet, af träd, är platt. På Predikstolen, som är perlfärgad och förgyld, föreställas Evangelisterne. Altartaflan föreställer Nattwardens instiktelse med underskrift: "Detta görer till min åminnelse." Dopfunten består af en stor, wäl huggen sten. Kyrkans silfwer, 76½ lod, omarbetadt 1779, saknar således ålderdoms märkwärdighet. I Kyrkan hänger ett portrait af framledne Kyrkoherden Lars Agrell, och en stor tafla med påteknad Series Pastorum. Uti tornet hänger endast en mindre Klocka, men som är wäl gjuten och på hwilken Cherubims bilder föreställas **).

Kyrkans årliga inkomster äro 1 tunna 27 kappar Råg, 8 tunnor 6 kappar Blandkorn och 1 tunna 25 kappar Hafre, och af sitt hemman N:o 17 Gårdakjerr, $\frac{5}{12}$ hemman, 2½ Lisp. smör.

Gödestads ***) Kyrka, af sten, under tegeltak, 27 alnar lång och 15 bred, är i sednare åren försedd med nya och större fönster. Altartaflan, försedd med Konung Carl XII:s namnchiffer, föreställer i bildthuggeri-arbete Christi korsfästelse. Predikstolen föreställer i bildthuggeri Evangelisterne och i målning de fyra större Propheterne. Dopfunten lika den i Hunestad. På Dopfatet af meßing föreställes uti drifwet arbete Christi dop. Kyrkans silfwer, 57½ lod, saknar all inskrift. En grafsten på Kyrkogården utwisar stället, der Krono-Befallningsmannen Rabe och hans maka hwila. I klockstapeln hänger endast en Klocka, som troligen är af ganska hög ålder, hon saknar all slags inskrift. Kyrkan har uti tionde 25 kappar Råg och 5 tunnor 25 kappar Korn, och af sine hemman N:o 5 Spånggården ½, samt N:o 10 Gödestad Anders Swensgård, åfwen ½ mantal, 4 Lisp. smör årligen.

Barn-

---

*) Traditionen förmäler, att en Folkis Konung Hune här skall wara begrafwen, hwilken gifwit Socknen och Pastoratet namn. Man har äfwen welat härleda Hunestads namn från Hunerne. Lagerbring yttrar härom: Uti Swerige äro många ställen, som synes hafwa namn af Hunerne, såsom Huneberg i Westergöthland, Hunestad i Skåne och Halland. Lagerbrings Sw. R. Hist. d. 1, s. 321.

**) Inskriften är: Soli Deo Gloria. Fredricus Rex Sv. Ad. Fredr. Lovisa Ulrica, Gustaf, Carl Principes Hered. Regn. Sv. 1725.

O Guds dyrköpta folk
När du mitt ljud får höra
Kom gif grann akt uppå
Hwad Herrans tolk har föra.
Gör bättring frukta Gud,
Lid tåligt bed och tro
Följ gerna Herrans ord,
Så får du ewig ro.

***) Af den icke långt ifrån Kyrkan begrafne Göthrik lärer Socknen hafwa fått sitt namn. Se Hallands H. och Besk. 1 d., s. 538.

Barnundervisningen sker dels af kringvandrande Skolmästare uti ambulatoriske skolor, dels äfven af Klockaren, som undervisar barnen i läsning och skrifning. Fattigförsörjning sker genom sammanskott af matvaror och genom utdelning af frivilliga gåfvomedel.

Pastorer hafva varit *):

Bengt Mogensön, född 1557, Pastor 1602, död 1624.

Herr Gunne, hvars födelse- och dödsår är obekant, men hans namn och antekningen, att han här varit Pastor, upptäcktes på en gammal likkisteplåt, då Pastorsgrafven för några år sedan öppnades.

Jöran Skyring, född 1643 i Färghult af Örby Socken, Pastor 1672, responderade vid 1685 års Prestmöte. Gift 1680 med Anna Wärling, dotter till Pastor Laurentius Olai i Wärö. Pastor Skyring afled 1696 och begrafdes af Biskop Carlberg.

Anders Olin, född 1665 i Oltorp i Dahlstorps Pastorat. Gifte sig med företrädarens Enka och blef Pastor 1697, afled 1708 och ligger begrafven under Dopfunten i Hunestads Kyrka.

Laur. Agrell, född 1666, Pastor 1709, dog 1731. Hans portrait hänger i Kyrkan.

Magnus Roselius, född i Sibbarps Prestegård 1695, Prest 1723, Comminister i Okome 1728, Pastor här 1733, död 1771. G. m. företrädarens dotter, Anna Agrell.

Anders Wetterlund, född 1728 i Lundby Socken af Wädtle Härad. Fadren Bonde. Student i Lund 1751 och 1754 i Greifswald, Magister derstädes s. å., ordinerad 1758, Pastor 1771, Opponens vid Prestmötet 1776, Prost 1790, död 1804. War gift med företrädarens dotter, J. E. Roselius.

Carl Anders Ahlgren, född i Surteby Pastorat 1765. Fadren v. Krono-Befallningsman. Student i Lund 1780, Magister derstädes 1790, ordinerad s. å., v. Pastor 1804, Kyrkoherde i Hunestad 1804, Prost 1819, v. Contr. Prost 1821. G. m. Sophia Strantze, Pastorsdotter ifrån Breared.

Gri-

*) Uti Sommelii Skånska Cleereciets Historia 3 delen, pag. 33, omtalas en Jacob Schröder, såsom Prest och Prost i Gödestad och N. Halland. Deß twist med Biskop Magnus Matthiæ i Lund.

Grimethons Pastorat;

Patronelt *), tillhör 2:dra Claßen och består af Grimethons Socken, of. h. 35½, förm. $32\frac{7}{24}$ mantal, folkm. 707. Rolfstorp, of. h. 47½, förm. $44\frac{5}{12}$ mantal, folkm. 1168 personer.

Grimethons **) Kyrka, af sten, under tegeltak, belägen 1 mil ifrån Warberg, nära det så kallade Kongsberget, är 45 alnar lång, 22 alnar bred och byggd i form af ett kors. Altartaflan, en oljefärgsmålning på duk, omgifwen af en förgylld ram, föreställer Jesus på korset, hwarunder läses: "Gif oß din ewiga Frid o Jesu!" Predikstolen, hwit med förgyllning, saknar alla inskrifter. Sjelfwa Altaret har warit en hälft af den på Grimethons skog, nära wägen till Dagsås, liggande Altarestenen. Utur denna hedniska blotasten, som blifwit itusiagen, hafwa de Christnes Altare till Grimethons Kyrka blifwit taget. Grimethons nya Kyrka uppbyggdes 1800; den äldre, af framledne Canzleren Herman Wolffradt, står ännu till större delen qwar, och utgör nu nedre delen af den nya. Uti klockstapeln, af träd, hänger en Klocka, som blifwit hitförd ifrån Köpenhamn. Hon har der hängt i ett torn, der slagur warit, och i Klockans yttre kant synes nötningen af klockslagen. På henne läses årtalet 1588. Verbum Domini manet in æternum. Omkring Kyrkogården, som är rymlig och jämn, äro dels höga askar dels i sednare åren planterade lönnar. Wolffradtska familleografwen †), till structur modellerad efter ett rymligt Göthiskt grafmonument, är helt och hållit souterrain. Nedgången till grafmonumentet betäckes med en hällsten. Den öfre formen är en ätthögs med liggande ätthäll ††). Nära här intill står en hög upprest sten med följande inskrift:

In memoriam Antecessorum
Suique

Monu-

*) Patronus är ägaren af Thorstorps Säteri Kammarherren Wälborne Herr Carl Gustaf Herman Wolffradt, hwilkens förfäder erhöllo ett fullkomligt jus Patronatus till detta Pastorat igenom K. Maj:ts nådiga skrifwelse af d. 17 Sept. 1674. Denna rättighet sträcker sig ock till Commministers tillsättande, likmätigt Kongl. resolutionen af d. 28 Nov. 1773, uppå dåwarande Patrons underdåniga beswär.

**) Det nu warande Grimethons äldsta kända benämning har warit Grimetunæ, så finnes stället tecknadt på Langebeckska chartan. Uti Waldemars jordebok förekommer det såsom Grimetun, och uti Scriptores rerum Danic. medii ævi, quos collegit J. Langebeck, illustravit, publicique juris fecit P. F. Suhm Del. 7, sid. 597, deriveras namnet af Grim, nomen proprium viri cujusdam.

†) Byggd 1808.

††) Härpå läses:

Carl Otto Wolffradt född 1748 död 1803.
Wänskapen. Ledsagade. Hit.
En. Föruttgående. Wän.
Den. sista. Hwilan.
Emottog. Honom.
Wärden. Enkel.
Utwisar. Rummet.
Som. Snart. Öppnar. Sig.

Att.

Monumentum Posuit Pastor Presentis Temporis
1827.
(Härefter följer en Series Pastorum)
Viator!
Dum Monumentum Spectas Dic Molliter Ossa Qviescant
In Nihilum Donec Mundus Totus Ruit
Vale!
Vive Ut Discas Mori.
S. P. B. 1827.

Under några höga askar är en graf, med rest, slipad och förgyld stenwärd. Öfwer grafwen ligger en grästen *).

Att. Återförena.
De. Åtskiljde.
På den hällsten som betäcker nedgången till grafwen läses:
Sänker. Sig. Din. Blick.
Till. Grafwen.
Ware. Han. Tålamodets.
Höjer. Han. Sig.
Till. Himmelen.
Ware. Han. Hoppets.

*) Med inskrift: I skuggan af dessa träd hwilar stoftet af A. B. Fries.
Saknaden. Wäntar.
Återföreningens. Timma.
Och. Ser.
På. Nära. Afstånd.
Sällhetens. Winkande. Skörd.
Ufwen. Der.
Hwarest. Förgängelsen.
Utsådde.
Sorgerne. och Qwalen. Jobs Bok 19: 25.
På denna stens andra hälft läses:
Ännu Serton Pröfnings år
Flyktade
och
Den Efterlängtade
Återföreningens Timma
Slog
Den 16 Febr. 1828
Då Anna C. Friis
Med sluten syn
Men
Med öppen Förtröstan
Ilade
Uti Sin Frälsares
Öppnade Armar. Ps. B. N:o 449. v. 4.
På en grafsten wid Wolffradtska grafwen läses:
Här hwilar
Magdalena Berell
född 1748 död 1824.

Lifwet

Kyrkans inkomster, hwilka disponeras af Patronus ecclesiæ, äro Kyrkotionden 2 tunnor 29 kappar Råg, 10 tunnor 2 kappar Blandkorn, deßutom 5 Lisp. smör af Kyrkans hemman N:o 5 Backen i Thorstorp och Kyrkogården N:o 8 Grimethon. Deßutom äger Kyrkan en äng i Gårdshjörne. Kyrkans silfwer, wägande tillsamnians 86 lod, är i sednare tider gjordt.

Rolfstorps Kyrka, belägen på en höjd $1\frac{1}{2}$ mil ifrån Warberg, omgifwen af höga ekar, har wacker belägenhet. Nyligen tillbygd är Kyrkan 50 alnar lång, ljus och rymlig *). Den nedrifna delen af gamla Kyrkan synes äga en betydlig ålder, hälst der funnos twenne nicher i Chormuren, hwilka i Catholska tiden tjenat till rum för helgonbilder. Den gamla Kyrkan saknade, lika de andre med henne samtidige Kyrkobyggnader i Halland, fenster på norra sidan, och war således mörk. Altartaflan af bildthuggeri-arbete föreställde Nattwardens instiktelse och war gjord 1656, samt försedd med Danska inskrifter. Predikstolen uti lika stil arbetad och troligen af samma konstnärs hand, föreställer åtskillige händelser ur Jesu lidandes historia. Uti tornet af träd hänga twenne Klockor **).

Kyrkans inkomster äro tionde 3 tunnor 26 kappar Råg och 13 tunnor 24 kappar Blandkorn. Deßutom äger Kyrkan hemmanet Esbjörn Swensgård i Mutan, hwilket från urminnes tider betalt, utom städja, Landtgille 4 pund smör årligen,

---

Lifwet Likt Hafswattnet
Blifwer Ej
Renadt ifrån Bitterhet
Förrän Det
Uppstiger emot Himmelen

Du Som Trampar
Samma Jord
Som fordom Hon
Och Blickar upp emot
Samma Himmel
Klaga ei att dina Wänner
Föllo för Döden
Det war endast Westanflägten
Som Lekte
I Rosens Blom-kalk
De yttre Bladen affóllo
Men också endast De
Fröet mognade
För Evigheten.

*) Denna Socken och deß Kyrka hafwa fått namn efter en Rolf, som warit jordad i den nu mera alldeles destruerade Rolfs hög, på gärdet nedt för Mårtensgård.

**) Den största, som är äldst, saknar all slags inskrift. På den mindre läses: O efterwerld kan jag dig hinna, Så wet att allmän enighet och nit, Hos Rolfstorps folk, så man som qwinna, Så dräng som mö har skänkt mig hit. Med wördnad få wi äfwen lofwa, Fru Palmhjelms och Herr Sahlgrens gåfwa. Samlas då du hör mitt ljud Till din herde, som dig föder, Lär i trone dyrka Gud Lär att älska dina Bröder.

ligen, och en qwarn uti Himbleån wid Skärtan samt trenne åkrar belägne i Hafstorp, Stensared och Skärtan *).

Barnunderwisningen gifwes dels af Klockaren, dels äfwen uti ambulatoriska Skolor. Fattigförsörjningen bestrides under tillsynen af en fattigwård, och fattigmedel äro dels de aflidnes qwarlåtenskap, som till fattigförsörjningens fördel försäljes, dels äfwen gäfwopenningar. Några fattige försörjas af Församlingen helt och hållet dels genom inaccordering på wißa ställen, dels genom kringwandring i husen **).

Pastorer hafwa warit:

Swen Leffrensen Hög, Dansk Adelsman och af samma famille, som Pastorerne Hög i Wärö och Slöinge. Hans namn och wapen stod tecknadt på Grimethons gamla altartafla jemte årtalet 1569.

Hans Bendtsön, Sogne-Prest 1648, hans namn stod på Altartaflan i Rolfstorp jemte årtalet 1656. Han hitkom från Köpenhamn, der han länge war lärare wid Universitetet. Hans namnteckning jemte årtalet 1651 har jag sett i K. Kammar-Archivet i Stockholm 1830.

Anders Guntzov, hitkom ifrån Tyskland i medlet af 1600:talet, tog afsked 1695 och dog 1696.

Johannes Friis, född 1665, blef Rector Scholæ i Warberg 1690, efterträdde sin Swärfader Pastor Guntzov 1696, afled 1718.

Johan Borritz, se Contracts-Prostarne i Warbergs Prosteri.

Barth. Andr. Friis, född 1697, son af Pastor Johannes Friis, prestwigd 1721, blef Comminister här 1731 och Pastor 1738, afled 1749, han war gift med Christina Bruhn.

Peter Aurelius, se Contracts-Prostarne i Warbergs Prosteri.

Anders Friis, son af Pastor B. A. Friis, född 1732, Prest i Skara 1760,

*) Kyrkans silfwer består af en gammalt masivt arbetad, ehuru för närwarande förliten, kalk med paten, bägge öfwer allt förgyllde. De förwaras i Kyrkokistan, och Grimethons Kyrkokalk begagnas till deß Rolfstorps hunnit göras större.

**) Nu warande ägare af Hofgårds Säteri har år 1815 stiftat och donerat fond till ett spannemåls-magazin i detta Pastorat, hwaraf årliga räntan framdeles skall anwändas till försörjning af sängliggande fattige och till underwisning i christendom för fattige wärnlöse barn i Pastoratet. Stiftelsen kommer att stå under Pastors, ägarens af Hofgården och en af församlingarne gemensamt utsedd jordägares i hwarje Socken direction.

1760, vice Pastor i Seglora 1761, Comminister i Grimethon 1765, Pastor 1775, Prost 1779, afled 1812. Han war gift med A. C. Wolffradt.

Doctor Swen Peter Bexell, se Contracts-Prostarne i Warbergs Prosteri.

Comministrar hafwa warit:

Barth. Anders Fries, se Pastorerne.

Swen Erynander, Comminister 1749, war den förutnämdes måg, se Pastorerne i Sibbarp.

Anders B. Fries, se Pastorerne.

Anders Agrell, död d. 13 Sept. 1785, 42 år gammal.

Jöns Göthensten, född i Hunestads Pastorat 1756. Fadren Krono-Befallningsman. Student 1776, prestwigd 1781, Comminister härstädes 1786, död 1814. War gift med företrädarens Enka.

Daniel Bexell, född 1774. Fadren Contracts-Prost och Kyrkoherde i Willstad. Student 1794, prestwigd 1801, Comminister härstädes 1814, Comminister i Nyßby 1824. Gift med C. M. Hagelberg, Pastorsdotter från Refteled.

Caspar Nilßon, född i Skällinge 1782. Fadren Bonde. Student i Lund 1811, prestwigd 1812, Comminister i Fagered 1823 och i Grimethon 1824.

Twååkers Pastorat,

Regalt, tillhör 1:sta Claßen och består af Twååkers Socken, of. h. 71⅞, förm. 63$\frac{2}{2}\frac{2}{4}$ mantal, folkm. 1798 personer. Spannarp, of. h. 25⅝, förm. 23$\frac{1}{2}\frac{2}{4}$ mantal, folkm. 553 personer.

Twååkers *) Kyrka af sten, under tegeltak, är 60 alnar lång och 12 alnar bred. Deß ålder är okänd, men en på nedra ändan warande afsättning tillkännagifwer, att hon fordom blifwit tillbygd. 1771 gjordes nytt hwalf, och lades tegeltak. 1776 gjordes nya stolar och läktare. 1793 försеddes hon med ett 11: stämmigt Orgelwerk **), samma år förlängdes hon. 1815 skedde målningen, listor och ornamenter förgylldes på Altartafla, Predikstol, Läktare och Orgelwerk. Predikstolen och Altartaflan, lemningar från Danska tiden, bestå af då wanligt bildt-

*) Kallades i äldre tider Toager.

**) Förfärdigadt af Scheurlin i Linköping.

bildthuggeri-arbete. Tornet af träd byggdes 1688, deruti hänger en Klocka *). Kyrkan har under nu warande Pastors tid erhållit ett förtjent anseende af en ibland de wackraste i orten. Kyrkans inkomster äro, tionde 7 tunnor och 14 kappar Råg, 24 tunnor och 7 kappar Blandkorn och af sine hemman har Kyrkan 2½ Lispund smör och 40 skillingar i penningar.

Spannarps **) Kyrka, 40 alnar lång och 13 bred, af sten och försedd med tegeltak, blef utwidgad år 1824, har Predikstol och Altartafla af gammalt bildthuggeri-arbete. Sacristian, bygd i form af halfcirkel är 10 alnar lång och 5 bred. Altardisken, äfwen i form af halfcirkel, har samma diameter med sacristian ***). Man utwisar äfwen på Spannarps gärde ett ställe, hwarest Kyrkan fordom skall häfwa stått. Kyrkans inkomster äro: Tionde 1 tunna 19 kappar Råg, 6 tunnor 16 kappar Blandkorn. Af sine hemman har Kyrkan 5 Lispund smör och i penningar 14 Rdr 36 ß.

Pastorer hafwa warit:

Ericus Axelius, hans graffsten ligger på Kyrkogården.

Hindrik Nilßon, war Pastor 1651 och nämnes i Kammar-Archivets handlingar för detta år. Han lefde ännu 1662.

Antonius Joannäus 1673.

Casparus Hejlius, äfwen Casper Päwelson kallad, war född i Halmstad, disputerade i Lund under Profeßor Iwar Wandelins präsidium öfwer ämnet Trias quæstionum philosophicarum, Rector Sch. i Halmstad 1665, Pastor i Twååker 1674.

Güntzov, Pastor före 1700, war gift med företrädarens dotter.

Matthias Gröndell, war Slotts-Predikant på Elfsborg, då han 1700 blef Pastor här, afled 1710. G. m. företrädarens Enka; hans son Petrus Gröndell war Rector wid Cathedral-skolan och Consistorialis.

Lönberg, tillträdes-året okändt, men han afled 1748. War opponens wid Prestmötet 1728. Man äger en af honom på trycket utgifwen likpredikan öfwer Contracts-Prosten Borritz i Grimethon.

 Jo-

*) Här följande inskrift: Anno 1631 hafwer Erligh og Wälbyrdig mand Mogens Gyllenstiern till Fultofte höfwidsmand paa Warbiergs Slott låtit stöbe denne Klocke till Toager Kjerke.

**) Kallades fordom Spanderup.

***) På den i Klockstapeln hängande Klockan läses: Convoco Viventes dum Sat Concio, aera, deffeo Defunctos, tum cum utentur humo 1694.

Jonas Brag, se Contracts-Prostarne i Warbergs Prosteri.

Swen Linderoth, se Contracts-Prostarne i Warbergs Prosteri.

Anders Varenius, född i Sexdräga d. 4 Mars 1751. Fadren Prost derstädes. Blef student i Lund 1767, ordinerad i Stockholm 1772, Magister i Lund s. å., vice Rector wid Kongelfs Skola s. å., Pastor i Twååker 1779, Opponens wid Prestmötet 1785, Prost 1796, Ledamot af Samfundet Pro fide et Christianismo 1803. Har warit gift med företrädarens dotter Sara C. Linderoth. Sonen Peter är v. Pastor, Swen v. Rector, dottren Ulrica gift med Prosten Kullberg, Elsa med Prosten Wahlgren, Susanna med Prov. Läkaren Doctor Torell, Carolina med Prosten Aurelius i Tranemo.

Lars Adolph Billqwist, född i Ekby af Skara Stift 1788. Fadren Lands-Fiskal och Charta-Sigillata Ombudsman. Student i Upsala 1807, Prest 1811, E. O. Bat. Predikant wid K. Götha Artilleri-Reg. 1813, Slotts-Pred. på Ny Elfsborg 1815, Secreterare wid Directionen af Prins Oscars Skola 1818, Ord. Bat. Predik. 1820, Ledamot af Directionen för Prins Oscars Skola och Regementets Invalid-inrättning, samt Pastor wid Regementet 1824, Ledamot af Götheborgs Bibel-Sällskaps Committe och af W. och W. Samhället i Götheborg s. å., Pastor i Twååker 1830, Fält-Prost 1832.

Barnunderwisningen förrättas enligt pligt af Klockaren, då han derom anlites. Han underwisar då i renläsning, skrifning och räknande. Wanligast begagnas likwäl Skolmästare, hwilka flytta från granlag till granlag. Föräldrarne äro om underwisningen sorgfällige. I de fleste hus finnas biblar och andaktsböcker.

Fattigförsörjningen werkställes genom årlig insamling och utdelning af 10 a 12 tunnor Korn. Många fattige ledsagas från stuga till stuga och försörjas 1 à 2 dygn på hwarje ställe. Twååkers Socken äger en fattigcaßa utlånad, hwaraf intereßet tillika med de andre fattigmedlen årligen utdelas. I Spannarp är ej något sådant utlånings Capital.

Fauräs *) Härad.

Morups Pastorat,

Regalt, tillhör 1:sta Claßen, och består blott af Morups Socken, som innefattar oförm. 62, förm. 52$\frac{7}{32}$ mantal, samt en folkmängd af 1835 personer.

Morup

*) Uti Winbergs Socken finnes en by, som har med häradet ett gemensamt namn. Wid denna Fauräs by

Morup ägde fordom annex af den till Danmark nu hörande Ön Anholt, hwilken i Kattegat ligger wid paß 7 mil från Morupsstranden och 8 mil ifrån Jutland. Ifrån denna ö, som både i långd och i bredd utgjorde 1 mil, fördes ännu på 1500:talet liken till Morup för att begrafwas, och barn dit för att döpas. Pastor i Morup hade på Anholt sitt stomhemman, och Klockaren der sitt klockarebol. Detta har warit upplyst genom handlingar i Pastors-Archivet.

Morups *) Kyrka, som warit ett märke för sjöfarande **), war fordom murad med tegelsten, orappad och försedd med ett rödmåladt trädtorn, hon kallades i Danska tiden af sjöfarande Den röde Kirke, war 24 alnar lång och 16 bred. År 1807 förlängd 25 alnar, är hon för närwarande 49 alnar lång, och försedd med schiffertak ***). Altartaflan föreställer Nattwardens instiftelse, och har ibland annat till inskrift: Qvando pascha suum celebrare cupivit Jesus, nocte sacrum dedit discipulis epulum. På Predikstolens fem särskildta sidor föreställes i gammalt bildthuggeri-arbete Christi födelse, hans död på korset, hans uppståndelse, himmelsfärd och den Helige Andes utgjutelse öfwer Apostlarne, hwart och ett af deße stycken är försedt med gamla Danska inskrifter. Dopfunten är utmärkt med årtalet 1613, och dopfatet, af koppar, har zirater i upphöjdt arbete. På norra Kyrkowäggen hänger ett crucifix, åfwen en gammal förfallen tafla, som föreställer en Prest i kroppsstorlek med pipkrage och skor, med ett tums höga röda klackar, inskriften på taflan swårläst är följande: Hic tumulo conditus beatæ memoriæ D. Andreas Birgeri Warbergensis, natus Warbergæ Anno 1635. Depositus Hafniæ 1654. Philosophiæ Baccalaureus ibidem factus 1656. Rector Scholæ Halmstad. creatus 1658. Ordinatus et Pastor Morupensis constitutus 1661. In matrimonium ibidem intravit 1662. Incendio fere omnibus exutus 1675. Mortuus 1677. Cujus ossa hic quiescunt, quæ ultimo die olim virescant. Migravit e solo triumphat in polo. Nederst på taflan läses: "Hafwer Anne S. Rolufs foreret till Kirken Anno 1682. Kyrkotornet, grundmuradt 1812, innehåller till det förgyllda klotet och spiran 48 alnar. I tornet hänga twenne Klockor †).

Kyr-

by är en mängd fornlemningar, och ibland deßa Kongshögen, hwarest, enligt tradition, en wid namn Fare är jordad, och efter hwilken Häradet erhållit sitt fordna namn Farthusæ. Se Hallands H. st. och B. 2 d., 106 sid.

*) Skrefs fordom Mothorp.

**) Erhöll derföre åfwen frikostige gåfwor af Sjöfarande.

***) Hon brandförsäkrades 1816 för en summa af 14600 R:dr Banco, hwarföre försäkrings-afgiften för 12 år betaltes med 570 R:dr B:co.

†) På den stora läses:

Att solen nu uppgår, hwar bör till arbet ila,
Att hon går åter ner, och menskan skall sig hwila,
Att Gudstjenst hållas må, och folk sin Gud åkalla,

Att

Kyrkans silfwer, wågande 73¾ lod, är i sednare tider förfärdigadt. Kyrkan äger hemmanet Äskhult Bengtsgård och har deraf årligen 2 Lispund smör. Kyrkojorden Lustwiken ligger under Prestgården, och räntar årligen 1 R:dr B:co. Af en äng i Winbergs och en i Stafsinge Socken betalas 4 ß. Kyrkotionden är 10 tunnor 17 kappar Råg, 17 tunnor 5 kappar Korn, och en tunna 22 kappar Hafra.

Barnunderwisningen förrättas af kringwandrande Skolmästare, och fattigförsörjningen är så inrättad, att de orkeslöse och mest behöfwande kringföras i wißa rotar af Socknen och njuta tourwis underhåll 2 à 3 dagar i hwarje hus, de andre erhålla årligt understöd i penningar af fattigmedlen.

Pastorer hafwa warit:

Laurentius Olai, tillträdde 1646.

Andreas Birgeri, tillträdde 1661, † 1677, 42 år gammal. På hans i Kyrkan hängande epitaphium lemnas underrättelse om hans lefnadshändelser.

Johannes Petri, tillträdde 1680.

Petrus Revigius, tillträdde 1691.

Petrus Arvidi Ljung, Comminister i Mjöbäck 1683, v. Pastor i Tölö 1691, Pastor här 1703, afled 1708 d. 6 Juni.

Petrus Frisch, tillträdde 1708, † 1755 den 10 Junii, 74 år gammal.

Gustaf Borgstedt, student 1734, Magister i Lund 1743, Prest 1748, Collega Scholæ 1749, Pastor här 1757, † 1774, 61 år gammal. War gift med N. Carlberg, dotter af en Öfwerste Carlberg, som bodde inom Örgryte Socken.

Jöran Mjöberg, född i Örby Pastorat 1719. Fadren war Gymnasii-Inspectoren P. Mjöberg. Student i Upsala 1740, Prest 1745, Comminister i Lindberg 1755, Pastor i Morup 1775, † 1785. War gift med Engla Berg, dotter af en Fendrik Borg, som bodde här inom Pastoratet. Sonen Pehr Pastor i Laholm, S. Bengt Pastor i Ölmewalla, S. Carl Pastor i Slättåkra.

Nils Hammerin, född 1751 i Milleswiks Pastorat i Wermland, student 1776, Prest 1778, E. O. Bat. Predik. wid Saltzaska Regementet och Comministers

---

Att sammankalla hjelp, när eld will öfwerfalla,
Att båda när en själ, från kroppen tags till Gud,
Att lik i jorden göms, det teknas med mitt ljud.

På den andra Klockan läses: Soli Deo gloria. Anno 1723 Pastor Petrus Frisch. Herren kallar, lockar, ropar, Till sitt tempel kommen hit, Skynden då i stora hopar, Med rent hjerta af all flit.

nisters Adjunct i Götheborg 1782, Pastor här 1785, Prost 1794, † 1806. Han har från trycket utgifwit åtskillige Andaktsböcker, strödda Predikningar och en Postilla. G. m. A. C. af Dittmer, dotter af Aßeßorn och Postförwaltaren af Dittmer i Götheborg.

Carl Gustaf Meuller, född i Warberg 1752, student i Lund 1772, Prest 1779, Huspredikant hos Contre-Amiralen Schönström, Comminister i Hwalinge 1781, vice Pastor 1799, Pastor i Morup 1807, Prost 1815, död 1828. Gift först med Anna C. Brehmer, hwars fader war Handlande i Borås, sedan med Maria S. Dragstedt, hwars fader war Fortifications-Caßeur på Warbergs Fästning. I förra giftet ägde han inga barn; i senare sonen Swen Johan Kyrkoherde i Mjöbäck, S. Abraham Landt-Jägmästare, Carl Martin Arrendator, och 2:ne döttrar: den äldre Enka efter v. Pastor Blixberg, den yngre Enka efter Kyrkoherden Österberg i Haßlöf.

Mag. **Anders Peter Trancus**, se Eloqu. Lectorerne.

Falkenbergs Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen och består af Falkenbergs Stad, hwars folknummer är 792 personer, samt Skrea Socken, of. h. 25¼, förm. 20¼ mantal, folkm. 1034 personer.

Falkenbergs *) Kyrka, Sanct Laurentii Kyrka kallad, anses leda sin åldersberäkning ifrån äldre tider. Byggd af gråsten, är deß längd 52 och deß bredd 13 alnar. Tornet, som fordom war af träd, uppbyggdes 1787 af sten. Kyrkotaket är af tegel. Altartaflan har fordom stått i Halmstads Kyrka, och är derifrån köpt till denna Stads Kyrka. På den föreställes Christi kors, Nattwardens instiktelse och twenne Apostlar med wanlige insignier.

Predikstolen, gjord 1800 och bekostad af Församlingens medlemmar, är rundformig med en så kallad himmel öfwer, begge äro hwita utom listwerket till 3:ne eljest blanka speglar på Predikstolen, hwilket, jemte en på himmelen anbragt

 sol,

*) Det böra gärdet, beläget nordost ifrån Staden, benämnes redan i Lunds Landebok af år 1569 för Nybys gärde, såsom hwari ägotegar blifwit Stads-Presten anslagne. I detta gärde finnas omkring det så kallade Falkberget dels stensatte gator under gräswallen, dels ock lemningar efter en Kyrka. Sistnämde ruiner bestå likwäl endast af några i rectangel-form uppstående ohuggna gråstenar; här finnas äfwen qwarlefwor af murbruk och tegelsten. Någon sägen om Kyrkans ålder, och tiden, då den förstördes, finnes icke, men ruinerne och stengatornes befintlighet på detta ställe, tyckas bestyrka en, i ett så kalladt Oldingabref af år 1643, antecknad uppgift, som skulle en del af staden i äldsta tider här haft sitt läge. Staden har troligen fått sitt namn af nyssnämde Falkberget. Liksom bergets namn troligen gifwit anledning till den idé, som är uttryckt i Stadens wapen och sigill, nemligen en på ett berg stående falk. Wapenskölden är med en Greslig krona betäckt.

sol, och en wid uppgångsräcket fästad urna, är förgyldt. Kyrkmuren är nyligen omlagd och med portpelare af tegelsten försedd.

Kyrkan har ingen publik förläning af jord eller hemman. Hon har wäl några tunneland jord i Staden och ett halft hemman på landet, men deße lägenheter hafwa blifwit Kyrkan förlänade af enskilde personer; hemmanet med wilkor af grafwars widmagthållande *). Kyrkans byggnader och reparationer bekostas alltså egentligen af Församlingens gåfwor och sammanskott **).

I tornet hänga 2:ne Klockor, af hwilka den stora är gjuten 1641 och den lilla år 1788 omgjuten på bekostnad af Jöns Olßon Falkengren samt deß hustru Olena Esbjörnsdotter.

Stadens Underwisningsanstalt består af en Pädagogi, om hwars första stiftelse alla handlingar och all annan upplysning saknas, än att i Lunds Landabok Klockarelönen i Falkenberg och deß Annex Skrea nämnes såsom anslagen till Falkenbergs Stads-skola. Skol-Läraren har wäl deremot fordom hållit substitut till Klockaretjenstens bestridande; men nu mera enligt beslut wid 1803 års Biskops-visitation äro åtskillige inkomster bestämde för Klockaren, hwilken, sedan Klockare- och Organistsyßlorne i Staden blifwit sammanslagne, wäljes af Församlingarne. Förutan resten af de ordinarie Klockare-inkomster, har Skol-Läraren fått sig förlänadt af Kronotionden 4⅛ tunna Råg, 7½ tunna Korn, och af staden 2½ tunneland jord samt hushyra. Disciplarne erlägga äfwen wanliga, så kallade inskrifningspenningar. Emellan 30 och 40 goßar kunna i denna Pädagogi njuta underwisning. De, som hafwa fallenhet för studier, lemnas här sådane förberedande kunskaper, att de härifrån dimitteras till högre lärosäten. De underwisades antal är för närwarande 8. Skolans local är sedan 1828 uti den wid Torget warande och då uppbygda Rådhusbyggnaden. Underwisningsrummet är en wacker sal, hwarförutan Läraren der begagnar 2:ne rum och kök.

Enligt Kyrkans handlingar hafwa följande warit Skol-Lärare:

Jöns Birgerßon Tollenius, lefde omkring 1690.

Ericus Schyring 1704—1712.

Carl Gadd 1713—1715.

Christ-

*) Genom Testamente uti Augusti 1779, disponerade Enkefru Brita Elisab. Gröndell frälsehemmanet Ståby i Winbergs Socken till underhållande af de henne på Falkenbergs Kyrkogård tillhörande grafwar, hwartill äfwen anslogs ¾ hemman frälse Gällås i Okome Socken, med wilkor, att då grafwarne blifwit iständsatte, skulle räntan af Gällås tillfalla Spannarps Kyrka.

**) Under aflidne Borgmästaren Lagergrens tjenstetid, och med af honom befrämjade utwägar, har Kyrkan blifwit försedd med sacristia, twenne wapenhus, ny läktare, predikstol och altardisk, samt med ett nytt 12:stämmigt orgelwerk.

Christ. Gellingius 1715—1716.

Christian Reuterus 1717—1724.

Johan Comenius 1724—1744.

Anders Öhrwall 1744—1766, se Pastorerne i Winberg.

Birger Tollén, student 1748, Candidat 1752, prestwigd 1754 till Stiftets tjenst, Pädagog 1766, död 1769.

Bernh. Beckwall, student 1744, Magister i Rostock 1759, prestwigd 1758 till Stiftets tjenst, Pädagog i Falkenberg 1770, död 1787.

Paul Ramm 1787—1793.

Casten Rabe 1800—1812, se Pastorerne i Uddewalla.

Mag. Olof Säthelin, född i Sätilla Pastorat 1781. Fadren Bonde. Student i Upsala 1803, i Lund 1807, prestwigd 1806, Pädagog i Falkenberg 1811, Magister i Lund s. å., död 1831. G. m. C. Barkman.

Mag. Eric Anders Wallberg, född i Wärö 1797. Fadren Kyrko-Inspector. Student i Upsala 1817, Magister der 1824, Pädagog här 1831.

Fattigförsörjningen i staden sker så, att staden underhåller ett fattighus, hwaruti 8 till 12 huswille fattige kunna inrymmas. De af allmosor i behof warande stadens fattige gå i husen hwarje Lördag, och njuta deßutom årligen till högtiderne någon hjelp utur fattigcaßan. De till kringgående wanmäktige få dels mat dagligen ur husen, dels äfwen månadtligt underställ ur stads- och fattigcaßorne.

Skrea Kyrka *), ½ mil ifrån Falkenberg, är bygd af sten, har blytak och är 41 alnar lång och 9 alnar bred. På Altartaflan står Konung Carl XI:s namn, tillika med årtalet 1681. Äfwen står här Konung Christian IV:s namnchiffer. Underst på taflan läses: Hoc elaboratum Præposito D:no Theodoro Paul. H., och på andra sidan: Loci Past. D:no Petro Christiano Tielstadi. På Predikstolen föreställas i gammalt bildthuggeri-arbete de fyra Evangelisterne. Dopfunten, af gjuten metall, hwilar på fyra fötter, hwilka föreställa Lejon, på ho-

*) Den trakt, som nu utgör Skrea Socken, har fordom tillhört Slöinge Pastorat. Socknen ägde då ingen Kyrka, utan war forenad med Eftra. Men då under krigsoroligheterne en mängd truppar tågade stora landswägen (som då gick förbi Eftra) och der stundom oroade folket midt under Gudstjensten, då oftast ingen bro öfwer Suseån fick ligga qwar for ströfwande partier, så önskade folket på andra sidan om åen, att få bygga sig en egen Kyrka. Denna önskan gick likwäl ei i fullbordan, förr än efter Calmar-Union, då folket sökte och erhöll tillstånd af de andelige att uppbygga det länge önskade Templet. Wid öfwerläggningen hwar det skulle byggas, framkommer en Catholsk andelig, som försäkrade, att han hade haft uppenbarelse genom ropande och skriande wester ut ifrån Eftra. Han utwisar nu det stället, hwarifrån ropet hörts, och der blef icke allenast Kyrkan uppbygd, utan hon erhöll äfwen namn efter händelsen: Skria.

nom läses: Sit Nomen Domini benedictum Anno D:ni 1587. Dopfatet af meßing, har drifwet arbete, hwarpå föreställes Jesu dop med wanlig omskrift af Munkstil. I brädden af fatet läses: "Till Skrea Kyrka är detta fat förärадt af Barth. Seyerus Past. Falkenb. Anteneta de Clarf Anno 1707." I Kyrkan hänger widare en engel med basun, ett skepp med inventarium, en ljuskrona af meßing, och en dylik af träd. På norra Kyrkowäggen är en tafla, som föreställer de dödas uppståndelse. Här ser man widare twenne föräldrar med deras 9 barn. Under fadrens fötter ligga cirkel och wattenpaß. På taflan läses: "Jeg är opstaandelsen og lifvet = = Ole Torsen er född 1574, dödde 1661. Haffuer Peder Oleson deris S. fader dette stycke till en ihogkammelse opsat ladet." Uti tornet hänga twenne Klockor, hwilka sakna all inskrift.

Kyrkohemman äro Beberg Maen $\frac{1}{8}$ hemman och Risagård i Östra Skrea $\frac{1}{2}$ hemman.

En här inrättad fattigförsörjnings-committé har för ändamål att med de fattigas lättade försörjning, förena uppmuntringar till flit och arbetsamhet hos dem, som åtnjuta försörjningen *).

Pastorer hafwa warit:

Peder Berthelßon, kallas 1543 Sogne-Prest i Skrea och höll 2 Söndagen i Fastan Sockneställmma i Skrea rörande Prestgården i denna Socken. Handlingen härom har jag afskrifwit i Kammar-Archivet och lemnat till Kyrko-Archivet i Falkenberg.

Matthis Simonson 1617.

Peder Christenson 1630—1671, nämnes i en jordebok af 1646 och har för detta år underskrifwit en afkortningslängd Peder Christenson Loci Pastor indignus manu p:pria, i Sigillet förde han en flygande fogel.

Anders Juhl 1671—1676.

Lars Lachonius 1677—1688.

Witus Holm 1689—1696.

Casten G. Reuter 1696—1708; han hade förut warit Pastor wid Ascheberg's Regemente.

Barthold Sejerus 1708—1734.

Nicolaus Lagerström, prestwigd 1730, hade warit Ostindisk Skepps-Predikant, innan han blef Pastor här, afled 1736.

Lars

*) Denna Committé proponerades först af nu warande Comministern, som derutl är en drlstig Ledamot.

Lars Blekman hade förut warit Comminister i Lindberg, tillträdde 1737, afled 1745.

Olof Pihl, student 1727, prestwigd 1737, Magister 1738, Pastor här 1745, afled 1750.

Martin Bonander, hwars fader war Pastor i Hjertum, blef student 1736, prestwigd 1744, Collega Sch. i Götheborg 1743, hade Pastors förslag till Thorup, Istorp, Ährstad, Enslöf, Onsala, Pastor i Falkenberg 1780, död 1790. G. m. Sara B. Falkman.

Pehr Daniel Ihrmark, ifrån Westerås Stift, war Esqv. Predikant wid Konungens Lif- och Hustruppar, då han 1792 blef Pastor här, död 1795.

Anders N. Lundqwist, född i Warberg 1747. Fadren Borgare derstädes. Student i Lund 1767, prestwigd 1769, Comminister i Thorup 1775, Kyrkoherde i Falkenberg 1797, Hon. Prost 1806, död 1815.

Carl Joh. Wetterman, född i Laholm 1762. Fadren Stads-Fiscal. Student i Lund 1783, prestwigd 1793, Comminister i Thorup 1799, Kyrkoherde i Falkenberg 1817, Prost 1823, afled 1826. G. m. Sara Maria Gadelius, Pastorsdotter från Weßige och Enka efter Pastor Olof Hell.

Mag. Carl Lorentz Dragstedt, se Comministrarne i Warberg.

Comministrar härstädes hafwa warit:

Herr Bartholdi, som dog 1734.

Johan Östergård, prestwigd 1730, Comminister här 1736, död 1742.

Anders Billing, prestwigd 1736, Comminister 1742, död 1747.

Nicolaus Simonis Lysell, student 1739, prestwigd 1744, Comminister här 1752.

Johan Lysell, företrädarens broder, född i Dalstorps Pastorat 1720, student 1750, prestwigd 1758, Comminister 1776, v. Pastor 1785.

Johan Falkman, född i Falkenberg 1756. Fadren Rådman. Student i Lund 1776, prestwigd 1781, Comminister i Fäßberg 1789, Comminister här 1799, v. Pastor 1809, död 1812.

Johan Spångberg, född i Warberg 1779. Fadren Borgare. Student i Lund 1798, prestwigd 1804, Comminister härstädes 1812, vice Pastor 1831. Gift med 1:o N. Wallmark, Pastorsdotter från Harplinge, 2:o med N. Burtz.

Winbergs Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen och består af Socknarne Winberg of. h. $48\frac{3}{4}$, förm. $42\frac{1}{6}$ mantal, folkm. 905 pers. Staffinge, of. h. 34, förm. $31\frac{5}{36}$ mantal, folkm. 1014 personer.

Winbergs Kyrka, $\frac{1}{2}$ mil ifrån Falkenberg, är byggd af sten, under tak af swart glaserad tegel. Tornet är äfwen af sten och derpå läses följande inskrift: "Byggnaden af detta torn werkställd 1806, gaf Kyrkan utwidgning och prydnad." Wid choret och wid gaflen utwidgades Kyrkan åren 1806, 1807, 1808. Altartaflan, föreställande Nattwardens instiktelse, har till öfwerskrift: "Det är ewinnerliget lif att känna dig sanner Gud m. m. Joh. 17." Ehuru äfwen i senare tider renoverad, är hon troligen ganska gammal, ty redan före medlet af 1600:talet, blef hon såsom bristfällig reparerad i Pastor Nicolai Lundensis tid. Då choret utwidgades, och den gamle med bilder försedda Predikstolen sattes öfwer Altaret, gjordes han till ett med Altartaflan öfwerensstämmande helt. På Altaret stå 2:ne stora ljusstakar af malm. Följande inskrift af munkstil tillkännagifwer deras betydligare ålder: Jhesus ✝ Maria ✝ sancta ✝ mater ✝ Anno ✝ domini ✝ MCCCCLXXIX. Bakom Altaret är en sacristia, på hwilken de gamla chordörrarne blifwit bibehållna, derå 2:ne prester, som förmodligen warit Pastorer här, uti kroppsstorlek stå afmålade *). Dopfunten af gråsten brukas nu mera icke. Uti bottnen på dopfatet föreställes J. Mariä bebådelse tillika med den på deße fat wanliga munkstil. På brädden läses 1618. Ett epitaphium hänger i choret och föreställer Pastor Nic. Lundensis tillika med deß moder och deß maka, alla tre, seende på den korsfästade Försonaren. På taflan läses: Nicolai Pastoris, matris, costæque pudicæ, tum Salvatoris dat tabula effigiem. Öfwerst på detta med mycket bildthuggeri-arbete försedda epitaphium läses: Ah miserum patria sic pulsos ense parentes (det öfriga mindre läsligt). Nederst på taflan står följande inskrift: Inspice Christum, despice mundum, respice finem, nam ultima rerum linea mors est, omnibus una. På ett annat epitaphium, måladt i olja, af framl. Hof-Cantzleren O. von Dahlins broder, Swen Dahlin, föreställes Frälsaren uti en upprättstående ställning med sina fem blodige sår, hwaromkring läses: "Jesu Christi Guds sons blod renar oß från alla wåra synder." Häromkring

*) Före sista Kyrkobyggnad fanns följande inskrift med munkstil bakom Altaret: Quotidie recordare tria præterita: malum commissum, bonum omissum, tempus amissum. Tria præsentia: vitæ brevitatem, salvandi difficultatem, salvandorum paucitatem. Tria futura: mortem, qua nihil horribilius, judicium, quo nihil terribilius, poenam infernalem, qua nihil intolerabilius.

kring äro 9 portraiter, det första föreställande nyßnämde Swen Dahlin 26 år gammal *), det andra dennes Fru, Margareta von Wittinghoff, 23 år gammal, det 3:dje Johan Dahlin 18 år gammal **), det 4:de Olof von Dahlin 17 år gammal, det 5:te Jonas Bökman, den sistnämdes halfbroder, ***) wid 10 års ålder, det 6:te Inger Margareta Dahlin 16 år gammal, det 7:de Severin Bökman wid 41 års ålder †), det 8:de Margareta Brigitta Ausenia ††) wid 49 års ålder, det 9:de Johanna Bramming wid 72 års ålder †††). Under taflan läses: Deo T. Opt. Max. Sacrum Templo honestum, familiæ jucundum, posuimus monumentum A:o MDCCXXVI. Uti Kyrkan har funnits en catholsk fornlemning, bestående af ett lika stort som illa gjordt crucifix, hwilket i catholska tiden blifwit kringburet i socknen, för att under stora landsplågor och mißwext blidka himmelens wrede. Kyrkans silfwer, wägande 54 lod, är gjordt 1722. Orgelwerket af 8 stämmor gjordes 1788 af Orgelbyggaren Sjölin. Uti tornet hänga 2:ne Klockor §).

Kyrkans hemman betala årligen N:o 4 Stora Töringe Swensgård 1 hemman §§), 4 Lisp. smör, N:o 5 Töringe Lars Torstensgård ⅛ hemman 3 Lisp. smör, N:o 1 Backegård ½ hemman 4 Lisp., N:o 3 Olstorp Pehr Olsagård 1 hem. 1½ Lisp. till Kyrkan och resten till Pastor, som deröfwer har dominium, N:o 8 Staffinge Rasmusgård ¼ hem. 1 Lisp. En äng i Tågarp, hälften af en qwarn wid Kyrkan, som brukas under Prestegården, 2 R:dr. Hälften af ett laxfiske i Hertingfors. En åker wid Stora Töringe. En lycka, Kroken kallad. Twenne lyckor wid Pyrte. Mölnarelyckan. Kyrkotionden är 8 tunnor 23 kappar Råg, 9 tunnor 4 kappar Blandkorn och 3 tunnor Hafre.

Staffinge Kyrka, som enligt fornsägen skall wara bygd af 2:ne bröder

---

*) Han blef sedan Pastor i Fagered och har gjort sig känd för sina i manuscript efterlemnade anteckningar till K. Carl XII:s historia.

**) Äfwen han blef Pastor i Fagered.

***) Han blef först Med. Pract. Profeßor i Greifswald, och sedan Archiater och Lifmedicus hos K. Fredrik.

†) Han war Olof v. Dahlins styffar.

††) Von Dahlins moder.

†††) Hon war moder till Severin Bökman.

§) Den stora, gjuten 1768, har följande inskrift: Jesu veni dulcissime, et me vocantem protege, Christe mea in laudes ora resolve tuas. Den mindre hade före sin omgjutning 1812 följande inskrift: Sit nomen Domini benedictum. Anno 1638 hafwer Erlig och Welbyrdig Mand Ifwer Krabbe till Jordberg, Kongl. Maj:ts Befallningsman pa Warbiergs slott oc Her Niels Anderßon Lund ved Jorgen Jacobßon i Warbierg denne Klocke ladet kiöbe till Winbiergs Kirche. Antoni Wice goß mich in Lybeck.

§§) Det war ibland andra äfwen detta hemman, som Drottning Margaretha år 1312 anslår och donerar till ett altare i Lunds Domkyrka, för det att själameßor skulle hållas öfwer Abraham Broderßon. Drottningens bref härom är dateradt Lund: Crastino Conversionis Apostoli Pauli och börjas så: Super bonis in Tyringe ad altare Domini Abrahæ militis in capello St. Dionysii, de quibus teneantur anniversaria Dominæ Margarethæ Reginæ et Domini Abrahæ militis.

ber *), är belägen endast 3000 alnar från Falkenbergs Stad. Byggd af sten är Kyrkans längd 35 och deß bredd 10 alnar. Altartaflan föreställer ett förgyldt kors med derpå hängande törnekrona. En sacristia, försedd med 2:ne dörrar, är byggd bakom Altaret. Öfwer altaret står ett år 1803 af Strömblad förfärdigadt 11: stämmiga Orgelwerk. Predikstolen äger mycket gammalt bildthuggeri och åtskilliga Danska inskrifter. Ett stort och gammalt crucifix finnes här, som under catholska tiden kringburits i Socknen wid mißwext och landsplågor. En ljuskrona af meßing hänger i Kyrkan, skänkt af framl. Contr. Prosten Doctor Öhrwall. I tornet, som är af träd, hänger endast en gammal Klocka, uppå hwilken läses följande inskrift i munkstil: Hjælp, Jesus, Maria, Joseph Anno 1508. Kyrkosilfret, arbetadt i senare tider, wäger 64½ lod. Af Kyrkohemmanet Bengtsgård ½ hemman har Kyrkan årligen 3½ Lisp. smör. Kyrkan äger deßutom en lycka wid Falkenberg, en åker wid Högsgård i Staffinge, en wid Olofsbo Skomakaregård och 2:ne ängar; den ena ligger wid Anders Pehrsgård i Tågarp. Tionden är 7 tunnor Råg, 8 tunnor 31 kappar Blandkorn, 1 tunna 21 kappar Hafre.

Barnunderwisningen lemnas i ambulatorisk ordning, men sker af en af Församlingen antagen och aflönad Skolmästare, hwilken biträdes af några af Pastor godkände och i Församlingen boende backstugumän. Underwisning lemnas i christendom, skrifning och räknande.

Fattigförsörjningen werkställes enligt socknestämmobeslut genom fördelning af wißa fattiges försörjning på hwarje rote i Församlingen.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Herr Bengt **).

Nicolaus Andreas Lundensis har warit Pastor här före medlet af 1600: talet, se Contracts-Prostarne i detta Prosteri.

Jacobus Petri har troligen warit den förres efterträdare. Hans namn är kändt af några äldre handlingar, och af en så lydande anteckning i en gammal bibel: "Denne bibel, som är först köpt till Winbergs Kirche här udi Norre Halland och Staffinge Kirche lautig tillhörer fraan aar 1637 ar nu lant erlig och for-

*) Den äldre har hetat Staffan och den yngre Inge, och deras namn förenade hafwa gifwit den af dem uppbyggda Kyrkan benämningen Staffs—Inge.

**) Tillhörande Catholska tidehwarfwet, har han sammanlänkad med en Catholsk tradition fått ett rum i Series Pastorum. Berättelsen förmäler, att, då Bengt en gång war på besök hos en Bonde i Jonstorp hade en Norrsk qwinna inkommit och tiggt. Tiggerskan, mißnöjd med hwad som lemnats henne, fordrar med ondska mera. Bengt förebrår henne sin otacksamhet och ger henne en ganska bestämd anwisning på dörren. Tiggerskan hotar nu Bengt, att han icke länge skulle förmå förestå sitt embete. Jag skall icke lemna dig så mycken tid, swarar Bengt. Tiggerskan, som heter Bolla, går åt Winberg, men nedsjunker och forswinner på ett ställe, som ännu efter henne kallas Bollas träsk.

ferstandig mand Jens Jertsön Herridsdommer, manhaftig pa Lindhult, oc hafwer udi staden igenlagt en anden gammel bibel Christian III:s, intill denne bibel igenlemnas. Underskrifwit i Winberg Prestegård Februari 9:de 1660 af Nils Anderßon. Jacob Petri."

Arend Venusinus, född på Ön Hwen. Om honom saknas annan underrättelse än den, att stora klockan i hans tid, 1692, blifwit gjuten på Kyrkogården.

Piscator, den förres måg och efterträdare, war, enligt en gammal Proste-visitations Protocollsbok, närwarande härstädes såsom Pastor 1700, men nämnes wid 1704 års Prostwisitation såsom sängliggande och sjuk. Han lärer samma år hafwa aflidit.

Jonas Dahlin *) blef Pastor 1707; man har om honom anmärkt, att han war känd såsom en lycklig skald. Han afled 1709, war fader till Olof von Dahlin, och war gift med Margareta Brita Ausenius.

Severin Bökman, se Contracts-Prostarne.

Jöns Tranchell, född 1668, Prest 1725, Rector i Kongelf 1729, Slotts-Pastor på Bohus 1733, war Pastor wid Bohus Läns Regemente, då han 1748 blef Pastor här. Under Tranchells tid blef Prestegården genom mordbrand förstörd, han dog 1761.

Mag. And. O. Öhrwall, se Contracts-Prostarne.

Doctor Olof A. Öhrwall, se Contracts-Prostarne.

Mag. Daniel Kullberg, född i Falkenberg 1773. Fadren Handlande. Student i Lund 1792, Magister derstädes 1796, präsiderade wid samma Academi s. å., bewistade Upsala Academi 1798, 1799, v. Rector wid Trivial-skolan i Götheborg 1799, Ledamot af W. och W. Samhället i Götheborg s. å., Rector wid Uddewalla Skola 1805, Rector i Halmstad 1806, prestwigd 1811, Ombud wid Boktryckeriet i Halmstad 1812, Pastor i Winberg 1820, Prost 1824. G. med Ulr. Varenius, Prosten Varenii dotter från Twååker. Sonen Niclas är Rector wid Tyska Församlingens Skola i Götheborg.

Ljungby Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen, och består af Ljungby Socken, cf. h. 50¼, förm.

*) Dahlinska slägten härstammade från Dahlstorp i Kinds Härad, och har deraf tagit sitt namn.

förm. $41\frac{7}{36}$ mantal, folkm. 1070 personer. Alfshög, of. h. $18\frac{3}{4}$, förm. $16\frac{43}{72}$ mantal, folkm. 338 personer. Sibbarp, of. h. $33\frac{7}{8}$, förm. $25\frac{143}{144}$ mantal, folkm. 682 personer. Dagsås, of. h. $16\frac{1}{2}$, förm. $16\frac{1}{4}$ mantal, folkm. 294 personer *).

Ljungby Kyrka, belägen wid Landswägen, en mil ifrån Falkenberg, är 51 alnar lång och 17 alnar bred. På Altartaflan, föreställande Nattwardens instiktelse, stå uti nicher bilder af de fyra Evangelisterne med deras wanlige insignier. Öfwerst läses: "Blif beständig till ende saa - -," der under står årtalet 1646, och widare: in Dei gloriam renovata 1746. Pastore Sev. Wallin. Nederst stå instiktelseorden på Danska. På högra sidan af taflan står Sperlingska wapnet med underskrift: "Caspar Otto Sperling 1646," och på wenstra sidan Ulfsparriska wapnet med underskrift: "Ellen Ulfspar . . ." På Altartäcket är broderadt Lejoncrantziska wapnet med namnen Cicilia, Arnica, Maria, Ebba, Emerentia Lejoncrantz år 1688. På Predikstolen föreställas Evangelisterne, och de derunder citerade Danska språk hafwa sedan sista Kyrkoreparationen blifwit oläslige. På kronan öfwer Predikstolen läses: "War trofast intill döden - -" Dopfunten är af marmor. På södra wäggen i choret hänger ett epitaphium, hwarpå står Nordfeldtska wapnet med inskrift: Magnif. Nobiliss. et consultiss. D:nus Israel Nordfeldt, qvondam Burgravius Civit. Gothob. Nat. 1606, denat. 1677. Humatus 1679. På norra wäggen hänger Pastor Peder Olsöns och deß makas epitaphium, hwarpå fadren föreställes omgifwen af 3 söner och modren af 3 döttrar. Härpå läses: P. O. S. † K. A. D. Anno 1635. Mors ultima Linea Rerum. Widare läses här på Danska, Rom. 10: 9 och Es. 40: 6. Deße aflednes grafsten ligger i choret, och på den läses: "Salige äro de döde, som i Herranom dö, Anden säger: de skola hwila sig ifrån sitt arbete, ty deras gerningar följa dem efter P. O. S. † K. A. D. Memorari novissima tua." Midt i Kyrkan, på norra wäggen, hänger Wallinska monumentet **). På westra sidan bakom läktaren, der Helle-

*) Sibbarps och Dagsås Församlingar utgjorde ett särskilt consistorielt Pastorat intill år 1831, då de förenades med Ljungby Pastorat och Pastorsbostället i Sibbarp blef boställe för Comministern i Sibbarp och Dagsås.

**) Härpå läses: Jehovah! Här är jag och barnen, som du mig gifwit hafwer. Avus Jonas Haquini, Civis Uddevallensis nat. 1622. denat. 1694, ætatis 72. Pater And. Jonæ Wallin Past. Eccles. in Bogenäs nat. 1651 denat. 1721 ætat 70. Mater Johanna Vandal Christierni filia nat. 1638 den. 1730 ætat 92. Severinus Wallin nat. 1681 Ordinatus 1703, Rect. Marstrand. 1704. Concionat. arcis 1710, Past. Ljungby 1719. Abela M. Kraak, filia Sven Kraak, nat. 1681 in puerperio descessit e vita 1721. Elisabeth Gröndell, filia Pastoris in Tvååker, nat. 1700 in puerperis animam efflavit 1726. Barbara Corvin, filia Pastoris in Fjärås nat. 1696. Liberi cum prima uxore: Andreas Consultor, at rei fabrilis Director nat. 1706, ejus uxor Christina Ekström, Sven natus et denatus 1706, Severinus Pastor in Fjärås nat. 1708, uxor ejus Brigitta Staf, Johanna Apollonia nat. 1711, nupta cum Commin. in Fjärås Rutgero Contz, Sven Cancellarius Malmogiæ, nat. 1713, denat 1739, Annicha nata 1716, denata 1734. Jonas Theologiæ Stud. nat. 1718, Benjamin ad navigationem se applicavit nat. 1721, denat 1742. Liberi cum secunda uxore: Petrus, nat. 1723, denat. 1724. Matthias, natus 1724, denat. 1725. Matthias nat. 1726, denat. 1731. Liberi cum tertia uxore: Petrus nat.

Hellerups graf warit, hänger ett wapen. Inskriften derpå underrättar, att det tillhört Olof Silnecker, som warit Lagman i Halland och ägare af Hellerup, samt att han warit född 1636 uti Nerike, aflidit 1692 och är begrafwen i Halmstad. Midt på hwalfwet hänger Frälsarens bild, hwarpå läses, att den blifwit skänkt till Kyrkan af Sogneprestem Peder Olufsön 1636. Kyrkans silfwer, omarbetadt 1752, wäger 42½ lod. Den i tornet hängande Klockan saknar inskrifter. På läktaren står Konung Carl XI:s namnchiffer, tillika med Lejoncrantziska och Stjernsparriska wapnen.

Kyrkotionde är 7 tunnor 2 kappar Råg, 7 tunnor 17 kappar Blandkorn, 2 tunnor 20 kappar Hafre. Af sine hemman Hellerup Skattegård och Sannegård, samt Göddeby Jöns Swensgård i Sibbarps Socken, har Kyrkan landtgille. För öfrigt äger Kyrkan åkrar wid Ågård, Lilla Stam, Skärarp, Glasbacka, Hermanstorp Persgård och Olofsgård, Töllstora Skattegården, Lilla Töringe Nilsagården, Bergagården och Stora Töringe i Winbergs Socken, och ängar i Gißlestad, Attorp och Stabeck.

Alfshögs *) Kyrka, ¾ mil ifrån Ljungby, är 33 alnar lång och 17 alnar bred. Altartaflan, föreställande Nattwardens instiktelse och de fyra Evangelisterne, har till öfwerskrift: Salvator Mundi Salva nos! På Predikstolen föreställas äfwen de fyra Evangelisterne, öfwer uppgången läses Joh. 10, v. 7 och årtalet 1761. Dopfunten, af ek, synes bäras af trenne liggande lejon. Kyrkans silfwer, omarbetadt 1756, wäger 51¼ lod. Uti klockstapeln hänger en Klocka **).

Kyrkotionden är 2 tunnor 18 kappar Råg, 3 tunnor Blandkorn och 1 tunna 28 kappar Hafre. Af sine hemman Klockarebolet, Kjerreberg, Jeppasgård, Olof Olsgård och Förß Olof Ingemarsgård, har Kyrkan landtgille. Deßutom äger Kyrkan ängen Swensdalen och en åker i Kjerreberg.

 Sib-

nat. 1727. Abela Lisa nat. 1729, denat. 1730. Johannes Matthias nat. 1731, denat. 1739. Johannes nat. 1732. Annicha nat. 1735, denat. 1737. Brigitta Lisa nat. 1737. Severina Barbara nat. 1739.

Med 10 Barn jag sofwer här,
Och twenne hustrur kära
Uppwäck oß Herre Jesu kär.
Till ewig frojd och ära,
När din basun begynner gå
Och alla de som sofwa,
Ur grifterna skola uppstå
Låt oß då ewigt lofwa
Ditt helga namn i himmels höjd
Låt ock de Tio lända
Uti den rena himlafröjd
Som alldrig tager ända.

*) Tros hafwa fått sitt namn af en i forntiden ryktbar man Alf, som säges wara jordad i en nära Kyrkan belägen ätthög, som äfwen kallas Alfshögen.

**) Inskriften underrättar, att hon är gjuten 1680, då Burggrefwen Gerhard Lejoncrantz war Patronus Ecclesiæ, omkring Klockans kant läses: Venite! Venite! Venite! CXI.

Sibbarps Kyrka, 20 alnar lång och 13 bred, af sten med brutet tegeltak, är byggd på 1550:talet, men tillbygd uti sednare tider. Altartaflan föreställer Nattwardens instiktelse med inskrift af instiktelseorden på latin och widare: Spes mea unica Christus, samt årtalet 1676. Predikstolen är fyrkantig, med gamla oläsliga inskrifter, men på kransen öfwer Predikstolen läses årtalet 1557. Till höger om Predikstolen hänger ett crucifix. På kronan öfwer Dopfunten föreställes, i gammalt bildthuggeri-arbete, Jesus liggande på knä för att låta sig döpas af Johannes. För öfrigt finnas i Kyrkan inga andra antiqviteter än ett rökelsekar. Uti klockstapeln hänger endast en Klocka, som saknar inskrift. Kyrkans silfwer, 50 lod, består af kalk och paten, af hwilka den förra har till inskrift: Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi, miserere nostri Anno 1695. Kyrkans inkomster äro i tionde 3 tunnor 9 kappar Råg, 4 tunnor 12 kappar Körn. För en qwarn i Dagsås ström, som tillhör Kyrkan, betalas årligen ½ Lispund smör, och för en äng i Gällsjö gärde 2 ß.

Dagsås Kyrka, af sten under tegeltak, är 35 alnar lång och 12 bred med trädtorn. Altartaflan, en oljefärgsmålning på duk, föreställer Christi korsfästelse *). Predikstolen, gjord i sexkantig form, blåmålad, saknar inskrifter. Dopfunten är af ler, gjord i form af en urna, midtpå hwilken 9 Cherubims ansikten föreställas, och omkring foten 7 martyrer, årtalet är 1578. På dopfatet, af messing, föreställes i bottnen syndafallet, hwaromkring finnes den på dylike kärl wanlige munkstil, derpå läses åfwen årtalet 1631 och 1664 den 17 Julii. På ett å Kyrkowäggen hängande epitaphium föreställes Major Eric Orrhanes sköldemärke, 3 orrar i gult fält, hwarunder läses: "Kongl. Maj:ts Wår allernådigste Konungs och Herres Troman och Wålbeståld Major under ett Regemente Dragoner, den fordom Ädle och Wälborne Herren Herr Eric Orrhane till Öströ och Ottersjö, född 1638 in Septemb. saligen och sakta i Herranom afsomnad 1704 d. 4 Mars. Gud förläne Honom en fröjdefull uppståndelse på den stora Herrans dag!" Widare finnes här ett epitaphium öfwer Claudius Morman, der deß fäderne- och möderne-wapen warit målade; inskriften är nu mera föga läslig, men årtalet 1653 upptäckes. På norra Kyrkowäggen har hängt ett i olja måladt portrait, föreställande en karl med lång hängande guldkedja om halsen, årtalet 1572 war tecknadt på taflan, men det är okändt, hwilkens detta portrait är **). Af de i tornet

*) Taflan är skänkt af framlidne Großhandlaren Isac Hahr, som flere år bebodde Öströ.

**) Twenne taflor, föreställande portraiterne af den förr nämnde ägaren till Öströ Ove Gedde och hans Fru Dorothea Urne, hafwa äfwen fordom hängt i Kyrkan. Denna på sin tid märkwärdige man nämnes såsom Herre till Tommerup, Dagesholm, Herrestad, Gylleboda, Lofwestad, Hofdala, Hällerup, Maglo och S:t Olof. Han war Danskt Riks-Råd och Amiral, född 1594, reste utrikes och ingick i tienst wid Holländska Cavalleriet, blef sedan tienstgörande i Danska Canzliet i Köpenhamn. Han anför 1618 en Ostindisk siöexpedition och anlägger en Dansk Colonie på Tranquebar, återkommen blir han Riks-Råd och Amiral. Han anför 1645 den flotta, som blockerade Götheborg; men då han afseglar

net hångande 2:ne Klockor, har den större följande inskrift: Anno 1685. Si Deus pro nobis, quis contra nos! E. O. H. E. M. M. Major Orrhanes wapen finnes gjutet på denna Klocka. Den mindre Klockan, skänkt af Großhandlaren Hahr, har ingen inskrift. Kyrkans inkomster äro högst obetydlige och bestå i 26 kappar Råg, samt 1 tunna 8 kappar Korn och 20 skillingar för en ång.

Barnunderwisningen sker af föräldrarne sjelfwe med biträde af Klockaren, och någon gång i ambulatoriska skolor af kringwandrande Skolemästare. Fattigförsörjningen werkställes genom friwilliga sammanskott. Till de orkeslöse och sängliggande skickas matwaror.

Pastorer i Ljungby hafwa warit *):

Herr Peder eller lille Peder kallad.

Herr Arvid Bållßon lefde bägge i 16 Seculo icke långt efter reformationen.

Peder Olsön blef Pastor 1612, † 1660. Han har undertecknat åtskillige affortningslängder i Kammar-Archivet. Uti sitt sigill förde han en menniska uti en båt.

Bengt Lyngius, Pastor 1661, † 1667.

Caspar Anderßon, Pastor 1668, † 1677.

Lars Falkman, Pastor 1678, † 1679.

Bengt Stockman, Pastor 1680, † 1688.

Eric Spongius, Pastor 1689, † 1708.

Andreas Stabaeus, Pastor 1709, † 1717.

Severin A. Wallin, född 1681, prestwigd 1703, Rector i Marstrand

seglar derifrån stöter Amiralskeppet på en blindklippa och sjunker. Då Amiralen för att rädda sig hoppar i Slupen, afbryter han benet, hwarefter han alltid war sjuklig. Han lemnar befälet öfwer flottan, men får befälet öfwer Helsingborgs Slott och Län, hwilka han 1658 aflemnade till de Swenske. Hans gods blefwo dels sålde, dels lemnade till Bornholms wedetlag. Samma år blir han tillika med flere Skånska Herrar arresterad och förd till Malmö, men blir 1660 utwerlad emot Swenska Ministren Sten Bielke. Året derpå aflider han i Köpenhamn och efterlemnar 12 barn. Hans namn har åfwen af det Skånska ordspråket: "Nu är det ude med Ove Gjedde" med en ökad namnkunnighet öfwergått till efterwerlden. Anledningen till detta ordspråk skall hafwa warit: En Bonde ankommer i ensökningsärender till Helsingborgs Slott, slipper af en händelse in att se Hans Excellens sitta till bords, just då denne äter på sallaten. Guldet hwarmed klåderne woro broderade, anser bonden för gula glänsande halmstrån. Och då bonden, återkommen hem, berättar sine grannar nytt från staden och slottet, utbrister han ibland annat: "Nu är det ude med Ove Gjedde, han åder gräs og stopper sine klär med strå."

*) Denna Series Pastorum har framlidne Prosten Montén låtit uthugga i en sten, hwilken står i choret.

1704, Slotts-Pastor 1710, Pastor i Ljungby 1719, predikade wid Prestmötet 1728, afled 1748, war 3 gånger gift, 1:o med Abela Kraak, 2:o med Elisabeth Gröndell, Pastorsdotter från Twååker, 3:o med Barbara Cervin, Pastorsdotter från Fjärås.

Mag. **Olof A. Ekebom**, se Domprostarne i Götheborg.

Nils Josephßon, född på Moßebo Stomgård 1731. Fadren Talmannen Joseph Hanßon. Student i Lund 1752 och i Upsala 1753, prestwigd i Stockholm till Huspreſt hos Presidenten Baron v. Höpken, blef s. å. Fattighus-Predikant på Ladugårds-gärde, E. O. Kongl. Hofpredikant 1761, frånwarande utnämnd till Magister i Greifswald 1762, Pastor i Ljungby s. å., war Opponens wid Prestmötet 1774, afled 1792. War gift med Pastor Lidells i Tranemo dotter, Magna Elisabeth, och hade med henne en dotter, gift med Hofpredikanten och Prosten i Markaryd Doctor Rhodin.

Mag. **Anders Montén**, född i Axbergs Socken i Nerike 1747. Fadren Bonde, Student i Åbo 1773, prestwigd derstädes 1777 till Huspredikant hos Presidenten Baron Lejonhufwud. Magister wid nämnde Academi 1778, Bat. Predikant wid Enke-Drottningens Lif-Regemente 1781, Commenderad med Regementet i kriget mot Ryßland 1789 och bewistade det samma till slutad fred 1790, Kyrkoherde i Ljungby 1792, Hon. Prost 1805, afled 1817. War gift med Lovisa Linderot. Sonen Gustaf v. Härads-Höfding, Lars Philos. Magister.

Mag. **Carl Wetterberg**, född i Swenljunga 1770. Fadren då Kyrkoherde derstädes, sedermera Th. Doctor, Contracts-Prost och Kyrkoherde i Wärö. Student i Lund 1789, Magister derstädes 1793, präsiderade wid nämnde Academi samma år, Poëseos Docens 1794, Eloq. et Hist. Adjunct 1806, Kyrkoherde i Ljungby 1817, död 1825. War gift med N. Blomberg.

Johan Edberg, född i Mellby Pastorat af Skara Stift 1784. Fadren Packhuskarl i Götheborg. Student i Lund 1806, Prest 1809, v. Pastor i Tölö 1816, Pastor här 1827, Prost 1828. Under hans embetstid förenades 1831 Sibbarps Pastorat med Ljungby. G. m. A. Strantze, Prostedotter ifrån Breared.

Comminister:

Benjamin Granlund, den förste Comminister här sedan Sibbarps och Dagsås Församlingar lades såsom Comministratur under Ljungby. Han är född i Långaryds Pastorat af Werió Stift 1792. Fadren Arbetskarl. Student i Lund 1815, Prest 1816, Comminister här 1831.

Pa-

Pastorer i f. d. Sibbarps Pastorat hafwa warit:

Herr Truls, Herr Thor och Herr Swen hafwa omtalts, ehuru deras tjenstetid är okänd. Likaledes nämnes en Baltzar, som affade sig Pastoratet för deß ringa inkomster.

Jöns Larßon skall hafwa warit här omkring 1601.

Paulus Johannis hitkom 1613, dog 1656. Han har i Kammar-Archivets handlingar lemnat flere underskrifter, der han kallar sig Pävel Jensön.

Andreas Alberti blef Pastor 1657 och dog 1685 *).

Andreas Magni Roselius blef Pastor 1686, dog 1721.

Andreas Andreä Roselius blef Pastor under sin faders och företrädares lifstid 1717, tillträdde 1721, affade sig Pastoratet 1764, af enahanda orsak som Herr Baltzar, och dog 1766.

Swen Erynander, född 1723, student 1742, Prest 1747, Comminister i Grimethon 1749, Pastor 1764, dog 1782.

Johan Eckersten, född i Bollebygd 1746, student 1766, Prest 1768, v. Pastor 1779, E. O. Bat. Predikant wid Arméens flotta 1780, Pastor efter sin swärfader 1783, dog 1799.

Haquin Peterßon, se Pastorerne i Seglora.

Simon Nic. Palmgren, född i Kongsbacka 1762, student i Upsala 1783, Prest 1788, vice Pastor 1799, Capell-Predikant wid Gullholmen 1800, Pastor i Sibbarp 1811, afled 1827. Gift med N. Drantz, dotter till Slotts- och Stads-Chirurgen Drantz och A. Brunius.

Okome Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen, och består af Okome Socken, of. h. 36½, förm. 32$\frac{3}{7}\frac{1}{2}$, folkm. 728. Köinge, of. h. 22$\frac{1}{2}\frac{3}{4}$, förm. 13$\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ mantal, folkm. 400. Swartrå, of. h. 15½, förm. 11$\frac{7}{7}\frac{1}{2}$ mantal, folkm. 404 personer.

Okome **) Kyrka, belägen 3 mil ifrån Warberg och 2¼ mil ifrån Falken-

*) Uti 1683 års Roteringslängder har jag funnit en Herr Simon, hwilken nämnes, såsom då warande Pastor här.

**) Namnet Okome har under särskilda tider undergått åtskilliga förändringar. På Langebeckska chartan kallas

kenberg, af sten, 45 alnar lång och 12 alnar bred. På Altartaflan, som föreställer Nattwardens instiktelse, står följande besynnerliga inskrift *): SoLa sIta In DeXtra JesU MIhI VIta saLUsqVe jemte årtalet 1636, och nederst Laurentius Abrahami Lund, hujus ecclesiæ Aagom. et conjunctorum pastor. Öfwer Predikstolen står samma Pastors namn och derunder: Levantur Adversa Laeta spe. Cor, mentem et Linguam dirige Christe meam. På Predikstolen föreställas Evangelisterna, Jesu kamp i Gethsemane, fångslandet, hudflängningen och korsfästelsen med underskrift: "Jeg holdt min rygg till dem som mig sloe, Es. 50. Min ven, som jeg förlod mig paa som ad mitt bröd, traade mig under födder, Ps. 41." Dopfunten, af sten, är omsorgsfullt arbetad, derpå föreställes Jesu födelse, de wise männernas ankomst att tillbedja honom m. m. På Kyrkowäggen hänger ett crucifix. Kyrktornet af träd har 2:ne Klockor **).

Kyrkans inkomster äro: Landtgille af deß hemman N:o 3 Lynga 3½ Lisp. smör, Djegnagård i Nyrpe ½ Lisp. smör. Af en Kyrkan tillhörig jord i N:o 6 Råfwige 16 ß. Kyrkotionden är 4 tunnor 2 kappar Råg, 6 tunnor 12 kappar Korn samt 1 tunna 17 kappar Hafre.

Köinge ***) Kyrka, af sten under tegeltak, är 29 alnar lång och 12 alnar bred. Altartaflan föreställer Nattwardens instiktelse med underskrift: "Pröfwe menniskan sig sjelf" och årtalet 1765, m. m. Predikstolen, äldre, företer några fragmentariska Danska inskrifter. Uti klockstapeln hänger endast en Klocka, som hwarken har inskrift eller årtal.

Kyrkan har af sine hemman årligen: af N:o 3 Köinge 2 Lisp. smör, N:o 1 Lustorp 1 dito, Lilla Köinge ½ dito, för en Ö uti Etran wid hemmanet Stabeck i Ljungby Socken 2 R:dr 24 ß. B:co, och för åtskillige mindre ängar 8 skillingar. Kyrkotionden är 2 tunnor 19 kappar Råg och 3 tunnor 11 kappar Korn.

Swar-

kallas det Ochom. Widare har det kallats Aaghlemen och Aagyme, än Aagoml och Okume. Nu mera synes man liksom under en tyst öfwerenskommelse hafwa antagit benämningen och stafningssättet Okome.

*) Torde wara ett så kalladt Chronographium eller Chronosticon, utmärkande årtalet 1636.

**) På den största läses jemte historisk uppgift på gjutningsåret 1799.
Om menniskorna tiga
Kunde denna Klocka ropa.

Nådsklockan ljuder än, O! menska för ditt öra, Ack röra låt i tid din återlösta själ, Att när en annan gång, du får domsklockan höra, Dig då må säkert gå, för ewigheten wäl. På den mindre Klockan står Frälsarens bild med werldsgloben i handen, och på hans ena sida en bild med swärd i handen, och på den andra en bild med nyckel i handen, derunder läses: "Se jag gör allting ny. Upp. B. 21.

***) Äfwen detta namn har undergått flere förändringar. I ett bref af Konung Christian III, dateradt den 9 Maji 1555, kallas det Köng, annorstädes Kyng och Kyinge.

Swarterå *) Kyrka, af sten under tegeltak, är 31 alnar lång och 10 alnar bred **). På Altartaflan föreställas endast några mindre wäl arbetade trädbilder och midt på taflan står Konung Carl XII:s namnchiffer, underst är ett crucifix måladt. I tornet, af träd, hänger en Klocka, som är 2 alnar i diameter; man har kallat henne Häradsklockan, hon saknar all inskrift.

Kyrkans inkomster af deß hemman N:o 6 Swarterå är 2 Lisp. smör. Kyrkotionden är en tunna 22 kappar Råg, 2 tunnor 19 kappar Korn och 11 kappar Hafre.

Barnunderwisningen i detta Pastorat sker dels af föräldrarne sjelfwe, dels uti ambulatoriske skolor. De fattige försörjas på i orten wanligt sätt genom sammanskott.

Pastorer hafwa warit:

Laurentius Abrahami Lund; han war Pastor här 1636. Han omtalas af Sommelius ***), hwilken kallar honom Pastor Hallandic. Augumensis. Han war samtidig med Biskop P. Winstrup, och har på Danska öfwersatt Caßmani bok, De chara pietate et rara charitate. Biskop Winstrup skref ock ett epigram i anledning af denna öfwersättning, hwilket han dedicerade till Pastor Abrahami. I Kammar-Archivets handlingar har han lemnat flere underskrifter: **Lauritz Abrahamsön**. I sitt sigill förde han 2:ne vinkelhakar med omskrift L. S. A. Uti 1651 års jordebok nämnes han Herr **Lars**.

Marcus Theodori Lubinus; hans namn stod på en nu mera omarbetad communionkalk, jemte årtalet 1675. Han war gift med Lucia Lubin.

Jöns Pederson Falkovius, som äfwen kallade sig Falk och Falkenberg, war Rector Sch. i Halmstad till 1665, blef sedan Comminister i Halmstad, Holm och Öfraby, och slutligen Pastor i Okome. I hans tid börjades Kyrko-annotationsböckerne i detta Pastorat.

Mag. **Johan Ahlström** war förut Predikant wid Götheborgs Garnizon, Prins Carls Lifregemente till fot, blef Magister i Lund, och utgaf, under Prof. A. Riddermark, gradual disputation, 1690 tryckt i Malmö, de triplici facie solis adulterina. Anledning till detta ämne togs deraf, att d. 23 Oct. 1690 synstes

*) Möjligen har Socknen och Kyrkan erhållit namn af sjön Swarten, som ligger inom denna Socken.

**) War enligt Kongl. Brefwet den 9 Maji 1555, utdömd att nedrifwas, då Swarterå Socken, enligt samma befallning, borde införlifwas med Köinge.

***) Lexic. Erud. Scan. Vol. I, p. 20.

tes en half timmas tid i Lund, under wid paß 35 graders höjd, 3 solar på en gång, till deß ett starkt östanwäder drog swarta moln öfwer hela horisonten. Blef Kyrkoherde här 1691, död 1703. War gift med M. Florander, dotter af Domprosten J. Florander.

Otto Nordtman war Pastor ifrån 1703 till 1707.

Lars Nordtman, ifrån 1708 till 1727, predikade wid 1714 års Prestmöte. War gift med Christina Nyberg.

Mag. **Laurentius Ahlman**, född i Götheborg. Fadren Handskmakare-Ålderman. War Collega Scholä i Lund, hade studerat i Greifswald, disputerade 1717 i Lund pro Gradu, under A. Rydelius, de indole et limitibus religionis naturalis veræ. Blef s. å. Artilleri-Pastor i Götheborg och Pastor här 1728, död 1747, 60 år gammal. War gift med Margaretha Brinck.

Reinhold Johan Barck war, då han 1748 hitkom, Regements-Pastor, predikade wid 1764 års Prestmöte, dog 1771. Gift med J. U. Wallner; deras dotter Johanna blef gift med Magister Joh. Liedberg och Ulrica med Inspector Jonas Unæus i Eskilstuna. Sonen Bengt blef Tullförwaltare i Wenersborg.

Johan Lindman, född i Mjöbeck 1726. Fadren Pastor derstädes. Student 1745, prestwigd 1752, v. Pastor 1761, Pastor 1772, Prost 1791, dog 1796. Gift med M. M. Jeurling; deß son Salomon blef Ryttmästare wid Cederströmske Husarerne.

Anders Peterßon Widberg, fadren Peter Widberg, modren Anna Ström, född i Örby 1752, student i Upsala 1775, Prest 1777, Predikant wid Götheborgs Fattighus 1789, Pastor i Okome 1797, Prost 1805. War gift med H. E. Hegardt; deras son Peter Josias är Commin. i Örby och Johan Anders Medicinæ Doctor och Prov. Läkare i Westerås. Prosten Widberg har från trycket utgifwit "Guds oskuld i Syndares död och fördömelse," predikan på 20:de Sönd. efter Trinit.; Afskedspredikan i Uddewalla, 1 Sönd. efter Påsk 1790; Betraktelse öfwer 5 bönen i Fader wår, pred. på 22 p. Trin.; Afskedspredikan i Götheborgs Fattighuskyrka 1798, 3 p. Pasc. Wid sitt frånfälle efterlemnade Prosten Widberg en betydlig och wäl wårdad boksamling, som utom böcker bestod af disputationer och handskrifna anteckningar.

Jacob Christian Billingdahl, född i Warberg 1784. Fadren Tenngjutare. Student i Lund 1803, v. Collega wid Warbergs Skola 1806, prestwigd 1809, Ord. Collega 1818, v. Pastor 1823, Kyrkoherde i Okome 1826,

Prost

Prost 1828, vice Contracts-Prost under Riksdagarne 1828 och 1834—35, Revisor i Stats-Banco- och Riksgäldswerken 1832. Gift med Maria Lundqwist.

Comministrar hafwa warit:

Magnus Hallenstedt blef Pastor i Walda 1731. G. m. A. B. Strokirk, se Contracts-Prostarne i Fjäre Prosteri.

Magnus Roselius blef 1733 Pastor i Hunestad.

H. J. Nordtman, prestwigd 1732, Comminister ifrån 1733 till 1744, då han här afled. Han war gift med B. M. Brinck.

Nils Grimbeck war Nådårs-Prest efter sin företrädare och blef Comminister 1745, Pastor i Breared 1766. Gift med M. B. Bagge.

Johan Elfwensten, ifrån 1767 till 1808, då han afsade sig syßlan; gift med M. E. de Cour. Han afled i Warberg 1811, 85 år gammal.

Paul Frantz Drantz, född i Warberg 1777, student i Lund 1797, Prest 1802, vice Pastor 1803, Comminister här 1808, död 1828. Gift med A. M. Hausknecht.

Swen Comstedt, född i Halmstad 1796. Fadren Skeppare. Student i Upsala 1815, Prest 1824, Lärare wid Stjerncreutzska Skolan i Säfwe 1828, Comminister här 1829.

Fagereds Pastorat,

Regalt, tillhör 3:dje Claßen och består af Fagereds Socken, of. h. $36\frac{2}{3}$, förm. $26\frac{161}{180}$ mantal, folkm. 679. Källsjö, of. h. $17\frac{3}{8}$, förm. $12\frac{1}{12}$ mantal, folkm. 329. Ullared, of. h. $23\frac{3}{4}$, förm. $21\frac{7}{12}$ mantal, folkm. 556 pers.

Fagereds *) Kyrka, 32 alnar lång och 16 alnar bred, är byggd af sten, försedd med spåntak och trädtorn. Altartaflan och Predikstolen äro gamla, och man berättar, att den förra skall wara förd ifrån Köpenhamn. På Kyrkowäggen hänger ett epitaphium, gjordt 1666, hwilket föreställer portraiterne af framlidne Pastorn härstädes Simon Hanßon Faurelius, deß hustru Metta Adamsdotter, jemte 4 deras barn. En af iholigt eketräd utarbetad Mariábild, lemning i-

*) Är på Langebeckska chartan af år 1277 upptaget under lika namn som Häradet, och kallas der Fartöusá. Wid en i senare tider skedd namnförändring har samma förhållande blifwit iakttaget, då både Häradet och Pastoratet kallats Fauródt. På hwilken tid det från Häradets benämning afwikande namnet Fagered blifwit tillagdt detta Pastorat, är okändt.

från catholska tiden, står under läktaren. Uti tornet hänger en Klocka *). Kyrkan äger hwarken hemman eller utjordar, utan endast tionde 20 kappar Råg, 1 tunna 23 kappar Korn och 2 tunner 18 kappar Hafre.

Källsjö Kyrka, 25 alnar lång och 14 bred, är byggd af sten och täckt med spån **). Uti klockstapeln hänger en Klocka utan inskrift. Kyrkan äger följande hemman: N:o 1 Wälenslycke ½, N:o 2 Tornared ¼ mantal, hwilka årligen betala 3 Lisp. smör. Kyrkotionden är 20 kappar Råg, 1 tunna 3 kappar Blandsäd, 1 tunna 5 kappar Hafre.

Ullareds ***) Kyrka, 30 alnar lång och 15 bred, skall lika med de andre Kyrkorne i detta Pastorat undergått en betydlig förändring. Äger inga hemman, men deß årliga tionde är 29 kappar Råg, 1 tunna 13 kappar Blandkorn samt 1 tunna 19 kappar Hafre.

Pastorer hafwa warit:

Andreas Ingemari och Hans Andreä †), bägge på okände tider.

Hans Michaelßon Riberus blef Pastor 1638, dog 1664. Uti 1649 års jordebok nämnes han Herr Hans.

Simon Hanßon Faurelius succederade sin Fader 1664, dog 1697.

Nils Bagge, Pastor 1699, dog 1730.

Mag.

---

*) På henne läses:

Gud signe detta werk,
Att ock ett klocke Ljud
Må ljuft uppbåda folk
Att troget bedja Gud
Gif att ditt dyra ord och omsorg för wår själ
Må alldrig gå oß från
Så slutas tiden wäl.
Ack låt för Jesu skull
Wårt sista klockslag bli
En salig kallelse till ewighetens dag.
År 1739
Swen Dahlin
P. L.

**) Denna Kyrka undergick 1826 en betydlig förändring genom utwidgning och förlängning.

***) Denna Kyrka ombyggdes 1829 och erhöll dertill Collect och Stamboksmedel öfwer hela Riket. Om, utom all annan historisk anledning än blotta namnets, man skulle wilja uppsöka stället för den mycket omtwistade walplatsen, der omkring medlet af 700:talet de mot Ragnar Lodbrok upproriska Skåningar och Jutar blefwo slagne, så skulle man tro sig finna det wid Ullared. Saxo i sin Hist. D. L. 9, p. 169 kallar det Campus laneus, och Lagerbring ger herpå en ganska trogen öfwersättning med Ullaryd. Om denna krigshändelse se Suhms Hist. af Danm. del. 1, sid. 539. Lagerbring Sw. R. Hist. del. 1, sid. 152.

†) Om honom finnes uti Pastors-Archivet antecknadt: "Herr Hans Senior qui ineunte Sec. XVII vixit Pastor Loci, hade 100 daler årligen af Danska Kronan för Faurödhs Pastorats ringhet skull."

Mag. **Swen Dahlin**, född i Winbergs Prestegård. Fadren Pastor Jonas Dahlin och modren Margaretha Brigita Ausén. Han gifte sig med företrädarens dotter Maria Elisabeth Bagge och blef Pastor 1731, Orator på 1740 års Prestmöte, dog 1744.

Jonas Lomberg, student 1726, Apologist wid Götheborgs Trivial-skola 1730, prestwigd 1737, hade warit Ostindiskt Skepps-Predikant, då han 1745 blef Pastor härstädes, dog 1750.

Johan Dahlin *), född i Winbergs Pastorat 1709. Fadren Kyrkoherde derstädes. Student i Lund 1722, prestwigd 1731, Pastor i Fagered 1753, då han inställdes i embetet af Biskopen D:r Wallin, afled 1790. War gift med Christina Löfberg, dotter af en Qwartermästare Löfberg.

Carl Magnus Berg, född i Warberg 1757, student i Lund 1777, ordinerad 1780, vice Pastor 1783. Gift med företrädarens dotter, erhöll han Kongl. Maj:ts nådiga survivance på Pastoratet 1785, och fullmagt 1790, Prost 1803, afled 1820.

Carl Fredr. Fast, född i Götheborg 1771. Fadren Juvelerare. Student i Lund 1789, prestwigd 1796, Skol-Lärare wid Lilla Edets Skola 1813, v. Pastor 1814, Pastor i Fagered 1821, Prost 1828. G. m. J. Malmstedt, Juvelerare-dotter ifrån Götheborg.

Comministrar hafwa warit **):

Thomas Falkman erhöll, mot slutet af 1600:talet, transport hit från Weinge.

Anders Arenander, under hwilkens tjenstetid boställe för Comminister icke ännu fanns. Han bodde i Böke af Källsjö Socken, Comminister 1709, dog 1720, 48 år gammal.

Johan Faurelius, honom anslogs Stora Egnared till boställe. Blef Pastor i Bollebygd 1740, se Bollebygd.

Joachim Fredric Barfot, prestwigd 1734, Comminister 1740, afled 1757. War gift med Anna Falkenholm.

Jonas Wallin blef Comminister 1758, se Pastorerne i Kongsäter.

*) Han war broder till Hof-Canzleren och R. N. O. Olof von Dahlin.

**) I Källsjö Kyrkobok finns antecknadt, att fordom en Comminister warit gemensam för Pastoribus här och i Hwalinge, till biträde wid Källsjö och Rößlinge.

Anders Wallmark war Comminister här till 1802, då han blef Pastor i Harplinge, se sistnämde ställe.

Jonas Haße, dog 1805.

Johan Lorenz Warelius, född i Warberg 1779. Fadren Bagare. Student 1800, prestwigd 1805, Comminister 1806, afled 1810.

Daniel Fredr. Erdman, Comminister här 1810, erhöll transport till Comministraturen i Weddige 1815, se Weddige.

Elias Peterßon, Comminister 1816, affatt 1822.

Caspar Nilßon, Comminister här 1823, erhöll transport till Grimethons Comministratur 1824, se Grimethon.

Johan Fehrlund, född i Warberg 1791, student i Lund 1812, prestwigd 1815, Comminister här 1824, Kyrkoherde i Kungsbacka 1835. G. m. N. Banck, Pastorsdotter från Lundby, Wädtle Härad.

Gällareds Pastorat,

Regalt, tillhör 3:dje Claßen och består af Gällareds Socken, of. h. $41\frac{3}{4}$, förm. $30\frac{143}{144}$ mantal, folkm. 733 personer. Gunnarp, of. h. $48\frac{1}{4}$, förm. $41\frac{11}{96}$ mantal, folkm. 887 personer.

Af Gällareds Socken, äro $3\frac{1}{4}$ of. h. eller $2\frac{1}{24}$ förm. mantal belägne i Åhrstads Härad, och af Gunnarps Socken, ligga 23 oförm. eller 21 förm. hemman i Åhrstads Härad, samt $1\frac{1}{2}$ hemman, förmedladt till $\frac{5}{8}$, är i jordeboken upptaget under Mårdaklefs Socken i Kinds Härad.

Gällareds *) Kyrka, belägen wid Landswägen, $4\frac{3}{4}$ mil från Warberg och $3\frac{1}{4}$ ifrån Falkenberg, byggd af sten och täckt med spån, är 25 alnar lång och 13 alnar bred, tros wara byggd 1651, då Lars Halgerus war Pastor **). På Altartaflan, der Nattwardens instiktelse föreställes, stå trons, hoppets, lagens och Evangelii sinnebilder. Uti en niche i Kyrkomuren stå 2:ne helgonbilder, hwilka begge äro Catholska fornlemningar, och föreställa Maria med barnet och Joseph. I tornet hänga 2:ne Klockor. Kyrkans silfwer, wägande 60 lod, saknar inskrift. Kyrkans tionde är Råg 2 tunnor 6 kappar, Korn 11 kappar, Blandsäd 2 tunner

*) Uti monumenta Scanensia Pars 1, pag. 45, härleder Lagerbring namnet Gällared från Gyller, den tredje af Asarnes uti Edda uppräknade hästar.

**) Inscriptioner i Kyrkan gifwa anledning till denna förmodan.

ner 28 kappar och Hafre 4 tunnor 22 kappar. Kyrkohemmanet N:o 1 Gällared Jönsgård betalar årligen 1 Lispund smör.

Gunnarps Kyrka *), belägen wid landswägen, 1 mil ifrån Gällareds, 5¾ mil ifrån Warberg, 4½ mil ifrån Falkenberg, är byggd af träd och täckt med spåntak, 42 alnar lång, 16 alnar bred, hon skall wara byggd 1755, hwilket år den förra af åskan blef uppbränd. Att Altartaflan och Predikstolen likwäl hafwa en wida högre ålder, bewisa deras något swårlästa Danska inscriptioner. Den förra föreställer Jesus på korset med öfwerskrift: "Lige som Moses uphögede ormen i öknen saa bör meneskones Son ophöjes." Under korset läses: "Saa elskede Gud m. m. Joh. 3." Uti tornet hänga 2:ne Klockor **). Af Kyrkans silfwer, wägande 132 lod, är kalken år 1810 skänkt af Gästgifwaren Hellman, och ett crucifix, wägande 60 lod, år 1758 skänkt af Enke-Pastorskan Liljecrona.

Kyrkotionden är Råg 1 tunna 26 kappar, Korn 1 tunna 20 kappar, Blandkorn 1 tunna, Hafre 5 t. 5 k. Kyrkan äger följande hemman: Kornarp ¼ hemman, som årligen betalar 1 Lisp. smör, Backen ¼ hemman, som betalar äfwen 1 Lisp. smör, Rörsilt ½ hemman, som betalar 2 Lisp. smör, och Sundhult ½ hemman 2 Lisp. smör.

Barnunderwisningen sker dels af anhörige, dels af kringwandrande Skolmästare, och fattigförsörjningen genom sammanskott till de mest behöfwande.

Pastorer hafwa warit:

Olaus Andreæ, hans namn har jag funnit ibland Kammar-Archivets handlingar för år 1646. Uti en jordebok för 1651 nämnes han **Herr Anders**.

Laurentius Halgerus, död 1689, 70 år gammal.

Swen Erynander war förut Rector Sch. i Warberg, död 1737, 55 år gammal.

Gabriel Dryander, prestwigd i Lund 1731 till Amiralitets-Prest i Carlscrona, Pastor här 1743, död 1757, 54 år gammal.

Johan Otto Friis, student 1736, Prest 1741, Comminister i Warberg 1744,

*) Socknen kallas i Lunds Landebok Gunderup. Lagerbring härleder namnet från Odins 42 namn Gunse. Monum. Scan. pars 1, p. 44.

**) På den stora, gjuten 1793, läses: Wid denna klockas ljud, Gack knäfall för din Gud, Låt dig till bättring wäckas, Att wid det stora slag, som sker på domedag, Du icke må förskräckas. Hör du, som hit med hopen wankar, Och stämmer in i bön och Psalm, War sjelf ej lik med denna malm, Som ljuder kall förutan tankar. På den lilla Klockan, gjuten 1767, läses: Min Christen god hwar droppa blod, Må i din ådror röras, Till Kyrkogång, Till bön och sång, När ljudet mitt må höras.

1744, Pastor här 1758, död 1781, 67 år gammal. War gift med B. E. Hardstén.

Severin Wallin, född 1737, se Contracts-Prostarne i Warbergs Prosteri.

Johan Patric Adlerstam, född i Götheborg 1777. Fadren Supercargeur wid Ostindiska Compagniet, modren A. M. Schutz. Student i Lund 1793, Auscultant i Götha Hofrätt 1794, E. O. Canzlist i Riksgälds-Contoiret s. å., Canzlist i Stats-Contoiret 1802, Notarie i Swea Hof-Rätt s. å., Magister i Greifswald 1805, Prest 1806, v. Collega Scholæ-i Götheborg s. å., Brigad-Predikant wid Götheborgs Landtwärns-brigad 1808, nedlade Prest-embetet 1812, E. O. Canzlist i Kongl. Ecclesiastik-Expeditionen 1813, återtog Prestembetet 1815, Pastor härstädes 1818, erhöll på ansökning nådigt afsked från Kyrkoherde-embetet 1826, nedlade Prestembetet s. å. G. m. Jeanette LeBell.

Anders Joh. Sellman blef Pastor 1827, Prost 1832, se Comministri i Kongelf.

Halmstads Prosteri,

Innefattar nu Åhrstads och Halmstads Härader med undantag af Skrea Socken, som, ehuru hörande till Åhrstads Härad, räknas jemte sin moderförsamling Falkenberg till Warbergs Contract. Halmstads Prosteris gränser hafwa likwäl fordom warit widsträcktare, och innefattat hela södra Halland, således äfwen Laholms Contract; hwilket förhållande sannolikt ägt rum intill år 1708. Grunderna för denna förmodan äro följande. Man känner med wißhet, att flere Contracts-Prostar i Halmstads Prosteri, under namn af General-Prostar, dels särskilt hällit visitationer inom Laholms Contract, dels warit Biskopen följaktige under visitationer. Någon gång har man äfwen funnit Halmstads Contracts-Prostar upptagne i serier öfwer Laholms Contracts-Prostar, utan att man kunnat uppwisa något Pastorat inom Laholms Contract, der de förstnämnde warit Pastorer. Sluttligen finner man uti Laholms Contract ingen fullständig följd af Contracts-Prostar före 1708, hwaraf man kan sluta, att intill deß åtminstone flere endast tidtals warit General-Prostens vicarier *).

Contracts-Prostar hafwa warit:

Thor Sörensen war 1557 Pastor i Slättåkra. Såsom Contracts-Prost hade

*) Jemför härmed Series Pastorum i Halmstad, och noten wid Alexander Wirænius. I Halmstads Kyrkas Special Annotations-bok har Prosten Drysander antecknat, att Pastorerne i Halmstad alltid warit Contracts-Prostar öfwer hela Södra Halland.

hade han af Biskopen i Lund Nicolaus Albinus och af Befallningsmannen på Halmstads Slott Påvel Hwitfeldt 1587 och 1588 åtskilliga uppdrag, rörande Kyrkoärenderne i orten, och ibland andra äfwen uti Halmstads Stad. Hans namn står på Qwibille Kyrkokalk, och han har 1557 underteknat åtskilliga Kyrkoräkenskaper.

Nils Olßon, Pastor i Söndrum, nämnes i Lunds Landabok 1586, och K. Fredrik II:s bref af d. 28 Jan. 1569, genom hwilket han får Kronans part af tionden *) fri utan afgift. Han war Contracts-Prost 1590, afled 1595. Både han och hans hustru ligga begrafne i Halmstads Kyrka. Deras epitaphium har följande inskrift: "Her ligger begraffuen erlig og Vellerde mand Provist og Körkoherde öfwer Söndrum oc Wapne sogner Her Niels Oluffsen samt deß käre maka Anna Nielsdater år 1593."

Hans Lauritsen Hjorth, förd såsom barn fången från Tyskland till Halmstad, begagnade han Skolunderwisningen derstädes, blef Prest och Pastor i Tråslöf, erhöll transport till Halmstad, blef Contracts-Prost omkring 1614, och afled 1617, 67 år gammal. Han ligger begrafwen i Halmstads Kyrka. På hans graf läses: I. N. R. I. Her ligger begraffuen Hederligh mand, måster Hans Lauridsen, Provist, som dödde 1617, i sitt alders aar 67, Hwis sjael Gud hafwer. Som Hjorten efter friske wand, sa rober till Gud min sjael oc and. Han hade sönerne Jacob och Fredric. Den senare blef ifrån att wara Capellan i Holm, Pastor i Ausås i Skåne. Den förre hade söner, som blefwo Pastorer i Slättåkra, Eldsberg, Snöstorp och Fjärås. Deße kallade sig Cervinus och Cervin.

Niels Swenßon, Pastor i Getinge, ifrån 1606 till 1624. War de sista åren af sin lefnad Contracts-Prost; hans namn står på en ljuskrona i Getinge Kyrka jemte årtalet 1616.

Theodorus Petrus Pauli, som också kallade sig dels Thore Påvelson dels Theodorus Paulinus, war Pastor i Halmstad. Året, då han tillträdde detta Pastorat, är wäl icke med wißhet kändt, men han efterträdde derstädes Hans Lauritsen Hjorth, hwilken afled 1617. Hwad man med wißhet wet, är, att Theodorus Petri Pauli 1638 war Contracts-Prost, och då på Biskopen i Lund Petri Winstrupii wägnar höll visitation i Ahrstad **). Paulini och hans familles portrait finnes, utan underskrift bakom Altaret i Halmstads Kyrka. På Altartaflan i Skrea läses hans namn i följande inskrift: Hoc elaboratum Præposito D:no Theo-

*) Af Söndrums Socken.

**) En uti Kongl. Kammar-Archivet förwarad handling med Titel: "En Rigtig fortegnelse paa den inkomst og rente som aarligen tillfallder Sogne Presten udi Halmstad," har han tillika med Borgmästare och Råd underteknat Theodorus Paulinus H. Ecclesiastis Halmstadensis et P. m. S.

Theodoro Pauli H. Loc. Past. D:no Christiano Tjellstadi. Han fick för sin och sin hustrus lifstid af Drottning Christina hemmanen Gödestorp och Ödgård i Skrea Socken, hwilken förmon Pastor i Halmstad allt sedan åtnjutit, dog 1653.

Mag. **Hans Fredricsson Hjorth** eller, som han ock kallade sig, Cervinus, sonesön af Contracts-Prosten Hans Lauritsen Hjorth, war född i Ausås i Skåne, der hans fader war Pastor. Efter att hafwa erhållit den Philosophiska Magistergraden, blef han 1642 Pastor i Warberg, erhöll 1653 transport till Halmstad, blef Contracts-Prost, och underskref 1662 Malmö receß. Han kallas uti publika handlingar år 1666 General-Prost öfwer Halland. På inskriften å den stora klockan i Karups Kyrkotorn kallas han Archi-Präpositus 1667. Han blef 1669 Theol. Professor i Lund. War Academiens Rector 1671, och Decanus i Theol. Faculteten 1672, blef s. å. Pastor i Helsingborg med titel af Stifts-Prost i Skåne, och med förordnande, att, då Biskopen war hindrad, å deß wägnar förrätta visitationer i församlingarne. 1677 öfwerreste han till Köpenhamn, emedan han fruktade sig hafwa förlorat Konungens nåd. Han afled såsom Pastor i en Landtförsamling på Seland.

Mag. **Swen Ausenius**, född i Åhs Socken och By af Wexiö Stift, af Bondeföräldrar. Han antog namnet Ausenius af sin födelsebygd, studerade i Wexiö och Upsala, hwarest han blef Magister, och disputerade 1652 de prudentia politica, Lector i Wexiö 1663, Pastor i Torup 1668, och tillika Contracts-Prost. Han war morfader till Hof-Canzleren von Dahlin, och hade under flerårige utländska resor besökt de flesta Länder i Europa. Uti Rom skall, enligt inskriften på hans grafsten, Cardinalswärdighet blifwit honom erbjuden. Under det han war Pastor i Torup, skall han hafwa warit uppförd på Biskopsförslag. Om honom har man antecknat, att han, som med färdighet talade de flesta Europeiska språk, under Danska fejden, före slaget wid Fyllebro 1676, har förklädd besökt Danska lägret, och än talat Tyska, än Fransyska, än Engelska, än Italienska. Danskarne, som en gång skjutit efter honom utan att råka, började tro, att han war en djefwul. De underrättelser, han genom Danskarnes tal och rörelser inhämtade, uppgaf han för Swenskarne och för K. Carl XI, som ofwan Torup wid Smålandska gränsen någon tid skall hafwa haft sitt högqwarter. Då det omsider blef bekant för Danskarne, att denne trollkarl war Pastor i Torup, eftersökte de honom hemma i hans hus, men han, som wäntade besöket, satte sig och sin famille i säkerhet, lemnade nycklarne i alla dörrarne och framsatte mat för den ankommande fienden, samt drog sig sjelf upp åt annexen Kinnared, der han ock, ehuru förgäfwes, blef eftersökt af fienden. För sin trohet emot Konungen, erhöll Ausenius skattfrihet under hela sin tid. Han afled 1678, och ligger begrafwen i Torups Kyrka,

ka, under en sten, hwarpå följande inskrift läses: Hic sita sunt ossa beati coelicolæ Magistri Sven Ausenii, e prædio Åhs Austro Gothi, Mystæ Torupensium, Antistitis Halmstad. Årstad., IX idiomatum, rerum divinarum et humanarum scientiæ, septenni peregrinatione per universam Europam, spreta dignitate Cardinalis, oblata Romæ, Regi Carolo XI fide explorata, Danis cæsis ad Trönningen, Cleri Halmstadensis vocatione ad Episcopatum inclyti, Decessit XV Decemb. MDCLXXVIII ætatis LXI, Et præclaræ Conjugis Ingrid Rubeniæ e Hvittaryd XI toga, saga, virtute clarissimorum virorum parentis. Luxit maritum XXXIII annos in Kyrkobohl, vidua dolores patienter ferens, lacrymas Deo committens pie obiit die XXII Nov. MDCCXXII anno ætatis LXXV. Tu quisquis es viator, virtutem imitare, sepulcrum violare noli.

Casten Rönnow war Pastor i Halmstad, samt blef Contracts-Prost 1679. Han hade förut warit Pastor i Åhus i Skåne, hwarest wid ett besök af K. Carl XI Prestegården i hast omringades af Danskar. Rönnow skyndade nu att undandölja Konungen på spjellet i en skorsten, hwarföre Rönnow fick Wiby och Rinkaby till annexer, jemte privilegium på Pastoratets bibehållande inom slägten. Han reste till Academien i Lund 1648 och utgaf en disputation de vera natura et origine dominii rerum humani, hwarefter han blef Magister. Han war Halländska Presterskapets fullmäktig wid 1680 års Riksdag, blef s. å. utnämd till Pastor i Örebro, men lär ej så snart hafwa afflyttat, ty man finner, att han ännu 1687 haft embetsförrättningar i Halmstad.

Alexander Wirænius, född i Wirserums Prestegård af Linköpings Stift, der fadren Daniel Lönebergius war Pastor. På mödernet härstammade han från gamla Gripeätten. Blef Magister i Rostock, Pastor i Halmstad och Contracts-Prost 1687 *). Han war broder till Biskop Samuel Wiræenius i Wexiö, och afled 1708, samt ligger begrafwen i Sacristian i Halmstads Kyrka. Han war gift med Erasmi Laurentii dotter i Slöinge.

Mag. **Jacob Hummel**, Pastor i Harplinge, war född i Warberg 1667. Fadren Handlanden Hans Hummel och modren Ingeborg Hjorth, Pastorsdotter från Slättåkra, student i Lund 1748, disputerade der 2:ne gånger, först de pontificis maximi Hebræorum persona och sedan de ejus consecratione, blef Magister 1689, Prest och Adjunct hos Pastor Rudolphin i Harplinge, samt af Konungen 1691 utnämd till Rudolphins Compastor, präsiderade wid Prestmötet 1694 de Christo, blef Pastor i Halmstad 1711; han nämnes redan såsom Contracts-Prost, medan han ännu war i Harplinge, ehuru man ej bestämdt känner tiden

 för

*) Hans fullmagt förwaras ännu i Magistrats-Archivet och upplyser, att han på samma gång blef utnämd till Pastor i staden och till Prost i Contractet.

för hans utnämning *). Han afled 1739, och war gift med Agneta Rudolphin; Pastorsdotter från Harplinge. Af deras barn må nämnas Hans, adlad med namnet Hummelhjelm, Landshöfding i Halland och Ridd. af K. N. O., Christian Pastor i Snöstorp, David Pastor i Lundby Wädtle Härad, Rudolph Pastor i Kongsbacka, J. T. Hummel Häradshöfding, Carl Pastor i Fjärås, dottren N. Hummel war gift med Majoren v. Kraßau, Susanna gift med Borgmästaren i Warberg J. Pyhlßon, Ingeborg gift med Pastor Götherström i Harplinge, Agneta g. m. v. Borgmästaren i Halmstad Berndt Liedberg.

Anders Starkenius blef Historiarum et Moralium Lector i Götheborg 1719, Pastor i Torup 1726, Contracts-Prost 1732, afled 1742. Under de senare åren af hans lifstid förde Pastor Nils Ströman i Slöinge expeditionen i Contractet, såsom Starkenii vicarius. En hans son blef Öfwerste-Lieutenant, kallade sig Starkell och afled i Halmstad.

Andreas Gellingius war Pädagog i Falkenberg ifrån 1715 till 1716, då han blef Pastor i Abild, hwarifrån han 1740 erhöll transport till Årstad, blef Contracts-Prost 1743, war opponens wid 1737 års Prestmöte, han afled 1748. Efter honom finnas åtskilliga Proste-visitations-acter af år 1745.

Andreas Gadelius, son af Th. Lectorn och Contr. Prosten Swen Gadelius. Blef Gymnasii Adjunct 1724, Prest 1734, Pastor i Weßige 1735, Contracts-Prost 1749, opponerade wid Prestmötet s. å. Har under sin embetstid såsom Contracts-Prost hållit åtskilliga visitationer 1755 och 1759, död 1768. Ifrån hans första gifte härstammade deß soneson Profeßorn och Riddaren af W. O. Doctor Gadelius i Stockholm.

Jacob Comenius föddes i Walda Prestegård 1703. Fadren Pastor Petrus Comenius, modren Maria Pihl. Blef student i Lund 1723, war Informator hos Prosten Giegskoodh, hwars 4 söner jemte Tygwaktaren Ekeboms son Olof, som sedermera blef Domprost i Götheborg, han i 2 år underwisade. 1728 blef han kallad och prestwigd till Comminister i Weinge, 1734 förordnades han att wara v. Pastor i Söndrum under sin företrädares sjukdom, och blef 1738 Pastor derstädes. Han war wid Prestmötet 1744 Primus Opponens och 1755 Concionator, blef 1763 Hon. Prost, 1767 Contracts-Prost efter enhällig kallelse, förestod detta embete i 20 år ensam och sedan med biträde af Prosten Johan Aurelius

*) Likpredikan öfwer Hummel hölls af Biskop Jac. Benzelius, och afhandlar En christens obesmittade samwets formon och nödwändighet, tryckt i Götheborg 1739. Uti derwid bifogade personalier nämnes icke bestämdt, då Hummel blef Contracts-Prost, troligen blef han det wid Wiræuii död 1708, ehuru han lärer någon tid forut hafwa warit deß vicarius.

Hummelska slägten härstammar från en Flandersk adelig ätt, under namn af Hommel-Sipp. Contracts-Prosten Hummels far Hans Hummel och Farfar Peter Hummel flyktade till Swerige från Flandern under kriget i början af 1600:talet, af fruktan för Spanska inqvisitionens förföljelser.

relius i Getinge, likwäl förde han sielf Proste-expeditionen, hwad brefwexling m. m. widkom, 1787 nedlade han Prostesyßlan, och lemnade Pastoral-wården i sina församlingar till sin måg H. M. Engborg; afled 1792 såsom Stiftets Senior, 88 år gammal. Han war 3:ne gånger gift, först med Eva Maria Gjerß, sedan med Agneta Chr. Götherström, Pastorsdotter från Harplinge, med henne hade han en dotter, som blef gift med Lands-Secreteraren och Kyrko-Inspectoren J. Thomé, slutligen med Anna Montin, dotter af Prosten och Lectorn Montin och Enka efter Cons. Notarien J. Thim.

Doct. Johannes Aurelius, född i Istorp 1732. Fadren Kyrkoherde derstädes och Contracts-Prost i Mark. Student i Upsala 1751, Magister i Greifswald 1756, prestwigd 1762, wistades i 8 år hos sin äldre broder, Contracts-Prosten Peter Aurelius i Grimethon, Pastor i Getinge 1770, Orator wid Prestmötet 1774, Localprost 1781, v. Contracts-Prost 1784, samt 3 år derefter Ordin. Contracts-Prost, Riksdagsman 1786, Banco-Revisor 1794, bewistade Jubelfesten 1793, utnämd Ledamot af Ecclesiastik Comitén s. å., utsedd att wid Prestmötet 1795 wara Präses, hade han i sådant afseende författat en synodal-disputation de consummatione sæculi, men som för mellankommande hinder icke blef ventilerad; Ledamot af samfundet pro fide et christianismo 1796, Theol. Doctor 1800, Pingstdagen 1801 fick han på predikstolen känning af slag, hwarefter han förlamades i wenstra sidan, dog 1802. På dörren till sin studerkammare, hade han antecknat sina walspråk: Fac ea, quæ moriens facta velis. Uppå Gud hoppas jag, och fruktar mig intet, hwad kunna menniskor göra mig? Doctor Aurelius ägde ett förtjent anseende för en grundlig theologisk lärdom. Af hans manuscripter hafwa till trycket blifwit befordrade: Monoteßaron eller sammandrag af Evangeliska Historien, Götheborg 1768; Tankar om Jerusalems tempel, Götheborg 1792. Han war gift först med Elizabeth Linderoth och sedan med Helena Hagbom, Enka efter framl. Kyrkoherden i Rångedala, Doctor Swen Sandmark; uti senare ägtenskapet hade han inga barn, men blef stjuffader för en son och 2:ne döttrar; uti förra giftet hade han 9 barn, af hwilka 4 öfwerlefde Fadren. Sonen Peter war Prost och Pastor i Tranemo, dottren Catharina war gift med Prosten Roselius i Slöinge, S. Swen Lands-Secreterare i Mariestad.

Doct. Lars Rhodin, född i Bokenäs Pastorat 1745. Fadren Kyrkoherde derstädes. Student i Upsala 1764, Magister i Greifswald 1770, prestwigd 1773, v. Rector wid Götheborgs Trivial-Skola s. å., Rector wid Christinä Församlings Tyska Skola i Götheborg 1777 och war under den tiden en ibland utgifwarne af Götheborgs Allehanda, Kyrkoherde i Slättåkra 1782, Respondens wid Prestmötet 1795, Hon. Prost 1796, Contracts-Prost 1801, Revisor i Banken, Riks-

 dags-

dagsman 1809, Theol. Doctor s. å., afled 1810. G. m. N. Rystedt. Äldre sonen är Lagman och Krigsfiskal, yngre Philos. Magister, en af döttrarne gift med Prosten Mjöberg i Slättåkra, en med Prosten Grundberg i Torup och en med Lieutenant Friis.

Zach. Hell, född i Torups Pastorat 1755. Fadren Prost och Kyrkoherde derstädes. Student i Lund 1771, prestwigd i Skara 1780, E. O. Bat. Predikant wid Bohus Läns Regemente s. å., v. Pastor 1794, Comminister i Torup 1797, Kyrkoherde derstädes 1798, Contracts-Prost 1810, död 1824. G. m. N. Linderot, Pastorsdotter från Twååker. Han ägde inga barn, men hans hus war en ständig uppfostringsanstalt för andras, som woro dels behöfwande slägtingar, dels torftige oskylde, dels dem förtroendet öfwerlemnade i egenskap af pensionärer. Han har såsom menniskowän, lärare och embetsman inom sin krets beredt sig en sent förgäten hugkomst.

Mag. And. Pet. Aurelius, född i Grimethons Pastorat 1760. Fadren Contracts-Prost och Pastor derstädes. Student i Lund 1777, Magister derstädes 1781, prestwigd i Stockholm 1785, v. Regements-Pastor wid Artilleriet i Fält 1789, bewistade Finska kriget till deß slut 1790, Regements-Pastor wid Swea Artilleri i Stockholm 1791, Ledamot af Hof-Consistorium 1799, Kyrkoherde i Getinge 1805, Hon. Prost 1810, Ledamot af Evangeliska Sällskapet i Stockholm s. å., Riksdagsman 1815, Ledamot af samfundet pro fide et christianismo s. å., Contracts-Prost 1824, död 1830. G. m. Charl. Maria Kalmberg, född Montelius. Sonen Pehr är v. Pastor i Forshälla, dottren Lovisa gift med Prosten Magister A. P. Traneus i Morup, dottren Charlotte g. m. Öfwerskulten Norberg *).

Mag. Sam. Kamp, se Pastorerne i Slöinge.

Åhrstads Härad **).

Drengsereds Pastorat;

Regalt, tillhör 3:dje Claßen och består af Socknarne Drengsered och Krogsered. Drengsered Socken, oförm. h. 42¾, förm. till 34 $\frac{23}{120}$, folkm. 1084. Krogsered, oförm. h. 29½, förm. till 20 $\frac{43}{60}$, folkm. 676 personer.

Dreng-

*) Den Aureliska slägten är en af Stiftets äldre Prestslägter, hwars stamfader war Herr Anders Nilsson, som war Comminister i Örby. Dennes son Petrus Andreä war Pastor i Örgryte, och antog namnet Aurelius af Gullbergs by i Örby Pastorat. Han war född före medlet af 1600:talet och war Fader till Contracts-Prosten Joan Aurelius i Istorp, hwars ena son Daniel Aurell, Kammar-Råd, blef adlad och stamfader för Liljenheimska ätten. Contracts-Prosten Joan Aurelius war farfader till Contr. Prosten And. Pet. Aurelius.

**) Uti Waldemar I:s år 1231 utgifna jordebok förekommer Häradet under namn af Arestadt.

Drengsereds *) Kyrka, belägen uti en af löfskog omgifwen nejd, nära en sjö, ombyggdes 1781, och fick då namnet Sophia Magdalena, är 50 alnar lång och 18 aln. bred, spåntäckt och försedd med stentorn. Altartafla finnes ej ännu, endast en emellan sacristian och altaret uppslagen brädwägg intager deß ställe. Predikstolen, gammal, af wanligt bildthuggeri-arbete, föreställer Christi lidande. På kransen öfwer Predikstolen läses Esaiä 52: 7 på gammal Danska. På Kyrkowäggen hänger framlidne Prosten Dählgrens portrait. Dopfunten, egen i sitt slag, är gjuten af malm, och på denna är årtalet 1517 antecknadt. Kyrkan har ett sjustämmigt Orgelwerk, förfärdigadt 1597, men 1801 köpt i Malmö och hitfördt. I tornet hänga 2:ne Klockor **).

Kyrkans årliga inkomster äro Råg 1 tunna 24 kappar, Korn 3 tunnor 15 kappar, Hafre 7 tunnor 5 kappar. Af sine hemman Gunnakulla ⅛, Baskered och Ramnared ½, har Kyrkan 2⅛ Lisp. smör, samt af en utjord eller beteshage Tornåsen, som Pastor disponerar, 24 ß.

Krogsereds ***) Kyrka, uppbyggd och inwigd 1819, är 36 alnar lång och 18 bred. Den förra Kyrkan war af träd, och församlingen har i anseende till sin fattigdom fått understöd till Kyrkobyggnaden, både genom collecter och stamboksmedel öfwer hela Riket. De gamla Kyrkoprydnaderne äga hwarken i antiquariskt eller artistiskt hänseende någon märkwärdighet. Kyrkans silfwer, 50½ lod, är arbetadt 1643, och derpå läses utom årtalet åfwen N. † K. † L. † R. † Kyrkan har endast en Klocka †).

I årliga inkomster har Kyrkan af sina hemman Öfra Århult ½ mantal, Yered ½, Boda ½, Stixered ¼ hemman, 5½ Lisp. smör, och i tionde 31 kappar Råg, 2 tunnor 1 kappe Korn, 3 tunnor 19 kappar Hafre.

Barnunderwisningen förrättas dels uti ambulatoriske Skolor, dels af mödrarne. Fattigförsörjningen sker i Drengsereds Socken genom årlige spannemåls sammanskott till de orkeslöse fattige, och genom penningeunderstöd, som årligen

---

*) Kallas på Langebeckska chartan af år 1277 Drangsryth, och i Lunds Landebok Drängröd.

**) På den större läses följande rim: Utaf min ljufwa Sång Gud låte Själar mång Uppwäckas till Guds pris, Gud nådig mägtig wis Beware till sin ära Wår sanna Christna Lära. På den lilla Klockan läses: Anno Christi då man skref Sjuttonhundranittifyra Jag beställd och gjuten blef Socknens gäfwor mång mig zira, Som och min kostnad drog ung, gammal, Man och Qwinna, Tienare och Tienarinna Del uti den samma tog, Munter täflan detta gjort, Derför det ock tecknas bordt För en framtid till exempel Till att wårda Herrans Tempel. Du som detta läsa får, När mit ljud ditt hjerta gläder, Tacka deße dina fäder Och träd så i deras spår.

***) Kallas på Langebeckska chartan af 1277 Krurerödh och i Lunds Landebok Krurrödt.

†) Med inskrift: Klockan bjuder dig morgon afton Skicka bönen till wår Gud Kallar dig och öfwermåtton Fram till bättring lyd deß ljud Att du hörer ordet grant Som i ewighet blir sant, Så skall Söndags högtid firas Själen din med glädje ziras. Klockan gjöts och rimmen författades 1757.

gen en gång utdelas; men i Krogsered endast med mindre betydelige penninge-sammanskott *).

Pastorer härstädes hafwa warit:

Herr Mårten och Herr Pehr, begge på okända tider.

Nicolaus Janus Laeholmius har 1646 d. 16 Augusti tillika med Socknemännen undertecknat ett i Kongl. Kammar-Archivet förwaradt document rörande Pastors inkomster, under namnet har han skrifwit: Ecclesiarum Drængserodh et Krogseredh Pastor indignus, och i sigillet har han en dödskalle med bokstäfwerne N. I. L. Uti handlingar af 1651 nämnes han som Herr Nils.

Christian Lacander skall hafwa warit här redan före 1694; en gammal personalia har till oß öfwerfört hans namn. Han war gift med Dorothea Kjerrulf, och efterlemnade en son och en dotter. Sonen blef Klockare i Sibbarp och kallade sig ifrån den tiden Sibelius. Dottren blef gift med en Hemmansbrukare, som utskrifwen under Carl XII:s krig stupade i fält. Prosten Hans Dahlgren emottog omsider Enkan uti Prestegården, och gaf henne uppehälle och wård, tills hon afled 1763, 82 år gammal.

Olaus Olin war förut Slotts-Predikant på Elfsborg, Pastor 1696.

Törnebom war Pastor 1711.

Serenius ankom hit från Finland 1717, och afflyttade dit åter 1721, men dog under återresan på Hestra Prestegård i Småland. War gift först med Catharina Losköld, och sedan med Martha C. Ruda, Pastorsdotter från Hestra.

Philip Otterdahl blef Pastor 1722, Prost 1749, Opponens wid Prestmötet 1740, afled 1759. War gift med företrädarens dotter Hedvig Serenius, och efterlemnade 3 söner, af hwilka ingen idkade studier.

Hans Dahlgren, född i Slättåkra 1724, student 1744, prestwigd 1749, Kyrkoherde härstädes 1760, Opponens wid Prestmötet 1768, Riksdagsfullmäktig 1771, Localprost 1793, död 1802. G. m. företrädarens dotter M. Helena Otterdahl, och ägde i senare giftet Agneta Hell från Torups Prestegård. Af hans barn blef dottren Hedvig gift med Hejderidaren Grundell, Fredrica gift med Comminister Hult i Drengsered, Catharina gift med Prosten Kjerrulf i Weßige.

Mag.

*) Såsom from stiftelse må wid deßa Socknar nämnas, att en v. Pastor Lindström donerat 50 R:dr till en stående fond för Drengsereds fattige och 33 R:dr 16 ß. för Krogsered.

Mag. **Pehr Bettander**, född i Götheborg 1730. Fadren Victualiehandlande. Student i Lund 1750, Magister i Greifswald 1756, prestwigd i Stockholm 1760, tjenstgörande Fältpredikant wid åtskilliga Regementer i Pomern åren 1761—1763, v. Pastor wid Christinä Församling i Götheborg 1770, Kyrkoherde i Drengsered 1803, afled 1811, lefde såsom enkling under sin tjenstetid inom detta Pastorat.

Johan Dahlgren, född i Slättåkra Pastorat 1761. Fadren Liqvidations-Commißarie. Student i Lund 1778, prestwigd 1786, E. O. Amiralitets-Predikant 1792, Comminister i Drengsered 1799, Kyrkoherde derstädes 1812, Prost 1822, död 1824. War gift först med Catharina Beata Ståhl, dotter af en Skeppsbyggmästare, och i sednare giftet ägde han Joh. Beata Oßbahr, dotter af Med. Doctor Oßbahr.

Anders Beckman, född i Götheborg 1783. Fadren Packhuskarl. Student i Lund 1804, prestwigd 1808, v. Pastor 1816, Comminister i Starrkärr 1819, Pastor i Drengsered 1825, Prost 1835. G. m. 1:o Ch. D'Orchimont, 2:o med M. C. Mjöberg.

Comministrar hafwa warit:

Elias Pihlßon blef Pastor i Slöinge 1710, se Slöinge.

Hollmer war den förste Comminister härstädes, som innehade nu warande Comministers-boställect Elmed, hwilket erhölls år 1722.

Otto Nordtman, student 1726, prestwigd 1739, Comminister 1747, affade sig Comministraturen 1778. War gift med Virginia Lindman, Pastorsdotter från Mjöbäck.

Anders Hult, född 1745, student 1771, prestwigd 1776, Comminister 1778, död 1797. G. m. Fredrica Dahlgren, Pastorsdotter i Drengsered.

Johan Dahlgren, se Pastorerne.

Johan Fredr. Ingman, Comminister här 1812, erhöll transport till Fäßberg 1827, se Fäßberg.

Birger Lorentz Bergendahl, född i Swenljunga 1796. Fadren Landtmätare. Student i Upsala 1818, Prest 1821, Comminister här 1828.

Wessige Pastorat,

Ärftligt inom Kjerrulfska slägten *), tillhör 3:je Claßen, och består af Wessige,

*) I äldre tider har Pastoratet warit Consistorielt.

sige, of. h. $32\frac{3}{4}$, förm. $26\frac{7}{8}$ mantal, folkm. 884 personer. Askome, of. h. 14, förm. $10\frac{1}{16}$ mantal, folkm. 330 personer.

Wessige Kyrka, af sten under tegeltak, är belägen $1\frac{1}{2}$ mil ifrån Falkenberg och $3\frac{3}{4}$ mil ifrån Halmstad. Hennes längd är 32 och bredd 16 alnar. Tillbyggnaden, som utgör choret, är 8 alnar lång. Altartaflan, af förgylldt bildthuggeri-arbete, föreställer Christi korsfästelse med underskrift: "Så älskade Gud werlden, att han utgaf sin enda Son m. m." På Altaret står, i lika arbete med altartaflans, ett förgylldt lamb, hållande en fana. Orgelwerket, bestående af 15 stämmor, byggdes 1806 af Strömblad. Dopfunten, af brunspräcklig marmor, är gjord i form af en kalk. Ibland Kyrkans silfwer, wägande 47 lod, utmärker sig kalken lika mycket för sin högre ålder som för swårlästa abbrevierade munkstil. Uti klockstapeln hänga 2:ne Klockor *). Kyrkan äger, af sitt hemman Sörby Pehrsgård, jordeboksränta 1 Lisp. smör och 29 ß. landtgille. Kyrkotionden är 4 tunnor 28 kappar Råg, 5 tunnor 10 kappar Korn, 4 tunnor 11 kappar Hafre.

Askoms **) Kyrka, $\frac{1}{2}$ mil ifrån Weßige, byggd af sten med tegeltak, är 34 alnar lång och 15 bred, har ingen Altartafla utan ett fenster öfwer Altaret. Kyrkan är byggd 1780 och deß stentorn 1804. På Tornklockan läses endast årtalet 1654. Kyrkans silfwer, 28 lod, är oförgyldt och saknar märkliga inskrifter. Kyrkotionden är 2 tunnor Råg, 1 tunna 30 kappar Korn och 1 tunna 21 kappar Hafre. Af sine hemman har Kyrkan årligen: af Måsagård $3\frac{1}{2}$ Lisp. smör, af Bengt Jönsgård $3\frac{1}{2}$ Lisp. och af Höstena 3 ß. B:co.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Börje Olufßon 1602.

Pål efterträdde Börje, men på okänd tid.

Bengt Olussen ***) war Pastor 1635; han efterträddes af

Bengt Pederßon; efter denne kom

Martin Nicolai Bjerrulf, lika märkwärdig för sin medborgeliga trohet, som

*) Den större har följande inskrift: Nu för 108 år sista gång jag blef omgjuten, Uti Herrans hand det står, Till hwad tid jag nu blir njuten. 1733. På den mindre läses: Omgjuten på Winbergs Kyrkogård 1769. Och wärdes sjelfwer Herren Gud till trogen andagt röra Hwar själ som denna Klockans ljud med sundt förnuft får höra.

**) Lagerbring anför den förmodan, att Askome fått sitt namn efter Asarne, och att Askemännerne åter blifwit benämnde efter detta ställe. Se mon. Scanens. P. 1, p. 44.

***) Efter honom finnes uti Kongl. Kammar-Collegii Archiv en uppgift å Prest-rättigheterne, undertecknad af Församlingen 1646, 6:te Sönd. efter Trinit. Sjelf har han undertecknat Berndt Olsön Pastor Loci indignus. Igenhand. I sigillet förde han en öppen bok, ett kors och bokstäfwerne B. O.; han lefde ännu 1651.

som för den belönande uppmärksamhet, hwarmed både han sjelf och hans efterkommande af en stor Konung utmärktes. Kjerrulfs födelseår, samt tiden då han tillträdde Pastoratet äro nu okände, men man wet, att han war Pastor här redan 1677 och att han wid denna tid, då en märklig brytning i hans lefnadshändelser inträffade, redan upphunnit 70 års ålder. Sättet, hwarpå han genomgått de pröfningar, som beredt honom K. Carl XI:s synnerliga bewågenhet, berättas hafwa warit följande: Under krigsoroligheterne sistnämnde år anländer till Weßige Prestegård en afdelning af Danska Rytteriet, och under de skarpaste hotelser fordrar, att Pastor Kjerrulf skulle blifwa wägwisare till det Swenska lägret, som då ägde en underlägsen styrka. Efter någon wägran lemnar han omsider ett låtsadt bifall, och under förewändning att ingen dräng wore tillstädes, som sadlade hans häst, begär han en stunds rådrum för att sjelf werkställa det, då han sedan wille åtfölja truppen. Han qwarlemnar sin hatt och käpp i rummet, likson pant till en snar återkomst, tillsäger sin Fru att framsätta mat för de ankomne gästerne, går åt stallet, och, uppoffrande beqwämligheten af en sadlad häst, sätter han endast betsel på den snabbaste springaren, och i sporrstreck beger sig till Swenska lägret wid Okome Kyrka, samt tillkännager den hotande faran. Danskarne, som icke anade en sådan beslutsamhet och styrka hos en sjuttiårig gubbe, mißtänka omsider list, och warseblifwa honom i en skyndande fart öfwer Bjerome backar, der han förswann ur deras sigte. Wid Lekastorp hade Kjerrulf öfwer ett wad paßerat Etran. Då Danskarne hunno dit, wågade de icke, såsom okunnige om localen, följa exemplet, utan återwände, med beslut att söka hämd. Tillfälle härtill erböd sig kort tid derefter. En Dansk Ryttmästare i spetsen för 50 husarer, wägledde af Kjerrulfs granne och personlige owän, Pastor Carisius i Abild, anlända om nattetid till Wessige, gripa Kjerrulf och föra honom fången till Köpenhamn. Under wägen tilläts det den gamle mannen att genom Halmstad till Trönninge begagna häst, men sedan måste han, bunden emellan 2:ne Ryttare, gå en wäg af åtta mil till Helsingborg. Efter någon tids wistelse i Köpenhamn fördes han till ett slott på Jutland och derifrån åter till Köpenhamn, hwarest han låg innesluten i offentliga arrestrum. Slutligen tilläts honom att bo uti ett privat hus, med wilkor att dagligen inställa sig för fångwaktmästaren, och blef denna tillåtelse början till hans fullkomliga befrielse. Han emottogs nu med utmärktaste wänskap i ett hus, hwarest han fordom bott såsom Studerande wid Köpenhamns Universitet. Man beslöt wåga det yttersta för hans räddning. Den werkställdes så, att Kjerrulf nedhukade sig uti ett större kar, som ofwantill betäcktes med linkläder, och under förebärande, att man sökte stranden för behof af twättning, fördes Kjerrulf obemärkt genom alla wakterne. En julle fanns i beredskap, som förde honom åter till fäderneslandet. Ifrån Malmö, der han landsteg, beger han sig till Ljungby i Småland, hwarest Konungen hade sitt högqwarter. Sedan Konungen med deltagan-

 de

de afhört berättelsen om hans utståndna lidande, erbjuder han honom en förmonligare befordran, hwilken Kjerrulf, i anseende till sin höga ålder och minskade werksamhets-förmåga undanbad sig, men anhöll, att hans äldste son, som studerade, måtte blifwa fadrens efterträdare. Konungen biföll icke blott detta utan förklarade Weßige Pastorat för ärftligt inom Kjerrulfska ätten, för ewerldeliga tider *). Kjerrulf återwände hem, och mötte, enligt berättelse, sin förföljares Carisii likfärd på wägen. Året, då Kjerrulf afled, war 1690, och hade han uppnått 83 år **). Han war gift med N. Block, och hade med henne 10 barn, 7 söner och 3 döttrar, af hwilka äldste sonen blef fadrens efterträdare.

Nicolaus Kjerrulf, företrädarens son, Pastor 1693, afled 1735. En af hans döttrar blef gift med Comministern i Torup Anders Wetterberg.

Andreas Gadelius war utan slägtförbindelse med Kjerrulfska ätten. Tillträdde 1735, se Contr. Prostarne i detta Contract.

Johan Christopher Kjerrulf, sonesons son af Pastor Martin Kjerrulf, född i Tranemo 1737, student 1757, prestwigd 1762. Innan han 1770 blef Pastor i Weßige, hade han någon twist med då warande Kyrkoherden i Swenljunga, Peter Wetterberg, om succeßions-rätten. Loc. Prost 1786, afled 1804. Gift först med sin slägting N. Kjerrulf, och sedan med Catharina Dahlgren, Pastorsdotter från Drengsered.

Thor-

---

*) Donationsbrefwet lyder så: Carl med Guds nåde m. m. Såsom Kyrkoherden wid Weßige Pastorat i Halland Martinus Nicolai Kjerrulff wisat och betygat ett besynnerliga troget wälforhållande under påstående krig och fejde, och victualier skaffat till wår Armées underhåll, af egen bekostnad med mera troskap, och derföre af ett fiendtligt parti om natten utur sitt hus fängslader till Köpenhamn förder ifrån sin hustru och små barn, ty finne wi för skäligen att benåda bemälte Martinum Nicolai med detta wårt nådiga condonations-bref i så måtto, att Weßige Pastorat skall honom och hans efterkommande bröstarfwingar, i nedstigande grader såsom en arfsrätt tillhöra, så wäl i mans som qwinslinien för ewerldeliga tider. Och der sig så hända kunde, att son så ung är, att han icke till Presta-embete och denna lägenhet sättas bör, och således sin stamfaders förundte nådebref ej åtnjuta kan, eller dotter är öfwermaga så att hon med tjenlig Prestman ej förförid blifwer, då skall en annan Prestman på en tid till Pastoratet sättjas, hwilken skall till annan lägenhet warda transporterad, när antingen son warder till embetet skickelig, eller dotter kan försynas med wälfortjent Prestman, och således son eller dotter denna condonations-rätt åtnjuta, såsom ock deras bröstarfwingar i alla framdeles tider utan ringaste mehn och förfång. Det alle, som wederbör, hafwa sig hörsamligen att efterrätta, icke görandes eller göra låtandes häremot i någor måtto. Till yttermera wißo m. m. Gifwet Hufwudqwarteret Ljungby d. 24 Nov. 1677.

Carolus.
(L. S.)

**) Hans far war Häradshöfding i Halland, och räknade sin härkomst från en wiß Ulff eller Wolff, som lefde wid medlet af 1400:talet. Härom yttrar sig en Dansk författare Dyrskót: Anders Wolff, Anders Anderßen Wolff og kaldet, som eyede Aslund gaard, Fogdegaard, Bjornm og meget gods og gaarde der i Kjerre herridt, og meget i Hultboe og Hann herridt. Han war aff de Wolffes og Povisches stamme fraa Holsten og hawde en graa Wlff i wabnet gangendis. Han lefwede i Kong Erik Pommers, Kong Christopher Beyers og förste Kong Christians tid 1430, 1440 och 1450, som findes i gamle brefwe, mens Kjerrulffs naffn gafs hanem aff Kong Erik self, såsom hand udi en merkelig sag var till Hoffe udi Reste trette, og som hand wandt sagen, adsporde Kongen ham, hwor hand boede, da swarede hand, jeg boer i Kjerre Herridt, saa sagde Kongen, da skall du hafwe Kjerrulffs naffn, som hand og hans arfwinge siden beholdt, og alt deris afkomst.

Thorbjörn Grimberg, Pastor härstädes 1804, erhöll transport till Haßlöf 1824, se Haßlöf.

Mag. Martin Kjerrulf, född i Weßige Pastorat 1792. Fadren Prost och Kyrkoherde derstädes. Student i Lund 1810, Magister derstädes 1817, prestwigd 1818, Pastor härstädes 1824, Prost 1831. Gift med Charlotta Borelius.

Abilds Pastorat;

Patronelt *), tillhör 3:dje Claßen och består blott af Abilds Socken, of. h. 32¾, förm. 25⅝ mantal, folkm. 700 personer.

Abilds Kyrka, 3 mil ifrån Halmstad, 3½ från Warberg och 1½ ifrån Falkenberg, kallades fordom Sanct Johannis Kyrka **). Omgifwen och skuggad af på Kyrkogården planterade löfträd, ligger hon på en jämn plan, är byggd af sten, spåntäckt, 43 alnar lång och 12 alnar bred. Utan på Kyrkans östra mur stå General-Majoren och Landshöfdingen B. Liljehöks och deß Frus Anna Ekeblads i sten uthuggna sköldemärken, jemte årtalet 1669. Deras famillegraf, en utbyggnad på norra sidan af Kyrkan, är till den öfre delen öppen inåt Kyrkan, och begagnas såsom stolrum för Hjuleberg. Altartaflan föreställer Nattwardens instiktelse, och på Predikstolen föreställas de fyra Evangelisterna. På läktaren står ett litet gammalt Orgelwerk, som troligen icke mer kan begagnas att lifwa andakten. Kyrkans silfwer, 71½ lod, förgyldt och till större delen hitskänkt af Liljehökska famillen, saknar andra inskrifter än gifwarnes namn och wapen ***). Uti Kyrkotornet hänger en Klocka †).

---

*) Majoren och Riddaren Bengt Ludvig Liljehöök är för närwarande ägare af Hjulebergs Säteri och dermed forenade Patronrättigheten till detta Pastorat, hwilken erhölls d. 31 Aug. 1664.

**) Abilds Socken förmenas wara tagen af Åbrstads, Weßige, Drengsereds, Torups, Slättåkra och Asige Socknar. Socknens namn härledes ifrån Apel (Malus). Den wanliga traditionen, att man, wid wal af ställe för den tillämnade Kyrkobyggnaden, spännt ett par twillingeorar för en bjelke, sten, eller annat, och lätit dem sedan gå hwart de behagade, finnes äfwen här. Orarna hafwa stadnat under en apel. Kyrkan uppbyggdes der och fick af apeln sitt namn. Det mest omwerlande skrifsätt har hit och dit wridit Socknens benämning. Abbel, Eibild, Abolt, Abeld, Abel och nu ändteligen Abild. På Langebeckska chartan, som wisar Hallands äldsta kända ställen, står Abelt. Grannskapet med Haborske monumenterne i Åbrstad och Saros berättelse, att ett ställe efter Habor blifwit benämndt, har gjort, att man genom en jemmerlig hårdragning sökt leda Abilds namn ifrån Habor.

***) En här wid communionen brukad, så kallad Kyrko-oblatbok, öfwerdragen med rödt sammet, och beslagen med silfwer, är i sitt slag egen, och har äfwen följande helt egna inskrift: Till Guds namns aere er denne bok förarit till Abilds Kirke af Frandz Anderßön Bohl förordnede Hannefogd og skrifver udi Kjöbenhawn, og hans hustru Margrete Christensdotter. De hafde börn samman, som ware Anders Christen, Gabriel, Anne Bodilde, Allhed. Gud lade sitt ord med Sakramenterne i deris sande mening og brug boe rigelig hos os og vore efterkomere intill verdens ende. Udi denne bog forvaris Kirckens obelater.

†) Hwilken med en lika swårläst som besynnerlig stil omförer denna inskrift: APR † T † VR. Denne klocke lod Olaus Tott stöbe med Sognemends tillhjelp 1538.

Kyrkans inkomster äro utom tionden 2 tunnor 21 kapp. Råg, 3 tunnor 31 kapp. Korn och 4 tunnor 14 kapp. Hafre, åfwen i landtgille 6½ Lisp. smör af följande Kyrkans Stådjehemman, Örsås 1 hem., Elfshult ½ hem., Borßered ⅜ hem., Eften ¼ hem. Deßutom äger Kyrkan en äng wid lilla Ornared. Gåfwopenningar af sjöfarande, som till denna Kyrka förr warit betydlige, äro det nu mera icke.

Pastors boställer Ingelstorp 1 hemman, ¼ mil ifrån Kyrkan, ligger i en dal wid foten af det så kallade Furuberget, icke långt ifrån landswägen. Det har förr tillhört Åhrstads Socken, men blef, enligt ett i Pastors-Archivet förwaradt Original Donations-bref, 1586 af K. Fredric II i Dannemark anslaget till Prestegård. Donationsbrefwet lyder så: Wj. Fredrik Then Anden med Guds naade m. m. gjore alle Vitterligt, att efter som thenna Breffhuißer hederlig mand Herr Christen Pederßen, SognePrest till Abbell Sogen, udi Arsted herrit uti vårt land Halland nogen tid siden forleden haffuer siig for oß beklagit, att haud boer paa the Thotters gods till Hjuleberg, hvilcken bollig the nu sjelff ville bruge, och icke hand, som andre Prestmånd heer udi Riegitt, haffuer nogenn viß Prestegaard att boe paa, och oß Elskel. Arrild Hvitfeld, vor mand tienner och Embitsmand paa vort Slott Laugholm, therfore epther vor befallninge haffuer widlagt for:ne Her Christen Pedersen en vor och Kronens gaard udi Årested Sogen kalldis Ingelstrup, skyller aarligen V pd smör och gesterii paa vorr behag, att skulle njude till sig och siine eptherkommere SognePrester sammestädes for en Prestegaard. Tha haffue Vji aff vor sonderlige gunst och naade undt beuilgitt ock tillatt och nu med detta vort öbne breff unde bewillge och tillade att för:ne Her Christen Pederßen och hands efterkommere SognePrester till för:ne Abbell Sogn nue och skulle haffue njude bruge och beholde för:ne gaard Ingelstrup med sin eygendom och tilligelse, quitt och fri for enn Prestegaard att beside och boe paa till saa lennge Vi anderledes therom tillsigendes vorde, forbjudendes wara fougitter Embitzmend och alle andre for:ne Her Christen Pederßen eller hans eptherkommere SognePrester till Abbell Sognen heremod paa for:ne gaard Ingelstrup eller nogen theß renthe och rette tilliggelse epther som före:nit staar at hindre eller udi någre maade forfang at göre under vor hylleste och naade. Giffuitt paa Vort Slott Kronneborg thennd 22 Februarÿ MDLXXXVI. Under Vort Signet.

Fredrick!!

Pastorer här hafwa warit:

Herr Christen Pederßon wid 1586.

Oluf

Oluf Mattsön fick, då Halland blef Swenskt, transport till ett Pastorat på Seland, men blef på ditresan ihjälslagen *).

Anders Bohl har 1651 underteckuat åtskillige handlingar.

Christ. Ojarsson war Rector Scholæ i Halmstad, då han här blef Pastor 1659, afled 1677, till hans begrafning läntes bårkläder ifrån Halmstads Kyrka, enligt Kyrko-räkenskaperne derstädes.

Hans Peder Hermanni; hans tillträdes-år är obekant, men en fornhandling upplyser, att 1692 war efter honom nådår. Han war gift med Biskop Carlbergs Swågerska.

Andreas Charisius affattes för Embetsfel 1716.

Andreas Gellingius, se Contracts-Prostarne i detta Contract. Gellingius fick 1740 transport till Åhrstad, efterträdd af sin måg

Bengt Wennersten, prestwigd 1730, Pastor i Abild 1740, död här 1754, 51 år gammal. Hans son Peter Samuel blef Pastor i Åhrstad.

Samuel Ström, född 1721, Pastor i Abild 1757 och i Enslöf 1774, se Enslöf.

Carl Gustaf Wallgren, född i Warberg 1729, student 1751, prestwigd 1759, E. O. Bat. Predikant wid Gyllengranatska Regementet i Götheborg 1772, Pastor i Abild 1775, Prost 1781, † 1806.

Johan Conr. Hellin, född 1777, student i Lund 1800, Prest i Götheborg 1802, s. å. tjenstgörande i Örgryte, och ifrån 1805 uti Abild, Pastor här 1807, död 1819. Gift först med N. Ros och sedan med N. Wennersten, Pastorsdotter från Åhrstad.

Johan Magn. Gyllenhammar, född i Hestra Pastorat af Jönköpings Län 1787. Fadren Sergeant. Student i Lund 1805, prestwigd 1811, v. Pastor 1816, Pastor i Abild 1820, erhöll Kongl. Hof-Predikants namn och wärdighet 1827, Prost 1833. G. m. E. Adler.

Barnunderwisningen sker af föräldrar och anhörige samt någon gång af kringwandrande Skolmästare. Fattigförsörjningen sker med spannemåls- och penningesammanskott i Församlingen.

Åhr-

*) I K. Kammar-Collegii Archiv finnas åtskillige af Oluf Mattson underskrifna fornhandlingar. Han har vidimerat några af K. Christian 4:de i Köpenhamn d. 18 Junii 1632 utgifne Donations-bref till förmån för Andelige. Han skref Oluff Mathsön Pred. till Abb. m:ppia.

Åhrstads *) Pastorat;

Regalt, tillhör 2:dra Claßen och består af Åhrstads Socken, of. h. 39⅜, förm. 35 7/10 mantal, folkm. 1010. Asige, of. h. 24¼, förm. 20½ mantal, folkm. 840.

Åhrstads Kyrka, belägen 1¼ mil ifrån Falkenberg, ligger på en hög plats och synes på betydligt afstånd, är 60 alnar lång, 20 alnar bred och 12 alnar hög till hwalfwet, har spåntak och ett torn af äldre structur **). Altartaflan, målad af Pehr Hörberg, är en af de bästa Kyrkoprydnader i Halland, den föreställer uti stor oljemålning på duk, huru Jesus lärer i Templet. Orgelwerket har 13 stämmor, och blef år 1802 gjordt af Strömblad. Predikstolen är af äldre bildthuggeri-arbete. På ett i Kyrkan hängande epitaphium, beprydt med Lagercrantziska och Silfwersköldska wapnen, läses: Åreminne öfwer den widt bekante och berömde Öfwersten Carl Otto Lagercrantz, hwilken 1699, då han war 16 år gammal, begaf sig uti krigstjenst, bewistade campagnerne och actionerne uti Polen och Saxen, tills år 1706, då han reste till Frankrike, gaf sig der uti tjenst, och ibland många andra träffningar bewistade den stora Actionen wid Malplaquet år 1709, hemkom efter Advocationem till Swerige tillbaka, och bewistade 1710 actionen wid Helsingborg, som General-Adjutant under salig Fältmarskalken Grefwe Magnus Stenbock, avancerade samma år till Ryttmästare under Westgötha Cavalleri, och 1712 till Major wid samma Regemente, då han med tapperhet bewistade actionen wid Gadebusch. Blef med hela Arméen fången 1713 i Tönningen, men fick af Hans Kongl. Maj:t i Dannemark frihet både med drängar, hästar och eqvipage återresa hem till Swerige, år 1714 uppsatte han ånyo bemälte Regemente, åren 1716 och 1718 bewistade han Campagnerne uti Norrige, 1721 avancerade han till Öfwerste-Lieutenant, och år 1739 till Öfwerste wid Elfsborgs Regemente, war med i Finland 1741 och 1742. Commenderad uti Riksens ärender till Petersburg, då hans owänner wid återkomsten ställde honom ett nät före, som dock slöts med nåd af Öfwerheten och oskuld af alla redeliga Swenskar. År

*) Detta Pastorat liksom Häradet kallas på Langebeckska chartan af år 1277 Åråstath. Uti Lunds Landebok på 1500:talet förekommer det under namnet Aarstadt. Man har härledt ställets benämning från namnet Åra, af hwilka ännu 2:ne i kors lagda utgöra Häradets sigill. Då ifrån Tostaberg Socknens läge och den ifrån hafwet upp till Åhrstads by gående däld öfwerses, så ger sjelfwa localen anledningar till den förmodan, att han för forntidens platta och lättseglande farkoster warit segelbar ända till Åhrstads by, och man har på det ställe, der byen nu är belägen, efter om sommaren gjorda ströftåg, uppdragit sina farkoster för att öfwerwintra. De uti dalen ofta gjorda fynd af skeppslemningar, hwilka der blifwit uppgrafne, gifwa ännu mera sannolikhet åt denna förmodan.

**) Uti tornet hänga 2:ne Klockor; på den äldre står Konung Carl d. XI:tes namnchiffer, och der under vivat Regina S. Ulrica Eleonora och på thenn tiden war Pastor i Åhrstad Joachimus Fr. Barfodius ord. 1653. På den nyare Klockan, gjuten i Prosten Wennerstens tid, läses: Denna malm som wi: då höres Bjuder andakt med sitt ljud, Då din själ och hjerta röres War beredd åkalla Gud, Gud som från sin nådes boning Gläder hwar en trogen själ Och uti sin Sons försoning Skänker trogna ewigt wäl.

År 1743, då the upproriske Dalkarlar woro uti Stockholm, wiste han sin tapperhet emot dem, och med sine Officerare samt 240 man gemena af sitt Regemente frälste Staden och deß inbyggare ifrån deras onda uppsåt, war samma år 2:ne gånger commenderad med Artillerie, Cawallerie och Infanteri upp till Dalarne, och med sitt wältaliga föreställande bragte dem till ånger och lydnad tillbaka, öfwerheten till största nöje. Wid alla Riksdagar har han warit en medlem i secreta utskottet. Huru han sig der uppfört och hwad han der uträttat, wittna nogsamt de der hållne Protocoller. Huru han warit i nåd hos sin öfwerhet, i anseende hos sine medbröder, och älskad af alla rättsinta Swenska män och qwinnor för sitt uppriktiga och patriotiska sinne och bravour, är Swenska werlden nogsamt bekant, lemnande således efterwerlden ett exempel af dygd, tapperhet och trohet emot Konung och Fädernesland. Han war född 1683 på sin Sätesgård Sannarp i Halland, affomnade 1746, tillika med sin älskeliga k. hustru och maka Anna Christina Silfwerskö̈ld, född 1688. Under deras ljufwa ägtenskap hafwa de aflat tillsammans en son och 3:ne döttrar, hwilka långt före föräldrarne äro affomnade.

På de främste stolarne, hwilka för sin ålder blifwit bibehållna, läses: SÖGER ✝ EFTER ✝ HERRAN ✝ DEN ✝ STUND ✝ HAND ✝ LADER ✝ SEG ✝ FINDE ✝ ESA. 55 KHS-T ✝ 88. RT. ANNO 1588 ✝ SALIG ✝ ER ✝ ALLE ✝ DI ✝ SOM HÖRRE ✝ GUD. Öfwer denna inscription står ett wapen måladt, och på främsta bänken på qwinnosidan åfwen ett wapen, hwarunder läses: HVAD ✝ HELLER ✝ VI ✝ LEVE ✝ ELLER ✝ VI ✝ DÖ ✝ DA ✝ HÖRE ✝ VI ✝ HERRAN ✝ TIL ✝ ROMANORUM ✝ 4 ✝ SALIGE ✝ ERE ✝ DI ✝ SOM ✝ DÖ ✝ I ✝ HERREN ✝ 15. A. I. H. S. B. 88.

Kyrkans årliga inkomster äro 8 tunnor 13 kappar Råg, 12 tunnor 6 kappar Korn, 3 tunnor 26 kappar Hafre. Af sine hemman N:o 9, Allberg Andersgård, N:o 4 Hulegården och N:o 7 Heberg, har Kyrkan årligen 5 Lisp. smör *). Deßutom 23 ß. och 2 r:st. för några ängar.

Asige Kyrka, omgifwen af Hagbarthske minneswårdarne på Asige hed, är 45 alnar lång och 12 bred under spåntak. Uti Kyrkan hänger en i olja målad tafla, som föreställer den korsfästade Försonaren, tillika med alla wid korsfästelsen brukade plågowerktyg, swärd; yxa, hammare, tång, gißel, spökedja och den indoppade swampen. Målningen wittnar om en icke oskicklig konstnär. En gammal, af tiden skadad, tafla står under läktaren, föreställande en moder med sitt barn i famnen och trenne på hwardera sidan om henne stående menniskor. Konststycket synes

*) Jordeboksräntan af de twenne förstnämnde hemman innehar Pastor.

synes tillhöra Italienska skolan, och förråder en len pensel. Altartaflan och Predikstolen äro begge mindre wäl arbetade. Uti klockstapeln hänger endast en Klocka *).

På Kyrkogården ligger en grafsten med följande inskrift: "Denne sten hafwer Oluf Lauritzen oc Bendt Lauritzen Berger oc Brygger i Kjöbenhavn bekosted ofwer deris S. fader Lauritz, som dödde i Slättelynge 1638. Gud giffue ham en gladelig opståndelse.

Kyrkan har i årliga inkomster 6 tunnor 7 kappar Råg, 5 tunnor 17 kappar Korn, 3 tunnor 23 kappar Hafre, och af sine hemman Äsigegård, Ugglebo och Tubbared 6 Lisp. smör, samt af en äng i Dinge och ett ålfiske i Bjernared, årlig skatt.

Pastorer hafwa här warit **):

Herr Nils, som troligen war stamfader för Barfotharne. På hwad tid han warit Pastor är okändt.

Herr Christen, äfwen på okänd tid.

Henric Barfoth har gjort sig känd genom en utgifwen disputation de Nudipedibus ***).

Hilarius Barfoth war Lärare och handledare för den i wår ort namnkunnige Holger Rosencrantz, reste med honom först öfwer till Seland, sedan till Jutland, Hollstein, Lüneburg, Mark-Brandenburg, Sachsen, Thüringen och Nürnberg; derifrån till Strasburg, Italien och Frankrike, wistades här ett år, och reste sedan till England; återkom 1684 i November. War endast en ganska kort tid Pastor i Årstad och fick transport till Glimminge; efter honom hafwe wi en disputation de ritibus ecclesiasticis och en likpredikan öfwer Holger Morman till Esperöd.

Olaus Bruhn war förut Rector Scholæ i Halmstad, sedan Pastor i Tråslöf, hwarifrån han 1715 erhöll transport hit, afled 1739, 79 år gammal. War gift med Christina Bruhn; sonen Claës blef Collega wid Uddewalla Skola, en hans dotter war gift med Kyrkoherden Barthold Fries i Grimethon.

Andre:

---

*) Hwarpå läses: Si Deus pro nobis quis contra nos · Verbum Domini manet in æternum. Her Niels Her Christen Pastor. J. G. A. P. P. X. E. B. X. A. S. Anno 1614.

**) Genom den 1765 Prestegården öfwergångna eldswåda äro nästan alla Pastors-archivet tillhörande fornhandlingar uppbrände, och man har derföre med största möda kunnat samla denna series Pastorum.

***) Det är troligen han, som 1646 underskrifwit några i K. Kammar-Archivet förwarade handlingar Henricus Jacobæus Pastor Aarstadensis et Asagriensis. I sigillet förde han en ringslagen Orm och bokstäfwerne H. I. I 1649 års jordebok nämnes han Herr Henrik.

Andreas Gellingius blef Pastor här 1741, se Contracts-Prostarne i detta Prosteri.

Jacob Christian Götherström, son af Pastor Götherström i Harplinge, blef prestwigd 1744, war v. Collega wid Halmstads Skola 1735, Pastor i Åhrstad 1749, Respondens på Prestmötet 1754, död 1787. Gift med A. Brita Rhedin; deras dotter Anna Br. war gift med Prosten Ström i Enslöf.

Peter Samuel Wennersten, född i Abild 1746. Fadren Pastor derstädes. Student i Lund 1768, prestwigd 1771, v. Pastor 1774, Comminister i Istorp 1779, Pastor i Åhrstad 1789, Prost 1808, Ledamot af Kongl. Wasa Orden 1807, död 1826. War gift med Petronella Helling, Pastorsdotter från Istorp.

Mag. Anund Niclas Apelberg, född i Lindbergs Socken 1772. Fadren v. Pastor och Comminister. Student i Lund 1794, prestwigd 1797, Comminister i Lindberg och Torpa 1799, Magister i Lund s. å., v. Pastor 1811, Pastor i Åhrstad 1827, död 1830. G. m. G. S. Ljungqwist.

Mag. Johan Michael Strettenberg, född i Götheborg 1783. Fadren Klensmed. Student i Upsala 1805 och i Lund 1808, v. Collega wid Götheborgs Skola 1809, Magister i Lund 1811, Prest s. å., Pastors Adjunct wid Christinä Försl. i Götheborg 1812, v. Pastor 1816, v. Conrector 1817, Collega 1818, Comminister i Tölö 1820, präsiderade 2:ne gånger wid Lunds Acad. 1824, Ledamot af W. och W. Samh. i Götheborg 1829, Pastor här 1832. Gift med C. Thorén.

Barnunderwisningen sker både uti läsning och skrifning i ambulatoriska skolor; fattigförsörjningen werkställes genom gåfwor, dels äfwen genom bestämda sammanskott.

Slöinge Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Classen, och består af Slöinge, of. h. 24¼, förm. 21$\frac{11}{20}$ mantal, folkm. 582. Eftra, of. h. 36⅛, förm. 31¼ mantal, folkm. 884 personer.

Eftra har fordom warit moderkyrka. Man har i Pastors-Archivet om anledningen till den skedda förändringen följande berättelse: "När år 1564 Hertig Carl af Södermanland, efter Warbergs intagande, skyndade att fördrifwa de Danska trupparne, som skulle komma garnisonen till undsättning, mötte eller upphann

 han

han dem wid Eftra. Danske Generalen Rantzow blef här slagen wid Eftra högar, och många af de flyende drunknade i Eftra å. Wid de Swenskes antågande från Dahla sidan, hade de Danske för bättre utrymme skull satt eld på Prestegården. Detta war anledningen hwarföre den förste Pastorn Herr Hans flyttade till Stomhemmanet i Slöinge. Här hafwa de följande Pastorerne bott, och Stomhemmanet i Slöinge blef förwandladt till Prestegård, Prestegården i Eftra till stom, samt Moderkyrkan flyttad från Eftra till Slöinge. År 1644, då General Gustaf Horns krigsfolk tågade ifrån Warberg till Halmstad, blef Pastorsbostället Slöinge af något ströfwande parti uppbrändt. Det stod då på den åkerfläck, som derefter fått namnet bränningen." År 1550 erhöll ägaren af Stensjö Säteri, Danska Riks-Rådet Arwid Oxenstjerna, jus patronatus till detta Pastorat. Han ägde äfwen Säteriet Wastad. Sedan har egendomen nästan alltid tillhört Halländske General-Gouverneuren, som äfwen intill år 1692 utöfwade patronrättighet i Pastoratet. Generalen Johan Härd är den siste, som nämnes ägare af Stensjö och innehafware af jus patronatus.

Slöinge *) Kyrka, belägen 1⅞ mil från Falkenberg, samt 2½ mil från Halmstad, är 36 alnar lång och 11 bred, byggd af sten, och har dels bly- dels spåntak. Altartaflan, gjord 1667, föreställer i bildthuggeri-arbete Jesus på korset, samt Johannes och Maria stående der bredwid. Öfwerst läses: "Så måste Jesus lida och på 3:dje dagen uppstå ifrån de döda." Nederst på taflan läses: "Så älskade Gud werlden m. m." På Predikstolen, som 1618 blifwit hitskänkt, föreställas Evangelisterne, och jemte Rosencrantziska och Gyllenstjernska wapnen är tecknadt:

H. | R. F. P. / R. K. L. | G. S.

Anno 1618 hafwer Erlig oc Velbyrdig mand Holger Rosencrantz, Kongl. Maj:ts Befallningsmand paa Halmstads slott till en gudfryktig amindelse latit den predikstol stoffere oc beprydе. Wid uppgången till Predikstolen läses: Verbum Dei manet in æternum. Ne solliciti sitis, Spiritus enim Sanctus docebit vos eo ipso momento, quæ oporteat vos dicere. Dopfunten är af sten, dopfatet af meßing och dopskålen af förgyldt silfwer. På en i choret stående stor tafla, äro Högiska och Rosencrantziska wapnen målade, jemte portrait af framl. Pastor Hög och

*) En catholsk tradition om namnledningen för Slöinge är följande. Eftra Kyrka war redan uppbyggd till Jungfru Mariä ära. Hennes bild med barnet på armen stod uti en niche i Kyrkomurens yttre östra sida, på det att alla på landswägen förbiresande och gående måtte knäfalla och tillbedja detta helgon. Hon hade genom uppenbarelse gifwit befallning åt en andelig, att en Kyrka skulle uppbyggas i öster, på det att hon på en gång kunde hafwa den nya Kyrkan under sina ögon och sitt hägn. Frågan blef nu om stället för Kyrkan. Helgonet befaller, att den starkaste karl i trakten skulle 6 gånger slunga en sten åt öster från Eftra, och att Kyrkan skulle byggas, der stenen sjette gången nedföll. Ifrån verbum slunga (slynge) fick Kyrkan således sitt namn.

och hans Fru, hwilka hwila i den numera igenfyllda Prestgrafwen i chorgången. Uti tornet står en helgonbild, här finnes åfwen ett litet rökelsekar. Kyrkans silfwer, wägande 60 lod, är wäl förgyldt, i senare tider omarbetadt, och saknar märkeliga inskrifter. Kyrktornet, af sten, uppbyggdes 1822, i stället för det förut warande af träd, och är försedt med 2:ne Klockor *). Tornet innehåller 12 alnars bredd i fyrkant, samt 25 alnars höjd, med träwirke deröfwer 14 alnar, räknade från gesimsen till öfwersta ändan af korset. Trädwirket eller öfwerbyggnaden består först af platt tak; derpå öppen lykta, som är till bottnen kopparklädd, utantill försedd med jerngaller, och som här utgör ett slags observatorium, i anseende till den fria utsigten åt kringliggande nejd. Sjelfwa Kyrkan ombyggdes 1835.

Kyrkans inkomster äro af hemmanen N:o 1 Bäckagård $\frac{7}{20}$ mantal, N:o 3 Lundby $\frac{7}{20}$, N:o 2 Berteqwarn $\frac{1}{3}$, N:o 1 Sprättarp $\frac{1}{4}$ **), N:o 2 Hünnakull $\frac{1}{8}$, 4 tunnor Blandkornsmjöl och $8\frac{1}{2}$ Lisp. smör samt 32 ß. i penningar. Kyrkans tionde är Råg 5 tunnor 7 kappar, Korn 6 tunnor 28 kappar, Hafre 3 tunnor 4 kappar.

Eftra Kyrka, nära $\frac{1}{4}$ mil från Slöinge, på en höjd, synes på större afstånd. Hon nybyggdes, enligt fastställd ritning, åren 1822 och 1823 samt inwigdes d. 19 Sept. 1824. Hennes längd är 48 alnar och bredden 24. Foten är af wäl huggen granit, liksom trapporna till ingångarne. Predikstolen, försedd med åtskilligt bildthuggeri i nyare smak, står åt norr på en marmorfärgad pelare. Fonden utgör ett blått hänge med gyldene fransar, och en dufwa swäfwande ned öfwer Predikanten. Himlingen, försedd med förgylda bildthuggerier, föreställer ofwan ett chaos, hwarpå werldsklotet och korset, starkt förgyllde, äro ställde. Altaret, med upphöjning, är prydt med förgyllning och perlfärg. Fonden utgöres af en marmorristad duk, framom hwilken är ställdt ett enkelt trädkors, med en stor, guldstrålande sol i sjelfwa korset. Disken har perlfärg med förgyllning och consoller. Sacristian, på Kyrkans östra sida, och hwarifrån dubbla ingångar gå till Kyrkan, utgör en särskilt, koppartäckt byggnad af 12 alnar i fyrkant med stora fönster åt norr och åt söder. Öfwer ingången åt öster läses: "Gudi till ära, folket till fromma, uppfördes Eftra Kyrka å nyo under Carl XIV Johans hulda regering 1824." Det äldre Kyrkotornet är bibehållet, och der hänga 2:ne Klockor ***). Kyrkans silf-

*) På den större, gjuten 1778, läses: När du höra får mitt ljud, Och du går till Slöinge Kyrka, Tänk på wägen uppå Gud, Hör hans ord och honom dyrka, Håll hans ord, bed för din själ Att den får ett ewigt wäl. Den mindre, efter att under ringningen för K. Carl XII wara sprächt, omgöts 1736, och har följande inskrift: När du hör att ljudet mitt det börjar åter klinga För ögon din du hjord till herden dig att bringa Lyft upp din hog till Gud med lof och böneröst, Hör flitigt Herrans ord, så har du deraf tröst.

**) Blef 1813 upplåtet på 30 års arrende mot 18 tunnor 24 kappar årlig arrendesumma.

***) Den större Klockan skall wara gjuten under den tid, då Fru Metta Rosencrantz, gift med förut näm-

silfwer, i senare tider omarbetadt, wäger 46 lod. Den äldre Kyrkan war, tillika med torn, uppbygd 1779. En anteckning i Pastors-Archivet upplyser, att här redan år 1010 war uppbygd en trädkyrka, hwilken i krigstider blifwit uppbränd.

Kyrkan har af sina hemman 15 Lisp. smör årligen, neml.: N:o 1 Ullarp ½ mantal, N:o 5 Hög ¼, N:o 4 Westlunda ⅜, N:o 1 Hallarne ¼ härstädes äfwen en qwarn, N:o 8 Eftra ⅞, N:o 3 Ugglarp Skåningabolet ¼, samt flere utjordar. Kyrkotionden är Råg 8 tunnor 23 kappar, Korn 11 tunnor 26 kappar, Hafre 3 tunnor 12 kappar, Rågmjöl 4 tunnor.

Barnunderwisningen sker dels af föräldrarne sjelfwa, dels äfwen uti ambulatoriska skolor; fattigförsörjningen genom understöd utur fattigcaßorne, och Slöinge Socken har till sina fattige ett fattighus.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Herr **Hans**, hwilken, efter att hafwa warit Skol-Lärare i Malmö, hitkom 1538. Ehuru således hitkommen ifrån en stad, som först i hela Danska Riket antog Evangeliska läran, och sjelf en driftig män, skall Herr Hans likwäl icke förr än 1550 fått sina församlingar uti ett lugnadt tillstånd, efter den antagna förändrade läroformen. Han dog 1568 och hwilar under en stor fyrkantig grafsten på södra sidan af Slöinge Kyrka.

Severinus Canuti, måg och medhjelpare hos Herr Hans, blef äfwen hans efterträdare 1568. Han war född i Warberg, afled i Slöinge 1606, och ligger begrafwen midt för chordörren.

Severinus Simonis Hög, Dansk Adelsman, kallades Hofpredikant hos Riksrådet Holger Rosencrantz, tillträdde Pastoratet 1608. År 1618 sattes hans och hans Frus *) portraiter i Slöinge Kyrka; Pastor Hög dog barnlös 1626.

Jöran Neuman war Hörare (Collega Scholæ) i Warberg, blef Pastor här 1627; uti Pastors-Archivet finnes antecknadt, att han lidit mycket under krigsoroligheter, warit fången, men omsider blifwit frigifwen genom utwexling, afled, nära 100 år gam-

nämde Danska Råds-Herren Arvid Oxenstjerna, bodde på Wastad och innehade jus patronatus, hwarom Klockans inskrift upplyser. Deß ljud skall af det silfwer, som Kyrkans patroneßa och hennes tärnor offrat i gjutningsugnen, enligt tradition blifwit så starkt, att ringningen stundom hörts ända till Hallands ås. Inscriptionen är följande: 1558 på Wastas gårde första gång Jag fick min fordna sköna sång. När gjutning min der skulle ske, Jag fick med största glädje se Fru Rosencranz förnäm och båld, Som silfwer hade i sitt wåld, Framkomma med sin tärna fin, Och kasta silf i ugnen min. Den frun berömmes också än För det hon war en Kyrkans wän. 1771 då Swerge mist sin hulda far, Som Konung Adolph Fredrik war, Och klagade inför sin Gud, Bortgick rätt mycket af mitt ljud. När sjuttisju man skref derpå, Jag större skada mände få, Ty som från Eftra by en man Till grafwen bars, mitt ljud förswann. Den mindre Klockan saknar inskrift.

*) Hon skall hafwa hetat Rosencrantz.

gammal, år 1630 af en epidemie, som liknade pesten; han har haft betydlig förmögenhet, och har genom sina medicinska kunskaper gagnat. Hans son Tobias blef Kyrko-Inspector i södra Halland.

Sören Nilsson, kallas ock **Severinus Nicolai Småhå** *) blef Pastor 1633; man har om honom antecknat, att han war ganska rik, men att han lefde i tider, då i hans trakt war mycket oroligt; hans dödsår är okändt, men Nådårs-Presten Jörger Berthelsson Högh har underteckmat Kyrko-räkenskaperne år 1662.

Erasmus Laurentii Warbergensis war född i Warberg; hans namn, jemte årtalet 1689, igenfanns i Estra Kyrka wid en reparation under Prosten Ströms tid. Han hade en swår sjukdom ifrån 1686 till 1689, då embetet förrättades af hans måg, Alexander Wirenius, som sedan blef Pastor i Halmstad.

Andreas Stokirck nämnes såsom Regements-Pastor wid Hallands Cawalleri, blef Pastor här 1690. Han fick Pastoratet genom General-Gouwerneurens fullmakt, daterad Halmstad. Sedan han warit här några år, fick han Konungens confirmation på sin fullmakt. Pastor Stokirck war en lärd, driftig och ansedd man, war mycket älskad af sina Församlingar, till deß en rättegång gjorde kallsinnighet emellan honom och folket. Han afled hastigt 1708 **). War gift med Brita Schröder, Brukspatrons dotter från Wermeland; hon gifte sig sedermera med Nådårs-Predikanten.

Måns Grönberg, som erhöll inom 3 månaders tid efter Stokircks död fullmakt på Pastoratet, tillträdde 1709, höll sin inträdes-predikan, och afled kort derefter i Holm, der han ligger begrafwen.

Elias Pihlsson war Comminister i Drengsered, erhöll Kongl. Senatens fullmakt på Slöinge Pastorat 1710, med wilkor att conserwera Grönbergs Enka, hwarifrån han med 400 dalers erläggande till Enkan befriade sig. Han war gift med Anna M. Friis, Pastorsdotter ifrån Grimethon, och afled af pleuresie 1737.

Nils Strömman, född i Halmstad, der Fadren war Lawettmakare på Fästningen. Ordinerad 1727, Adjunct i Hishult, i Warberg och wid Domkyrkan i Göthe-

*) Sedan jag författade Hallands Hist. och Beskrifning, har jag i K. Kammar-Archivets handlingar funnit att en Pastor Severinus Canuti warit här 1655. Att han i handlingar af 1651 kallas Söfren Knudsön och har stundom äfwen skrifwit sig Wormstenius. I sitt sigill förde han 3:ne fristående kors. Han nämnes äfwen i Jordeboken för deße år.

**) Hans fader war Officer och blef dödskjuten wid Köpenhamns belägring. Stokirck war af Swensk Adelig ätt.

Götheborg, blef Pastor i Slöinge 1739, med förbindelse att gifta sig med företrädarens Enka, † 1767.

Severinus Jacobi Ström, född i Kongelf 1718. Fadren war då Collega, men blef sedan Comminister i Surteby. Underwisades i Kongelfs Skola och på Gymnasium i Götheborg, blef student i Upsala 1741, v. Rector Sch. i Kongelf 1746, Prest 1748, Adjunct hos Prosten Hummel i Lundby Wädtle Härad, efter hwilkens död han kallades till 4:de Profpredikant derstädes. Hade förslag till Styrsö 1758, Swenljunga 1761 och till Kongsäter 1763, på hwilket Pastorat han ock erhöll Consistorii fullmakt, men måste, efter yppad twistighet, på Kongl. befallning afträda Pastoratet, då Regements-Pastor Gustaf Bökman blef Kyrkoherde der. Nu bodde Ström några år på Säteriet Stackenäs, men uppfördes enligt Konungens befallning på förslag till Slöinge 1767, blef Pastor der 1768, Prost 1783, afled s. å. Han har i manuscript efterlemnat flere topografiska och historiska teckningar öfwer de ställen, der han wistats. G. m. Ulr. Lucretia Köhler, hwars fader war Capitaine wid Heßensteinska Regementet.

Lars Roselius, född i Hunestad 1747, der Fadren war Kyrkoherde. Blef student i Lund 1767, Prest 1770, Collega i Warbergs Skola 1771, Pastor i Slöinge 1789, Prost 1800, död 1825. War gift med N. N. Aurelius.

Mag. **Samuel Kamp**, född i Marstrand 1781. Fadren Handlande. Student i Lund 1800, Magister derstädes 1805, präsiderade wid samma Academi 1806, prestwigd s. å., förordnad till tjenstgörande Nådårs-Predikant wid Götheborgs Fattig- och Spinnhus 1810, Comminister i Starrkärr i Julii och Predikant wid Götheborgs Fattig- och Spinnhus i Oct. s. å., tillträdde sistnämnde beställning 1812, Pastor i Slöinge 1826, Prost 1827, Contracts-Prost 1831.

Halmstads Härad.

Getinge Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen, och består af Getinge Socken, of. h. $31\frac{7}{12}$, förm. $30\frac{1}{4}$ mantal, folkm. 632 personer. Refwinge, of. h. $27\frac{5}{8}$, förm. 26 mantal, folkm. 508 personer.

Getinge *) Kyrka, belägen emellan Halmstad och Falkenberg, är byggd af

*) Det berättas, att Getinge Kyrka först skulle byggas på en hög utom Risarp, hwarest många stenar stå; men att anwisningen till det ställe, hwarpå hon nu är uppförd, gjordes på wanligt sätt af ett par twillingoxar, spända för ett timmerlaß, hwilka stadnade nära intill ett hus, der en wiß Jon Get bodde, efter hwilken Kyrkan benämndes. På Langebeckska chartan af år 1277 är stället upptaget under

af sten, har en långd af 47 och bredd af 18 alnar, samt är blytäckt. Tornet uppbyggdes 1712, sedan åskan samma år d. 16 Julii slagit ner i sjelfwa spiran på det gamla. Altartaflan föreställer den korsfästade Försonaren med underskrift: "Jesu Christi Guds Sons blod renar oß af alla wåra synder." På Predikstolen föreställas de fyra Evangelisterne. Under Marcus läses: Ut Leo Prae reliquis animis et Viribus ardet, sic Fervens Christi dogmata tutor ego. Under Lucas: Instar firma bovis fide, vestigia figo. Et per me Christum terra fretumque legit. Under Johannes: Qvanta aquilae est acies adversus lumina solis, tantus ego scrutor Mystica sacra Dei. På läktaren stå åtskillige bibelspråk och namnen: Hans Sperling Pastor, och Samuel Paulin Pastor. Här är ett, år 1787 förfärdigadt, Orgelwerk. Kyrkans silfwer är genom inbrott bortstulet. Uti tornet hänga 2:ne Klockor med historisk inskrift om gjutnings-åren för den större 1808, och för den mindre 1768. Kyrkans hemman äro följande: N:o 10 Uppnora, som årligen skattar 7 Lisp. smör; N:o 3 Hörsås betalar $3\frac{1}{2}$ Lisp.; N:o 4 Djegnebolet betalar 2 Lisp. och N:o 1 Eskilstorp betalar $\frac{1}{2}$ Lisp. smör. Kyrkan äger widare $10\frac{1}{2}$ kappelands Åker och en Äng af ett laß hö i N:o 1 Lillaberg, uti N:o 2 stora Berg 3 kappelands och $\frac{1}{2}$ laßrum äng, uti N:o 1 Fröllinge $\frac{1}{2}$ tunnelands åker, N:o 1 Hörnryd ett laßrymds äng, Möstorp Lars Pehrsgård 1 tunnelands åker, uti N:o 1 och 2 Dinge ett stycke jord, N:o 4 Uppnora 3 skäppelands åker, i Lars Bengtsgård 2 skäppelands åker, N:o 4 Swen Skydsgård $\frac{3}{4}$ laßrum äng, N:o 1 Wearp en äng. Kyrkotionden är Rågmjöl 5 tunnor; Råg 6 tunnor 29 kapp., Korn 9 tunnor 14 kapp., Hafre 5 tunnor 1 kappe.

Refwinge *) Kyrka, belägen $\frac{7}{16}$ mil ifrån Getinge, är byggd af sten och täckt med spån, samt innehar en längd af 47 och en bredd af 17 alnar. Altartaflan, föreställande Christi korsfästelse och Nattwardens instiktelse, har ibland annat denna inskrift: Omnis, qui videt et credit in me, non morietur in aeternum. Här står äfwen Sockne-Presten Bengt Nilßons namn och årtalet 1640. På Predikstolen står K. Christian IV:s namnchiffer samt Holger Rosencrantz's och deß Frys wapen, jemte Hezekiels 33 Cap. v. 11 på Danska. Det här warande Orgelwerket förfärdigades 1791. Uppå Kyrkowäggen hänger ett crucifix och bredewid detta stå twenne qwinnobilder. Det förra är af coloßal storlek. Kyrkans silfwer är gjordt 1665, på kalken läses Refwinge Drickeskalk 1665, och på patenen: Ego sum panis vivus, qui descendit de coelo. Den i tornet hängande

under namnet Getonge, och har för öfrigt dels skrifwits Gettunge, dels Gedinge, hwilket senare närmast öfwerensstämmer med Allmogens uttal af namnet.

*) Man berättar en fornsägen, att den första Kyrkoanläggningen har blifwit gjord på Rygsberg; men då om nätterne allt det nedrefs, som blifwit om dagen uppbygdt, så waldes den wanliga utwägen att spänna twenne twillingorar för ett laß byggnads-materialier, och der oxarne stadnade uppbyggdes Kyrkan, hwilken, af sitt förra öde att blifwa nedrifwen, fått namnet Refwinge. Uti Lunds Landabok af 1569 skrifwes namnet Reffuinge.

de Klockan har följande inskrift: Si deus pro nobis quis contra nos? Till Refwinge Kirke i Halland Holger Rosencrantz Axelßon, Aar 1620 *).

Kyrkotionden är 4 tunnor 2 kappar Råg, 8 tunnor 12 kappar Korn, 7 tunnor 18 kappar Hafre. Kyrkan har af sitt hemman N:o 7 Täckinge 6 Lisp. smör årligen, dessutom äger Kyrkan 3 skäppeland åker och ett laßerymd äng i N:o 6 Algustorp, 2 skäppeland åker i N:o 5 Algustorp, ett laßerymds äng i Täckinge N:o 3 Lagagård, 1 laßerymds äng i N:o 3 Bengtsgård, ½ skäppeland åker och en åker-ren i Underlund N:o 2, ett skäppeland Aker och ett laßerymd äng i Bårarp, likaledes i N:o 3 Folkestad ett skäppeland åker och ett laßerymd äng.

Pastorer hafwa warit här:

Herr Christiern och Herr Martin, hwilka med blotta namnen öfwergått till efterwerlden, ty tiden, då de warit här, är okänd **).

Herr Marcus har äfwen warit här på okänd tid, men man har utwisat hans graf öster bredewid Kyrkomuren uti en liten asplund, der han wanligen satt och mediterade öfwer sina predikningar.

Nils Swenßön war här Pastor 1606, se Contracts-Prostarne i detta Prosteri.

Bengt Nilßön, den sistnämdes son och efterträdare, står nämnd på Refwinge Altartafla jemte årtalet 1640.

Hans Håkanßon †) Muller eller Mulgård war född i Myllegården i Weßige Socken; war Pastor 1663, och gift med företrädarens Enka ††).

Hans Sperling war Pastor 1680. Om honom finnes uti Kyrkoboken följande anteckning: "Herr Hans Sperling, natus Othoniae in firma Danorum 1638 in junio, denatus die XV Martii 1705." Hans fader war Dansk Platsmajor. Efter att hafwa tillbringat flere år såsom handledare för Öfwerste Sten Holcks söner, blef Sperling först Mulgårds Compastor och sedan hans efterträdare †††).

Besyn-

*) Det är anmärkningswärdt, att Holger Rosencrantz's namn förekommer så olika på den sten han låtit uthugga och insätta i stenhuset på Fröllinge, och på denna Klocka, som han låtit stöpa åt Refwinge Kyrka; på förra stället kallas han Börjeßon och på det sednare Axelßon.

**) Uti Halmstads Magistrats-Archiv nämnes, att Pastor Christen Digsmed ifrån Getinge, år 1577, war uppe på Rådhuset, och tillkännagaf att han till wälbördig Henric Brage sålt sin fädernegård.

†) Han har 1646 underteckmat åtskillige handlingar Johannes Haquini Pastor Loci indignus. I sigillet förde han en kalk, ur hwars midtel ett törnekrönt kors reste sig.

††) Sednare tiders forskningar hafwa för mig uppgifwit en Benedictus, äfwen Bengt kallad, som war Pastor här 1651. I K. Kammar-Archivet har jag funnit flere af honom underteckmade handlingar.

†††) Sperling war gift med Kirstin Barfoth ifrån Åhrstad.

Besynnerligt är, att Sperlings Pastors-fullmagt är utgifwen af General-Majoren och Landshöfdingen Swen Ranck.

Samuel Paulin blef af Sperling antagen till medhjelpare, och den gamle Sperling afstod omsider till denne sin yngre Embetsbroder Pastoratet, hwilken likwäl afled 3:ne år förr än Sperling. Paulin war född i Markaryd af Weriö Stift, der hans fader, Erland Paulin, war Pastor, hans moder Ingeborg Tidera war Pastorsdotter ifrån Weckelsång. Han blef ordinerad i Weriö 1677 till Adjunct åt sin Swåger, Pastor Påvel Ekewall i Ljunga. 1681 blef han Adjunct i Åhus i Skåne, och följde 1683 sin Pastor, Casten Rönnow, till Halmstad. 1684, då Sperling lemnade Pastoratet, erhöll Paulin Kongl. fullmagt derpå. Han war gift med Anna Hjort.

Lars Wärling, född 1665 i Wärö, der fadren, Laur. Olai Warbergensis, war Pastor, hans moder war Boel Larsdotter, Pastor Ribes dotter ifrån Hwalinge. Han blef Prest 1694, war i 7 år Apologist i Götheborg och tillika Domkyrko-Adjunct, blef Pastor här 1703, hans fullmakt är daterad i Zilizow d. 14 Mars s. å., han afled 1739, war 2:ne gånger gift och sist med sin företrädares Enka, Anna Hjort. Efter honom förwaras uti Pastors-Archivet åtskillige upplysande anteckningar.

Daniel Lindhult, född i Stockholm 1697. Hans föräldrar woro Johannes Lindhult och Catharina Mylliander. Han war, då han 1740 hitkom, Catecheta i Götheborg, opponerade wid Prestmötet 1747, war Concionator 1757, och afled 1765, 8:de Söndagen efter Trinitatis, då han war färdig att gå upp i Kyrkan och predika. Han war gift först med Ing. Törnsten, och sedan med M. Ch. Sandman.

Emanuel Himmelberg, född i Warberg 1722, der fadren war Borgmästare. Student 1745, Magister i Greifswald 1750, prestwigd 1752, han gjorde åtskillige resor på Ostindien såsom Skepps-Predikant, och war efter sista hemkomsten alltid sjuklig; blef Pastor här 1768, och afled 1770.

Johannes Aurelius, Pastor här 1770, se Contracts-Prostarne i detta Prosteri.

A. P. Aurelius, den sistnämdes brorson, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Johan Wilhelm Swenßon, född i Alfshögs Socken 1788. Fadren Liqvidations-Commißarie. Student i Lund 1809, Prest 1811, v. Pastor 1819,

 erhöll

erhöll Kongl. Hofpredikants titel 1828; Pastor här 1831. G. m. C. Bökman, Contracts-Prosten G. Bökmans dotter.

Uti detta Pastorat har fordom warit Comminister. Laßared war då Comministers-boställe. Och den siste, här boende, Comminister omtalas under benämningen Herr Pehr.

Barnundervisningen, sträckande sig egentligen till christendomen, werkställes till det mesta af barnens mödrar, som i allmänhet läsa wäl både uti bok och utantill. För öfrigt begagnas skolor uti ambulatorisk ordning ifrån Michaelistiden till midsommaren.

Fattigförsörjningen sker, uti Getinge, dels uti en af Församlingen underhållen fattigstuga, der fem fattige kunna inrymmas, dels ock genom underhålls utdelning åt kringwandrande fattige. Men uti Refwinge, der fattigstuga saknas, endast på sistnämde sätt. Sjuke och sängliggande fattige få mat buren till sig, de mindre orkeslöse erhålla årligen något penninge-understöd.

Harplinge Pastorat,

Regalt, tillhör 1:sta Claßen, kallas i äldre handlingar Harpelyng *), och består af Socknarne Harplinge, of. h. $56\frac{7}{12}$, förm. $52\frac{1}{4}$ mantal, folkm. 1467 personer. Steninge, of. h. $14\frac{1}{2}$, förm. $13\frac{17}{24}$ mantal, folkm. 325 personer.

Harplinge **) Kyrka är 58 alnar lång, byggd af sten och täckt med bly. Tornet uppbyggdes år 1651 på föranstaltande af General-Guvernören Caspar Otto Sperling, och i norra tornmuren står hans namnchiffer, samt i södra C. R. S. Detta Kyrkotorn utgör för Sjöfarande i Cattegat en god landkänning. Altartaflan är försedd med Konung Carl XII:s namnchiffer. Öfwerst föreställes ett crucifix med underskrift: "Christus led ena reso för synderna." Sjelfwa taflan föreställer i upphöjdt arbete Nattwardens instiktelse, hwarunder läses: "Wälsignelsens kalk, den wi wälsigne, är icke han Christi blods delaktighet?" På sidorne af taflan stå Evangelisterne. Såsom en historisk uppgift om tiden, då Altartaflan gjordes, läses här: Cura Pastoris Christierni Rudolphin. På Predikstolen, hwarpå Konung Carl XI:s namn står, föreställas Evangelisterne. Denna Kyrka har genom

*) Under denna benämning förekommer stället i K. Waldemars jordebok. På chartan af år 1277 igenfinnes det med namnet Harpa-Ljung.

**) Enligt fornsägen, är Kyrkan uppbygd af en Fru wid namn Harpa, af hwilken Kyrkan och Pastoratet erhållit namn. En anteckning i Pastors-Archivet af år 1733 omtalar en fornlemning, Harpas Bur, som warit bonings-platsen för detta fruntimmer och utwistes då på Lyngåkra Hed, 3 à 400 alnar ifrån Harplinge Kyrka. För närwarande finnas här endast några små mullhögar.

genom sist aflidne Pastorns nitfulla omsorg blifwit förskönad, ljus och rymlig. 1804 blef taket och hwalfwet ombyggdt. 1809 byggdes ett 23:stämmigt Orgelwerk af Sjölin. 1815 förlängdes Kyrkan ifrån 35 till 58 alnar *). På Kyrkowäggen hänger ett epitaphium öfwer framledne Pastor Rudolphin, hwarpå öfwerst läses: "Jag lefwer, I skolen och lefwa;" der under: "War trofast intill döden, så skall jag gifwa dig lifsens krono," och nederst: Christierni sacros cineres tegit Urna Rudolphin. Mens fruitur coelo, fama, decusque manent. Past. h. Coetus Harpl. creatus A:o Christi 1658, natus Warberg 1631. Denat. 1702. I Kyrkan är en grafsten med inskrift: "Döden är syndernas sold, men det ewiga lifwet är nådegåfwa i Jesu Christo. Her under ligger begraffuen hederlig Wällärd Mand, Her Olof Jensön fordom sognePrest her paa steeden som dödde A:o 1647 i sett alders 40 aar." Uti Kyrkan förwaras en catholsk fornlemning, bestående af ett rökelsekar af metall.

Kyrkans silfwer, bestående af twenne kalkar och dertill hörande patener, en winflaska och en oblatask, wäger tillsammans 102 lod. På den större förgyllda kalken stå, jemte årtalet 1654, twenne wapen och bokstäfwerne C. O. S. och F. T. N., hwilka utmärka General-Guvernören Sperlings och deß Frus namn.

Kyrkohemman är N:o 1 Hafwerdahl Nils Andersgård ⅛ mantal, N:o 2 Sårdal Swen Bengtsgård 1 hemman, N:o 6 Skintaby Jöns Jönsgård 1 hemman, N:o 2 Skee Jöns Arfwidsgård ½ hemman, N:o 1 Lyngåkra Lars Bengtsgård 1 hemman, N:o 1 Lilla Brännarp i Refwinge Socken ½ hemman. Af deße hemman har Kyrkan årligen 21 Lisp. smör. Kyrkans jordar uppräknas i Lunds Landebok af 1569. En åker i Lyngåkra gårde, som kallas Kyrkoåkren; en åker i Skoby gårde i Qwibille Socken, som kallas Harpeljunga aager; ett akerfält och en äng er paa Troåå Kastre-eng; en äng under lilla Gubbilts gaard; en eng i norrelund i Skintaby; en eng ligger i Skinternis hafen kallis Tyrelycke och en wid Skintegården; trenne stycken ängar kalles S:t Nicolai enge och ligge wid Fogdegaards hafne; ett stycke i Skinteby mark kallis Dyl-egre; ett stycke i Dilegre hafne, Olof Lycke i Snallabogaardt. Kyrkotionden är 13 tunnor 6 kapp. Råg, 19 tunnor 2 kappar Korn, 11 tunnor 23 kappar Hafre.

Steninge Kyrka, belägen något öfwer ½ mil från Harplinge, är byggd af sten och spåntäckt. Altartaflan, skänkt af framledne Händlanden Falk i Borås, föreställer öfwerst Christi korsfästelse, och på sjelfwa taflan Nattwardens instiktelse, allt i wackert bildthuggeri-arbete. Underskriften på taflan är instiktelse-orden. På norra chorwäggen hänger den förra Altartaflan, gjord 1587, hwarpå läses: "Sö-

*) Wid denna byggnad upptäcktes under Kyrkogolfwet en stor graf, som sträckte sig öfwer hela Kyrkans bredd, och ibland de några och tjugo oförmultnade likkistor, som der stodo, war en försedd med beslag och plåtar af silfwer.

"Söger Herren den stund han kan findes," och widare: Fader wår på Danska. På Predikstolen föreställas Evangelisterne. På wäggen står Christian IV:s namnchiffer och widare twenne wapen, hwarunder läses: "Slotts-Herre W. Niels Krabbe 1639 Elisabeth Ruhd." Orgelwerket består af 10 stämmor, och är det samma, som förr stod i Harplinge Kyrka. Uti tornet hänger en Klocka, gjuten 1697 *). Denna Kyrka äger ännu i förwar sitt gamla sigill, hwaruti föreställes en yxa, med omskrift: "Dette † är † Steninge † insegel."

Kyrkans silfwer, omarbetadt 1712, wäger 24 lod. Kyrkan äger N:o 1 Lindesgård ½ hemman. Uti Lunds Landebok uppräknas Kyrkans jordar. Abilde aager og Bruns-aager ide Ugglarpe mark; en åker i Eskilstorps gårde Bjursaager **); en jord i samma gårde, halfdelen af Gyllelycke, den norra delen, Aegerspjellt ett stycke jord; Natten den store, ett stycke jord; norra delen af Follång; Lidabelt ett stycke jord. Deße förenämnde små stycken ligga i Nottorpe gårde; en äng wid Fölle, en i Skintaby gårde; twenne på Kjelldagre; twenne på Lundekrogen; twenne i Eskildz-gjardt; en åker i Sarede gårde kallas Handöxen; på Hindberg ett stycke jord; en äng wid Stenkulle, kallas Gellis-äng; Gullis aager wid Gubbilt; Sjörbagger-od, Räkulle-åkrar wid Nordtorp Skattegården, utom räntan af deße jordar, har Kyrkan årligen 3 Lisp. smör, och i tionde 3 tunnor 12 kappar Råg, 4 tunnor 1 kappe Korn och 1 tunna 22 kappar Hafre.

Pastorer hafwa warit ***):

Herr **Olof** har warit här på okänd tid.

Oluf Anderßön nämnes i Halmstads Magistrats-Archiv, och war Pastor härstädes 1567, samt lefde ännu 1589. Han efterträddes af **Marcus.**

Jens Olussen lefde 1616. Det är troligen han, som under namnet Janus Olai förekommer ibland inskrifterne på Harplinge Predikstol på följande sätt: D:nus Janus Olai F. Pastor, confirma hoc Deus, qvod operatus es in nobis 1616.

Olof Jönßon war Pastor ifrån 1640 till 1647, hans grafsten ligger i Altaret och är förut nämnd.

An-

*) Med inskrift: Höret du mitt rop och ljud, Lyft ditt hjerta upp till Gud, Gack till Kyrkan fall ther ned, Hör Guds ord, läs, sucka, bed.

**) I Landeboken nämnes såsom igenkänningstecken på denna åker, att deruti ligger en stor sten.

***) Wid en eldswåda, som 1702 öfwergick Prestegården, uppbrunno nästan alla gamla handlingar, som tillhörde Pastors-Archivet, och ibland andra äfwen de, som kunde lemna en längre Series Pastorum.

Anders Frantz *) war Pastor 1648, flyttade 1658 öfwer till Danmark, och lemnade efter sig en Capellan, som kallades Herr Mattis.

Christian Rudolphin, född i Warberg 1631, Pastor 1658, afled 1702; han war gift med Anna Davidsdotter Knubbert ifrån Elsenör **).

Jacob Hummel blef af Konungen utnämnd till Rudolphins Compastor 1691, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Laurentius Götherström, som äfwen kallade sig Gothe, blef Pastor 1711, opponerade wid 1714 års Prestmöte; war gift med företrädarens dotter. Han ägde lyckliga naturgåfwor, hitkom ifrån Stockholm ganska ung, och det med wilkor att conservera Hummelska huset. Afled 1744. Sonen Jacob Christian blef Pastor i Ährstad; dottren Ingeborg gift med Pastor Böcker i Sexdråga.

Olof Boman, student 1724, Magister 1734, prestwigd s. å., blef Pastor 1746, war förut tjenstgörande wid ett wärfwadt Regemente i Götheborg, afled 1759. Sonen Arwid blef Lagman och Häradshöfding i Halland.

Hans Ring blef student 1725, prestwigd 1732, Comminister i Solberga 1734, hade Pastorsförslag till Ljungby, Ölmewalla, Näsinge, Thorsby, Spekeröd, blef Pastor i Harplinge 1759, Prost 1786, dog 1795 såsom Stiftets Senior, 91 år gammal. War 2:ne gånger gift och först med Greta Grotte. Hade 13 barn, af hwilka ingen idkade studier.

Bengt Kallerin, född i Kalfs Pastorat 1748, student 1771, Magister i Lund 1775, prestwigd 1783, Rector Sch. i Warberg 1786 och i Uddewalla 1789, Pastor i Harplinge 1797, död 1801. Han war utrustad med utmärktare embetsgåfwor. War gift med Ingeborg Söderling, Köpmansdotter från Warberg, men efterlemnade inga barn.

Anders Wallmark, född 1744 i Tölö Pastorat, der Fadren war Comminister. Student i Lund 1764 och i Upsala 1766, Prest 1768, Comminister i Fagered 1777, Pastor i Harplinge 1802, Prost 1805. Gift med C. Revigin. So-

---

*) Uti af honom 1651 gjorda underskrifter kallar han sig Anders Franson. Hans företrädare skref sig 1646 Olaus Johannis och förewisar en för sin tid owanligt wacker handskrift. Uti sitt sigill förde han ett hjerta, hwarutur en menniskofigur uppsteg, och bokstäfwerna O. I. † Bägge nämnas de i jordeböcker för denna tid.

**) Deras son Hans Rudolphin äger en wiß märkwärdighet för sin owanliga befordrings lycka. Han gick i tjenst wid ett i Pomern förlagdt Swenskt Regemente, blir der Underofficer, afgick med Regementet till Österrike och Ungern i kriget mot Turkarne och blir Officer. Sedan Regementet nära utdött, ingick han i Romerskt Kejserlig tjenst, i hwilken han, ehuru Protestant, befordrades med skyndsamhet steg från steg, till deß han blef commenderande General en Chef i Ungern, samt Gouverneur öfwer Peterwardein och Belgrads Fästningar, och slutligen upphöjdes i Romerskt Riks-Grefligt stånd. Han afled 1730, i hög ålder, och war gift med en Tysk Furstinna.

Sonen P. A. Wallmark Canzli-Råd och Kongl. Bibliothekarie; s. Carl Otto Öfwer-Jägmästare; s. Jacob Elias Commißions-Landtmätare; en dotter gift med Comminister Spångberg i Falkenberg; en gift med Aßeßor Heuman, en med Kammereraren i Kongl. Kammar-Collegium Carl Fredr. Holmberg.

Magister **Justus Gabriel Bexell**, född 1781. Fadren Contracts-Prost och Pastor i Willstad. Student i Upsala 1803, Magister der 1809, Theologiæ Candidat 1811, præsiderat 2:ne gånger 1812, prestwigd i Götheborg 1816 till Huspredikant hos Enkefru Wolffradt, Theologiæ Licentiat 1820, Kongl. Hofpredikant 1823, Pastor här 1830, Prost 1832. G. m. E. von Segebaden, dotter af Majoren och Ridd. af S. O. B. v. Segebaden och Julie Wolffradt.

Söndrums Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen, och består af Söndrums Socken, of. h. 31, förm. 26⅛ mantal, folkm. 704 personer. Wapnö, of. h. 24¼, folkm. 465 personer.

Söndrums Kyrka, ⅜ mil från Halmstad, är 54 alnar lång och 20 bred, på södra sidan blytäckt, och på den norra täckt med spån. Altartaflan, 1787 målad af Hörberg, föreställer Christi nedtagande af korset. Man torde om detta sköna konststycke kunna säga, att konstnären sökt uttrycket mera i taflans hela effect, än i delarnes skönhet. På Predikstolen, som är åttakantig och arbetad af ek, föreställas Evangelisterne. Här är ett orgelwerk af åtta stämmor. Nedanför Choret hwilar stoftet af den förtjente Provincial-Läkaren, Aßeßoren Doctor Montén. Öfwer hans graf ligger en marmorsten, hwarpå läses: "Provincial Medicus i detta Län Aßeßoren Doctor Lars Montén, född den 17 September 1723 i Lundby, död den 3 Januarii 1785 i Halmstad, hwilar sina ben under denna Marmor. Deß ärofulla lefnad är bäst känd af Kejserliga och Kongl. Wetenskaps- och Witterhets-Academier och Samhällen, som honom med sig förenat uti Stockholm, Wien, Trondheim och Götheborg, namnet och förtjensterna att föreviga *)." På Kyrkowäggen hänger ett sköldemärke efter en Lieutenant Ram, wapnet är otydligt och inskriften swårläst. Kyrkans silfwer, 48 lod, är i sednare tider arbetadt. Uti tornet hänger en, år 1788 gjuten, Klocka **).

Kyr-

*) Trakten omkring Söndrum war af Montén mycket älskad och ofta besökt. Hans botaniska anteckningar upplysa, att Floras alster uti denna nejd med honom woro förtroligt bekante.

**) Hwarpå läses: Du, som min röst får höra, låt ditt hjerta röra. Jag kallar med mitt ljud, Dig upp att tjena Gud. Att bönens rökwerk tända, Att himlen suckar sända, Att lif och död betrakta, och ewig sällhet akta.

Kyrkan har årligen 4½ Lisp. smör, af åtskillige Borgare i Halmstad. Kyrkotionden är 8 tunnor 16 kappar Råg, 10 tunnor 19 kappar Korn och 4 tunnor Hafre.

Wapnö Kyrka, 46 alnar lång, 18 alnar bred, är byggd af sten och täckt med spån. Altartaflan, målad af Per Hörberg, föreställer Jungfru Mariä Kyrkogång. Här föreställes Jesus såsom barn i armarne på den fromme Simeon, dennes till himlen höjda blick ger uttryck af öfwerjordisk förhoppning, och alla hans anletsdrag äro fulla af expreßion *). Det härwarande Orgelwerk och Predikstolen äro lika dem i Söndrum. Nerom altardisken ligger en djupt uthuggen grafsten, hwarpå ett crucifix är uthugget, under hwilket twenne knäböjande makar föreställas. Under mannen synes en Engel och under qwinnan ett Lejon. På grafstenen läses: Johannes Svenonis Kiel, Parentum filius unicus, natus est anno MDCIX, denatus vero in Domino MDCLXXXII. Hic situs Est. På Altaret hänger uti ett litet öppet skåp ett crucifix af mästerligt arbetad buxbom. Bakom Altaret är Fältmarskalken Georg Bogislaus Staël von Höllsteins graf, byggd af sten och grundmurad. Här stå twenne marmorkistor, uti hwilka Fältmarskalken och hans begge Fruar hwila **). Fältmarskalkens bröstbild af gips, ½ aln hög, står i grafwen på en piedestal. Bysten är rundtomkring omlagd af en Seraphimer-kedja, och för öfrigt synes här Staëlska, Hornska och Ridderskantziska wapnen i basrelief. Öfwerst äro några tropheer af bildthuggeri-arbete. Inskriften på monumentet, ehuru icke öfwer ett halft sekel gammal, är likwäl oläslig. I grafhwalfwet hänger en ljuskrona af meßing. Kyrkans silfwer, 67 lod, är i sednare tider arbetadt. I klockstapeln hänger en Klocka med inskrift: "Ich bin gegoßen 1627."

Kyrkotionden är 4 tunnor 20 kappar Råg, 7 tunnor Korn och 5 tunnor 16 kappar Hafre. Kyrkan äger i Ågarp en jord, som skattar 2½ Lisp. smör, och en wid Önsjö Mölla, som betalar 5 R:dr 40 ß. B:co.

Pastorer hafwa warit:

Nils Olßön, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Samuel Erasmi war Pastor 1596.

Herr **Anders** nämnes i Halmstads Magistrats Archiv, såsom Pastor här 1613.

*) En Konstdomare har om Hörberg anmärkt, att han ibland detaille-uttryck hade för somlige en uteslutande fallenhet, att för andra åter war sinnet nästan tillslutet, att alla uttryck, som tillhört ålderdomen, sinnesfriden, forskningen, andakten, lidandet, mildheten woro honom lätta. Denna sednare anmärkning äger full tillämpning på Wapnö Kyrkas Altartafla. Hwilka uttryck af andakt har icke Hörbergs pensel gifwit åt den knäböjande qwinnofiguren, som offrande framräcker åt Öfwersta Presten en korg med 2:ne dufwor utl.

**) Den ena war född Grefwinna Horn och den andra hette Ridderskantz.

Peder Raßmundßon nämnes i K. Christian IV:s resolution d. 8 Nov. 1643, som tillägger Peder Raßmundßon och hans efterkommande Prester i Söndrum, tionden af både Söndrum och Wapnö *).

Peter Friis, Pastor 1656.

Peter Friis, den sistnämndes son och efterträdare, blef Pastor 1669, död 1680.

Gabriel Stockman, Pastor 1680, död 1700.

And. Tiljander, Pastor 1701, död 1705.

Bengt Wallgren, Pastor 1706, erhöll 1710 transport till Engelholm.

Eric Gjers, Pastor 1711, död 1737.

Jacob Comenius, Pastor i Söndrum efter sin swärfader Gjers 1737, se Contracts-Prostarne i detta Prosteri.

Henr. Magn. Engborg, född i Swenljunga 1729, student 1752, prestwigd 1758, v. Pastor 1770, v. Rector Sch. i Halmstad 1774, Pastor i Söndrum 1793, afled 1804. War gift med sin företrädares stjufdotter H. E. Thim.

N. H. Crusell, född 1763, student i Åbo 1780, prestwigd 1788 till E. O. Bataillons-Predikant wid Arméens flottas Escader på Sweaborg; bewistade 1789 års fälttåg, och blef i bataillen wid Swenskfund bleßerad och tillfångatagen, Pastor wid Bohus Läns Regemente 1797, Fältprost 1800, Pastor i Söndrum 1805, död 1818.

Johan Peter Norberg, född i Götheborg 1763. Fadren Coopv. Capitain. Student i Upsala 1782, Magister i Greifswald 1785, prestwigd 1789, Capell-Predikant på Käringön 1796, v. Pastor 1809, Pastor i Söndrum 1820, Prost 1824, död 1835.

Barnunderwisningen sker här i Pastoratet wanligen af föräldrarne sjelfwa, någon gång af kringwandrande Skolmästare.

Fattigförsörjningen sker genom sammanskott i penningar och matwaror.

Halmstads Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen, och består af Halmstads Stadsförsamling,

*) Pastor Peder har undertecknat flere denna ort rörande handlingar Petrus Erasmi Minister Verbi Dei in Syndrom. I sigillet förde han 2:ne korßlagda nycklar och bokstäfwerne P. R. F. Han war Pastor 1645 och nämnes ännu i 1649 års jordebok.

ling, hwars folkmängd är 1887 personer. Öfraby Socken, of. h. $19\frac{1}{3}$, förm. $13\frac{5}{8}$ mantal, folkm. 292 personer. Holm, of. h. $27\frac{7}{8}$, folkm. 502 pers.

Af K. Fredric II:s fullmakt för Peder Ericßon att wara Sogne-Prest i Halmstad och Öfraby 1530 synes, att Pastoratet då war regalt. Ty Konungen säger i fullmakten, att han och hans efterträdare på Danska thronen äro rätte Patroni till deße Kyrkor, och kallar dem derföre wåre och Kronans. Sedan Halland åter kom under Swerige, erhöll Pastoratet ett så kalladt jus präsentandi och tillsättningsrätt, icke allenast af Capellan utan ock af Skolmästare och Hörare. Wid Prestwal hafwa rösterne blifwit så beräknade, att staden haft en rösträttighet, som warit swarande mot 30 hemman på landet. Genom Kongl. brefwen d. 30 Aug. 1778 och den 1 Jun. 1780 och d. 4 Febr. 1781 förlorade staden detta jus präsentandi. Tillsättningsrätt af Skol-Lärare förlorades genom Kongl. resolutionen d. 10 Apr. 1806.

Stadens *) Kyrka, belägen wid torget, emellan Kyrko- och Hospitals-gatorne, är ganska gammal. Hon omtalas redan uti ett bref från Ärke-Biskop Thure i Lund, dateradt Georgii Martyris dag år 1462. Häruti tillåtes församlingen att begagna Rådhuset till Gudstjenst, emedan församlingen då förehade en kostelig byggning på sin Socne-Kyrka. Flere både på Kyrkogården och inne uti Kyrkan liggande grafstenar, utmärkte af en nästan utnött Munkstil, intyga äfwen, att åtminstone platsen länge tillhört Kyrkan. Af flere ännu förwarade gåfwobref upplyses, att denna Kyrka, som i de äldsta handlingar kallas S:t Nicolai Kyrka, ägde följande 8 Altaren, nemligen: "S:t Nicolai, S:t Olofs, S:t Mariæ eller Wårfru Altaret, S:t Barbaræ, S:t Erics, S:t Jacobs, S:t Andreæ

 och

*) Ortnamnet Halmstad, ehuru ganska gammalt, finnes likwäl icke hafwa undergått betydliga förändringar, och de som föregått, hafwa endast sträckt sig till ändelsebenämningen. Uti Konung Waldemars jordebok nämnes stället Halmstatha. På chartan af år 1277 förekommer det under lika benämning. Uti Hertig Christophers åt staden lemnade privilegier af år 1307 nämnes det Halmstache. Af ett i Magistrats Archivet förwaradt privilegii-bref, som K. Christopher 1322 utgifwit, har man welat sluta, att staden då kallats Broochtorp; men efter ett sådant ortnamn upptäcker man nu mera icke det minsta spår hwarken wid eller omkring staden, hwarken i äldre eller nyare handlingar. Lagerbring säger härom, att det synes som K. Christopher ernat ombyta stadens namn, hwilken onödighet Hertig Knut icke frågat efter; Sw. R. Hist. del. 3, sid. 241. Sjelfwa anledningen till stadens namn har gifwit tillfälle till åtskilliga gißningar. Uti Profeßor Kilian Stobæi anteckningar finnes härom följande berättelse. En gammal sägen är, att Halmstad i senare tider deraf fått namn, att, då wid en belägring ingen ammunition war till hands, hafwa de med halmkärfwor, doppade i het tjära, drifwit fienden från stadswallarne, hwaraf staden bär en halmkärfwe till wapen. En helt annan förmodan om Halmstads namnledning anför Biskop Rhyzelius Suecia Munita p. 83. "Halmstad, säger han, har utan twifwel namn af sjelfwa landet, och alltså i början hetat Hallands stad eller efter Holm, en gammal by och Kyrka, en half mil ifrån staden belägna, ther i hedentima en Einar bodt, thet hans runsten ännu wisar, så att staden tå rätteligen skulle heta Holmstad." Denna senare förmodan synes Lagerbring gynna, men bestämmer icke något widare härom. Se monumenta Scanens. P. 1. Äfwen von Dablin uppger, att Halmstad fordom legat wid Holms by, Sw. R. Hist. del. 1, sid. 5, men hwarken traditioner eller fornlemningar gifwa stöd åt denna uppgift. Efter deße gißningar och hypotheser, måste man tillstå, att någon historisk wißhet i detta fall icke står att finna.

och Calente Altaret," af hwilka hwart och ett ägde sina särskildta åldermän, föreståndare och skråherrar, hwilka i gåfwobrefwen nämnas.

Efter den stora wådelden, som åfwen öfwergick Kyrkan, lärer hon wäl egenteligen hafwa erhållit sitt närwarande skick. År 1742 stod hon under betydlig reparation. Efter denna tid utdömdes det medlersta stenhwalfwet i taket, som likwäl war så starkt att det med största möda nedbröts. Derefter byggdes ett hwalf af träd. Kyrkan har nyligen undergått en betydlig reparation. Både denna Kyrkas inre och yttre structur är wördnadsbjudande. Hon innehar en längd af 90 alnar, en bredd af 36 och en höjd af 19½ alnar. Utom murarne är hon 100 alnar lång och 44 alnar bred. Taket är af bly. Af ett märke på tornmuren har man sett, att takresningen fordom warit mycket högre än den för närwarande är. Hela tempelbyggnaden är grundmurad af tegel. Af hwalfwen är endast det medlersta af träd, men de andre af sten, hwilka sednare understödjas af fem pelare. Chorhwalfwet hwilar på sex pelare. Choret, stort och rymligt, upplyses af sex öfwerst i chorhwalfwen warande fenster. Altartaflan, dyrbart arbetad, föreställer, inom breda karmar, af polerad swart marmor, öfwerst Christus på korset, och derunder Nattwardens instiktelse. En under altartaflan i ramar infattad inskrift är lös, och då den borttages, läses den derinnom dolda underrättelse, att "Guds heliga namn till ära, och hans hus till prydnad, har den Wälborne Herren Herr Jöran Sperling, Friherre till Näringen, Herre till Sperlingsholm och Åttarp, låtit uppråtta denna Altartafla, då hans mycket dygdiga Maka, Den Wälborna, nu mera hos Gud saliga Frun, Fru Ingeborg Liljehök Friherrinna till Näringen, Fru till Sperlingsholm och Åttarp den 23 Jan. A:o 1675 genom den timeliga döden blef bortryckt, och han hade tillredd sin och hennes hwilokammar, näst intill Altaret." Öfwerst på Altartaflan läses denna inskrift, i sandsten: "Så älskade Gud - - - - - - - - lif;" och derunder: "Jesu Christi - - - - - - - alla wåra synder." Predikstolen är mörk och gammal, samt öfwer allt prydd med bildthuggeri-arbete, föreställande bibliske historier. Deß ålder är nu mera okänd, sedan alla inskrifterne för flere år sedan blefwo wid tillfälle af reparation i Kyrkan öfwerstrukne. Dopfunten är till den öfwersta och nedersta delen af sten, men den medlersta är gjuten af malm; uppå denna upptäcker man följande inskrift i munkstil: "Hans Plone adm. MCCCCLXXIX. Saa mange, som äre döbte af Eder hafwa ikládt Christum. Wiset Ehr das alle die wir in nahm Christ getauft sind wir sind in seinen Tod getauft. Rom. 6 † Verbum Domini manet in æternum Hans M. Burgemeister A:o 1687." På ett par ganska stora gamla ljusstakar af malm står: "Thaleke S. Albert Pedersöns 1654." I Kyrkan hänga 2:ne ljuskronor af malm och en glaslyckta. På kronan, som hänger närmast Altaret, läses: "Albert Pedersön Malkum fordum Borgmester i Halmstad, Thale

Hans-

Hansdater Grimsann 1635." På den andra: "Anne Erikhsdater, salig Peder Ebbesön Burmester efterlefverske gav denne krone till tene Kirke 1590." På den tredje: "Fredrich Albertsön, Elisabeth Andersdater." Glaslyckan, ganska stor, är Glasmästaren Anderßons mästerstycke, och af honom gifwen. Orgelwerket har 29½ stämmor, är 1801 byggdt af Strömblad, och äger öfwer- och manualwerk, under en och samma sperventil, till hwilken äro tre bälgar. Till pedalen, som äger sin särskildta sperventil, äro 2 bälgar. I manualen finnes 16 fots basun af träd. På de monumenter, som dels utgörande tempelprydnader, här fordom af saknaden och sorgen uppreste, dels åfwen anspråkslöst erindra efterwerlden, om den slutade jordiska mödan, läses följande: "Kongl. Maj:ts till Swerige Högtbetrodde Man, Råd, Fältmarskalk och General Gouverneur öfwer Ingermanlands och Kexholms län, den Högvälborne Grefwe Jöran Sperling, Herre till Sperlingsholm och Ättarp, är född A:o 1630 den 16 December, Saligen död den 22 September 1691." Ett Epitaphium öfwer Powel Hwitfeldt och deß Fru är skadadt, inskriften till det mesta innehållande oläslige bibliske språk. Det har föreställt Hwitfeldt och deß Fru, bägge swartklädde, och den förre i ridderlig drägt med en guldkedja om halsen, knäböjande wid ett crucifix. Grafstenen, med deras i upphöjdt arbete uthuggna bilder, har följande inscription: "Her ligger begraven erlig och wälbyrdige mand Povel Hvidtfeldt Otteson thill Snidzsterup, som hensöv i Herren paa Trögfel den 2 September Anno 25 og hans hustrov erlig og velbyrdige Frou Margrette Breide, Hans Breides datter af Waardgaarde, udij Landt Hollstein, som hensov ij Herren den 16 Januarii Anno 92 *). — Kongl. Maj:ts Troomand Landzhöfding öfwer Provincen Halland, den Högwälborne Herren Hans von Dellinghausen, född i Götheborg den 24 Martii 1641 och affsomnadt i Halmstad den 8 Januarii 1705. — Kongl. Maj:ts till Swerige Tromand och - - - - Lieutenant - - - - den Edle och Wälborne Ernest Augustus von Bytzow till Griebau, affsomnat den 15 April 1669 uti Wää." Hans wapen föreställer en wäpnad blå fot i rödt fält. Likkistan af koppar, är målad med anornas wapen å båda sidor. Inskriften både på hans kista och epitaphium är i det mesta af tiden utplånad. — Hans Kongl. Maj:t till Swerige Tromand och Welbest. Major wid Artolleriet den ädle och Wälborne Herre H. G. G. G. G. Eer A:o 45 född den 11 Apr. och A:o 84 den 17 Junii affsom. her i Halmstadt Körckia begrafven **). Her ligger begrafven Erlig och Wällärde man Proubst och Körckoherden öfwer Söndrum och Wapnöö Socknar Herr Sören Oloffsen sampt deß kära Maka Anna Nilsdotter År 1595. — Hans Kongl. Maj:ts trotjenare Wälbeställter Artollerie Capitain den edle och Wälborne Herr Peder Gyllenax, är född A:o 1644 och dödh A:o 1695. — Her L. begrafuedt Erlig oc Veladt. mand Hinrich Hanßön, Ver-

*) Årtalen skola troligen wara 1625 och 1592.

**) Af wapnet upptäckes, att den affsomnade warit en Gyllengranat. Han hette Gustaf Gustafßon.

Borger oc Ridfougit ij Halmstedt Lån, uti 20 aar, som döde A:o 1599 oc höstruff Agnette Henrikes d. som döde A:o . . . . teud . . Hvis sielle Gudh . . ." Öfwer ingången till sacristian låses på en sten: "Her under ligger begraffen Erlig och Velakt. mand Nils Anderßon fordom Borger i Halmstad, som döde A:o 1612 paa Midfasto söndag, der hand war 49 aar gammal med sin kjere Höstro Marene Hansdoter som döde A:o . . . d. . . . i hindes . . års ålder, och deris kjere Börn. Gud gifve denom oc all Guds Börn en gledelig opstandelse Amen." På en brun sten, fästad i ena chorpelaren, låses följande: "A. U. F. O. M. En pregtig grafskrift mens dyd är i hukommelse kalde Gud år 1601 Erlig oc Welb. mand Axel Ugerop till Wogenö Kongl. Maj:ts Befallningsmand öffer Tönsbierg hvis legeme her i jorden og sjelen Gud forvarer. Han efterlod sin hustro Erlig og Welb. Helle Marsvin, to sönner Jörgen og Axel og tre dötter Karren, Anne og Helvig Ugerop." Öfwerst är Ugeropska och Marsvinska wapnen. — "Hans Kongl. Maj:t till Swerige fordom Trotjenare och Welbeställter Capitain af Artoll. Edel och Manhaftig Eric Jönßon, som affomnade i Herranom i Halmstad den 29 October 1682, och ligger här begrafven. Hwars själ Gud . . . ." Här finnes wldare ett alldeles förfallet epitaphium, men af hwars wapen dock synes, att det tillhört famillen de Corrosett. På en brun slipad sten i Kyrkomuren låses följande: "Åt minnet af Anna Maria Björk, af deß efterleswande Make Joh. Lor. Westberg 1814." På norra sidan nederst i Kyrkan är ett grafchor, på hwars gallerwerk Gaggiska och Mormanska wapnen äro utarbetade. Öfwer nedgången till grafwen låses: "Her ligger begraffuen Erlig oc Welbyrdige mand Claus Gagge till Arlöse, som dödde 1634 med sin kåre hustru Erlig oc Welbyrdige Fru Margerete Mormand som dödde och leffuede tillsammen udi 10 aar, og Gud welsignede dem med 5 sönner oc 2 dötter. Gud giffue dem en gledelig uppståndelse paa domedag." Uti sjelfwa grafwen stå twå stora ekekistor af en form, liknande packkistor, uti hwilka troligen några afledne af Gaggiske famillen hwila. Ofwanpå deße kistor stå 2:ne öppna lådor, af hwilka man lagt C. Gagges balsamerade kropp i den ena och en större och en mindre balsamerad kropp i den andra. Deße skola bägge hafwa warit Gagges döttrar. Den större af deße balsamerade kroppar wisas under benämning: Jungfru Clara. Ifrån Sperlingsholmska grafwen under altaret, hwilken blifwet fylld af watten, äro till denna graf flere kistor förflyttade och af deße en kopparkista med inskrift: "Den Welborne Fru Ingeborg Liljehök, boren Friherre dotter till Närpis, Friherrinna till Näring, Fru till Sperlingsholm och Åttarp, född hit till Verlden Anno 1639 och salligen i Herranom affomnad Anno 1675. Gud förlåne henne then yttersta dagen en fröjdefull uppståndelse." På en annan af deße kistor är Hornska wapnet. Öfwer detta grafchor stå twenne gröna marmorkistor och framför deße twenne wapensköldar. På den ene af deße låses: "Fältmarskalken Friherre Carl Henrik Wrangel af Huset Adi-

Adinal, död på Sperlingsholm 1755, 75 år gammal. Det war denne tappre man, som commenderade i den olyckliga Actionen wid Willmanstrand 1741." På den andra läses: "Fältmarskalkinnan Friherrinnan Märta Helena Wrangel, född Grefwinna Horn af Huset Rantzin, död på Sperlingsholm 1777, 87 år gammal." Bakom deße kistor stå Bytzovs och Grefwe Jöran Sperlings likkistor af koppar, med samma inskrifter, som på deras epitaphier. Det på andra sidan åfwen nederst i Kyrkan warande grafchor tillhör famillen Ranck. Här stå General-Major Rancks, deß frus, twenne söners, en dotters samt twå små barns kistor af koppar. På den öfwersta kistan, uti hwilken en Fröken Ranck hwilar, står: "Hennes Kongl. Maj:ts Drottning Ulrica Eleonoras Hof-Fröken, Fröken Ottiliana Ranck, född 1683 den 3 Apr., död i Stockholm 1721." Här hänga 3 epitaphier med följande inscriptioner; på det första: "Kongl. Maj:ts till Swerige wår Allernådigste Konungs och Herres Troman och Welbeståld General Major af Infanteriet samt Landshöfdinge öfwer Provincen Halland, den Ädle och Wälborne Herr Swen Ranck, är född hit till werlden Anno 1616 den 18 Apr., i Herranom saligen affsomnade Anno 1664 den 1 December." På det andra: "Kongl. Maj:ts Trotjenare och Lieutenant af General Lieutenantens Baron Mauritz Wellingks Regemente till fot, Wälborne Carl Henric Ranck, född uti Stade år 1675 och saligen affsomnad den 16 Septemb. 1698." På den 3:dje är inskriften skadad och swårläst. Den underrättar likwäl, att Hans Christoffer Ranck, Lieutenant wid Wellingks Regemente, hwilken jemwäl war i tjenst hos General-Staterne i Nederländerne såsom Capitain, född 1672, afled i Hamburg den 6 Mars . . . ." Uti denna graf ligger en metalltafla, hwarpå läses: "J. N. R. Her ligger begrafwen Hederlige mand Mester Hans Lauerßon Provest som dödde 1617 i sitt ålders år 67. Hvis sjel Gud haffuer. Som Hjorten efter ferske vand saa rober till Gud min sjel oc aand." Denna tafla har förr warit fästad i muren i choret. Ifrån choret har nyligen hit blifwit uppflyttad Landshöfding Dillinghausens toma kopparkista. Uti tornet hänga twenne klockor, af hwilka den större skall hafwa tillhört Öfraby *). Här finnes åfwen ett flagur, och af räkenskaperne upplyses,

*) Har följande inskrift: Sjunger Herren en ny sång, Sjunger Herren all werlden, sjunger Herren och lofwer hans naffn, Prediker hans salighet dag frå dag, förtaller Hans äre iblant hedningarne och Hans underlige gerningar iblant alle folck, ty Herren är megtig og meget loflig. Underlig öfwer alle Gudar. Hans Kemmer stöbt mig. Den mindre Klockan har följande: Ad munia sacra Ecclesiæ Halmstadensis fusa sum H. M. Stadii Aug. XXII Anno MDCLXVII. Hans Haußon stöbt migh. Consensu, promotione, et cura nobilis D:ni Generalis Majoris et regii Præsidis Hallandiæ D. Johan Hardt Domini de villa Ekhammar D. Magistri Johan Fred. Hjort Præpos. et Past. Halmstadii D. Jacob Brådsson Cons. J. C. D. Germund Palm Consul. Regii Civita. Halmstad. et Secretarii Provinciæ Hall. D. Gabrielis Hilleton Syndic. Civit. D. Hans Arndtson D. Hjert Tonnessen, D. Björn Pederson, D. Johan Menlös, D. Peder Thoersson, D. Gust. Fast Pract., D Tönnes Gjertsson Not. Mitt swalg är huuldt, min mun är wid, min tunga till Guds äre, att tale och tige jag med fliit alltid må twungen waere. Der som min tunge ei war staal, min muud dermed att röre, Daa skall ingen förstaa mitt maal, fast mindre mijg wäl höre 1667.

lyses, att redan ett dylikt funnits år 1563. Stadsförsamlingen har till begrafningsplats inköpt ett ställe, strax utanför staden.

Pastorer hafwa warit:

Michel Ernst Cruse kallas år 1431 Sockne-Prest i Halmstad uti ett Mageskiftebref emellan Calente-Gillet i Halmstad och Erke-Biskopen Peder Lycke i Lund.

Lale Henrickßon har 1445 såsom wittne underskrifwit ett donations-bref på åtskillige gårdar till S:t Olofs Altare i Nicolai Kyrka härstädes. Han kallas här Sockne-Herre.

Tyghr Stime, Sockne-Prest, hade efter Herr Lale Hindrickßons död bortsålt hus, tillhörande Prestebolet, hwilka Herr Gereke Hanßon år 1483 söker att återfå.

Påwel är såsom wittne åberopad uti ett gåfwobref af Bodel Magnus Thorssans, på hennes halfwa gård till Nicolai Kyrka i Halmstad 1469.

Gereke Hanßon, Pastor 1464, hans fullmagt utgifwen af Konung Christian finnes in originali i Halmstads Magistrats Archiv *). Han hade twist med en Borgare, om den jord Tyghe Stime till Borgaren hade sålt, efter sin företrädare Lale Hinrickßons död, som till Prestegården köpt den samma **). År 1488 underskref han ett donations-bref, som Påvel Jacobßon, Pastor eller Sogne-Prest i Skibsholm utgaf till Calente-altaret. Han utgaf sjelf 1493 ett gåfwobref, på en gård, hwilken han köpt af S:t Olofs altare och S:t Jacobs altare, till S:t Nicolai altare, hwilken gård Pastor eller hans Capellan alltid skulle bebo, och widmagthålla. Lefde ännu 1504.

Påwel Rub ***) nämnes såsom Prest i Halmstad 1505, och donerade då all sin egendom till J. Mariä altare. Han hade åfwen gjort ett äldre testamente till Halmstads Kyrka; årtalet 1400, då det skolat ske, anses wara skriffel.

Laurentius Petri kallas Plebanus ecclesiæ Halmstadensis uti ett gåfwobref af Nils Jenßon, som fordom bodde i Ettorp 1526. Han lemnade Pastoratet till

Petrus

*) I fullmakten står: ecclesia parochialis Öfvorby cum filiæ sua annexa in oppido nostro Halmstadis.

**) Kallas i ett donationsbref af Prosten Nils Olßon i Sädala (Sätila) 1488, Plebanus Ecclesiæ Halmstadensis.

***) Huruwida Påwel Rub warit Pastor i Halmstad, är någon twifwel underkastadt. Han war det åtminstone icke, då första testamentet skrefs, ty det är undertecknadt af Gereke Hanßon, Sogne-Prest i Halmstad och Jöns Plöne Borgmästare. Troligen har Rub någon tid warit Compastor, åfwensom Hans Witte och Johannes Torgilli, hwilka likaledes i äldre handlingar nämnas såsom Prester i Halmstad.

Petrus Erici 1530, hwars fullmagt af Fredric I ännu är i behåll.

Jesper Digsmed kallas Präpositus, har af Fredric II fått stadfästelse på Prestegårds-ägorne i Ösraby 1568.

Isue Nilßon war 1578 närwarande wid Superintendents-walet i Lund efter Thyge Aßmundßon. Isue Nilßon lefde ännu 1588.

Hans Lauritßon Hjort, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Thore Påwelßon eller **Paulinus** efterträdde Hjort, war Prost och Pastor 1645, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Hans Fredricßon Hjort eller **Cervinus**, sonson af H. L. Hjort, se Contracts-Prostarne i detta Prosteri.

Petrus Wagner, Magister, Prost och Kyrkoherde 1669, dog 1682.

Casten Rönnow, Magister, Prost och Kyrkoherde 1683, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Alexander Wirenius *), se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Jacob Hummel blef Pastor den 20 Sept. 1711, se Contracts-Prostarne i detta Prosteri.

Birger Dalström blef Pastor 1739, född i Ljungby, student i Lund, Informator och sedan Adjunct hos sin företrädare, derefter Rector och slutligen Pastor härstädes, war Orator wid 1728 års Prestmöte. Han war 3 gånger gift, dog barnlös den 7 Januarii 1744.

H. Dryander, född 1707 i Kind, student i Upsala 1728 och i Lund halft annat år derefter, disputerade i Lund under Profeßoren, sedan Biskopen J. Engeström, De origine Rituum Græcorum, hwarefter han blef Magister 1738, war på förslag till Serdråga 1738, Rector i Halmstad 1740, Pastor derstädes 1746, Opponens wid 1749 års Prestmöte, Riksdagsfullmägtig 1751, utwerkade han att Holm (förut ett särskildt Pastorat), blef lagdt under Halmstad, och blef i Kongl. Brefwet derom 1754 nämnd med Proste-titel, dog 1755, war 2:ne gånger gift, och i senare äktenskapet med Johanna Rhedin, hwars far war Landt-Räntmästare i Halland. Af hans barn efterlefde trenne fadren.

*) Intill Wirenii död woro nästan alla Pastorer i Halmstad General-Prostar öfwer Söderhalland (Decani Hallandiæ Australis), och förrättade visitationer i begge Contracterne; hwadan i förteckningen öfwer Pastorernes räntor, på Lands-Contoiret, äro för Pastor i Halmstad uppförde 39 tunnor Råg, utgörande Prostetunnan i Höks, Tönnersjö, Halmstads och Åhrstads Härader.

Gudmund Djuberg, född i Laholm 1726, student i Lund 1748, ordinerad och Collega 1752, Pastor i Halmstad 1757, sedermera Loc. Prost, dog 1773 d. 5 Junii. Han war 2:ne gånger gift och hade 2:ne bröders Enkor, den förra hans företrädares Prosten Hans Dryanders Enka, den senare Eloquentiæ Lectorns i Götheborg, Carl Leonh. Dryanders Enka Brita M. Montin.

Lars Victor Stare, född 1727 på gården Ankarlöf i Gråmantorps Socken af Skåne. Fadren Krono-Fogden Jac. Stare, modren Marg. Trågård. Student i Lund 1751, ordinerad 1759 till Huspredikant hos Fältmarskalkinnan Wrangel på Sperlingsholm, Adjunct wid Halmstads Pastorat samma år, Comminister derstädes 1770, Kyrkoherde i Halmstad 1777, Prost 1782, dog 1789. Han war gift med Christina Möller, hade med henne en son och en dotter.

Jacob Falck, född i Strömstad 1745, student i Lund 1764, ordinerad 1771, vice Collega i Halmstad s. å., Comminister derstädes 1777, Kyrkoherde i Halmstad 1792, Prost 1810, död 1822.

Mag. **Eric Daniel Kidron**, född i Götheborg 1780. Fadren Handlande. Student i Lund 1798, v. Collega wid Halmstads Skola 1805, Magister i Lund s. å., präsiderade wid Götheborgs Gymnasium såsom sökande till Halmstads Skolas Rectorat 1806, Ord. Collega wid nämde Skola 1807, prestwigd s. å., Pastor i Halmstad 1823, Prost 1826. G. m. N. Stridbeck, dotter af Landssecreteraren Stridbeck *).

Kyrkan äger följande hemman: Gubbilt ½ hemman i Harplinge Socken, doneradt till Kyrkan af Claus Gagge till Arlösa, den 25 April 1633, Öringe ½ hemman i Weinge Socken, doneradt den 24 October 1633 af Gagges Enka Margaretha Mormand; begge deße hemman för underhåll af Gaggiska grafwen **), Sibbalt ½ hemman, Myllehyttan ½ hemman, bägge i Knäreds Socken, komne i Kyrkans ägo på det sätt, att Kongl. Maj:t stadfästat det af Fältmarskalken Göran Sperling sökta och af Fältmarskalkinnan H. Wrangel 1779 erhållna byte af Kronohemmanet N:o 2 Elfwasjö, hwarföre Kyrkan af Sibbalt och Myllahyttan nu mera erhåller lika afgift, 2 Lisp. smör, som Elfwasjö förr betalt. Fammarp, 1 hemman i Söndrums Socken, betalar årlig Jordeboksränta till Kyrkan. Lunden, ½ hemman Frälse, doneradt den 31 Maji 1693 af famillen Ranck, för deß famillegrafs widmagthållande. Dalsilt eller Dahlshult, ett hemman i Slättåkra socken, pantsatt till Wårfru Altaret af Bo Olßon af Wapen 1447, för ett lån af 100 mark Dansk, med wilkor att hemmanet inom 4 år skulle återlösas, och i an-

*) Series Comministrorum, se nedanföre wid Holm.

**) Öringe är uti 1795 års Jordebok upptaget såsom Krono, men i Donationsbrefwet såsom Frälse.

i annat fall skulle Borgaren Nils Ericsson det till Altaret behålla, emot erläggande af ett stycke lärft och en fyra lödde skeed. Holger Ulfstand till Heckeberg mageskifte till Magistraten, såsom Föreståndare för Wårfru Altaret på en gård i Halmstad deß lott i Laxegården, som han af Priorn och Conventet i Swartbrödra Klostret hade köpt emellan Ofraby och Trannarp Munkelyckan, twå ängar Capellans-ängarne kallade, en äng på hinsidan Nyren och en äng Guläugen kallad, som han bekom af Gjert Olßon emot en gård Mörkhult i Weinge Socken och Gifwastorp i Slättåkra år 1534. Af denna sin andel i Laxgården har Kyrkan för närwarande årlig afgift 2 R:dr 32 ß. *).

Stadens Underwisningswerk **): Skolan är gammal och redan i början af 1500:talet omtalas: Den Latinske Skole och den Danske Skole. Wid den förra woro redan den tiden 2:ne Lärare nemligen: Skolmästaren och Höraren (Rector och Collega). Flere i äldre tider till Skolan donerade capital, dem Kyrkan wårdat och gagnat, som derföre till Skolan årligen inbetalt räntan, hafwa redan länge warit saknade. Ibland deße må nämnas 200 släta daler, som Ridefogden till Halmstads Slott, Lauritz Jensen donerade till Kyrkan och Skolan, och hwaraf icke sedan Rector Hejlii tid någon ränta tillfallit Skolan. Den utgjorde likwäl 1649, tolf daler. Widare 100 daler curant, donerade af Holger Rosencrantz till Glimminge ***). På sin sotesäng gaf Ridefogden Henrich Hanßon Kyrkan och Skolan 30 daler och för deße penningar blef en åker pantsatt. Hwad Skolan ännu innehar, är halfwa räntan af hemmanet Floagård i Åhrstads Socken, disponeradt till Skolan af Rådmannen Roluf Hanßon, den 22 Dec. 1672. En jord, Munkelundsängen kallad, tillhör Skolan, men disponeras af Rector. De till underwisning uti Skolans begge Claßer intagne disciplars antal, har på 8 år årligen varierat emellan 60 och 70. Skolhuset war fordom beläget på Prestegatan, emellan Kyrkan och Prestegården. Emellan Kyrkan och Skolhuset war då en trädgård, som tillhörde Lärarne, hwilke bägge hade boningsrum i Skolhuset, hwilket war byggdt af sten, och öfwer dörren hade följande inskrift: "Fredric Albertßön Machum og hans hustrue Elisabeth Andersdaater ladit oppbygge denne Skole Anno 1656" †). Detta gamla Skolhus förföll och stod flere år öde, då år 1787

 Sta-

*) Genom deßa brutna meningar uppgifwes åtkomsten i gamla handlingar.

**) En Werelunderwisnings-Skola stiftades här 1829. Staden lemnade härtill local uti Råd- och Skolhuset, så att Läraren utom lärosalen fick ett boningsrum. Herr Commerce-Rådet Hammar har underlättat stiftelsen med egne uppoffringar, och för en utmärkt werksamhet för det goda ändamålet nämner tacksamheten Apothekaren von Sydow och Rådmannen Faurell.

***) Penningarne woro 1622 af Kyrkan utlänte till Otto Remmer här i staden. Och i Rosencrantzska donationsbrefwet bestämmes beräkningsgrunden för donationen så, att hwarje daler beräknades till 80 skillingar.

†) Fredric Albertßön war Handlande. På en gång rik och wälgörande, war han en ganska ansedd man. Han och hans famille är afmålad på en tafla bakom Altaret i Kyrkan. Taflan saknar inskrifter och namn, men lefwe hans minne i wälsignelse.

Staden inköpte ett Skolhus, hwilket war beläget i hörnet af westra Långgatan och Klammerdamsgatan. Bygdt af korswirke, war det 2 wåningar högt, och innehöll ett temmeligen rymligt läserum, tre boningsrum för Rector och 2:ne för Collega, samt nödige uthus. Wid Skolhuset war en liten trädgård, som begagnades af Lärarne. År 1826 förflyttades Skolan derifrån till en i alla afseenden bättre local i ett stort stenhus på Stadens största gata, uti hwilket äfwen Rådstuga är. Här äro paßande rum för Skolans lärosalar, embetsrum för Rector och för förste Collegen lemnade. Framl. Kammar-Rätts-Rådet och R. W. O. Lauterbach har till Skolan testamenterat 500 R:dr B:co, hwaraf räntan årligen anwändes till bokinköp för fattige skolgoßar. Disciplarne hafwa Klockarebols räntor, hwilka de erhållit af den orsak, att de fordom om helgedagarne förrättade Klockaretjensten i de Kyrkor, som lågo inom en mils afstånd ifrån Halmstad. De åtnjuta deßutom af wißa Socknar spannemål och så kallad Altaremat *).

Rectorer hafwa warit:

Olof begärde år 1564 såsom Socknepreſt i Slättåkra af Magistraten bewis, huru han sig skickat och förhandlat hafwer i sitt kall och embete samt umgänge och lefnad de 2 år, han här warit Skolmästare.

Torbjön Olßon begärde sitt betyg af Magistraten 1578.

Iwar nämnes såsom Skolemästare 1580.

Herman Perßon, kallade sig äfwen **Hermannus Chytræus**, och af sin födelsestad Wä, **Vejanus**. Han begärde betyg den 9 Maji 1585, och anmälte sig wilja klaga hos Öfwerheten deröfwer, att Biskopen skiljt honom från Skolan. Han har författat: Monumenta, quæ in Scania, Hallandia et Blekingia inveniuntur observata **).

Hans omtalas 1587.

Trued Pederßon 1592.

Jacob begrofs 1602.

Söfren Lauritzßon Wendelboo, f. d. Skolmästare, fick betyg af Borgmästare och Råd 1606 den 20 Januarii.

Peder Lauritzßon begärde sitt betyg den 25 Julii 1608 och

Eric

*) Skolungdomens årliga understöd skall tillsammanlagdt utgöra 9½ tunna helgonskylds spannemål, 8 R:dr 8 ß. B:co i hemmansräntor samt omkring 61 stycken Altaren.

**) Detta arbete är af Lagerbring utgifwet i Monumenta Scanens. Pars 1.

Eric Axelßon 1609.

Bengt Lauritzßon begärde bewis 1620 den 9 October, emedan Gud nu skickat honom till predikoembetet.

Peder klagar den 7 Maji 1627 deröfwer, att man så borttog barnen, att han sig icke uppehålla kunde.

Nils Jenßen war Rector ifrån 1645 till 1649, och derefter Pastor i Wanstad i Skåne.

Christen Öjarßon till 1658, blef sedan Pastor i Abild.

Jens Pederßon Falk, (kallade sig åfwen Falkenberg och Falchovius) till 1665, blef sedan Comminister i Halmstad, Holm och Ofraby och slutligen Pastor i Okome.

Casparus Hejlius, åfwen Caspar Påvelßon kallad, war född i Halmstad, disputerade i Lund under Profeßor Ivar Wandelins præsidio öfwer ämnet Trias Quæstionum Philosophicarum, fick Magistratens kallelsebref den 7 October 1665, att wara Skolmästare i den Latinska Skolan, efter Jens Pederßon, blef Pastor i Twååker 1674.

Petrus Magirus blef af Landshöfdingen och Magistraten tillsatt till Rector Scholæ den 30 Mars 1674. Han blef sedan Pastor i Snöstorp.

Thorerus Borgh hade i Lund responderat under Academiens förste Pro-Canceller Oelreichs präsidio 1670 de Scriptura Sacra. Blef Rector 1677 och lärer omsider affagt sig syßlan, ty han öfwerlemnade inventarium till sin efterträdare, och kallades då i handlingarne förre Rectorn.

Olaus Bruhn tillträdde 1698, enligt sin egen annotation i Skolans Matrikel; men kallades redan Kyrkoherde i 1699 års räkenskaper. Han blef först Pastor i Träslöf, sedan i Åhrstad, der han, 78 år gammal, afled 1739.

Nicolaus Sundberg blef deß efterträdare och sedermera Pastor i Eldsberg.

Arvid Bolhemius, Rector 1700, Pastor i Knäred 1713.

Birger Dahlström blef Rector 1713, Pastor i Halmstad 1739.

Hans Dryander, Rector den 7 Maji 1740, Pastor i Halmstad 1746.

Lars Lidberg, Rector ifrån 1747 till 1783 den 14 Mars, då han dog 74 år gammal.

Michaël Liedbeck, se Pastorerne i Knäred. Han blef Rector 1784.

Daniel Bullberg, se Pastorerne i Winberg.

Eric Daniel Bidron, se Pastorerne i Halmstad.

Johan Anderßon, född i Götheborg 1783. Fadren Packhuskarl. Student i Lund 1802, prestwigd 1808, v. Collega wid Götheborgs Trivial-skola 1814, Collega wid Uddewalla skola 1817, Rector i Halmstad 1823, Kyrkoh. i Mykleby 1829.

Mag. **Johan Lindberg**, se Collegerne.

Colleger hafwa warit:

Jöns 1617. **Nils** 1619. **Olof** 1622. **Germund** 1633 och **Nils** 1636, omtalas alla i Halmstads Kyrkoräkenskaper, såsom åtnjutande lön af Kyrkan *).

Jacob Nilßon; år 1667 d. 23 Julii begärde Prosten Hjort, att denne då aflidne Höraren wid Latinska Skolan måtte få fritt grafställe i Kyrkan, hwilket Magistraten för denna gång bewiljade.

Jöns Börjeßon lärer warit Collega före de följande, som i ordning efter hwarandra stå i Kyrkoräkenskaperne. Han har såsom Pastor i Hishult 1681 i bref till Magistraten gifwit underrättelse om några bruk i Skolan under hans tid. Han kallade sig äfwen Halmstadius.

Petrus Magirus blef för sina många förseelser af Contracts-Prosten Aussén suspenderad den 18 Mars 1672 och af Consistorio afsatt den 25 Julii samma år. Consistorium intercederade för honom, att han för sin stora fattigdom genom substitut skulle få bestrida tjensten. Blef sedan Rector härstädes.

Petrus Hermanni kallades af Magistraten den 25 Aug. 1673, såsom barnfödd i Staden, och såsom den der ½ år förestått syßlan. Han war då student och fick Biskopens och Consistorii fullmagt.

Jonas Wetterberg 1677.

Per Gunnarßon 1688.

Petrus Biloander 1693.

Johannes Schelberg 1696.

Jöran Friis war Collega 1698 och 1702.

Martin Bjerrulf, född 1705, blef Collega 1734, Pastor i Tranemo 1735, död 1788 d. 3 April.

Ja-

*) Denna lön upphörde först 1814.

Jacob Christian Götherström, Collega 1735, Pastor i Årstad 1749, död 1787.

Swen Wetterström blef Collega 1752; afled 1771.

Adolph Sjöblom, Collega Scholæ i Halmstad 1772, Pastor i Sätilla 1789, död den 12 Maji 1798.

Swen Leonard Lignell, född i Willstad och Weriö Stift 1763, student 1784, Ordin. 1788, Collega Scholä 1789, död 1805.

Eric Daniel Kidron, se Pastorerne i Halmstad.

Johan Lindberg, född i Dahlstorp 1794. Fadren Prost och Pastor i Sexdråga. Student i Lund 1812, Magister der 1817, Prest 1818, Collega Scholæ här 1820, Secreterare uti Hallands K. Hushållnings-Sällskap s. å., Rector Sch. 1830; gift med G. Hök.

G. A. Pyhlson, född i Halmstad 1795. Fadren Tullförwaltare. Student i Upsala 1815, v. Collega här 1821, Ordinarius 1822, förste Collega 1830.

Lars Niclas Mellqwist, född i Uddewalla 1805. Fadren Handlande. Student i Lund 1823, prestwigd i Stockholm 1829, v. Rector wid Tyska Församlingens Skola i Götheborg 1830, Collega här 1831, Apologist wid H. Lärdoms-Skolan i Götheborg 1834.

Magnus Peter Ekman, född i Marstrand 1804, Prest 1829, Collega 1834.

Fromma Stiftelser: Den första kända grundläggning till Fattighus och Hospital, lades af en Borgare i Köpenhamn, Hans Bagge, som war född i Halmstad. Denna stiftelses tillgångar ökades af Rådmannen Henric Plöne, som dertill donerade ett stycke jord. Det härigenom tillkomna Fattighus, kallades S:t Olofshus, hwilket ställdes under Magistratens wård *). När efter reformationen Munkarne öfwergåfwo både S:t Annæ och S:t Catharinæ Kloster i Halmstad, upplät K. Fredric 1 åt Staden Tisdagen efter divisionis Apostolorum dag 1532 att inrymma ett af Klostren, hwilket tjenligast wore, till fattige, sjuke och sårade menniskors uppehälle och wård. Upplåtelsen innehöll äfwen, att inrättningen fick njuta och behålla alla hus, jordar, hagar och gårdsrum, som lågo till samma Kloster samt all dylik egendom, tillhörig det andra Klostret. K. Fredric II. förordnade den 7 Febr. 1565, att som Gråbrödra Klostret då stod öde både till hus och egendom, så att de fattige deraf ingen fördel hade, skulle detta Kloster, med hus

*) Af en genom Höfwidsmannen på Stegeborgs Slott Anders Bilde, Höfwidsmannen på Lagaholm Holger Ulfstand och Hans Krafse till Wadstena bemedlad öfwerenskommelse, emellan Hans Bagge och Magistraten samt Borgerskapet, daterad Fredagen före S:t Laurentii dag 1528, synes att S:t Olofs hus redan då stod under Magistratens styrelse.

hus och jord tillhöra Kongl. Maj:ts man och tjenare Lauritz Jenßön, Konungen bestämde nu, att de fattige skulle i ersättning för det sålunda förlorade Gråbrödra Klostret, erhålla någon Kronotionde, hwaraf de bättre kunde hafwa gagn; men först 1597 erhöll Stiftelsen af Danska Konungen 24 tunnor Kronotionde af Öfraby och Söndrums Socknar. Magistraten, mån att till Stiftelsen återbringa de derifrån affsöndrade Kloster-fastigheter, återlöste dem af Lauritz Jenßöns Enka och hans son Wallentin år 1577, för 300 enkla daler.

Uti den historiska framställningen af fromma Stiftelser i Halmstad förtjena Befallningsmannen på Slottet, Påvel Hwitfeldt och hans fru Margaretha Breide en tacksam hågkomst. De läto utom Broporten, på andra sidan om Nißan, uppbygga ett fattighus för Stadens fattige, och förordnade S:t Michaeli dag 1591, att, med undantag endast af 2:ne lyckor, skulle alla de andre omkring fattighuset warande lyckor och hagar, som redan woro intagne, eller som framdeles blefwo det, taxeras och betala jordskyld till Hwitfeldtska Fattighuset. Stiftarena anslogo åfwen ett capital af 100 daler, hwaraf årliga räntan 6 proCent skulle anwändas till wed åt de fattige och till inköp af så mycket hö, att 2:ne kor wid fattighuset kunde födas; men tidens windkast, som träffat så många ädla Stiftelser, som dels alldeles nedbrutit dem, dels åfwen gifwit dem en rubbad och förändrad form, träffade åfwen wid slutet af detta sekel Hwitfeldtska Fattighuset. Det nya befästningswerket anlades. Till broens förswar uppbyggdes den östra Ravelinen. Fattighuset stod i wägen, det måste lemna rum — och förswann.

Sedan det andra Staden tillhöriga Fattighus och Hospital wid branden 1619 uppbrann, sammanslogos sonderne och fattigwården iordningställde wid Klockaregatan eller wid södra ändan af Paddegatan rum för de fattige, så att år 1765 fattighuset war i det stånd, att det ägde 4 små stugor och ett gårdsrum samt 2 kök. Der underhöllos nu 20 personer, af hwilka hwardera erhöll 20 öre i månaden, utom tillfällige understöd af barmhertige Stadsboer. Till denna stiftelse gaf Rådmannen Peder Anderßon 1602 etthundrade goda daler. Wälbyrdig Eric Rosencrantz nämnes 1612, såsom den der hade gifwit 300 R:dr, och en af Stadens innewånare, Abraham Jenßön, testamenterade 1622 all sin egendom i både löst och fast *). Ibland stiftelsens förluster har man beräknat den omständighet, att det ena Klostret, som legat norr i Staden, tillika med några der bredwid belägna tomter utan ersättning blifwit anwände till Garnizons-tyghus. År 1767 blef hela stiftelsen, som hittills stått under Magistratens wård, ställd under en af Kongl. Maj:t öfwer Barnhusen och Hospitalerne i Riket förordnad Öfwer-Direction.

*) Ibland sednare tiders donationer må nämnas, att Stadsbetjenten Knut Holmström år 1766 testamenterade till inrättningen 200 daler silfwermynt.

tion. Warbergs Hospital, som ägde betydliga fonder, hitflyttadt, sammanslogs 1777 med förenämde Stiftelse, och 1784 förenades härmed Läns-Lazarettet. Lazarettet består för närwarande af 4 rum och derwid lönas en Chirurg, en Sysloman och en Sjukwakterska. Lazarettet har i legosångs-afgist årligen omkring 300 R:dr och Collect-medel 200 R:dr. För Hospitalet, som inrymmer 4 rum, aflönas en Dräng och en Kokerska. Det äger 9½ tunneland jord i Stadens gården, som, wanligen på 15 års tid bortarrenderade, årligen lemna till inrättningen en inkomst af 50 R:dr B:co. Hospitalet har dessutom 6¼ hemman i Warbergs Fögderi, hwilka efter Markegång årligen betala omkring 270 R:dr B:co, och uti interessen af utlånte Capitaler 330 R:dr B:co. Både Hospitalet och Lazarettet äro i ett stort, af korswirke uppbygdt, twåwåningshus wid torget. Ifrån dem bägge, belägne nära Kyrkogården, äger man till förlossningens minneswårdar en fri utsigt.

Öfraby *) Församlings Kyrka är ifrån längre tid tillbaka ödelagd, och Församlingen lagd till Stads-Kyrkan i Halmstad.

Holms **) Kyrka, belägen på en höjd inwid landswägen, är byggd af sten, 35 alnar lång och 16 alnar bred. Det inwid Kyrkan förr stående trädtornet war 42 alnar högt och antändes af åskan d. 13 Aug. 1810. I dess ställe har sedermera ett stentorn blifwit uppfördt ***). På norra Kyrkowäggen hänger ett epitaphium, hwarpå läses: "Här under ligger begrafwen Kongl. Maj:ts Trotjenare, Wälbeställter Lieutenant af Södermanlands Infanteri-Regemente Anders Trana, nu mera hos Gud, hwilken hafwer legat i Halmstads Garnison och der affsomnat 1677, hwars själ Gud ewinnerligen fröjde ætate 58 år. Predikstol och Altartafla äro gamle, men ommålade 1778. På ett par malmljusstakar, som stå på altaret, står Ifwar Hansson Ulfsax namnchiffer och wapen. I Kyrkan förwaras en runsten, om hwilken von Dahlin, Wormius och Lagerbring yttrat ganska skiljaktiga meningar †).

Holms Socken war fordom ett särskildt Pastorat, men K. Fredric II förord-

nar

*) I anseende till ortnamnet Öfraby må anmärkas, att stället i forntiden ägt enahanda benämning med Halmstad, men att Staden och Öfraby sinsemellan blifwit skiljda genom en benämning, tagen af localen, då det högre upp belägna stället kallats Öfraby, och derigenom blifwit utmärkt från den ned emot hafwet belägna nedra byen.

**) Om Ortnamnet Holm har warit ganska mycket twistadt. Uti fornhandlingar från 15:de seklet omtalas en nära Halmstad belägen Socken, som kallades Skibsholm, hwarest då war en Sogne-Prest, Påwel Jacobson, hwilken till Calente-altaret gifwit en gård i Staden. Om detta Skibsholm warit det nu warande Holm, är wäl icke säkert, likwäl finnas omständigheter, som göra det icke otroligt, ehuru stället på chartan af år 1277 kallas Holm.

***) Här hänger en Klocka med inskrift: Församler mig mina helige, som förbundet mer akta än offer Anno 1763. Upp hjerta öra mun och tunga Om Jesu nåd kom att lofsjunga. Soli Deo gloria in excelsis.

†) En archæologisk critisk afhandling härom finnes i Hallands Historia första delen, sid. 78 och följande.

nar d. 8 Junii 1586, att denna Socken skulle wara annex till Halmstad, att Pastor deraf må hålla en Capellan, som, boende i Holm, kunde med sjukbesök betjena folket i Holms Socken om nattetid, då fästningsportarne i Staden woro tillslutne, och då således ingen Prest derifrån kunde erhållas. Stads-Comministrarne blefwo härefter Pastorer i Holm, och woro det till 1749, då denna landtförsamling omsider i ordets hela bemärkelse blef annex till Staden. General-Lieutenanten, Friherre G. B. Staël von Hollstein sökte likwäl 1756, att Holm måtte skiljas från Staden, och med egen Pastor förses, hwilket d. 8 Sept. s. å. afslogs, med förordnande likwäl, att Capellanen, i stället för Skoby i Qwibille Socken, skulle till boställe erhålla Prestegården i Holm, och Pastor deremot Skoby-hemmanet, hwilket nu mera såsom stomhemman är Enkesäte.

Ibland Stadens Comministrar och Holms Pastorer må nämnas:

Nils Swensön, som hade fria husrum i en Kyrkan tillhörig gård i staden.

Hans Christensön, emellan hwilkens Enka och efterträdare

Peder Lauridson, år 1609, tecknades en förteckning om Holms Kalds inkomster.

Fredric Hanßon Hjorth war här 1619, blef sedan Pastor i Ausås i Skåne.

Jöns Hjörning afled såsom ganska gammal och utfattig, och erhöll derföre fri begrafning. Han hade långt före sin död lemnat tjensten *).

Jöns Pedersön Falk, se Pastorerne i Okome.

Jon Tiljander blef 1678 Falks efterträdare i Holm.

Lars Dahlberg blef 1696 Pastor i Warberg.

Magnus Grönberg erhöll befordran härifrån 1703.

Olof Bilander blef 1722 Pastor i Toßene, se sistnämde ställe.

Rhanius war förut Regements-Pastor, men waldes af Magistraten och Borgerskapet till Comminister i Holm 1722, afled 1742.

Peter Grundell, se Pastorerne i Foß.

Rudolph Hummel blef 1766 Pastor i Kungsbacka.

Elias

*) Han har 1646 d. 16 Aug. undertecknat en i K. Kammar-Archivet förwarad uppgift å Prest- och Kyrko-inkomsterne i Holm, der skrifwer han sig Joannes Joannis Hjöringius, Comminister Loci indignus.

Elias Tillqwist, student 1739, prestwigd 1743, Comminister i Halmstad 1755, död 1770.

Victor Stare blef Comminister 1770, se Pastorerne.

Jacob Falck, se Pastorerne.

Haqvin Friberg, se Pastorerne i Hishult.

Marcus Memsen, Comminister 1812, afsatt 1824.

Anders Gustaf Warlund, född i Knäreds Pastorat 1787. Fadren Prost och Kyrkoherde derstädes. Student i Lund 1802 och i Upsala 1808, prestwigd 1813, v. Pastor 1815, Comminister i Halmstad 1824, Kyrkoherde i Kungsbacka 1833, död 1834. G. m. M. M. Kjerrulff von Wolffen.

Bengt J. Ekberg, född 1798, prestwigd 1824, Comminister här 1834.

Slättåkra Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen, och består af Slättåkra Socken, of. h. 52$\frac{1}{3}$, förm. 50$\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ mantal, folkm. 1262. Qwibille, of. h. 34$\frac{1}{2}\frac{1}{3}$, förm. 33$\frac{1}{2}\frac{2}{4}$ mantal, folkm. 808 personer.

Slättåkra *) Kyrka, belägen 1$\frac{3}{4}$ mil från Halmstad, är 55 alnar lång, 12 alnar bred, byggd af sten och täckt med spån. Hon blef 1776 sista gången tillbyggd. Altartaflan föreställer Frälsarens korsfästelse och uppståndelse, hwarefter föreställes ett lamb med segerfana, och derunder läses: "Si Guds lamb!" På Predikstolen äro Evangelisterne målade, under hwilka läses: "Hwo som hafwer öron, hand höre, hwad som anden siger till menigheten." Bakom Orgelwerket, som är bygdt 1806, sprider ett fenster på gaflen ljus in i Kyrkan. På ett måladt epitaphium föreställes Kyrkoherden Hjort med hustru och barn, hwarpå läses följande: "Här under ligga begrafne, hederlig och salig mand Herr Jacob Hanßon Hjort, fordom Sognepreſt till Slettager och Qwidbilde sogner, som ocsaa war den anden Sognepreſt her på steden på 100 aars tid oc dödde Anno - 16. - med sin älskelige äckte Gudfryktige salig Matrone Anna Nilsdotter, som dödde 16 - - Gud giffue dennem med alle Guds börn en erefyld upståndelse på den ytterste domedag." Uti tornet hänga 2:ne Klockor **).

*) Chytræus Wejanus antager, att Slättåkras namn härledes af slätt (planities) och åker, emedan, då Hagbarths bröder ankommo att hämna sin broders tragiska ändalyckt, de af någon krigsorsak på detta ställe låtit borthugga skogen och dana ett öppet fält. Fordom kallades stället Sletager. Brings mon. Scan. P. 1, p. 315.

**) På den stora Klockan läser man följande: Känn, återlösta själ, ditt wärde och ditt wål. Sök i ostrym- tad

Kyrkotionden är 4 tunnor 12 kappar Råg, 5 tunnor 30 kappar Korn, 12 tunnor 15 kappar Hafre. Af sine hemman har Kyrkan, utom städja, årligen 2¼ Lisp. smör, och för Kyrkojordar i Harabol Bonnasgård och Reastorp, någon obetydlig penningeinkomst.

Qwibille *) Kyrka, belägen nära landswägen och Gästgifwaregården, ½ mil ifrån Slättåkra och 1¼ ifrån Halmstad, äger en yttre structur, som wittnar om betydlig ålder. Kyrkans längd, då dertill räknas Rolof Hanßons graf, hwilken med Kyrkan utgör ett helt, är 50 alnar, deß bredd 13 alnar. Kyrkan är täckt med bly, men tornet och Rolof Hanßons graf med spån. Altartaflan föreställer Nattwardens instiktelse, och på sidorne deraf föreställas Christi korsfästelse och uppståndelse. På Predikstolen föreställas Evangelisterne i sittande ställning och skrifwande i uppslagne böcker. Orgelwerket byggdes 1795. På ena sidan om Altaret hänger Rolof Hanßons portrait, och på den andra hans hustrus och barns. Wid Altaret äro 2:ne ingångar till den afdelning af Kyrkan, som utgöres af hans graf, hwilken begagnas såsom Sacristia, på hwars norra sida deß monument hänger. Förfärdigadt i Rom, wittnar det om en skickelig konstnär. På monumentets ena sida föreställes Christus, och på den andra Moses, bägge uthuggne i alabaster, öfwer deras hufwud läses Joh. 1: 17. Öfwerst föreställes Skapelsen och Christi uppståndelse, äfwen arbetadt i alabaster. På monumentet läses: "Detta Sacristie med hela structur hafver Ärbar och Wälförnäme mand Rolof Hanßon fordum Rådman wid Warberg och Halmstad, omsider på Tronerup residerande, med sin kjäre hustro, Ärbar, Dygdig och Gudfruktig Matrone Anna Albertsdaatter, på egen bekostning af grunde ladit uppbygge, Gud till äre, Kirchen till zirat, sig och sine arfwingar allenes till grafmonument, och till deß conservation gifvit en bondegaard, i Aarstad sogn be:ne Flogaard med ordinarie oc extra ordinarie, hwaraf halfdelen af det ordinarie till Halmstads Latine Skoles fattige Disciplar aarligen deputeret är, efter donationsbrefvets widare innehålld. Ingen derföre ente ved kjöb, eller gafve, denne structur i naagen maade udensom förb:ta inurtfre eller förkrenke. Æiatum variis in fatis orbe Rudolphum pulchre stare ju-

tad tro, ditt samwetslugn och ro, Mig ljudande metall, du icke likna skall. — Sorgse jag dens död bebådar, som ej wäl ur tiden gått, Glad dens, som sin Jesum skådar och i himlen rum har fått. Gån Herrans frälste, Gud att dyrka, jag eder kallat med mitt ljud, församlens i Guds hus och Kyrka, att lära Herrans wäg och bud. Gjuten året 1787. — På den mindre läses: Anno Christi, då man skref Sjuttonhundra åttinie, jag beställd och gjuten blef. Socknen sjelf, med gåfwor frie, hela min bekostnad drog; ung och gammal, man och qwinna, tjenare och tjenarinna, del uti det samma tog, munter täflan detta gjorde, Nit om Herrans hus och tempel, hwarför detta teknas borde, för en framtid till exempel. I, som detta läsa fån, när mitt ljud ert öra gläder, tänken lika edra fäder, och i deras fotspår gån.

*) Man finner i äldre handlingar stället stundom skrifwits Qwidbilde, och förmäler traditionen, att Kyrkan fått namn af qwiga (juvenca), emedan man wid Kyrkans anläggning sökt plats för tempelbyggnaden på det sätt, att 2:ne qwigor spända för ett laß skulle, der de sjelfmant stannade, utwisa plan för Kyrko-anläggningen.

jubent fata suprema virum, exuviis premitur tumulus, mens pergit in astra, stat clarumque boni nomen in orbe Viri, solvite instar viro Musæ respub. templa serviit en vobis viribus ille suis. Sic parentat Christiernus Rudolphi filius. Past. Harpl. Rolof Hanßon född 1603 den 2 Dec. Hensöven 16 • • Anna Albertsdaater född 1615 den 2 Febr. Hensöven 16 • • Ps. 119: 132. Anno 1673 den 22 Dec. är detta Epitaphium opsatt." På södra wäggen, midt emot detta epitaphium, hänger ett Catholskt monument af träd, med halft upphöjda figurer. Den medlersta gruppen föreställer en Påfwe, liggande på knä i en bedjande ställning framför Frälsarens bild, hwilken håller korset. Bakom den knäböjande Påfwen står en man, som uppehåller det nedersta af hans mantel, och wid sidan om denne står en annan, som håller Påfwe-mößan. Bakom deße stå uti sina celluler tre sjungande Munkar (chormunkar) med höga mößor, och wid sidan af dem, andra Munkar med stora höga hattar på hufwudet. De tre figurerne, som föreställa Chormunkarne, äro i synnerhet wäl arbetade. Uppe öfwer denna nu beskrifna afdelning stå tre figurer, den medlersta föreställer Maria med barnet. Öfwer hennes hufwud synes en gloria, och under den heliga Jungfruns fötter föreställes månen, den qwinliga kyskhetens symbol. Till höger om Maria står en man, som uti handen håller ett klot, och för fötterna har en sphinx, och till wenster en qwinnofigur, hwars attributer äro förlorade. Begge afdelningarne omgifwas af de tolf Apostlarne.

Kyrkans silfwer består af 2:ne kalkar med patener, samt en socknebuds-kalk. På den större Kyrkokalken läses: "Der man skref 1579 eptir Guds byrd loid Quidbile Kirke gorre denne kalk oc deck till Gudz äre att bruge. Syge oc Skröfvelige till trost oc veier hän XVIII daler oc den tid vaar Kirckeverie Niels Assiersin udi Biskupstorp oc Johans Abiersin udi Skoby, Herr Tor Sorrensen Got forle väis frede undt genade." Omkring kalken läses Jhesus; kalken är ännu brukelig. Inscriptionen är med stora latinska bokstäfwer. J tornet hänga 2:ne Klockor *). Af sina hemman har Kyrkan följande inkomster nemligen: af Gårdstorp 1 Lisp. smör, af Brandeberg Persgård 1½, af Brödjeholmen Larsgård 1 dito, af Skoby Bengt Hansgård 6 dito, af Fastarp i Holm ½ dito. Kyrkotionden är Råg 5 tunnor 27 kappar, Korn 9 tunnor 1 kappe, Hafre 7 tunnor 11 kappar.

*) På den större läses: Soli Deo gloria, in excelsis Deo. Aus dem fever bin ich gefloßen, Hans Meier in Helsingör hat mich gegoßen A:o 1641. På den mindre läses: Upplyfter edra hjertan till Gud, Och lefwer efter hans ord och bud! Gud till ära och Qwibille församling till tjenst. Af funt jag klocka gjuten blef, då man Sjuttonhundra Sextifyra skref, Swea Konung Adolph Fredric war, Landshöfding Arwid Silfwerskjöld war, Biskopsstafwen Eric Lamberg bar. Då Kyrkoherden Olof Rodhe och Kyrko-Inspectoren Hans Fredric Stare, för min gjutning omsorg bar. Ps. 50: 15. Es. 2: 5. Luc. 8: 8.

Pastorer hafwa warit:

Thor Sörensson, Pastor 1557, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Herr Olof, Sogne-Prest i Slättåkra, war 1564 uppe på Rådhuset i Halmstad, och begärde bewis öfwer den tid, han der warit Rector Scholæ.

Jacob Hjort, af hans redan beskrifna epitaphium synes, att han warit den andre Sogne-Presten på etthundrade års tid, och tillträdde 1617, † 1675. Han war fader för 14 barn, af hwilka äldste sonen efterträdde honom *).

Jöran Jacobsson Hjort, som stundom kallade sig **Cervinus**; Pastor 1665, † 1700.

Olaus Otterdahl Gothoburgensis, dog 1710, sedan han lefwat 57 år och warit Pastor i Slättåkra i 10 år. Enligt hans gjorda anteckningar, war han Græcæ L. Lector i 7 år, Theologiæ Lector i 13 år och Präbendarius Past. i Lundby och Tufwe samt Consistorialis i 15 år.

Oluf Magirus, den förres måg, Pastors son från Snöstorp, tillträdde 1711, † 1722.

Michaël Bökman blef, sedan han någon tid warit Krigs-Prest, Pastor härstädes 1724, † 1744.

Anders Strömsken, prestwigd 1728 till Adjunct i Weßige, hade förut warit Pastor i Thorslanda, tillträdde 1745, † 1752.

Peter O. Rodhe, född 1711, student 1732, Prest 1739, Pastor i Strömstad 1742, Pastor i Slättåkra 1753, Prost 1768, † 1781.

Lars Rhodin, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Carl Mjöberg, född 1763. Fadren Pastor i Morup. Student i Lund 1785, Prest 1790, Magister 1793, Comminister i Tanum 1797, Domkyrko-Adjunct i Götheborg 1801, v. Pastor s. å., Pastor i Slättåkra 1811, Prost 1813.

Barnunderwisningen bestrides genom en i Pastoratet boende Skolmästare.

Fattigförsörjningen sker genom årlige sammanskott i penningar och matwaror till de fattige, af hwilke några bo i dertill uppbygdt fattighus, några åter omkringgå i Socknarne och försörjas wißa dagar hos hwarje åbo.

To-

*) Uti i K. Kammar-Archivet förwarade handlingar af 1645 skrifwer han sig ömsom Jacob Hiort ömsom åter Jacobus Cervinus. Han har der vidimerat ett K. Christian 3:s Donations-bref till Slättåkra Prestgård.

Torups Pastorat,

Regalt, tillhör 3:dje Claßen, och består af Torups Socken, of. h. 75⅓, förm. 63$\frac{7}{15}$ mantal, folkm. 1666 personer. Kinnared, of. h. 18, förm. 16 mantal, folkm. 342 personer.

Torups *) Kyrka är tillika med choret 52½ alnar i längd och 18 alnar i bredd. Choret särskildt är 9 alnar långt och 12 alnar bredt. En sacristia af sten är byggd wid norra sidan af choret. Kyrkotaket är med ekespån betäckt. Altartaflan, uppställd 1775, föreställer i bildthuggeri-arbete Frälsaren, såsom bedjande i Örtagården, och der ofwanför hans uppståndelse. Nedanföre föreställes Johannes Döparen å ena sidan, och Moses å den andra. Altartaflan, stödd på Altaret, emot chorwäggen, är öppen midt framför ett fenster, som ger ljus åt Altaret. På Predikstolen föreställas i nicher de 4 Evangelisterne. Då Kyrkan sista gången målades och reparerades, märktes på kronan öfwer Predikstolen årtalet 1600, hwilket då med förgylda ziffror blef förnyadt. År 1780 anskaffades ett Orgelwerk af 10 stämmor. Ornamenterne på orgelwerket bestå i en stor förgyld Vase öfwerst, samt 2:ne dylika på sidorne. En liten läktare på norra sidan fram intill choret, har Pastor i församlingen och fordna ägaren af Gustafsberg **) år 1792 låtit på egen bekostnad uppbygga och måla. Ett wapenhus finnes på Kyrkans södra sida wid stora Kyrkodörren. År 1763 byggdes nytt torn på Kyrkans westra ända, i stället för den förut befintliga klockstapeln, då blef Kyrkan inuti hwälfd med bräder och ny läktare byggd. År 1773 målades Kyrkan inuti till tak och stolar. Uti tornet hänga 2:ne Klockor ***). I choret ligger en grafsten, hwarpå följande märkwärdiga inskrift är uthuggen med Latinska initialer: Hic sita sunt ossa beati coelicolæ Magistri Sven Ausenii, e Prædio Åhs Austrogothi, Mystæ Thorupensium Halmst. Ahrstad. IX Idiomatum, Rerum Divinarum et Humanarum Scientia, Septenni Peregrinatione Per universam Europam, Spreta Dignitate Cardinalis Oblata Romæ, Regi Carolo XI Fide Explorata, Danis cæsis ad Trönningen, Cleri Hallandensis Vocatione ad Episcopatum inclyti. Decessit XV Dec. MDCLXXVIII ætatis LXI.

Et Præclaræ Conjugis Ingrid Rubeniæ e Vittaryd, XI Toga Saga Virtute

*) Man har den må hända icke ogrundade förmodan, att Socknens namuledning bör göras från Göthernas gudomlighet Thor. I 13:de seklet kallades stället Thortatorp, så förekommer det på Langebeckska chartan.

**) En Major v. Schantz.

***) På stora Klockan är följande inskrift: Persona Jesu Christi R. S. Fredricus primus vivat hujus Regni Princeps Hæredit. Adolph Fredrich. Församla mina heliga, som förbundet mer akta än offer Ps. 50: 5. 1 Cor. 1: 23. Men Christen god, hwar droppa blod, må i din ådror röras, till Kyrkogång, till bön och sång, när ljudet mitt månd' höras. På den mindre Klockan läses: Ps. 150: 1. Luc. 8: 8. Till Lambsens nattward ropar jag mitt folk att bättring göra, och ordet höra gömma wäl, och sen i werk utföra.

tute Clarissimorum Virorum Parentis. Luxit Maritum XXXIII Annos in Kyrkobol, Vidua Dolores Patienter Ferens, lacrimas Deo Committens, Pie obiit Die XXII Nov. MDCCXII Anno ætatis LXXV. Tu Quisquis Viator Virtutem imitare Sepulcrum Violare Noli. Midt för denna grafsten, på norra Kyrkowäggen i choret, hänger en stor tafla, hwarpå den under förenämnde grafsten hwilande Prosten Swen Ausén och hans hustrus Ingrid Rubenias portraiter i kroppsstorlek äro målade, tillika med deras tre söner och tre döttrar. Fadren är klädd uti den tidens drägt, har pipkrage, kalott och hängande skägg. På ett epitaphium förwaras minnet af Prosten Auséns twenne söner, genom följande inskrift: "Åminnelse öfwer 2:ne Bröder, i lifstiden ädle och i döden salige, Capitainen Joh. Ausén och Fändrik Nicl. Ausén, bägge under Cronobergs Regemente. Uti krig och främmande land, bägge efter en swår sjukdom afledne. Den förre uti Masuren i Polen 1706, ætat. 43, den sednare uti Pommern, Staden Bath, ætatis 28. År 1708 uppsatt. Memoria justorum in benedictione.

Kyrkans silfwer, wägande 52½ lod, är arbetadt 1792.

Kyrkotionden är 4 tunnor 11 kappar Råg, 7 tunnor 17 kappar Korn och 15 tunnor 12 kappar Hafre. Af sine hemman har Kyrkan följande inkomster, nemligen af N:o 2 Moshult 4½ Lisp. smör, af N:o 1 Rönskog 2 dito, af N:o 1 Hulegård 2 dito, af N:o 1 Kubbol 2 dito, N:o 2 Mjäla ½ dito, N:o 1 Skattegård ½ dito, N:o 2 Kalarp 4 dito, Häradsbo 1½ dito, Stensebo 2 dito, Öllsjö 2 dito, Ryßbol 2 dito, Wäcknared ½ dito, tillsammans 23½ Lisp. smör årligen, utom städja af åtskillige förenämnde hemman. Af Kyrkoängen, som arrenderas af Pastor, höstas årligen 2 laß hö.

Kinnareds *) Kyrka, ⅜ mil ifrån Torup, är byggd af sten och täckt med ekespån, blef år 1786 förlängd, då ett stentorn wid wästra gafweln uppfördes, till samma höjd, som Kyrkan. Kyrkans längd, tornet inberäknadt, är 35 alnar och deß bredd 15 alnar. Inuti är Kyrkan hwälfd, med bräder, försedd med läktare wid wästra gafweln twertöfwer. Predikstolen, med något bildthuggeri och en öfwerhängande krona, är perlfärgad och försedd med förgylda listor. Ingen Altartafla finnes. Bakom Altaret är ett rum afplankadt, som begagnas till sacristia. På Kyrkans tillhörigheter, en silfwerkalk, ett dopfat af tenn och 2:ne metall-ljusstakar, finnes intet märkwärdigt i antiqwariskt hänseende.

Kyrkotionden är 27 kappar Råg, 1 tunna 10 kappar Korn och 3 tunnor 10 kappar Hafre. Af sitt hemman N:o 1 Nädhult har Kyrkan städja och 3 Lisp. smör årligen.

---

*) Kallades på 1500:talet i Lunds Landebok Kinderudt. Hwad anledning man haft till den gißning, att namnet skulle härleda sig från Kind, ett Härad i Westergöthland, lemnas derhän.

Pastorer hafwa warit *):

Nicolaus war här under Catholska tiden.

En annan Nicolaus war här straxt efter den Evangeliska lärans införande.

Christiern war Swärfader till Gudmundus, som sedan här blef Pastor.

Benedictus har lika med sine företrädare warit här på okänd tid.

Christen Jenßon war Pastor 1588.

Lauritz blef, enligt i Halmstad befintlige handlingar, år 1648 af Biskopen ålagd, att till Halmstads Kyrka, för någon förseelse, betala 10 daler **).

Swen Ausenius, Pastor och Prost 1668, död 1678, se Contracts-Prostarne i detta Prosteri.

Nicolaus Nicolai Agrell, gift med Gunilla Ausén, företrädarens dotter, Pastor 1679, död 1692, blef Magister i Upsala, derefter Rector i Warberg, Regements-Pastor wid Lif-Regementet, Pastor i Torup 1679, utnämnd Pastor i Helsingborg, som han dock icke tillträdde, utan dog på ditresan; begrafwen i Torup 1692. Han war en på sin tid både lärd och ansedd man, och har utgifwit åtskillige disputationer.

Johan Colljander, född 1649 i Röbbeleds Socken och gården Torp. Fadren, Erland Colljander, war Director Cantus i Wexiö. Student i Åbo 1670, disputerade 1672 de mutuo parentum et liberorum amore, och 1674 de Termino vitæ humanæ, Magister 1677, blef kallad till Adjunct wid Philos. Faculteten i Åbo, men wille häldre förblifwa i sin födelseort, hwarföre han antog Adjunct-syßlan wid Gymnasium i Wexiö, der han ock blef Phil. Lector 1678, och Prim. Theol. Lector 1686, fick 1691 Kongl. fullmagt på Torups Pastorat; men afstod, för det förra Presthusets fattigdom och med Kongl. Maj:ts bewilljande; blef Prost i Kinnewalds Härad 1696 och präsiderade wid Prestmötet i Wexiö 1691 de Sacra Cœna.

Swen Fabelius war, då han hitkom, Consistorii-Notarie och gifte sig med Sara Bened. Ausén, Pastorsdotter härstädes, blef Pastor 1692, död 1703.

*) En Peder Simonßon har här warit Pastor. Hans arfwingar Sogne-Presten Nils Olßon i Sätilla och hustru Ermegård testamenterade 1488 en af Peder ärfd gård till Calente Altaret i Halmstad.

**) Af Kongl. Kammar-Archivets handlingar upplyses, att Gudmundus Olai, d. 17 Aug. 1646 såsom Pastor underteckhat en uppgift å Torups Kyrkas inkomster. Wid samma tid förekommer äfwen en Gudmundus Laurentii såsom Pastor. En af dem måste således hafwa warit den andres Compastor.

Johan Wiljamßon war förut Regements-Pastor wid Elfsborgs Regemente samt Hof-Predikant och Domkyrko-Comminister i Götheborg i 15 år, blef Pastor härstädes 1704, död 1716. Hans hustru Elisabeth Jeurborn blef en Söndag, då mannen war i Kinnared, af sin ursinnige son, Zacharias, som war student, med knif dödad.

Gilbert Wiljamßon, företrädarens son, Pastor 1717, död 1725.

Anders Starkenius, Pastor 1726, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Olof Kjerrulf, född i Weinge, der hans fader Nils Kjerrulf war Pastor. Han war Magister och någon tid Comminister i Weinge, blef Pastor här 1744, afled 1750. War gift med Agneta Elisabeth Hummel, Pastorsdotter från Snöstorp.

Ericus Hell, född på Säteriet Hofgården i Rolfstorps Socken 1715. Fadren Frälse-Inspector derstädes, modren M. Bua, flyktad från Lifland. Student i Lund, pr. stwigd till Adjunct hos Prosten Borritz i Grimethon, Pastor här 1752, Opponens wid Prestmötet 1754, Prost 1772, afled 1785. G. m. företrädarens Enka, A. E. Hummel.

Olof Hell, företrädarens äldre son, född 1753. Efter att i Lund hafwa erhållit Magister-graden, prestwigdes han 1778 till fadrens medhjelpare i embetet, afled 1798. G. m. Sara M. Gadelius, Pastorsdotter från Weßige. Deras dotter Agneta blef gift med Stats-Commißarien Lunnius, Anna gift med Handlanden Ståhl i Falkenberg.

Zach. Hell, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Reinhold Grundberg, född i Skredswiks Pastorat 1780. Fadren Åkare. Student i Lund 1804, prestwigd 1805, Bat. Predikant wid Hallands första Landtwärns Bataillon 1808, E. O. Bat. Predikant wid Elfsbergs Regemente 1810, Comminister i Bollebygd 1816, Pastor i Torup 1825, Prost 1826.

Comministrar hafwa warit:

Magnus Laurelius 1665, † 1673.

Magnus Walde 1673, † 1690.

Anders Olin omkring år 1697.

Eric Fabricius 1699, † 1706.

Gil-

Gilbert Wiljamßon 1706, Pastor i Torup 1716.

Anders Wetterberg 1716, † 1742, war gift med N. Kjerrulf, Pastors-dotter från Weßige. Sonen Peter blef Contracts-Prost och Pastor i Wärö.

Anders Hallengren, student 1731, prestwigd 1735, Comminister 1744, hade Pastors-förslag till Drengsered och Enslöf, död 1768.

Johan Holmström, född i Warberg. Fadren Sjötullsbesökare. Student 1761, prestwigd 1764, blef Comminister 1768, † 1775.

Anders Lundqwist 1775, Pastor i Falkenberg 1797, se Falkenberg.

Zach. Hell, se Pastorerne.

C. J. Wetterman, Comminister i Torup 1799, Pastor i Falkenberg 1817, se Falkenberg.

Claes Ulrik Lindskog, född i Gällstads Pastorat 1786. Fadren Commißions-Landtmätare. Student i Upsala 1808, prestwigd 1810, Comminister i Torup 1818, död 1823. G. m. Carolina Larßon.

Anders Bursell, född i Burseryds Pastorat af Wexiö Stift 1782. Fadren Bonde. Student i Lund 1812, Comminister i Torup 1824, Commin. i Sätila 1834.

Johan Monsén, född i Haßlöf 1796, student i Lund 1821, prestwigd 1825, Comminister i Torup 1835.

Laholms Prosteri,

Innefattar Tönnersjö och Höks Härader, men har troligen intill år 1708 åtminstone på wißa tider warit förenadt med Halmstads Contract, och således utgjort en del af Halmstads Contracts-Prostars embetskrets *).

Contracts-Prostar hafwa warit **):

Jörgen Lauridzön, Pastor i Laholm, nämnes 1586 i Lunds Landebok såsom Sogne-Prest i Laholm oc Provist i Höks Herridt oc Tonderse Herridt. Han har aflidit 1617, ty i Halmstads Kyrkoräkenskaper upptages för detta år bårklädet utlänt till hans begrafning.

Janus Andreæ, eller som han ock kallade sig Jens Anderßon Råå,

*) Jemför början af teckningen öfwer Halmstads Contract.

**) Detta Prosteris archiv, som war betydligt, och ägde stort förråd af handlingar från Danska tiden, uppbrann i Eldsbergs Prestegård under Contr. Prosten Carl Hummels tid, om natten till nyårsdagen 1765.

war Pastor i Weinge redan 1626; hans namn finnes på Tjärby mindre klocka, och på Weinge Altartafla. På en tafla i Weinge Kyrka läses: "Jens Anderßon Råå, sogne-Prest på stedet, samt Provist öfver Laholms län, med sin k. Hustru Anna Hansdotter, hwilket ägtenskap Gud med sex dejlige börn wälsignede, är här hwilendis, og i Herren saligen hänsövede aar 1662." Uti Kammar-Archivets handlingar förekommer hans namn år 1644 och följande åren, der kallas han dels Provist dels Sogne-Prest och stundom Herr Jöns i Weinge. Han nämnes ännu 1652 och 1660.

Hans Jacob Hjorth, son af Pastor Jacob Hjorth i Slättåkra, war Pastor i Eldsberg och Contracts-Prost 1662. Uti Kammar-Archivet nämnes han redan 1651 såsom Pastor i Eldsberg. Der kallas han likwäl Hans Jacobi och har 1652 sjelf skrifwit sig Hans Jacobsön.

Nicolaus Theodori, som äfwen skref sig Nils Thorßon, war Pastor i Knäred och Prost i Laholms Contract. Man känner, att han uppnått en mycket hög ålder, och war senare åren af sin lefnad blind, ehuru både hans tillträdes- och dödsår äro okände. Han har underskrifwit Kyrkoräkenskaper ifrån 1664 till 1678. K. Carl XI hade åtskilliga gånger besökt Prosten Nils Thorßon under då warande Danska kriget, och äfwen dagen före Fyllebro-slaget 1676. Om detta senare besök har man följande berättelse: "Konungen hade om natten legat i en lada i Wekabygget. Okänd reste han bittida om morgonen till Prestegården, och spisade der frukost. Sedan for han till Arméen i Sjöared, och återkom d. 16 Aug. till Knäred, tackade för den förra frukosten, begär mat till sig wid den med bräder öfwertäckta brunnen i Knäreds gata. Här spisade Konungen med hast, uppbröt sedan med Arméen, samt segrade dagen derpå wid Fyllebro." Prosten Thorsson erhöll af Konungen löfte att blifwa efterträdd af sin stjufson.

Christian Hanßön, Pastor i Laholm, har, såsom Contracts-Prost öfwer Laholms Län, 1684 undertecknat Kyrkoräkenskaperne. Han nämnes äfwen i 1683 års roteringslängder såsom frälseägare i Laholms Fögderi.

Alexander Kalf, Pastor i Eldsberg, förrättade någon tid i första hälften af 1680:talet Contracts-Prostesyßlan. Om han endast vicarierat, eller warit ordinarius, är okändt. Han afled 1685.

Alexander Wiraenius, Pastor i Halmstad och Prost öfwer Halmstads Contract, åtföljde 1692 Biskop Carlberg på visitationer i Söderhalland, hwarom acter upplysa i flere Archiver. Se widare Contr. Prostarne i Halmstads Prosteri *).

An-

*) Om anledningen, hwarföre en Contracts-Prost i Halmstads Prosteri här äfwen får rum i Laholms, se början af teckningen öfwer Halmstads Contract.

Anders Kollinius, född 1666, blef Pastor i Snöstorp 1698, Contracts-Prost 1710, predikade wid Prestmötet 1714, afled 1721. G. m. Gunilda Ausén, Enka efter Pastor Agrell i Thorup, och Prosten Auséns dotter. Kollinii dotter war gift med Prosten Christian Hummel i Snöstorp.

Nicolaus Sundberg war förut Rector Scholæ i Halmstad, blef derefter Pastor i Eldsberg och 1721 Contracts-Prost, afled 1730.

Mag. **Herlac Dahlberg**, född 1684. Fadren Pastor i Warberg. Student i Lund 1703, disputerade der de jocis et facetiis auctorum, och de duratione, prestwigd 1708, Comminister i Warberg s. å., Magister 1709, Pastor i Haßlöf 1712 *), blef v. Contr. Prost 1728, Ordin. 1730, Riksdagsman 1734, afled 1760. Medan han ännu war Comminister i Wärberg, blef han skiljd från sin förra hustru, Elizabeth Kalf, och gifte sig sedermera i Haßlöf med Kyrkoherden Lunnæi Enka, Magna Brita Brunchman. Uti intetdera giftet hade han barn. Han ligger begrafwen midt för predikstolen i Haßlöfs Kyrka.

Jacob Lignell blef Prest 1713, Comminister i Tranemo 1717, Pastor i Laholm 1734, war v. Contracts-Prost 1739, död 1752. G. m. Martha Carolina Silfwerswärd. Deras son Joseph Fredric blef Pastor i Kalf.

Carl Hummel, Pastor i Eldsberg, war född i Harplinge 1706. Fadren Pastor derstädes. Student i Lund 1722, prestwigd 1731, Adjunct hos fadren, så länge denne lefde, kallades kort efter det han war prestwigd till 4:de Profpredikant i Laholm, i ledigheten efter Pastor Corall. Blef Domkyrko-Adjunct 1740, Pastor i Eldsberga s. å., war Opponens wid Prestmötet 1747, Contracts-Prost 1751; wid Pastors-ledigheten i Halmstad efter B. Dahlström, erböds honom för andra gången förslag till detta Pastorat, som han undanbad sig. Om natten till nyårsdagen 1765 antändes Eldsbergs Prestegård af en häftig wådeld, och en stark storm gjorde, att allt inom en timmas tid räddningslöst förlorades. Denna olycka försatte honom i yttersta behof och gjorde honom omtänkt att söka ett bättre Pastorat. Han sökte och fick förslag till Fjärås, och blef Pastor der 1769, han dog af slag 1775. War gift med Christina E. Rhedin, dotter af Räntmästare J. Rhedin och A. E. Ridderswärd, och hade med henne 12 barn. Sonen Hans Christian blef Fältprost och Pastor i Krokstad, och en hans dotter gift med Pastor Kollinius i Walda.

Swen Linderoth, Pastor i Renneslöf, förestod Contracts-Prostesyßlan å-

*) Dahlbergs fullmakt war daterad i Bender, och uppehölls ½ år på wägen, innan den framkom. Emedlertid hade Kongl. Senaten gifwit fullmakt åt Kyrkoherden Borritz i Onsala, hwilken wid Dahlbergs ankomst måste resa härifrån.

ren 1766—1768, då han erhöll transport till Twååker, se Contracts-Prostarne i Warbergs Prosteri.

Carl Georg Lignell, född 1716, prestwigd 1742 till Adjunct i Laholm, Regements-Pastor wid Elfsborgs Regemente 1748, Pastor i Laholm 1753, Contr. Prost 1769, död 1773. G. m. Fredrica Charl. Silfwerskóld, med hwilken han hade en son, som blef Comminister i Lundby, och en son, som war döfstum, men hade ett utmärkt konstsinne för målning och teckning.

Doct. **Pehr Osbeck**, född på Torpet Os i Skepplanda Socken 1723, blef student i Upsala 1745, här bewistade han v. Linnés föreläsningar, och blef dennes gynnade och wärdige lärjunge; erhöll på denne sin Lärares förord ordination till Ostindisk Skepps-Predikant. Efter denna tid underhöll Osbeck beständig brefwexling med von Linné. Hwad Osbeck under sin Ostindiska resa, såsom Naturalhistoricus iakttagit, inhämtas af hans dagbok, tryckt i Stockholm 1757, och hwilken äfwen blifwit öfwersatt utomlands. Wid hemkomsten från Ostindien, besökte Osbeck von Linné, och åtföljd af denne öfwerlemnade han till Drottning Lovisa Ulrica 900 werter och en mängd sällsynta insekter, alla samlade i Ostindien. V. Linné erböd nu Osbeck att göra sig sällskap på en wettenskaplig resa, hwarifrån Osbeck tillfälligtwis hindrades, men blef antagen till Botanicus hos Hans Excellens Gouwerneuren hos Kronprins Gustaf. Uti Excellensens hus wistades Osbeck i 6 år, erhöll Haßlöfs Pastorat 1760, blef 1773 Contracts-Prost och 1778 Theol. Doctor, war Ledamot af K. Wettenskaps Academien i Stockholm, af K. Götheborgska W. och W. Samhället, af K. Patriot. Sällskapet, af Physiogr. Sällskapet i Lund, af Acad. Nat. Curios. och af Heßen Homburgska. Ifrån Petersburg erhöll han kallelse att emottaga Botaniska Profeßionen wid den derwarande Academien, afled 1807. Detta sammandrag af Osbecks biographi är hämtadt utur hans egna anteckningar, uti hwilka han äfwen nämner, att inkomsterne af Haßlöfs Pastorat slutligen blefwo så otillräckliga för underhållet af hans ökade familj, att han för en obetydlig summa af 4000 daler måste sälja sina dyrbara naturalie-samlingar. Osbecks minne, utmärkt genom wettenskapliga och medborgerliga förtjenster, är tecknadt af Biskopen och Academi-Procanzleren Doctor Faxe, samt af Semin. Directorn och Profeßorn Doctor Ödmann. Flere afhandlingar öfwer ämnen, som ligga inom natural-historiens omfång, har Osbeck inlemnat till de lärda samfund, hwilkas medlem han war, och äro utgifne i deras tryckta handlingar. I manuscript har han qwarlemnat en beskrifning om Laholms Contract. Han war gift med Susanna Dahlberg, som war Pastorsdotter ifrån Warberg och brordotter af Osbecks företrädare, Prosten Herlac Dahlberg i Haßlöf. Med henne hade han 9 barn. Af dem, som öfwerlefwat fadren, känner man sonen Carl

Gu-

Gustaf, Aßeßor, hwilken såsom läkare har förtjensten att hafwa i Swerige först anwändt swältkuren wid botandet af veneriska smittan. Dottren Rachel blef gift med Prosten Banck i Karup, Ebba Greta med Prosten Banck i Lundby Wädtle Härad, Margareta gift med Kyrkoherden Österberg i Haßlöf.

Mag. **Nils Djuberg**, född i Laholm 1736. Fadren Rådman. Student i Lund 1756, v. Collega i Laholm 1757, och i Götheborg 1759, prestwigd 1760 till Adjunct hos Prosten Hummel i Eldsberga, E. O. Bat. Predikant wid Enke-Drottningens Regemente 1768, Magister s. å. Då Prosten Hummel fått Fjärås Pastorat, efterträddes han af Djuberg, som 1771 erhöll Konungens fullmakt på Eldsberga Pastorat. Prost 1781, Riksdagsman 1789, predikade wid Prestmötet 1795, hwilken predikan är från trycket utgifwen. Contracts-Prost 1805, afled 1807. War sedan 1776 gift med Elizabeth Lindhult, Pastorsdotter från Getinge. Med henne hade han en dotter, som blef gift med Borgmästaren i Laholm M. F. Corin. Prosten Djubergs minnestalare gör om honom denna teckning: Han war renlärig Prest, ordentlig embetsman, trogen wän, i umgänget behaglig. Hans utseende oförställdt. Begåfwad med en stark kroppsbyggnad, war han sällan sjuk.

Mag. **Magnus Bothén**, född i Bottna Socken af Qwille Pastorat 1748. Fadren Bonde. Student i Lund 1767, Magister i Greifswald 1774, prestwigd 1775, v. Pastor 1781, Comminister i Weddige 1787, Kyrkoherde i Hishult 1793, Hon. Prost 1800, Contracts-Prost 1808, Riksdagsman 1810, Revisor wid Riksdiscont-werket 1811, Kyrkoherde i Karup s. å., död 1820. War gift med C. Chapman.

Mag. **Martin Wetterberg**, född i Swenljunga Pastorat 1763. Fadren då Kyrkoherde derstädes, sedermera Theol. Doctor och Pastor i Wärö. Student i Lund 1780, prestwigd 1787, Magister i Lund s. å., Bat. Predikant wid Elfsborgs Regemente 1795, Regements-Pastor wid samma Regemente 1800, Kyrkoherde i Snöstorp 1805, Hon. Prost 1813, Contracts-Prost 1820. G. m. S. Boman, dotter af Häradshöfdingen, Lagman Boman.

Tönnersjö *) Härad.

Breareds Pastorat,

Regalt, tillhör 3:dje Claßen, och består blott af Breareds Socken, of. h. $57\frac{5}{12}$, förm. $49\frac{13}{26}$ mantal, folkm. 1407 personer.

Ehu-

*) Häradet kallades fordom Tundrös, och Lagerbring härleder namnet från det 117:de af Odins i Eddan före-

Ehuru denna Socken från uråldriga tider haft egen Pastor, så upptages den likwål i Lunds Landabok år 1569 såsom annex till Enslöf.

Breareds *) Kyrka, belägen på en höjd nära landswägen, 1¾ mil från Halmstad, är 25 alnar lång och 15 bred, byggd af sten och täckt med spån, försedd med murad sacristia och ett trädtorn, bygdt 1809 **). Altartaflan föreställer Nattwardens instiktelse. Predikstolen, gjord 1593, föreställer Evangelisterne. Dopfatet af meßing, har den wanliga munkinskriften. På Kyrkowäggen hänger ett epitaphium med portraiter af Prestarne Fries och Gadelius, samt af Anna M. Winberg. Inskriften är: In templi hujus ornamentum et antecessoris in officio et conjugio Beati D:ni Frisii et conjugis suavissimæ M. Winbergiæ jucundam memoriam hoc monumentum erexit Laur. Gadelius 1701. Jag hafwer en liten tid haft möda och m. m. I tornet hänga 2:ne Klockor, den större gjuten 1797 och den mindre 1813. I Kyrkan förwaras såsom fornlemningar ett rökelsekar af metall och en liten klocka från Catholska tiden. Kyrkans urgamla sigill är af silfwer med ett widhäftadt skaft af eketräd. Sigillet föreställer ett halster, hwaraf man torde kunna sluta, att Kyrkan blifwit inwigd åt S:t Laurentius. Omskriften är Breeris Kjerkes indsegel. Kyrkans silfwer, i senare tider omarbetadt, wäger 52 lod. Kyrkotionden är Råg 4 tunnor 13 kappar, Korn 7 tunnor 9 kappar, Hafre 11 tunnor 9 kappar. Kyrkohemman äro N:o 2 Lillared ¼ hemman, som årligen skattar 2 Lisp. smör, N:o 1 Nybygget ¼ hemman skattar 1 Lisp. smör. Öfwer begge deße hemman har Kyrkan i uråldriga tider utöfwat dominium. N:o 1 Flahult ¼ hemman, doneradt af Enkefru J. C. Backen till Kyrkan d. 25 Mars 1804. Åboen betalar städja och skatt till Kyrkan; men har besittningsrätt för sig och efterkommande. Af ett hemman Gyltige erhåller Kyrkan årligen ½ Lisp. smör för någon jord, som en Peder Skram donerat till Kyrkan.

Pastorer härstädes hafwa warit ***):

Christiern Larßon 1595. Hans namn står på Predikstolen.

Bengt Larßon war född i Enslöf och icke beslägtad med företrädaren.

Göran

förekommande namn Tundur, hwadan Häradet rätteligen borde heta Tundursås, samt betyda en skog helgad åt Odin.

*) Uti äldre handlingar förekommer Pastoratets namn, dels såsom Breerödt, dels äfwen såsom Breeris. På chartan af år 1277 står Brederöd.

**) Denna Kyrka skall under krigstider af Danskarne blifwit uppbränd. Ännu wid i senare åren skedda reparationer, har man funnit en mängd kol och aska, som gifwa en säker hänwisning till en Kyrkan öfwergången brand.

***) Sedan år 1695 har här funnits boställe anslaget en blifwande Comminister; men ingen Comminister har warit der boende, utan det begagnas af Pastor med lika rätt som Pastorsbostället, så länge ingen Comminister begäres.

Göran Fries war Pastor under Danska tiden, hade förut warit Pastor på Jutland; men råkat i onåd, och såsom en följd deraf fått transport till Breared. Sedan han här någon tid warit, fanns han allt för tillgifwen Catholska läran, och kunde icke förmås att bortlägga den så kallade röda boken. Slutligen blef han afsatt från Pastorat och embete derföre, att han gjort några utdrag af Melancthons Loci theologici. Men Presteståndet wid 1668 års Riksdag förklarade Fries både för renlärig och oskyldig, och recommenderade honom till nytt Pastorat, i följd hwaraf han erhöll Weddige, der han slutade sin oroliga lefnad och ligger begrafwen *).

Laurent. Fries, den förres son, utgaf en bok med titel: morsus diaboli. Uti 1683 års roteringslängder nämnes han, såsom då warande Pastor i Breared, under namn af Lars Göranßon.

Laurent. Gadelius respouderade wid 1688 års Prestmöte. War känd för ett lifligt snille. Hans epitaphium hänger i Kyrkan.

Johan Wallerius war Lector i Götheborg, innan han hitkom; war Pastor här i 8 år.

Andreas Schomberg gifte sig med Wallerii Enka och war Pastor i 20 år.

Martin Transtedt war Rector i Laholm, hitkom 1744, afled 1746.

Petrus Backen, student 1735, prestwigd 1739, Catecheta i Götheborg 1740, hitkom 1748, afled 1765.

Nils Grimbeck, född 1719, Prest 1745, Comminister i Okome, Pastor här 1766, afled 1775. Han war gift med M. B. Bagge.

Carl Christian Rubbo, född 1736, Prest 1760, Adjunct i Laholm och Bat. Predikant wid Bohus Läns Dragoner, Regements-Pastor 1772, Pastor här 1776, afled 1778. War gift med A. Dragstedt.

Johan And. Backen, född 1743, student 1764, prestwigd 1767, v. Pastor 1775, föreslagen till detta Pastorat 1778, Pastor här 1779, afled 1791. Han war gift med Enkefru Borgstedt, född Carlberg.

And. Joh. Strantze, född i Laholm 1736. Fadren Rådman, modren A. Flodera. Student 1757, Prest 1760, Pastor i Hishult 1774 och i Breared 1792, Prost 1786, afled 1796. War gift med A. E. Wetterberg, Pastorsdotter från Wårö.

*) Jemför härmed hwad som anföres om Biskop Klingius, 1 del., sid. 13.

Anders Osbeck, född 1738, student 1760, Prest 1764, v. Pastor i Fäßberg 1769, Pastor här 1800, Prost 1802, död 1804.

Severin Angerman, född 1749 i Sibbarps Socken. Fadren Bonde. Student i Lund 1774, prestwigd 1776, Comminister i Krokstad 1788, v. Pastor 1802, Kyrkoherde här 1805, Hon. Prost 1813, v. Contracts-Prost 1820, död 1823.

Magnus Wahlgren, född i Warberg 1785. Fadren Sjöman. Student i Lund 1809, prestwigd 1810, v. Pastor 1815, Pastor härstädes 1824, Prost 1830, död 1831. G. m. C. Åsberg.

Peter Lundqwist, se Comministrarne i Lundby, Wädtle Härad.

Barnunderwisningen sker i en år 1815 inrättad ambulatorisk skola. Underwisningen lemnas i läsning, skrifning och christendomskunskapen. Läraren erhåller aflöning dels af Kyrkan dels af Församlingen och födes på de ställen, der skolan hålles. Fattigförsörjningen sker genom friwilliga sammanskott. De orkeslöse inaccorderas och försörjas genom sammanskjutne warer.

Enslöfs Pastorat,

Regalt, tillhör 3:dje Claßen, och består blott af Enslöfs Socken, cf. h. 73⅙, förm. 61$\frac{1}{12}$ mantal, folkm. 1641 personer.

Enslöfs Kyrka är 52 alnar lång och 13 bred, bygd af sten, täckt på södra sidan eller mot den förbigående wägen med bly, men på den norra liksom på tornet med spån. Altartaflan föreställer, huru Frälsaren, tillika med hans Lärjungar, äter påskalambet, samt Nattwardens instiftelse, hwarunder läses: verbum domini manet in æternum. På Predikstolen, hwarest Evangelisterne föreställas, läses: "Denne Predikstól aar stofferet aar 1647, der den edle och welborne Herr Casper Otto Sperling waar Lands Herre öffuer Hallands län. SognePrest Herr Cordt Cordtsen Reimke." Orgelwerket, bestående af 16 stämmor, bygdes 1816 af Lars Strömblad. Dopfunten är uthuggen af gråsten. Uti tornet hänga 3:ne wälljudande Klockor *). Denna Kyrka med Orgel och Klockor afbrann genom åskeld 1831, och har i deß ställe en ny Kyrka blifwit uppförd, hwilken inwigdes 1835.

Kyrkans silfwer wäger 103 lod, och på den större kalken läses: "Denne kalk och disk hafwer Brustup Gedde ladet gjort till Ensle Kirke for Kirkens egne penge." Kyrkotionden är Råg 6 tunnor, Korn 7, Hafre 12 tunnor. Kyrkohemmanen

*) På den större, gjuten 1699, läses: Kommer låtom oß glädjas Herranom, och fröjdas för wår salighets tröst. På den mindre läses: O menniska jag ropar, Gud draga will din själ och käta du följ med. Då sabbaten begyns, jag dig just öfwerhopar Med många röster, kom Nu säs Guds strida säd m. m. Gjuten året 1793.

manen betala: N:o 2 Enslöf $\frac{3}{8}$ hemman $2\frac{3}{4}$ Lisp. smör, N:o 1 Bockalt $\frac{5}{8}$ hemman $\frac{1}{2}$ Lisp., N:o 1 Stafböke $\frac{3}{4}$ hemman 1 Lisp., N:o 2 Stafböke $\frac{1}{4}$ hemman $1\frac{1}{2}$ Lisp., N:o 1 Kragared $\frac{1}{2}$ hemman $\frac{1}{2}$ Lisp., N:o 2 Kragared 6 Lisp., Nortorp $\frac{1}{2}$ hemman 2 Lisp. Kyrkan äger widare en äng wid Nortorp, en äng wid Stomhemmanet Barkås, och en åker wid Djegnebolet, af hwilka Kyrkan har årlig skatt.

Barnunderwisningen sker genom kringwandrande Skolmästare, och fattigförsörjningen genom friwilliga sammanskott.

Pastorer hafwa warit:

Lauritz Nielßon, som lefde 1431, och war tillika på Clerecietş wägnar ålderman i Calente-gillet i Halmstad.

Nicolaus Endislovius war Pastor här 1604, då hans son Johannes föddes, hwilken blef Superintendent i Wisby *).

Nils Jenson har, under benämning af Sogne-Prest till Enslöf, år 1617 underteckuat åtskilliga handlingar. Han nämnes redan år 1611, uti Halmstads Magistrats Archiv, såsom Pastor här.

Göran Cordtson är uti 1638 års roterings-handlingar nämnd såsom då warande Pastor härstädes.

Cordt Cordtson Reimpke förekommer i Kammar-Archivets handlingar år 1644 såsom Cort Cortsön och 1645 såsom Cunradus Cunradi, hans namn har stått på Predikstolen tillika med årtalet 1647. Uti Halmstads Kyrkoräkenskaper finnes, att han 1680 aflidit, emedan bårklädet till hans begrafning då war utlånadt.

Cort Friis nämnes 1651 och 1652 uti åtskillige Kammar-Archivets handlingar såsom Pastor i Enslöf. Af hans handteckning och skrifsätt, som jag der sett, skulle jag anse honom hwarken hafwa warit rätt wäl bekant med sin tids Swenska eller Danska.

Winereus war Pastor 1682.

Nicolaus Hök, född i Dalarne 1661, underskref taxeringen 1696, afled 1703. Han war en gudfruktig man och förrättade dagligen wid solens uppgång i enslighet sin andakt på ett berg wid Prestegården, hwilket ännu derefter kallas Hökens Kyrka.

 La-

*) Rhyzelii Episc. 2—133.

Lachonius war Pastor här, och afled 1710.

Claudius Backen, född 1675. Fadren Peter Backen, modren Helena Utfall. Han gifte sig med företrädarens dotter, Elisabeth Lachonia; blef Pastor 1711, afled 1739.

Christian Böcker war Pastor 1741.

Carl Backen, född 1719, student 1739, prestwigd på Superintendenten Murbecks kallelse 1748, Informator wid Skeppsskolan i Carlscrona 1747, war fjerde Profpredikanten till Enslöfs Pastorat, der han blef Pastor 176., afled 1772.

Samuel Ström, född i Träslöf 1721. Fadren Pastor derstädes, modren Ingeborg Paulin. Han underwisades wid Warbergs Skola och Götheborgs Gymnasium, och blef student i Lund 1742, v. Pädagog i Falkenberg 1747, v. Apologist i Götheborg 1752, prestwigd till Ostindisk Skepps-Predikant på Skeppet Adolph Fredric 1752; hemkommen från Ostindien blef han Nådårs-Predikant i Abild. Reste 1755 åter till Ostindien, Pastor i Abild 1757, war 1768 på förslag till Qwille, och 1771 till Okome, Pastor i Enslöf 1774, predikade wid Prestmötet 1776, Prost 1784, afled 1803, 82 år gammal. Gift med A. B. Götherström, Pastorsdotter från Åhrstad. Sonen Peter är K. Hofpredikant, Contracts-Prost och Pastor i Hjersås och Knislinge Församlingar af Lunds Stift, dottren Anna är gift med Hofrätts Assessorn Busch på Ettarp.

Johan Ekman, född i Götheborg 1757. Fadren Arbetskarl. Student i Lund 1777, prestwigd 1780, Rector wid Marstrands Skola 1791, Kyrkoherde härstädes 1805, v. Contr. Prost under Ordinariens frånwaro såsom Riksdisconts-Revisor 1811, Hon. Prost 1816, afled 1827.

Mag. Eric Elias Törnsten, född i Götheborg 1784. Fadren Handlande. Student i Lund 1804, Magister der 1808, Pastor härstädes 1827. G. m. N. Alsing.

Snöstorps Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Classen, och består af Snöstorps *) Socken, of. h. 49¾, förm. 40¼ mantal, folkm. 1311 personer. Trönninge, of. h. 15¾, förm. 14½ mantal, folkm. 413 personer.

Snöstorps Kyrka, belägen ¼ mil ifrån Halmstad, bredwid landswägen, år

*) Har under förändrade tider undergått åtskilliga namnförändringar. Det äldsta kända ortnamn, hwarmed denna trakt utmärkes, är Snidstorp. Med detta namn igenfinnes stället på chartan af år 1277. Widare förekommer detta ställe under namnet Snidzstrup, men hwilken tid och af hwad anledning det erhållit sin nu warande benämning Snöstorp, är okändt.

år byggd af sten och försedd med spåntak. Hon innehar en långd af 51 och bredd af 11 alnar *). Tornet 30 alnar högt, har tornur, och utgör den del nederst i Kyrkan, hwaröfwer läktaren är byggd. Kyrkan har hwalf af tegelsten. Öfwerst på Altartaflan läses: Salvator mundi salva nos. Under det på taflan föreställda Swenska wapnet läses följande versar:

O! qvam te memorem virgo? Quam tanta venustas
Ingenium, eloquium, doctrina, potentia virtus
Certatim exornant poteras Pandora videri,
Ni Christina fores, melioribus inclyta donis
Exitio nec facta hominum, sed ficta saluti.

Under föreställningen af Nattwardens instiktelse läses: Manducate meam carnem, atque haurite cruorem. Et memores mortem concelebrate meam. Årtalet 1653, Sperlingska wapnet med bokstäfwerne C. O. S. och Ulfsparriska wapnet med E. U. S. upplysa om tiden, då Altartaflan målades. Predikstolen, af ek, är arbetad i wanlig stil, här läses namnet "Johannes Nicolai Pastor," och årtalet 1616, samt widare: "Den tid Erlig og Velbyrdig mand Tage Tott Anderßon till Egegård **) war Kongl. Maj:ts Hoffvitsmand paa Laugholms slott, då blef denna Predikstol stofferit paa Kirkens bekostening. Gud i himmelen till loff og aere." Här står Thottiska wapnet afmåladt, och bredewid det, ett annat wapen, föreställande trenne mörkblå Sparrar i hwitt fält. Wid sidan af Altaret hänger ett epitaphium, hwilket öfwerst föreställer Christi uppståndelse, och hwarunder läses: Exsiliens tumulo calcata morte resurgit. Adspice me insontemque tuo pro crimine passum. Midt på taflan föreställes Christus på korset, och derunder Pastor Nilßon med sin familie. Nederst läses:

Heus quid vita? Vitrum. Qvid vitrum? splendida bulla.
Bulla qvid est? Fugiens umbra. Quid umbra? Nihil.

Här hänga widare portraiterne af Prosten Kollinius och deß maka, Gunilla Ausén, samt af Kyrkoherden Linderoth. I tornet hänger endast en Klocka ***).

Kyrkan äger följande hemman: N:o 1 Röinge, som årligen skattar 3 Lisp. smör; N:o 3 Röinge skattar 4 Lisp. smör; N:o 4 Röinge 2½ Lisp. smör; N:o 1 Tolarp 2 Lisp. smör; en qwarn wid Tolarp N:o 1. Alla deße hemman stådjas af Kyrkan. Kyrkotionden är Råg 8 tunnor 21 kappar, Korn 9 tunnor 20 kappar, Hafre 4 tunnor 21 kappar.

*) En flygsands drifwa yrde på 1790:talet upp på Kyrkogården, och lade sig så, att den gamla Kyrkodörren i långre tider icke kunde öppnas; enligt berättelse af Contracts-Prosten Doctor Osbeck.

**) Egedegård, en egendom på Seland. Den kallas äfwen Jungfruens Egede, och blef 1620 byggd af denne Tage Tott samt 1636 widare tillbyggd af Jöns Sparre.

***) Med inskrift: "Herren kallar, lockar, ropar, Till sitt tempel, kommen hit. Skynden er i stora hopar, Tjener Herren Gud med flit." Klockan är gjuten 1740.

Trönninge Kyrka, belägen wid landswägen, ¼ mil ifrån Snöstorp, är 25 alnar lång och 11 bred. Altartaflan föreställer Christus på korset samt Maria och Johannes, stående der bredewid. Tornet, af sten, är bygdt 1795, och är lika med Kyrkan täckt med ekespån. På den i tornet hängande Klockan är en inscription, som upplyser, att hon är stöpt på 1600:talet, då Jonas Gyllencrantz till Skedala war Kyrkans Patron.

Kyrkotionden är 3 tunnor 3 kappar Råg, 6 tunnor 12 kappar Korn, 2 tunnor 18 kappar Hafre. Kyrkans hemman: N:o 2 Trönninge betalar 2 Lisp. smör och N:o 4 Trönninge 4 Lisp.

Pastorer hafwa warit:

Swen Ericßon har såsom wittne 1493 underskrifwit en donation till Nicolai Altare i Halmstads Kyrka af Sogne-Presten derstädes, Gedeke Hanßon. Swen Ericßon kallar sig på denna underskrift Curatus i Snidzstrup. Han har äfwen året derpå bewittnat ett gåfwobref af Hans Wille, Prest, till Barbaræ Altare, dateradt die Barbaræ virginis et martyris 1494, här kallar han sig Plebanus Ecclesiæ Snidzstrupensis. Sluteligen donerade han sin egen fädernegård till Mariæ Altare i Halmstads Kyrka, för sin själs, sine föräldrars och alla christnas själars bestånd, hjelp och tröst; donationsbrefwet är dateradt die Martini 1501, här kallar han sig Sognepest i Snidzstrup. Widare känner man, att här warit en Pastor wid namn **Hans**.

Jöns Nilßon war Pastor här 1569, och nämnes i Lunds Landebok. Emellan Jöns Nilßon och Hans, har warit ett interstitium, på hwilket 3:ne andre Pastorer warit i Snöstorp, men om hwilka all underrättelse saknas.

Jacob Anderßon war Pastor 1609, han nämnes i Halmstads Magistrats-Archiv, såsom då boende i Staden.

Johannes Nicolai, hans namn läses på Predikstolen jemte årtalet 1616. Uti en gammal bok har han tecknat sitt namn med titel och årtalet 1627.

Olaus Nicolai, hans epitaphium hänger i Kyrkan, med årtalet 1693 *). Inscriptioner i Kyrkan tyckas tillkännagifwa, att Pastor Olaus öfwat sig i Romerska skaldekonsten.

Marcus Jacobi Hjort, war son till Pastor Jacob Hjort i Slättåkra, och afled 1676.

Pe-

*) Af handlingar i Kammar-Archivet har jag funnit hans underskrifter såsom Pastor åren 1644—1649, 1652. Han nämnes i Jordeböcker Herr Oluf.

Petrus Magirus war Rector i Halmstad, hitkom 1676, responderade wid Prestmötet 1682 och underskref taxeringen af Pastorerne 1696 i Maji.

Anders Bollinius, se Contracts-Prostarne.

Christen Hummel, bror till Landshöfdingen Hummelhjelm i Halmstad, war född 1692, Compastor 1719, Pastor 1721, war sin företrädares måg, blef Prost 1732, afled 1764.

Olof Linderoth, född 1722, student 1743, prestwigd 1750, Esqv. Prest wid Bohus Läns Dragoner 1753, Reg. Pastor 1757, Pastor här 1765, afled 1768.

Isac Wallberg, född 1719 på Warbergs Fästning, der fadren war Artillerie-Styckjunkare, blef Pastor 1769. Gift med företrädarens Enka, afled 1786.

Joh. P. Linderoth, son af Olof Linderoth, född 1760, prest 1783, Pastor 1788 efter sin styffader Wallberg, död 1804.

Mag. Martin Wetterberg, se Contracts-Prostarne.

Barnunderwisningen sker af dertill antagen Skolmästare, som wandrar omkring i Byelagen, och wistas en wecka hos hwar och en, som har barn. Underwisningen sträckes då för de yngre till innanläsning. De äldre läsa Bibliska Historien och utantill i Catechesen. Morgon och afton förrättas här, liksom i dylike andre skolor, bön af någon bland de äldre, och ett capitel af Biblen läses. Några gossar lära skrifwa. Underwisningen börjas med October och slutas wid Jul. Den börjas åter wid Trettondedagen och slutas i April.

Fattigförsörjningen sker så, att de sängliggande erhålla sammanskjuten föda uti de hus, der de af anhörige wårdas. Utdelningen af den under loppet af året samlade fattigcassan sker i Junii månad.

Eldsberga Pastorat,

Patronelt *), tillhör 3:dje Classen, och består af Eldsberga Socken, of. h. $41\frac{1}{4}$, förm. $26\frac{7}{8}$ mantal, folkm. 647 personer. Tönnersjö, of. h. $42\frac{1}{8}$, förm. $31\frac{7}{12}$ mantal, folkm. 800 personer.

Eldsberga Kyrka, belägen på ett berg **), är 50 alnar lång och 30 alnar

*) Patronrättigheten åtföljer, likmätigt Kongl. brefwet af d. 13 Nov. 1773, Stjernarps och Ahlslöfs Säterier, hwilka nu ägas af Commerce-Rådet Hammar i Halmstad.

**) På detta berg, som icke allenast synes långt ut i sjön, utan hwarifrån man äfwen har en ganska widsträckt

alnar bred, är byggd af gråsten, hwälfd med tegel och täckt med bly. Altartaflan, föreställande Nattwardens instiktelse, har till underskrift instiktelse-orden på Danska, öfwerst står: Carolus XI D. G. Svecorum Rex. Årtalet är oläsligt. Predikstolen är åttakantig och föreställer de 4 Evangelisterne. Här står årtalet 1687. På en decoration öfwer dopfunten står skrifwet: "giffuen af Jffue Krabbe på Laholms slott." På en tafla i choret läses: "Anno 1619 den 12 November, haffuer, Erlig og Velbyrdig Frue Karine Packs till Ericsholm giffuit detta Altareklede tell Ildsbjergs Kirke till ihukommelse for hindes gode ven som her er begraffuen i Kirken Erlig og Velbyrdig mand Salig Jörgen Daa Kongl. Maj:ts fordum Stifts Hofvitsmand og Befallningsmand paa Holbeck, som döde den 6 Februari 1619 her i Prestgaarden, der han med menige adelschaff var opdragen att taga emod Kong Gustavum af Sverige, som daa besögte Kongl. Maj:t aff Dannemark i Halmstad. Den gode Gud giffue hanem en gladelig opstaandelse." Under denna tafla hänger en gammal wärja, omlindad med förmultnadt sorgflor, den skall hafwa tillhört den aflidne. Uti tornet hänga 2:ne Klockor *). Kyrkans silfwer wäger 79 lod **).

Tönnersjö Kyrka, $\frac{5}{8}$ mil ifrån Eldsberga, är belägen i granskapet med en af löfträd här och der glest bewuxen nejd, omgifwen af ljunghedar åt Eldsbergs sidan, och af en bergssträckning åt den andra. Byggd af gråsten, hwälfd och täckt med ekespån, är denna Kyrka 40 alnar lång och 11 bred. Altartaflan, föreställande Nattwardens instiktelse, är utmärkt med årtalet 1649. Predikstolen är lika med den i Eldsberga. Uti tornet, som är af träd, hänga 2:ne Klockor. Den större, gjuten i Köpenhamn 1621 och den mindre i Malmö 1765. Ibland Kyrkans silfwer, som tillsammans wäger 81½ lod, finnes en wäl arbetad stor förgyld kalk, hwilken under Konung Gustaf II Adolphs krig skall hafwa blifwit tagen i Wittenberg, och efter krigarnes hemkomst skänkt till denna Kyrka.

Pastoratet har haft följande Pastorer:

Laurentius Christierni Omensis, som war Pastor 1615. Hans namn står på Altartaflan i Eldsberga, och äfwen på ett till dopfunt begagnadt gammalt malmkäril, jemte årtalet 1619.

Jens Pedersön 1613.

Hans

sträckt utsigt, brunno fordom under oroliga tider wärdeldar, af denna orsak har den på det derefter kallade eldberget anlagda Kyrka, blifwit lika med berget kallad Eldsberg. Ställets äldsta kända namn är Ighilsberg. Under detta namn är det markeradt på chartan af år 1277.

*) Af hwilka den största är gjuten 1696, och den mindre 1600.

**) Kyrkornes hemman, jordar och tionde disponeras af Patronus Ecclesiæ. Om deße kunna inga upplysningar meddelas.

Hans Jacob Hjort war Pastor här 1652, se Contracts-Prostarne i detta Prosteri *).

Alexander Kalf, Pastor 1681, se Contracts-Prostarne i detta Prosteri.

Alexander Viränius **) 1687.

Andreas Hallengren 1695.

Nicolaus Sundberg, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Benedictus Schuberg war Comminister i Warberg, då han blef Pastor här 1731, responderade wid Prestmötet 1737, död och begrafwen i Warberg 1740. G. m. Metta Liedberg.

Carl Hummel, Pastor här 1740, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Nils Djuberg, Pastor 1781, se Contracts-Prostarne.

Anders Stendahl, född i Enslöf 1771. Fadren Bonde. Student i Lund 1797, prestwigd 1799, Pastor i Eldsberga 1808, Prost 1824.

Barnunderwisningen sker i ambulatoriske Skolor.

Fattigförsörjningen sker dels genom friwilliga sammanskott i penningar, dels uti bestämde sammanskott i spannemål.

Höks ***) Härad.

Laholms †) Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen, och består af Laholms Stads- och Landtförsamling. Stadsförsamlingens folknumer är 916. Landtförsamlingen of. h. $50\frac{1}{24}$, förm. $33\frac{3}{8}$ mantal, folkm. 1320 personer.

Kyrkan är ombyggd 1808, och ännu icke till alla delar fullkomligen färdig, men

*) Under åtskillige namnteckningar af honom har han skrifwit Pastor in Töndersiö (icke Eldsberga).

**) Han war Pastor i Halmstad och afled 1694. Af hwad skäl han fått ett rum ibland Pastorerne i Eldsberga, är wäl icke så säkert kändt. Doctor Osbeck upptager honom likwäl såsom Pastor där. Jemför härmed Inledningen till Halmstads Contract.

***) Lagerbring härleder Höks Härads namn ifrån Hök (accipiter). Han anför till styrka härför de gamle Skandinavernes Hökjagter, Hökens dyrkan hos Egyptierne och Skandinaverne, den i Eddan förekommande Hoken i Asken Ygdrasill. Se Brings monum. Scanens.

†) Stället kallades fordom Lagåholm, och har sin benämning af den förbiflykande Lagaån.

men utgör, i anseende till sin yttre structur, en prydnad för hela Staden. Det gamla tornet är bibehållet och derpå har warit tecknadt årtalet 1632.

Kyrkans jord är 18 tunneland, donerad i okända tider af Borgare i Staden. Deß årliga inkomst är 9 tunnor spannemål af Staden, och 32 af Landtförsamlingen, samt 2 Lisp. smör i landtgille af Kyrkohemmanet Mårten Jönsgård i stora Tjärby.

Laholms Pastorat har haft följande Pastorer:

En **Jörgen aff Laugholm** omtalas af Hwitfeldt, del. 7, p. 1141.

Jörgen Laurentzen nämnes i Lunds Landebok 1586 såsom Pastor härstädes, se Contracts-Prostarne i detta Contract. Efter denne blef en Pastor wid namn

Lauritz Bendtsön, och sedan

Christian Hanßen, se Contracts-Prostarne inom detta Prosteri *).

Hans Holm afled i slutet af 1690:talet.

Anders Floderus afled d. 19 November 1724.

Jonas Corall, † 1732.

Jacob Lignell, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Carl Georg Lignell blef Pastor 1752, se Contr. Prostarne i detta Contract.

Peter Bundy, född 1725. Fadren då Kyrkoherde i Morlanda, sist Pastor i Uddewalla och Prost i Elfsyßel. Gymnasist i Götheborg 1740, student i Lund 1744, prestwigd 1748, Magister i Lund 1760, hade 2:ne gånger förslag till Myckleby Sacellani, och erhöll det den senare gången 1758, war Riksdagsman år 1771 såsom fullmäktig för Capellanerne i Stiftet, Pastor i Laholm 1774, hade haft förslag till Ödsmåls, Skredswiks, Uddewalla Pastorater och såsom 4:de Profpredikant till Myckleby, afled 1791. G. m. Elizabeth Bagge, dotter af Handelsmannen Bagge i Uddewalla, och hade med henne 2:ne söner och 4 döttrar.

Lars Svartz, Bundys måg, war född 1746, Prest 1770, Pastor i Laholm 1792, † 1806.

Mag.

*) Uti en i Kongl. Kammar-Archivet förwarad foliant med titel: "Lagaholms Läns Capital-bok om Cassa och Proviant Räkningar år 1645," förekommer, att Pastor Christen Olufsson i Lagaholm erhållit sin spannemåls lön ifrån Laholms Slott. Han lefde ännu i Maji 1653. Uti samma Archivs handlingar finnes för 1660 antecknat Pastor Lars Wittsön.

Mag. Carl H. Linde, född 1763 i Götheborg. Fadren Ombudsman wid Sjömanshuset. Student i Upsala 1781, Magister derstädes 1785, präsiderade derstädes 1787 och 1788, Rector Scholæ i Kongelf 1789, Prest 1790, Comminister i Kongelf 1791, Kongl. Hofpredikant 1794, Pastor i Laholm 1806, † 1808.

Pehr Njöberg, född 1759 i Lindbergs Socken. Fadren sist Kyrkoherde i Morup. Student i Lund 1780, Prest 1786, Collega Scholæ i Warberg 1789, Rector derstädes 1790, Pastor i Laholm 1809, Prost 1813. G. m. N. Erasmi.

Barnunderwisningen sker dels uti den här warande Skola, dels äfwen på Landet af kringwandrande Skolmästare. Stadens underwisnings-anstalt har sedan 1809 erhållit den förändrade formen ifrån Skola med 2:ne Lärare till Pädagogi med en Lärare *). Stiftelsen har en betydlig ålder, och man har welat härleda den ifrån början af femtonde århundradet; men hwad man med wißhet wet, är det, att den redan år 1567 hunnit en wiß stadga. Af sednare tiders stiftelser förtjenar nämnas Enkefru Sundbergs, född Djuberg, disposition af ett hemman frälse i Tjärby, hwars årliga ränta 16 R:dr 32 ß. wid hwarje midsommars examen skall utdelas, såsom belöning åt fyra de flitigaste och skickligaste Skole-ynglingarne **). Pappers-Mästaren å Stjernarp, C. Norlander, har till Skolan äfwen gifwit 73 R:dr 16 ß. B:co. Skolans enskilde inkomster äro af Haßlöfs Klockarebol 32 ß., af Knäreds 16 ß., af Karups 24 ß., af Hishults 12 ß., af Renneslöfs 11 ß., samt deßutom 1½ Lisp. smör efter Markegångspris. Antalet af Skolungdomen har wanligen varierat emellan 16 och 20. Skolhuset, en träd-byggnad, ligger nära Kyrkan.

Rectorer hafwa warit:

Christian Holm 1692, blef Pastor i Renneslöf 1708.

Swen Majerus † 1723.

Mårten Transtedt, Rector 1724, Pastor i Hwalinge 1769 ***).

Carl Revigin, student 1764, Magister 1768, prestwigd 1769, Rector 1771, orerade wid Prestmötet 1776, innehade rum å flere Pastors-förslag, † 1792.

 Olof

*) Stadens Fullmägtiges wid Riksdagen 1815 gjorda ansökan, att Skolan måtte uti deß förr warande skick, till så kallad lärd skola återbringas, blef afslagen, genom Kongl. Maj:ts Nådiga bref till Consistorium den 16 October 1816.

**) Donationsbrefwet är dateradt den 1 Junii 1793.

***) Uti Series Pastorum för Hwalinge finnes icke något rum för honom, men wäl finnes der Georg Gyllich, som 1769 blef ifrån Rector i Laholm Pastor i Hwalinge. Möjligen har Transtedt warit utnämd, ehuru aldrig tillträdt.

Olof Adolph Kamp, Rector 1792, se Pastorerne i Bro.

Jacob Wetterberg, född 1768 i Swenljunga. Fadren sist Th. Doctor, Contr. Prost och Kyrkoherde i Wärö. Student i Lund 1785, Magister derstädes 1790, präsiderade der 1792, Rector 1797, tjenstfri 1805, död 1818. G. m. N. Corin.

Gustaf Rabe, war Vicarius för Wetterberg, se Pastorerne i Renneslöf.

Colleger hafwa warit:

Thore Falck, död 1723.

J. Peter Bökman, död 1727.

Swen Comenius war här i 8 år och fick transport till Kongsbacka såsom Pädagog.

Jonas Ekelund, död 1750.

Gudmund Djuberg, Collega 1752, Pastor i Halmstad 1759.

Leonard Wilh. Ulfgren, född 1721, Prest 1752, Collega 1758, lemnade Collegatet med bibehållen lön 1794.

Pädagoger hafwa warit:

Gustaf Rabe, Pädagog 1818, se Pastorerne i Renneslöf.

Hans Wallin, född 1775, vice Pädagog i Falkenberg 1796, Collega i Laholm 1801, Prest 1805, Comminister i Tranemo 1811.

Claës S. Rodehn, född i Finnekomla Socken 1781. Fadren då Comminister derstädes, sist Contracts-Prost och Pastor i Spekeröd. Student i Upsala 1801 och i Greifswald 1804, prestwigd 1807, Magister i Lund 1808, nedlade Prestembetet 1816, Andre Lärare wid Marstrands Skola 1817, Pädagog i Kongelf 1821, i Laholm 1825, erhöll Prestembetet åter 1828, präsiderade i Lund 1830, tog afsked från Skoltjensten 1831, Kyrkoherde i Ölmewalla 1834.

Peter Andreas Sjöholm, född i Qwibille Socken 1801. Fadren Krono-Länsman. Student i Lund 1821, Prest 1825, Skol-Lärare här 1831. G. m. Sara Varenius.

Weinge Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Claßen, och består af **Weinge Socken**, of. h. 61¼, förm. 46$\frac{1}{10}$ mantal, folkm. 1661. **Tjärby**, of. h. 21, förm. 14¼ mantal, folkm. 441.

We-

*) Om detta ortnamn berättas, dels att det fordom warit Weos af orden We och Os, men att Drottning

Weinge *) Kyrka, 62 alnar lång och 43 alnar bred öfwer den del, som formerar korset, samt 13 alnar bred öfwer den öfriga delen af Kyrkan, är byggd af sten och täckt med bly. Tornet, formerande en spetsig conus öfwer cupolen, der Klockorne hänga, är spåntäckt och har tornur. Kyrkan äger troligen en ganska hög ålder, men undergick åren 1796, 97, 98, 99 och 1800, under framlidne Prosten Alsings tid, ansenlige förbättringar. Altartaflan föreställer i upphöjdt arbete Christus på korset med underskrift: "Jag höll mig icke derföre att jag något wißte ibland eder, utan Jesum Christum och honom korßfästan." Här finnes äfwen årtalet 1760. Predikstolen föreställer de 4 Evangelisterne. Under taket på Predikstolen föreställes den uppgående solen. Dopfunten, af granit, är wäl huggen. Dopfatet, af meßing, har följande inskrift: "Welbyrdige † Holger † Rösenkrands † Fru † Lene Gyllenstjerne." Orgelwerket är nytt, och innehåller 20 stämmor. Till höger wid choret hänger ett epitaphium, hwarpå föreställes en Prest. Uti en af honom hållen öppnad bok läses: Memento Mori. På detta epitaphium läses: Lars Kjerrulf Præp. et Past. Veingensis natus 1716, denatus 1776. I tornet hänga 2:ne Klockor *). Kyrkans silfwer, arbetadt i Prosten Lars Kjerrulfs tid, wäger 180 lod. Kyrkotionden är Råg 15 tunnor 29 kappar, Korn 17 tunnor 24 kappar, Hafre 11 tunnor 6 kappar. Af sina hemman har Kyrkan årligen följande: af Weinge Aukast Nilßonsgård 5 Lisp. smör, af N:o 3 Skogsgård 3, af N:o 4 Öringe 8, af N:o 5 Öringe 6, af N:o 1 Bröstorp 2 Lisp. smör, N:o 1 Weßinge, N:o 1 Kullsgård, N:o 3 Bölarp, N:o 1 Kårarp, N:o 3 och 6 Öringe, N:o 1 Skogaby, betala alla landtgille i penningar. Skogaby betalar deßutom årligen 7 kappar Råg, 7 kappar Korn och 3 kappar Hafre.

Tjärby Kyrka, 38 alnar lång och 10 alnar bred, är till ⅔ uppbyggd af tegel och till en tredjedel med gråsten, och ligger wid landswägen en half mil ifrån Laholm. Man berättar, att denna Kyrka blifwit tillbyggd af Drottning Margaretha **). Både Kyrkan och tornet äro täckte med spån. Altartaflan föreställer Christus korsfäst, och Maria omfattande korset, hwarunder läses: "Min själ

 är

ning Margaretha under sitt wistande härstädes, underrättad om denna besynnerliga namnledning, sagt: det må ej heta we oß utan we ingen, hwaraf det kallats Weinge. dels äfwen att Pastoratet har sitt namn af den i Wings-hög jordade Wing. På chartan öfwer Halland af år 1277 förekommer stället under namn af Wittinge. I Bergens Dannem. oc Norr. Riges fruktb. Herligh. kallas det Winge, och uti Halmstads publika fornhandlingar Weginge.

*) På den större läses: Hörer du mitt rop och lind; Lyft ditt hjerta upp till Gud, Gack till Kyrkan fall der ned, Hör Guds ord, sjung, läs och bed. Gjuten 1739. På den mindre läses: 1733. Lofwadt ware Herrans namn ifrån nu och till ewighet.

**) Härom har man en gammal anteckning i Pastors-Archivet af följande innehåll: Då Högstsalig Drottning Margaretha for med sin krigshär igenom Tjärby Socken, till strid emot sin fiende; så gick Drottningen in i Kyrkan, föll der på knä och bad Gud innerligen om lycka och seger. I sina böner gjorde Drottningen nu det löfte, att, om Gud gaf henne seger, så skulle hon låta förbättra och förlänga denna Kyrka, hwilket ock strart efter segren skedde. Troligen äsyftas med berättelsen om detta Drottningens fälttåg 1383 års krigshändelser wid Laholm. Det synes, som Drottning Margaretha längre tid wistats i denna trakt, helst man efter henne ännu härstädes har åtskilliga anecdoter.

är bedröfwad intill döden." Predikstolen är trekantig och derpå föreställas Evangelisterne. På dopfatet, gjordt af koppar, föreställes en hjort. Uti tornet hänga 2:ne Klockor *). Kyrkans silfwer wäger 48 lod. Kyrkotionden är Råg 5 tunnor 24 kappar, Korn 6 tunnor 18 kappar, Hafre 2 tunnor 24 kappar, och af sitt hemman N:o 3 Tjärby Eskilsgård, har Kyrkan årligen 4 Lisp. smör.

Följande Pastorer hafwa warit:

Mårten Anderßon war Pastor 1573, hans namn har stått på en Kyrkoklocka i Weinge. Uti Lunds Landebok och deß Appendix de Hißholte nämnes, att han lefde 1586.

Janus Andreæ, som ock kallade sig **Jens Anderßon Råå**, lefde 1626, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Hans Warberg fick transport hit från Tölö, afled 1674.

Jöns Markman blef Pastor 1676, responderade wid Prestmötet 1682, afled 1692 i October **).

Olof Bjerrulf hitkom 1694 ifrån Weddige, der han 22 år warit Comminister, afled 1700.

Nicolaus Bjerrulf, företrädarens son, prestwigd 1701, Pastor 1701, Prost 1745, afled 1758. Han war i flere år blind, men predikade likwäl.

Lars Bjerrulf, den sistnämndes son, war född 1716, student 1734, Magister i Lund 1738, Prest 1739, blef Comininister i Weinge 1744, v. Pastor 1752, Pastor 1758, sedan han ifrån 1755 warit Vicarius och haft survivance, war med utmärkt bifall Orator wid 1760 års Prestmöte, blef Prost 1768, afled 1776.

Johan Didric Alsing, född 1740 wid Saltkällan i Bohus Län. Fadren Lieutenant wid Bohus Läns Dragon Regemente. Student i Upsala 1760, Magister 1764, Prest s. å., Ostindisk Skepps-Predikant 1765, Esqvadrons-Predikant wid Bohus Läns Dragoner 1769, Regements-Pastor 1772, Pastor i Weinge 1777, Prost 1786, afled 1814. Han lefwer ännu i det goda, som han stiftat.

*) Den större, omgjuten 1747, har till inskrift: Församler mig mine helige, som förbundet mer akta än offer. Soli Deo gloria. På den mindre föreställes Christus på korset, samt Maria med barnet och Magdalena. Inskriften, swårläst, är följande: Accedite † ad † Dominum † et † illumina † facies † vestræ † non † confundentur. Durch das feyer bin ich geflossen 1621.

**) I Halmstads Kyrkoräkningar upptages, att bärklädet 1677 blifwit utlånadt till Pastor Christens begrafning i Weinge. Om honom saknas all annan upplysning.

tat. En hans dotter är gift med Domprosten och L. N. O. Doctor D. M. Hummel, och en med Kyrkoherden Mag. Törnsten.

Birger Dahlin, född i Stralsund 1759. Fadren sist Fältprost och Pastor i Bro Pastorat. Student i Upsala 1780, Prest 1784, E. O. Bat. Predikant wid Jönköpings Regemente s. å., erhöll sedermera presterlig tjenstgöring wid åtskilliga Församlingar i Stockholm, Comminister i S:t Claræ Församling i Stockholm 1808, Pastor i Weinge 1815, Ledamot af Samfundet pro fide et Christianismo 1816, Prost 1830. G. m. C. Starck, dotter till framl. Contracts-Prosten Doctor Starck i Rydaholm.

Comministrar hafwa warit:

Anton Kaa i Jani Andreæ tid.

Nils Bark, äfwen under samme Pastors tid.

Thomas Falkman, i Warbergs tid, fick transport till Fagered.

D. Winberg, uti Olof och Nils Kjerrulfs tid.

Jacob Comenius blef Comminister 1729, Pastor i Söndrum 1735.

Olof Kjerrulf blef Comminister 1735, se Pastorerne i Thorup.

Lars Kjerrulf, se Pastorerne härstädes.

Jesper Lignell, Comminister 1759, blef Pastor i Kalf 1776.

Hans Peter Schonberg, Comminister 1776, Pastor i Karup 1787.

Gustaf Hallengren blef Comminister 1787, afsatt 1820.

Nils Renström, född i Renneslöfs Pastorat 1791. Fadren Bonde. Student i Lund 1814, prestwigd 1816, Comminister i Weinge 1824, Commin. i Kalf 1834. G. m. N. Mjöberg, Pastorsdotter från Laholm.

Göran Mjöberg, född i Ölmewalla 1802. Fadren Prost. Prestwigd 1825, Comminister 1835.

Barnunderwisningen sker dels af föräldrarne sjelfwe, dels äfwen i ambulatoriske Skolor. De fattige försörjas dels uti fattigstugorne, dels äfwen på de ställen, der de af Församlingarne inaccorderas *).

An å-

*) From stiftelse: Till förmån för Barnunderwisningen i detta Pastorat, donerade framlidne Prosten D. Alsing utlöste frälsehemmanet Daggarp i Tjärby Socken. Stiftelsen, ökad genom donation af jord i Weinge By, war likwäl i flere år motwerkad genom en rättegång af några i Församlingen, hwilket gjort, att denna ädla, oegennyttiga och sköna handling för ett uppwärande slägte icke tillwägabringat den åsyftade nyttan, förrän år 1832, då en Skola med ständig Lärare öppnades.

Knåreds Pastorat;

Regalt, tillhör 3:dje Claßen, och består blott af **Knåreds Socken**, of. h. $57\frac{2}{2}\frac{3}{4}$, förm. $43\frac{3}{4}\frac{42}{80}$ mantal, folkm. 1874 personer.

Kyrkan, omgifwen af höga löfträd, belägen nära landswägen och Knåreds Gästgifwaregård, 2 mil ifrån Laholm, är 72 alnar lång och 28 alnar bred *). Tornet, försedt med slagur, är liksom Kyrkan spåntäckt. Altartaflan, gjord 1752, föreställer Nattwardens instiftelse. Predikstolen, renoverad 1744, blef gjord 1627. I Kyrkan hänga 4 malmljuskronor, af hwilka de 2:ne äro skänkta af framlidne Prosten Bened. Montan. I tornet hänga 2:ne Klockor, af hwilka den mindre har följande inskrift: "Djeße † klocke † de † Erenstuesten † Jugckeren † Godich † Hncke † und † Axel † Korck † Heben † Mtias † Benningk † Me † Fecit † Foreret † Tho Ylleßby Kirke † Anno 1595" **). Kyrkans silfwer, bestående af kalkar och patener, brudkrona och silfwerkanna, är allt i sednare tider arbetadt. Det wäger nära 400 lod ***).

Kyrkotionden är 10 tunnor 20 kappar Råg och 13 tunnor 2 kappar Korn. Kyrkohemman är Blankered ½ hemman, som årligen betalar 4 Lisp. smör. Kyrkans jord på Knåreds ägor arrenderas af Åboer i Byen, hwilka derföre årligen betala ½ Lisp. smör. Af den stiftelse, som framlidne Prosten Montan gjort, har Kyrkan årligen endast 8 R:dr 16 ß. R:g:s.

Pastorer hafwa warit:

Herr **Mårten**, Herr **Peder** och Herr **Christen**, som hafwa alla tre warit här på okänd tid.

Birgerus Jonæ war Pastor här 1627.

Nils Thorßon, hans tillträdes- och dödsår äro okände; men handlingar, som han underskrifwit, finnas ifrån 1664 till och med 1672, se widare Contr. Prostarne i detta Contract.

Lars

*) Om anledningen till Kyrkans och Socknens namn berättas, att, då en påbegynd Kyrkobyggnad wid Kyrkhult mißlyckades, spände man ett par twilling-oxar för några byggnads-materialier, och lät dem gå, hwart de behagade. Stadnade, igenfunnos de ½ mil ifrån Kyrkhult, och då de widare skulle draga sitt laß, funno de det så tungt, att de föllo på knä, och häraf fick den uppbyggda Kyrkan namn Knäred. Socknen finnes på chartan af 1277 upptagen under namn Knäryth. Åtskillige både Swenske och Danske häfdatecknare hafwa orätt kallat stället Knäröd.

**) På den större Klockan läses: år 1643 blef jag gjuten, då Prester här woro Herr Börje och Herr Nils. År 1725 wardt jag under stark ringning sprucken, och år 1744 i Malmö omgjuten.

***) Fienden tog utur Knäreds Kyrka år 1676 alla deß redbarheter, och förstörde äfwen alla i Kyrkan förwarade handlingar, Kyrkoböcker m. m. Med obetydlige undantag är således Pastors-Archivet härstädes icke äldre än efter förenämnde tid, och silfret är i sednare tider inköpt.

Lars Holtzberg, Nils Thorßons stjufson, skall hafwa tillträdt Pastoratet 1680, war Pastor i 31 år och afled 1711.

Arvid Bolhemius, född i Ulfsbeck 1666. Fadren Pastor i Markaryd. Reste till Rostocks Academi 1684 och till Åbo 1686, der han disputerade pro exercitio; han fick condition hos Öfwerste Meck på Wallen, och reste med deß son till Lund; här blef han Magister, ordinerades till Adjunct hos Prosten Alexander Viränius i Halmstad 1700, och war Rector Sch. i Halmstad, då han 1712 blef Pastor i Knäred, v. Präses wid Prestmötet 1728, död 1738. Hans fullmagt war daterad i Bender. Han war först gift med Prosten Agrells dotter i Helsingborg, och sedan med Agneta Roman i Halmstad.

Benedictus Montan war född i Ödsmåls Socken, blef Ostindisk Skepps-Predikant 1735 och Pastor här 1740, Prost 1764, afled 1785. Han war gift med Rebecka Bosche; deras dotter blef gift med Kyrkoherden Mannercrantz i Kongelf.

Swen Theodor Warlund, född i Wenersborg 1745, student i Upsala 1768, Prest 1773, blef Adjunct i Stockholm och Skolmästare wid stora Barnhuset samt Predikant wid Fattighuset 1776, Bat. Predikant 1780, Pastor här 1785, Prost 1790, afled 1804. Gift med Christ. Joh. Scharenberg.

Michael Liedbeck, född i Uddewalla 1758. Fadren Handlande. Student i Lund 1777, Magister 1781, vice Collega wid Skolan i Götheborg s. å., Prest 1783, Rector Sch. i Halmstad 1784, orerade wid Prestmötet 1795, Pastor i Knäred 1806, afled 1817.

Benedict Larßon, född i Slättåkra Pastorat 1780. Fadren Bonde. Student i Lund 1802, prestwigd 1805, förestod Marstrands Skola 1806—1809, Constit. Bat. Predikant wid Bohus Läns Landtwärns Regemente 1808, v. Pastor 1811, Ledamot af Evang. Sällskapet i Stockholm 1818, Kyrkoherde härstädes s. å., Prost 1824, död 1828. G. m. N. Montell, dotter af Commendanten i Warberg, Major Montell.

Andreas Magnus Culin, född i Halmstad 1791. Fadren Handskmakare. Student i Lund 1813, Prest 1814, v. Pastor 1827, Pastor här 1829, Prost 1835.

Barnunderwisningen förrättas här merendels af mödrarne sjelfwe. De i orten eljest kringwandrande Skolemästare få här mindre syßelsättning, emedan skolor i ambulatorisk ordning här icke kunna inrättas, i anseende till hemmanens ifrån hwarandra skiljda och aflägsna läge.

Fattigförsörjningen sker genom sammanskjutne matwaror till de sängliggande fattige och med årlig utdelning af 70 à 80 R:dr R:g:s till de andre fattige.

Renneslöfs Pastorat,

Regalt, tillhör 3:dje Claßen, och består af Renneslöfs Socken, of. h. 43¾, förm. 25¼ mantal, folkm. 1176 personer. Ysby, of. h. 21½, förm. 11¾ mantal, folkm. 586 personer.

Renneslöfs Kyrka *), belägen i Kyrkobyen, ¼ mil ifrån Laholm, är 46 alnar lång och 12 alnar bred, byggd af gråsten, hwälfd med tegelsten och täckt med bly på ena, samt med spån på andra sidan. Tornet är grundmuradt och täckt med spån **). Trappupgången till tornet går upp i sjelfwa muren. Altartaflan föreställer Frälsaren på korset, med öfwerskrift: "Si Guds lamb." Öfwer korset äro 2:ne cherubim, som emellan sig uppehålla יהוה; de hafwa uti ena handen sänkta kronor och i den andra nedfällda spiror. Predikstolen är mycket gammal, och wisar endast några brutne symboler. I tornet hänga 2:ne Klockor †). Ibland Kyrkans silfwer, wägande 80 lod, utmärker sig en antik och wäl arbetad kalk ††).

Kyrkotionden är Råg 8 tunnor 25 kappar, Korn 9 tunnor 11 kappar, Hafre 5 tunnor 30 kappar.

Ysby Kyrka ligger på en slätt, icke långt ifrån Lagan, ½ mil ifrån Renneslöf. Åskådningen af Kyrkans yttre byggnadssätt, förflyttar föreställningen till en aflägset flyktad tid. Flere i Kyrkomurarne warande nicher hänwisa till den tid, då uti dem helgonbilder woro inrymde. Trappan till tornet är murad, och går upp ifrån den nedre delen af Kyrkan. Altartaflan föreställer Christi korsfästelse, och är hufwudsakligen lik med den i Renneslöf. Predikstolen är ganska gammal, och wisar endast något förfallet bildthuggeri-arbete. På ett gammalt, här förwaradt, stenkäril, liknande en dopfunt, upptäckas några nu mera swårläste eller snarare sagdt oläsliga tekningar med munkstil. Kärilet skall i Catholska tiden warit begagnadt att hafwa wigwatten uti. Uti tornet hänger endast en Klocka †††).

Kyr-

*) På chartan af 1277 är stället upptaget under namnet Randerslef. På 1500:talet kallas det uti åtskilliga handlingar Ränneslöf, och uti Lunds Landebok förekommer det under benämning Randerslöf.

**) På 1750:talet undergick denna Kyrka en betydlig förbättring, ifrån sitt förra förfallna tillstånd.

†) På den större läses: När jag kallar med mitt ljud, Folket till Guds tempel, Skynder eder då till Gud, Gifwer god exempel. Tänker nu är Herrans dag, Görer bättring alla, Forr än klockans sista slag, Er skall hädankalla. Gjuten 1755. På den mindre läses: Jag manar med mitt ljud, kom snart, att ordet höra, lyft händer upp till Gud. Hans nåd låt hjertat röra. Till bönen kallar jag, De dödas bortgång minner, Tänk på din död hwar dag, se till du kronan winner. Gjuten 1774.

††) Denna kalk är det äldsta Kyrkokärii af silfwer, som finnes i hela tragten. Han har blifwit tagen under något krig i Tyskland, hemförd såsom Trophé, och skänkt till Kyrkan här; inskriften är följande: Denne † kalk † Hörer † till † Renneslefs † Kirke † som † ligger † udi † Halland † udi † Högs † Herridt † XXXXIII Lod.

†††) På henne läses: Min Christen god, Hwar droppa blod, Må i din ådror röras, Till Kyrkogång, Till bön och sång, När ljudet mitt må höras. Gjuten 1755.

Kyrkotionden är: Råg 6 tunnor, Korn 5 tunnor 4 kappar, Hafre 2 tunn.

Pastorer hafwa warit:

Herr **Lauritz** omtalas i Lunds Landebok 1586, och i deß appendix ad Hißholte (Hishult).

Herr **Augustinus** lefde 1645, då reglementet för Karseforß Laxfiske blef upprättadt; han afled 1649.

Herr **Nils** afled 1658 *).

Jöran Hanßon Ullmivallius, Pastor 1659, underskref taxeringen på Pastoraterne 1696, † 1703.

Anders Kilander, Pastor 1701; han war sin swärfaders, Ullmivallii, Compastor till 1703, då de begge inom 2:ne dagar afledo.

Gabriel Hising tillträdde dominica 1:ma Advent. 1703, blef gift med Kilanders Enka, † 1707.

Christian Holm war, då han 1708 hitkom, Rector i Laholm, † 1727.

Carl Kjerrulf, prestwigd 1713, Pastor 1727, † 1749.

Swen Linderot, se Pastorerne i Twååker.

Arwid Lindquist, född i Uddewalla 1721, Prest 1747, Pastor 1769, † 1784.

Olof Linderot, född 1753. Fadren sist Contracts-Prost och Kyrkoherde i Twååker. Student i Upsala 1769, Magister i Greifswald 1775, Prest 1776, E. O. Bat. Predikant wid Bohus Läns Regemente 1777 och wid Elfsborgs Regemente 1780, Pastor i Renneslöf 1785, Prost 1805, afled 1811. Han war gift först med Jacobina Ström, och sedan med Anna Liedberg.

Elias Hammar, född 1753. Fadren sist Prost och Kyrkoherde i Warberg. Student i Lund 1773, Prest 1776, vice Pastor 1801, Pastor här 1812; han afled 1814 före tillträdet.

Johan Dragstedt, född 1767. Fadren sist Kyrkoherde i Bollebygd. Student i Lund 1787, Prest 1791, E. O. Bat. Predikant wid Elfsborgs Regemente 1796, vice Pastor 1799, Capell-Predikant på Klädesholmen 1800, Comminister i Bollebygd 1805, Pastor här 1814, afled 1824. G. m. N. Liedberg.

*) Tillnamnet på alla tre deße Pastorer är okändt.

Gustaf Rabe, född i Gödestads Socken 1774. Fadren Krono-Befallningsman. Student i Lund 1790, prestwigd 1799, v. Collega Sch. i Kongelf 1800, ordinarius 1802, Collega Sch. i Warberg 1804, föreståd Rectoratet i Laholm enligt förordnande ifrån 1805, Pädagog wid nämnde Skola 1818, Pastor i Rennes-löf 1825, Prost 1827. G. m. N. Linderot.

Barnundervisningen förrättas härstädes merendels af föräldrarne sjelfwe, och Fattigförsörjningen sker genom årlige sammanskott.

Karups Pastorat,

Regalt, tillhör 2:dra Classen, och består af Karups Socken, of. h. $42\frac{1}{4}$, förm. $28\frac{11}{24}$ mantal, folkm. 1176 personer. Skummeslöf, of. h. $16\frac{1}{18}$, förm. $11\frac{1}{24}$ mantal, folkm. 654 personer.

Detta Pastorat war fordom patronelt och Landshöfding Durell erhöll jus patronatus d. 7 Aug. 1671, men Pastoratet blef år 1693 d. 2 Sept. återigen förklaradt wara regalt.

Karups *) Kyrka ligger nära landswägen, $2\frac{1}{2}$ mil ifrån Engelholm, $1\frac{1}{4}$ ifrån Laholm och $\frac{1}{2}$ mil ifrån Båstad, är byggd af gråsten, hwälfd med tegelsten och täckt med bly. Hon är 45 alnar lång, 13 alnar bred, och hennes byggnadssätt hänwisar till en betydlig ålder. Tornet, af sten, blef 1815 försedt med slagur, och för Kyrkofönstren sitta jerngaller. Altartaflan föreställer Nattwardens instiftelse. På Kyrkowäggen hänger en decoration, som, wid tillfälle af Konung Gustaf III:s resa öfwer Hallands ås, af Karupsboarne blifwit nyttjad öfwer en för Konungen der upprest äreport. Uti tornet hänga 2:ne Klockor **). Uti Kyrkan förwaras följande Helgonbilder, hwilka, såsom Catholske fornlemningar här må anföras. En bild, $2\frac{1}{2}$ alnar lång, föreställer en gammal skäggig man i sittande ställning, hållande wenstra handen på bröstet. Den högra handen, uti hwilken han hållit den attribut, som gjort honom igenkänlig, är afbruten. En annan bild, äfwen föreställande en gammal skäggig man, sittande bunden med händerna korswislagde, och det rep, hwarmed han är bunden, gående emellan benen, är fästadt i den långa pall, hwarpå han sitter; kroppen är utmärglad. I ansigtet uttryckes den största smärta och tungan är till en del uträckt. Den wenstra armen är af-

bru-

*) Kallades under Danska tiden Kagerup, men på chartan af år 1277 Kararpth.

**) På den mindre läses: Campana hæc denuo elaborata est Reg. Svec. Carolo XI. Præs. Hall. Joh. Hauk, Præs. Juris Doth. Magn. Durell, ArchiPræpos. M. Joh. Hjortfast. Joh. Tur. Pet. et And. Psalm. Laudate Deum in Cymbalis bene sonantibus. Hans Hanson P. H. S. Pastor A:o Christi 1667.

bruten, men en del af handen qwarsittande, bunden emellan repet. Denna bild föreställer en martyr, och är olik den förstnämnde deruti, att han är arbetad med beräkning, att ifrån alla sidor kunna ses, och har troligen haft ett sådant rum bland de bedjande midt uti församlingen. Den förre, urholkad i ryggen, wisar, att hans ställe warit emot en wägg eller uti en niche. En mindre bild, föreställande en krönt man, som håller ett öfwertäckt, kalkformigt käril i wenstra handen. Den högra afbruten. Han trampar på ett monstrum, som har menniskohufwud. Denna bild har haft sin plats i en niche. En Mariä-bild med barnet på armen. En bild, föreställande en gammal, krönt och skäggig man, han håller på sina armar en bild med genomstungna händer och fötter.

Kyrkans silfwer wäger 52½ lod. Denna Kyrka äger icke några andra jordar, än en åker i Karups By; hwarföre årligen gifwes någon obetydlig skatt.

Kyrkotionden är 8½ tunna Råg, 11 tunnor 3 kappar Korn och 2 tunnor 8 kappar Hafre. Kyrkan har äfwen årligen 8½ Lisp. smör.

Skummeslöfs Kyrka ligger på en af åkerfält omgifwen höjd, ¼ mil ifrån Karup, och nära intill Skummeslöfs By. Hon är blytäckt, men har hwalf af bräder. På Altartaflan föreställes Nattwardens instiktelse. Predikstolen, gammal, är utsirad med bildthuggeri-arbete. På Kyrkogolfwet, framme uti choret, ligger en stor grafsten, med gammal, nästan utnött munkskrift, och lemningar efter ett i midten fordom uthugget sköldemärke. Jag har med mycken möda af förenämnde swårlästa inskrift samlat följande: Jhesus Nazarenus Rex Judeorum. Hic jacet Torchillus cum Grathe ob amorem uxore ejus Johanna - - - - - - Obierunt Anno MCCCCXVI. Sancti Omnes Orate pro Eis. Här förwaras ett rökelsekar af metall. I sednare åren har man hängt det i Kyrkan, i stället för en ljuskrona. Till här förwarade Catholska fornlemningar höra åtskillige helgonbilder, hwaribland en qwinnobild i sittande ställning, 2 alnar hög. Qwinnan har ett gossebarn på knäet och bredewid hennes wenstra sida står en krönt qwinnobild med bok i handen. Gossebarnet tar den sednare smekande på kinden. En annan bild föreställer en Nunna, som med högra handen upplyfter slöjan, och håller den wenstra eftersinnande på hufwudet. En Mariäbild med barnet på armen. Bilden af en Aflatskrämare. Den wenstra armen, hwari aflatsasken hölls, är afbruten. En skäggig karlfigur, som med högra handen uppehåller kåpan, och höjer den wenstra i en förmanande ställning. Uti tornet hänga 2:ne Klockor; på den större läses följande inskrift i munkstil: Anno ✝ Domini ✝ MCCCCIX. O ✝ Rex ✝ Maria ✝ Christe ✝ veni ✝ cum ✝ pace ✝ Ave ✝ Maria ✝ Gracia ✝ Plena ✝ Dominus ✝ Tecum ✝ Benedicta ✝ tu ✝ inter ✝ Mulieres ✝ Ave ✝ Laudes ✝ Coronem ✝. Kyrkans silfwer wäger 51 lod.

Kyrkan äger en äng, för hwilken årligen betalas 1 R:dr. För öfrigt är Kyrkotionden 4 tunnor 9 kappar Råg, 4 tunnor 10 kappar Korn, 1 tunna 19 kappar Hafre. Kyrkan har deßutom årligen 2 Lisp. smör i inkomst.

Pastorer hafwa warit:

Swen Trelevenborg blef Pastor 1598 och afled 1640.

Peder Hanßon, kallades wanligen Herr Peder, han war Pastor redan 1644 och har ännu 1662 och 1663 underskrifwit Kyrkoräkenskaperne. Han tillika med hans hustru föreställas på ett epitaphium i Karups Kyrka, såsom stående wid Jesu kors.

Petrus Johannis war Pastor här och afled 1663; han har troligen under Peder Hanßons tid endast warit deß Compastor.

Hans Hanßon; hans namn står på den mindre klockan i Karup, jemte årtalet 1667.

Nicolaus Arvidi Warbergensis har underskrifwit räkenskaperne flere år, och sist 1672.

Nicolaus Westergård är endast känd till namnet, och anföres af framlidne Prosten Doctor Osbeck, såsom Pastor i Karup emellan en wid namn Wal och en Herr Swen, hwilken sednare nämnes uti en Pastor Tiljanders bref till Kongl. Rådet Johan Gyllenstjerna, såsom Tiljanders företrädare wid Karups Pastorat.

Jon Tiljander blef Pastor 1687, afled 1695. Han disputerade såsom designatus Conrector Scholæ Gothob. den 25 och 26 Junii 1677, under Theol. Lectorn Eric Myricius.

Nicolaus Petri Florander war Rector Scholæ och Consistorii Ledamot i Götheborg 1678, blef Pastor här 1695, afled 1698.

Fredric Bröms, född 1658, Pastor 1699, afled 1732.

Johannes Roselius, född 1700, prestwigd 1728, Pastor 1732, afled 1741.

Andreas Florell, född i Flo Pastorat 1702, sedan han warit Regements-Prest och Adjunct wid Domkyrkan, blef han här 1742 Pastor, och responderade wid Prestmötet 1749 *). Hans ansenliga boksamling, wid flyttningen, förd sjöwägen

*) Biskop Serenius, som wid denna tid hemkom ifrån London, der han warit Swensk Pastor, war Florells medsökande till Karups Pastorat.

wägen till Båstad, uppbrann der. Han war gift med Tyska Pastorn Margraffs dotter i Götheborg, afled 1772.

Abraham Ljungqwist, Florells måg, war född i Warberg 1726, prestwigd 1753, blef Pastor 1773, opponens wid Prestmötet 1776, afled 1785.

Hans Peter Schönberg, född 1750 på Gropemyllan, blef Prest 1771, Comminister i Weinge 1776, Pastor 1787, afled 1800.

Tobias Banck, född i Falkenberg 1746, student i Lund 1768, Prest 1770, Comminister i Haßlöf 1780, Pastor här 1801, Prost 1805, afled 1810. Han war gift med C. Osbeck, framlidne Prosten Doctor Osbecks dotter.

Magnus Bothén, Pastor 1811, se Contracts-Prostarne.

Eric Andreas Askman, född i Laholm 1772. Fadren Rådman. Student i Lund 1790, prestwigd 1797, Comminister i Haßlöf 1801, Pastor i Karup 1821, Prost 1825. G. m. Charl. Hederstjerna.

Barnunderwisningen sker dels af föräldrarne sjelfwe, dels äfwen i ambulatoriske skolor, och Fattigförsörjningen genom årlige sammanskott i penningar och födoämnen.

Endast i historiskt affeende bibehålles den fromma stiftelsen af Karups Hospital. Framlidne Prosten Doctor Osbeck berättar, att det tillkommit på det sätt, att under Danska tiden en ägare af Dömmestorp gifwit Biskopen en örfil, och att detta brott skulle försonas dermed, att ett Hospital på den förolämpandes bekostnad uti Kyrkogårdsmuren i Karup byggdes och inrättades, och att en stående fond i Dömmestorps Säteri för ewerldeliga tider till Stiftelsens underhåll donerades. Man wet, att enligt Holger Rosencrantzs disposition och testamente, donerades 1000 R:dr till denna stiftelse, hwilka penningar hos ägaren af Dömmestorp skulle inneslå emot förbindelsen, att underhålla Hospitalet wid Karup, och der försörja 4 fattige. Genom twister wid arfsliqvider har småningom denna stiftelse förlorat sine tillgångar, och omsider helt och hållet förswunnit.

Hasslöfs Pastorat,

Alternatift Regalt och Patronelt, tillhör 2:dra Claßen, och består af Hasslöfs Socken, of. h. $39\frac{1}{6}$, förm. $26\frac{5}{24}$ mantal, folkm. 765 personer. Wåxtorp, of. h. $80\frac{1}{4}$, förm. $52\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ mantal, folkm. 1948 personer.

Patronrättigheten till Wåxtorps Kyrka lemnades, enligt Kongl. resolutionen d. 5 Maji

5 Maji 1777, åt framl. Ceremoni-Måstaren Burenskölds Enkefru, såsom innehafware af Säteriet Wallen, hwilken rättighet deß förfäder innehaft. Ägaren af Wallen alternerar således wid tillsättningen af Pastor i Haßlöf.

Hasslöfs *) Kyrka, belägen ifrån Laholm 2 mil och på ett lika afstånd ifrån Engelholm, är byggd af gråsten och hwälfd med tegel. Hon har en längd af 42 alnar och bredd af 13. Tornet är, till lika höjd med Kyrkan, muradt af gråsten, samt derpå en hög spits med 3 afsättningar. På torntaflan står C. R. S. 1708. Kyrkan ligger helt nära intill Prestgården. Uti Kyrkmuren är en niche, der en helgonbild stått, som i Catholska tider ansetts för Kyrkans skyddshelgon. Altartaflan föreställer med oljefärgsmålning på duk Christi-korsfästelse, hwarunder läses: Menda en nostra cruenta heus Jesu crux abolevit HERcuLee, Atque CibUS DAtur Hic aLmo uBERe pinGuis, PASTORem o homo lauda hunc, cujuscumque LOCI extes **). På Predikstolen föreställas Evangelisterne i bildthuggeri. Orgelwerket, byggdt 1755, består af 6 stämmor. Det enda Epitaphium, som i Kyrkan finnes, är Prosten Dahlbergs. Det föreställer öfwerst Jesu uppståndelse, målad på duk med oljefärg, tillika med Dahlbergs portrait, hwarunder läses: Herlacus Dahlberg, designatus Pastor ecclesiarum Dei in Hasslöf et Wåxtorp Anno 1712. Præp. Contr. Laholmensis 1730, Nat. 1684, Morte obiit 1760. Den af Öfwerste Lieutenant Tolyn 1717 för hans Fru, Barbara W. Meck, på norra sidan i Kyrkan murade graf är nu mera igenfylld; här hwila, utom Tolyn med Fru och en dotter, äfwen Major Kraßov med 2:ne barn, samt Major Sadzeville med sin Fru. På Kyrkogårdens nordwestra sida hwilar den uppmärksamme och förtjente Naturforskaren, Prosten Doctor Osbeck. Hans graf beskuggas af de granar, tallar och lönnar, som han sjelf planterade och omsorgsfullt uppdrog omkring denna sin, flere år före sin död utsedda, begrafningsplats ***). I tornet hänga 2:ne Klockor, hwaraf den ena är omgjuten 1745 och den andra 1792. Kyrkans silfwer, wägande 87 lod, är arbetadt i sednare tider.

Kyrkotionden är 7 tunnor 3 kappar Råg, 6 tunnor 21 kappar Korn, 1 tunna

*) Detta ortnamn förekommer olika på särskilda tider. På chartan af år 1277 kallas stället Haderslöf. Det har äfwen kallats Hadeslef. Allmogen kallar det Haßle. Uti Danmark är en stad af samma namn. Framl. Prosten Doctor Osbeck berättar: I en dal, som hörer till Canton Bern i Schweitz, och kallas Haßle eller Haßli, påstå innewånarne, att de härstamma från en Swensk coloni. Resande Swenskar kunna i deras tungomål fullkomligen igenkänna sitt eget modersmål. Med denna berättelse instämmer Essai sur la population de l' Amerique, Tom. V., p. 172. Amsterd. 8:o 1767.

**) De större begynnelsebokstäfwerne sammanlagda utgöra Herlac Dahlberg, Pastor Loci.

***) Botaniken war Osbecks favorit-studium; också förordnade han, att han efter döden skulle få hwila ute på Kyrkogården bland blomstren. På Haßlöfs Kyrkogård, säger han, har jag utsett mitt begrafningsställe, på nordwestra sidan om muren och sädesladan, stället har jag redan afskiljt med granar, furar och lönnar. Här hwila redan 2:ne mina barn, hwilka begge afledo i deras blomstrande ungdom, och här blefwo begrafne på en dag den 28 Mars 1778. Uti skuggan af mine träd är äfwen ett rum för den gamle, hwilket han snart går att intaga.

tunna 24 kappar Hafre. Af sitt hemman N:o 1 Torp, har Kyrkan 4 Lisp. smör årligen. Uti Lunds Landebok finnas Kyrkans jordar på följande sätt upptagne: Aff ett stycke godz i Momathier vong, liggande till Nils Refts gaard udi Trutfeld, Landagille deraf. Af try Laß ång i Nideugstorpe vong liggande till Peder Mogensons gaard, ligger ocksä ett stycke jord till Kirken, udhi Rogstorps vong är try skeppeland till Staffuan Olufßons gaard dersammestedes og vill intet giffua der. Af Voil Jöns Hendricßons gaard i Torp giffues aarligen landgille till Kirken 3 pund Smör.

Wäxtorps Kyrka, murad med gråsten, hwälfd med tegel och täckt med bly, samt belägen ½ mil ifrån Moderkyrkan, och i nordwestra ändan af Wäxtorps Socken, är 50 alnar lång och 17 alnar bred. På Kyrkans norra sida är ett utbygge, Capellet kalladt, uti hwars mur bokstäfwerne J. B. och årtalet 1601 stå *). Altartaflan föreställer Jesu korsfästelse och Nattwardens instiktelse. Predikstolen, gjord 1753, föreställer de 4 Evangelisterne. Orgelwerket består af 6 stämmor, och är 1753 bygdt af afskedade Soldaten Agrelius **). På norra sidan om choret hänger ett epitaphium, hwarpå läses: "Kongl. Maj:ts till Swerige Wälbeställter Öfwerste, den Ädle och Wälborne Herr Magnus Fredrick Meck, född 1680, död 1704." På en wid Altaret liggande grafsten, äro Bildiska och Krumedigska wapnen uthuggne, jemte följande inskrift: "Denne steen lud Eskil Biilde, Riider Peder Biildes Son aff Swanholm legge paa sin kere Hustrue Sophie Krumedig datter. Gerne Begjerendis aff Gud Att hun og mue hvilis Her hues tindis met hinne og alle Christne i Guds rige." Uti det af gråsten byggda tornet hänga 2:ne Klockor, som sakna inskrift. Kyrkans silfwer, wägande 88 lod, är arbetadt åren 1696 och 1707. Kyrkotionden är Råg 15 tunnor 7 kappar, Korn 8 tunnor 4 kappar, Hafre 5 tunnor 21 kappar. Kyrkhemman och öfriga inkomster disponeras af Patron.

Pastorer hafwa warit:

Herr **Pål** på okänd tid.

Rasmus Juel war Pastor 1575, hans namn har stått i Haßlöfs Kyrka.

Christian Pederßön.

Anders Hanßon, som ock kallade sig **Andreas Johannis Brunkman**, född 1621, blef Pastor här 1647, war Pastor minst 51 år; war först gift med Pastor Augustins dotter ifrån Renneslöf, och sedan med Agnes Hansdotter. Han om-

*) Initialerne J. B. betekna troligen Jörgen Bilde.

**) Hwilken äfwen byggt Orgelwerket i Haßlöf.

omtalas för sine historiske kunskaper och för sin medicinska practique i orten. En mängd af honom planterade träd och medicinalörter på Haßlöfs Kyrkogård funnos ännu under Doctor Osbecks tid. För att under de orolige tider, i hwilka han lefde, kunna äga fri utsigt öfwer hela trakten, och således icke blifwa öfwerrumplad af ströfwande partier, uppbygde han på åsen i Windrarps By åt sig boningshus. Men denna hans fristad uppbrann, och med den åtskillige af honom samlade historiska afhandlingar. Han afträdde 1696 Pastoratet till sin måg, och afled 1698. Han ligger begrafwen i choret i Haßlöfs Kyrka.

Daniel Lunnäus, den förres måg, född i Odensjö och Kronobergs Län 1654, studerade wid Weriö Gymnasium, wid Åbo och Upsala Academier, och blef på sistnämnde stället Magister 1694, Prest i Götheborg 1696, s. å. Pastor, war Prost, afled 1712 *).

Herlac Dahlberg blef Pastor 1712, se Contracts-Prostarne i detta Contract.

Per Osbeck, Pastor 1760, se Contracts-Prostarne i detta Prosteri.

Nils Österberg, framlidne Doctor Osbecks måg, född 1776 i Warberg. Fadren Hökare. Student i Lund 1795, Prest 1801, Pastor i Haßlöf 1807, afled 1823. Gift först med C. Osbeck, sedan med A. Meuller.

Torbern Grimberg, född i Warberg 1760. Fadren Arbetsborgare. Student i Lund 1781, prestwigd 1789, Comminister i Marstrand s. å., Kyrkoherde i Weßige 1806, Prost 1823, Pastor i Haßlöf 1824. G. m. A. Helleberg.

Comministrar hafwa warit **):

Lars Hjerner 1723, blef Pastor i Hishult.

Jöns Thulin, prestwigd i Lund 1733, Comminister i Haßlöf s. å., blef 1750 Pastor i Westra Karup i Skåne. War gift med Prosten Lunnäi dotter.

Reijmundus M. Gyllich, född 1718, student 1736, prestwigd 1743, Comminister 1751, afled 1780 ogift.

Tobias Banck, Comminister 1780, se Pastorerne i Karup.

Eric

*) Om honom berättas, att han warit en gudfruktig man, att hans religieusa sinne förmådde honom, att alla aftnar, äfwen wägledd af en lycta, gå uti Kyrkan, för att göra sin aftonbön. Osbeck säger om honom: "Han war en lång mager man, gjorde sitt embete snabbt, och körde som Jehu emellan Kyrkorne."

**) Wid tillsättning af Comminister, utnämner Patronus ecclesiæ alternatift med DomCapitlet, som hwar annan gång efter gjordt anslag upprättar förslag till wal.

Eric Andreas Askman, Comminister 1801, se Pastorerne i Karup.

Swen Johan Meuller, se Pastorerne i Mjöbäck.

Anders Friberg, född i Holms Socken 1794. Fadren Prost i Hishult. Student i Lund 1813, Prest 1819, Comminister här 1828.

Barnunderwisningen sker dels af föräldrarne sjelfwe, dels i ambulatoriske skolor, och fattigförsörjningen genom årlige sammanskott, dels i penningar dels i matwaror.

Fromma stiftelser äro först Pål Rasmußons testamente på 1000 daler s:m:t, gjordt 1673, och ställdt under Pastors disposition. Räntan af denna donation skulle årligen till en tredjedel tillfalla Haßlöfs Sockens fattige och till de andra twå tredjedelarne Wäxtorps fattige. Widare har Prosten Dahlberg 1759 testamenterat 1000 daler s:m:t, hwaraf årliga räntan *) så fördelas, att 20 daler s:m:t anslås till Organistlön, och sex af de fattigaste i Pastoratet erhålla årligen 8 daler s:m:t hwardera, 46 daler tilldelas en fattig och gudfruktig Prestenka.

Hishults Pastorat,

Consistorielt, tillhör 3:dje Claßen, och består af Hishults Socken, of. h. 42¼, folkm. 1238 personer, och Fagerhults Socken, of. h. 25, förm. 17¼ mantal, folkm. 929 personer.

Fagerhults Kyrka och Socken lyder under Lunds Stift, samt är belägen i Skåne, Christianstads Län och norra Åsbo Härad. 1⅜ hemman, som höra till denna Socken, äro dock i jordeboken upptagne under Örkelljunga Socken i nämnde Härad. Åfwen som wid paß 2½ hemman, belägne i westra Göinge Härad, räknas till Fagerhult, och gifwa tionde till Pastor i Hishult.

Hishults **) Kyrka belägen på en höjd, på ena sidan omgifwen af åkerfält, och på den andra af utmarker, är byggd af sten, 42 alnar lång och 12 alnar bred. Altartaflan och Predikstolen, prydda med bildthuggeri-arbete, äro skänkta hit af Generalskan Rosenstjerna på Ed i Småland. På kronan öfwer Predikstolen föreställas 2:ne wapen, under hwilka läses: "Tu est Hishults krona och glädje, att du en så loflig gerning gjort hafwer." Dopfunten är, tillika med

Nn 2 den

*) Ifrån år 1753 skulle räntan af capitalet, som insattes i en publik caßa, på etthundrade års tid utfalla dubbel, enligt gifwen Kongl. försäkran.

**) Socknens äldsta namn har warit Isolt. Så förekommer det på chartan af år 1277. Uti Lunds Landabok kallas Socknen Hisholte.

den gamla predikstolen skänkt af Pastor Kilian Stobæus år 1606. På kronan öfwer dopfunten läses årtalet 1621 och Marci 16 cap. 16 v. På funtens fot äro alla Evangelisterne målade, jemte årtalet 1626. Kyrkans silfwer wäger 81 lod. I tornet hänger en Klocka *).

Kyrkan äger inga hemman, utan endast en åker af 6 kappelands rymd, hwilken ligger på södra sidan om Kyrkan, och går intill Kyrkogårdsmuren. Kyrkotionden af de i Halland warande hemman är Råg 9 tunnor 21 kappar, Korn 9 tunnor 20 kappar, Hafre 4 tunnor 23 kappar och af hemmanen i Skåne, Råg 1 tunna 24 kappar, Korn 1 tunna 24 kappar.

Barnunderwisningen sker i byarne af kringwandrande Skolmästare. De fattige försörjas genom årlige sammanskott, dels uti den dertill uppbygda fattigstugan, dels äfwen hemma i deras egne hus.

Pastorer härstädes hafwa warit:

Hans Knudsön, som war Sognepræst 1586. Han nämnes i Lunds Landabok.

Laurentius Kilian Stobæus war Pastor här 1606. Han kallade sig äfwen Laurentius Nilßön Helsingburgensis. Han blef Superintendent i Wisby och har derifrån skänkt dopfunten och den gamla Predikstolen hit till Hishults Kyrka. På gången till den gamla Predikstolen lästes: S— sub præside DomBrost - -- Gied compleri curavit Laur. Kilian Stobæus, Pastor ecclesiæ hujus anno 1606.

Johannes Fauröd har såsom Pastor år 1662 underskrifwit Kyrkoräkenskaperne. Hans tillträdes- och dödsår äro okände, men emellan Fauröd och Stobæus hafwa, enligt framledne Prosten Doctor Osbecks mening, 2:ne Pastorer warit.

Jöns Halmstadius, som äfwen kallade sig Börjesön, har underteckrat handlingar i archivet från 1664 och till 1679. Efter denna tid saknas alla upplysningar om honom.

Peder Mozelius war född i Småland, och hade warit Bataillons-Predikant wid Kronobergs Regemente. Han blef af ägaren till Sjöboholm 1680 hitkallad att conservera huset, och gifte sig med Halmstadii Enka Gunnil. Afträdde Pastoratet 1705 och afled 1708.

Anders Mörk, gift med Halmstadii dotter Boël, afled 1715.

Börje

---

*) Med inskrift: "År 1719 uti Kongelig ringning sprängdes jag i sönder af oförsigtiga menniskors händer, och sedan Gud gifwit hugnelig fred uti Herr Pastor Fagerströms tid Anno 1722, Då blef jag i Jönköping bringad till rätta m. m.

Börje Fagerström, Halmstadii son, war förut Comminister i Surteby, blef Pastor 1716 här och afled 1731.

Lars Hjerner war gift med Fagerströms dotter Helena. Han war Adjunct och Comminister i Haßlöf, blef Pastor här 1732, och afled 1744.

Lars Bruhn, Pastor här 1745, erhöll transport till Onsala, se sistnämnde ställe.

Lars Fridletzius, född 1719. Fadren Pastor i Ölmewalla. Prestwigd 1741, Comminister i Foß 1743, Pastor här 1758.

Anders Jacob Strantze blef Pastor här 1774, se Pastorerne i Breared.

Magnus Bothén, se Contracts-Prostarne i Laholms Contract.

Haqvin Friberg, född i Warberg 1756. Fadren Skräddare. Student i Lund 1777, prestwigd 1780, Comminister i Halmstad 1793, Pastor här 1811, Prost 1822.

Utom Stiftet Befordrade Landsmän:

Hans Andreæ Gjädda blef Pastor i Norrköping 1724, se Comministrarne wid Domkyrkan.

Lars Malmén, Pastor i Carlshamn 1717, se Commin. wid Domkyrkan.

Jacob Grahl, prestwigd 1729 till Adjunct i Winberg, Regements-Prest i Stralsund wid Grefwe Dohnas Regemente 1732, Pastor i Linde wid Askersund 1736.

Doct. Gabriel Rosén, född 1720. Fadren Kyrkoherde i Sexdråga. Student 1739, prestwigd 1746 på kallelse af Presidenten Gedda, E. O. Kongl. Hofpredikant 1748, Ordinarie 1750, Öfwer-Hofpredikant och Präses i Hof-Consistorium 1758, Pastor på Riddarholmen 1765, Ordens Predikant och Theol. Doctor, föreslagen till Storkyrkan 1770 och 1777, föreslagen till Biskopsembetet i Götheborg 1760, död 1784. War sin tids största andlige wältalare. G. m. Anna Margaretha Rath, Borgmästaredotter i Stockholm, och hade med henne sonen Eric Gabriel, Justitiæ-Råd, Riddare af K. Carl XIII och N. O.; dottren Anna Elisabeth g. m. Prosten Ramstedt i Thorstuna; d. Catharina Ulrica g. m. Kyrkoherden Neßelius i Björkstad och sedan med Kyrkoherden Öhman derstädes; d. Gustawa Christina ogift.

Doct. **Abraham Peterßon**, föd 1724 i Götheborg. Fadren Post-Directeur derstädes. Efter grundlagda studier wid Götheborgs Skola och Gymnasium student i Lund 1741, i Upsala 1744, prestwigd 1747 till E. O. Amiralitets-Predikant, Phil. Candidat s. å., men sökte ej Magistergraden, E. O. Kongl. Hofpredikant s. å., Ordinarie 1750, Theol. Doctor 1752, Pastor i Riddarholms Församlingen s. å., död 1763. Hans från trycket utgifna Postilla, som är ett opus posthumum, wittnar om de öfwerträffande embetsgåfwor han ägde. G. m. Ulrica Elizabeth v. Hauswolff, dotter af Capitainen v. Hauswolff, med henne ägde Peterßon 5 söner och 2 döttrar, af hwilka 4 söner och en dotter öfwerlefde fadren.

Mag. **Jacob Bjerrulf**, student 1738, Magister 1745, prestwigd 1749 på kallelse af Öfwerste von Heyne; E. O. Bat. Prest wid Kronprinsens Regemente s. å., Ordinarius 1751, commenderad till Pomern 1757, Pastor i Skåne 176., war såsom transportsökande föreslagen till Skee Pastorat 1778.

Doctor **Martin Georg Wallensträhle**, Biskop i Calmar 1789, se Pastorerne i Fjärås.

Mag. **Anders Forßell**, student 175., Magister, v. Amanuensis Consistorii 1767, prestwigd 1770 till Adjunct hos Pastor i Weddige, Pastor i Allerum i Skåne 1775.

Elisæus Winding, student 1766, prestwigd 1771, Informator wid Gustafsbergs Barnhus, Pastor i Höja Pastorat i Skåne 1782.

Doctor **Carl Wilhelm Rhodin**, född i Romeleds Pastorat 1755. Fadren då Comminister, sedan Prost och Pastor i Solberga. Student 1769, prestwigd 1773, Magister i Greifswald 1774, Hertiglig Hofpredikant 1781, Kyrkoherde i Markaryds Pastorat i Småland 1782, Prost 1792, Theol. Doctor i Greifswald 1795. G. m. N. Josephßon, Pastorsdotter från Ljungby och sedan med N. Lundström, Pastorsdotter ifrån Skåne.

Olaus Billberg, prestwigd 1773 på kallelse af Exc. Grefwe Horn, Drottningens Huspreșt i Stockholm 1782, Kyrkoherde i Mariestad 1786, död 1788.

Anders Dahlin, prestwigd 1775, Hertiglig Hofpredikant 1779, Kyrkoherde i Häradshammar i Östergöthland 1783, död 1827.

Mag. **Claës Liviin**, prestwigd 1777, Phil. Magister i Lund 1778, E. O. Bat. Predikant s. å., Kyrkoherde i Björsäter i Linköpings Stift, Prost, död 1795.

Doctor **Johan Lundblad**, efter grundlagda studier wid Götheborgs Gymnasium student 1774, Magister i Leipzig 1776, Eloqv. Docens i Lund 1780, prestwigd 1781 i Lund till E. O. Bat. Predikant wid Salzaska Regementet, Eloqv. Profeßor i Lund 1789, Theol. Doctor 1800, död 1820.

Carl

Carl Backe, preſtwigd 1781 på kallelſe af Öfwerſten Grefwe Sparre, E. O. Bat. Predikant wid norra Skåningarne 1783, Kongl. Hofpredikant 1787, Paſtor i Skärkind i Östergöthland 1793, död 1815.

Nils Tegnander, ſtudent 1781, preſtwigd 1783 i Upſala på kallelſe af Landshöfdingskan Wahlſtjerna; föreſlagen till Tegneby Sacellani 1789, Comminiſter wid Catharinä Förſamling i Stockholm 1799.

Daniel Ullgren, Paſtor i Söderala af Erkeſtiftet, död 1822.

Doct. Olof Weſtman, Domproſt i Skara.

Doct. Levin Ölbers, Domproſt i Skara.

Peder Gudeßon Gjädda, ſe Paſtorerne i Nafwerſtad.

Fredric Bagge, ſe Skee.

Roſén von Roſenſtein.

Roſenblad.

Thomas Thorild.

H. G. Malmſten, Paſtor i Flo af Skara Stift.

Preſtmän af Götheborgs Stift, hwilka dels aflidit obefordrade, dels ännu tjenſtgöra, utan att hafwa erhållit befordran:

Erasmus Apelberg, preſtwigd 1727 till Adjunct i Ödsmål, Pädagog i Strömſtad 1728, uppſade tjenſten 1737, Nådårs-Preſt efter Paſtor Rönnow derſtädes 1741, död 1743.

Johan Auſelius, preſtwigd 1729 till Adjunct i Kalf, död 173 .

Andreas Sundberg, preſtwigd 1729 till Adjunct i Eldsberga, ſiſt Adjunct i Hishult, afled 1741.

Martin Nitræenius, preſtwigd 1729 till Adjunct i Swenljunga, död 1730.

Andreas Strömdahl, preſtwigd 1730 till Adjunct i Bollebygd, död 1732.

Johan Roſelius, preſtwigd 1730 till Nådårs-Preſt efter Comminiſter Wingård i Qwille, ſedan Adjunct i Kalf, död 173 .

Swen Friſch, ſtudent 1730, preſtwigd 1733 till Adjunct i Lundby Wädtle Härad, död 1747.

Jo-

Johan Werner, student 1725, prestwigd 1735 till Adjunct i Slättåkra, hade warit uppförd på fyra Pastors-förslag och twå Comministers-förslag, det ena till Falkenberg 1752 och det andra till Mjöbäck 1756.

Andreas Dahlström, prestwigd 1736 till Adjunct i Weddige, död 1747.

Nicolaus Worms, prestwigd 1736, afled såsom Adjunct i Seglora 1740.

Olaus Montin, prestwigd 1737 till Adjunct i Tanum, Esqvadrons Prest wid Bohus Läns Dragoner 1741, död 1742.

Mag. Johan Fredric Bolhemius, student 1727, Magister 1738, prestwigd s. å. till Adjunct i Knäred, war uppförd på 7 särskilta förslag, sist till Bollebygd 1761, afled 1762.

Daniel Giegskoodh, student 1735, prestwigd 1739 till Adjunct i Skepplanda, Esqv. Prest wid Bohus Läns Dragoner 1742, Regements Pastor 1744, föreslagen till Frillesås Pastorat 1752, till Nafwerstads 1754, död 1757.

Johannes Pihlsson, student 1738, prestwigd till Adjunct i Slöinge 1741, död 1774.

Petrus Berner, student 1732, prestwigd 1741 och missiverad till Starrkärr, död 1754.

Sweno Nicolaus Sevelius, student 1735, prestwigd 1741 till Adjunct i Lundby Wädtle Härad, död 1750.

Magnus Francke, prestwigd 1741 till Adjunct i Gällstad, död 1742.

Olof Kjerrulf, student 1736, prestwigd 1742 och förordnad Nådårs-Prest efter Comminister Söderlind i Warberg, efter att hafwa haft åtskilliga missiver såsom Adjunct, afled 176 .

Olof Buth, student 1734, prestwigd 1742 till Adjunct i Bokenäs, hade 1751 förslag till Comministraturen i Skepplanda, suspenderad 1775, död . . .

Eric Dalen, student 1738, prestwigd 1742 till Adjunct i Torslanda, död 1748.

Gudmund Bökman, student 1739, prestwigd 1742 till Adjunct hos Prosten Carlberg i Kalf, död 1748.

Carl Fredrik Bagge, student 1738, prestwigd 1743 till Adjunct hos Comminister i Uddewalla, Interims Collega wid Uddewalla Skola 1744, † 1745.

Nils Önberg, student 1742, prestwigd 1743 till Adjunct i Weßige, E. O. Amiralitets Prest 1759.

Nils

Nils Lind, student 1740, prestwigd 1743 till Ostindisk Skepps-Prest, gjorde resor till Ostindien åswen åren 1746 och 1748, Aftonsångs-Prest i Kronhuset 1754, död 1760.

Jacob Giegskood, student 1735, Magister 1743, prestwigd 1744 till Adjunct hos Fadren, som war Pastor i Skepplanda, död 1747.

Carl Gustaf Hæger, student 1738, prestwigd 1744 på kallelse af Gen. Major Zander, Ostindisk Skepps-Prest 1746, död 1747.

Andreas Christian Grotte, student 1742, prestwigd 1744 till Adjunct hos Fadren, som war Pastor i Ödsmål. Han ägde en owanlig otour i befordringswägen, ty han hade 5 gånger warit föreslagen till Comministraturer och 7 gånger till Pastorater, han hade 44 års meriter, då han 1788 stod på förslag till Traueme Pastorat, afled.

Nicolaus Bruhn, student 1738, v. Pädagog i Strömstad 1742, prestwigd 1745 på kallelse af Gen. Majoren och Landshöfdingen Stobé, Ostindisk Skepps-Prest 1747, reste åter till Ostindien 1750, ingick wid återkomsten i Stiftets tjenst, hade förslag till Nåsinge Pastorat 1767, död 1768.

Mag. Benedict Moßberg, student 1739, Magister 1744, prestwigd 1746 till Adjunct hos Pastor i Lundby, Wädtle Härad, af Hofrätten dömd från embetet 1757, död 1759.

Joan Falkenholm, student 1738, prestwigd 1746 till Adjunct hos Pastor i Thorestorp, död 1771.

Carl Swartz, student 1743, prestwigd 1746 till Adjunct hos Pastor i Skredswik, död 175 .

Peter Bellander, student 1739, prestwigd 1746 till Adjunct i Sibbarp, död 1764.

Israël Filman, student 1743, prestwigd 1746 till Adjunct hos Comminister i Bro, afsatt 1777.

Andreas Hallenstedt, student 1740, prestwigd 1747 till Adjunct i Wälda, Ostindisk Skepps-Predikant 1759, död under en resa från Ostindien 176 .

Peter Gjaedda, student 1740, prestwigd 1747 till Adjunct i Naswerstad; efter att haswa warit uppförd å förslag till Comministraturen i Krokstad, i Solberga och Foß afled 1780.

Olof Torén, student 1737, prestwigd 1747 till Ostindisk Skepps-Prest, död 1754.

Mag. Andreas Montell, student 1737, Magister 1745, prestwigd 1748 till Adjunct hos Pastor i Uddewalla, Gymnasii Adjunct 1752, död 1759.

Olaus Brook, student 1736, prestwigd 1749 till Adjunct i Knäred, död 1751.

Jonas Schuberg, student 1743, Candidat 175 ., prestwigd 1750 till Adjunct hos Pastor i Halmstad, död 1761.

Johannes Giegskoodh, student 1745, prestwigd 1750 till Adjunct hos Pastor i Skepplanda, död 1767.

Benedict Lindwall, prestwigd 1751, war någon tid Huspredikant hos General Kaulbars, sedan Slottspastor på Bohus 1760, död 1761.

Johannes Wikström, student 1744, prestwigd 1752 till Adjunct hos Paster i Morlanda, död 1758.

Michaël Liedberg, student 1744, prestwigd 1752 till Adjunct hos Pastor i Twååker, död 1764.

Mag. Elias Bellander, student 1745, prestwigd 1752, Magister 1757, war någon tid v. Pädagog i Kongsbacka och v. Rector i Marstrand, war uppförd å 6 Pastors-förslag och sist 1783 till Kongsbacka, död 1785.

Andreas Sagholm, student 1745, prestwigd 1752 till Adjunct hos Pastor i Fäßberg, hade warit uppförd å 9 Comministers-förslag, och sist till Weddige 1787.

Samuel Möller, student 1746, prestwigd 1752 till Stiftets tjenst, blef samma år v. Comminister i Warberg, död 1762.

Mag. Andr. Ekegren, student 1745, Magister i Greifswald 175 , prestwigd 1753 till Ostindisk Skepps-Prest, företog sjöresa åt Ostindien 1757, † 1759.

Mag. Gabriel Falkenstén, student 1745, prestwigd 1753 till Adjunct wid Spinnhus-församlingen, Magister i Lund 1754, v. Collega i Götheborg 1758, död 1759.

Jonas Ekström, student 1748, prestwigd 1754 till Adjunct hos Pastor i Åhrstad, död 176 . .

Mag. Andr. Ekman, student 1748, Magister i Lund 1754, prestwigd 1756 till Adjunct hos Pastor i Nafwerstad, död 1769.

Mag. Paul Nöring, student 1748, Magister 1754, prestwigd 1756 till Huspredikant hos Grefwinnan Stenbock, Adjunct i Morlanda 1758, död 1760.

Henric Engborg, student 1752, prestwigd 1758 till Adjunct i Söndrum, v. Pastor 1770, war föreslagen till Söndrums-Pastorat 1792.

Nico-

Nicolaus Munck, student 1753, prestwigd 1758 till Adjunct hos Pastor i Myckleby, död 1763.

Andreas Cullén, student 1747, prestwigd 1758 till Stiftets tjenst, † 1767.

Bernhard Lindberg, student 1751, prestwigd 1758 till Stiftets tjenst, död 1764.

Berge Berger, student 175., Magister i Greifswald 175., prestwigd 1760, v. Collega 176., död 176..

And. Hjerner, student 1757, prestwigd till Stiftets tjenst 1760, död 176..

Martin Simson, prestwigd 1761 till Huspredikant hos Exc. Baron Friesendorff, Adjunct wid Domkyrkan 176., död 1776.

Peter Ram, student 1751, prestwigd 1762, innehade rum å 6 Comministers-förslag, och sist till Bro Comministratur 1788, död 1790.

Petrus Lindström, student 1754, prestwigd 1762 till Adjunct hos Pastor i Hwalinge, v. Pastor 1778, innehade rum å ett Comministers- och 3 Pastors-förslag, sist till Romeled 1788, död 1795.

Jacob Bruhn, student 1760, prestwigd 1762 till Adjunct hos Pastor i Istorp, död 1767.

Carl Bothenius, född 1739, student 1760, prestwigd 1762 till Adjunct hos Pastor i Qwille, död 1805.

Peter Elias Bask, student 1759, prestwigd 1764 till Adjunct hos Comminister i Lundby, Wädtle Härad, död 1768.

Johan Fridletzius, student 1760, prestwigd 1764 till Adjunct hos sin Fader, som war Pastor i Hishult. War uppförd å 7 Comministers-förslag, och sist till Weddige 1793, afled s. å.

Petrus Friis, prestwigd 1764, död 1766.

Lars Sewedsson, prestwigd 1764, föreslagen till Seglora Sacellani 1768.

Georg Reinhold Liberg, student 1761, prestwigd 1767 till Adjunct hos Pastor i Torup, död 1783.

Mårten Liberg, student 1764, prestwigd 1767 till Adjunct i Åhrstad, död 1780.

Lars Nordtman, student 1759, Magister 1766, prestwigd 1769 till Ostindisk Skepps-Predikant, dog i Canton 1771.

Hans Henr. Rhodin, student 1769, prestwigd 1773 till Adjunct i Naswerstad, död 1781.

Lars Enander, prestwigd 1775, Magister i Lund 1778, död 1783.

Mag. Johan Hngman, prestwigd 1777, död 1793.

Carl G. Greiffe, student 1769, prestwigd 1777, Collega Scholæ, affatt från Collegatet 1783 och från Prestembetet 1788.

Barthold Friis, student 1774, prestwigd 1779 till Adjunct i Sibbarp, död 1786.

Christian Rystedt, född 1756, student 1773, Candidat 1777, prestwigd 1780 på kallelse af Amiralen Grubbe, död 1796.

Nils Grotte, student 1774, prestwigd 1780, död 1782.

Gustaf Roempke, student 1776, prestwigd 1780, Ostindisk Skepps-Prest 1782, död 1793.

Johan Björkman, student 1777, prestwigd 1780 på kallelse af General Wincklerfelt, död 1798.

Johan Lagerqwist, student 1776, prestwigd 1781 till Stiftets tjenst, död 1794.

Mag. Reinhold Hockel, prestwigd 1784, v. Rector wid Marstrands Skola, död 1789.

Olof Arwidsson, student 1779, prestwigd 1784 till Adjunct i Onsala, död 1790.

Johan Forssander afled 1790, såsom E. O. Bat. Predikant och Lärare wid lilla Edets Sockneskola.

Anders Lindström, student 1788, prestwigd 1789, föreslagen till Comministraturen i Starrkärr 1793, död 1795.

Anders Peter Ödman, student 1785, prestwigd 1788 till Adjunct i Tanum, död 1796.

Daniel Torén, student 1782, prestwigd 1791 till Stiftets tjenst, Bat. Predikant wid Bohus Läns Regemente 1793, död 1796.

Joh. Lorentz Ödman, student 1781, prestwigd 1784 på kallelse af Presidentskan Silfwerskjöld, erhöll v. Pastors titel, död 1799, 40 år gammal.

Mag. Birger Lundberg, student 1787, prestwigd 1789, Magister i Lund 1793, afled 1800, 37 år gammal.

An-

Anders Lindberg förestod Comministraturen i Qwille, då han 1801 afled i en ålder af 27 år.

Johan Nicolaus Hallberg, född på Edet i Flundre Härad 1768. Fadren Advocat-Fiscal. Student 1786, prestwigd 1794 till Adjunct i Surteby, död 1801.

Anders N. Foßgård, student 1789, prestwigd 1792 till Adjunct på Tjörn, afsatt 1801.

Pehr Brandtberg afled såsom Nådårs-Predikant wid Angereds och Bergiums Sacellani 1805, i en ålder af 38 år.

Johan Aurelius, född i Getinge 1772. Fadren Contr. Prost och Th. Doctor. Student i Lund 1788, Magister 1796, prestwigd 1798, v. Pastor 1801, Bat. Predikant wid Elfsborgs Regemente 1805, död 1807.

Anders Hultén, född 1778, student i Lund 1797, prestwigd 1804, afsatt 1807.

Hans Josias Rodhe, född i Strömstad 1747. Fadren då Kyrkoherde derstädes. Student 1769, prestwigd 1776, erhöll tjenstfrihet 1805, död 1808.

Nils Bollinius, född 1755 i Kalfs Pastorat. Fadren Comminister derstädes. Student 1773, prestwigd 1777, reste såsom Skepps-Predikant på Ostindien-åren 1788, 89, 90, död 1808.

Lars Mårtenßon Lidberg, född i Tranemo Pastorat 1775. Fadren S. M. Adjunct. Student i Lund 1795, prestwigd 1800, v. Pastor 1803, † 1809.

Martin Hyltén, född i Starrkärrs Pastorat 1762. Fadren då Comminister derstädes, sist Kyrkoherde i Thorsby. Student i Upsala 1784, prestwigd 1789, Skol-Lärare på Lilla Edet 1791, död 1812.

Torbern Ljungqwist, född i Ljungby Socken 1778. Fadren Bonde. Student i Lund 1798, prestwigd 1803, död 1812.

Joh. Magn. Frändén, född i Frändefors Pastorat på Dalsland 1777. Fadren Soldat. Student i Lund 1801, prestwigd i Götheborg 1806 till Adjunct i Hisbult, dog 1815 såsom Adjunct wid Catharinä Församling i Stockholm.

Anders Lor. Wetterlund, född i Hunestad 1782. Fadren Prost och Kyrkoherde derstädes. Student i Lund 1800, prestwigd 1807, död 1816.

Rättelser.

Pag. 7 rad. 17 för Strandberg tillägges: död 1824.
" 40 " 22 står: prestw. 1804 läs: prestwigd 1805.
" 46 " 33 för Freding tillägges: död 1827.
" 68 " 29 står: ampli- läs: amplifi-
" 82 " 33 " Comministo — Comministro
" 84 " 6 " ingan — ingen
" 88 " 7 för Wallander tillägges: död 1804.
" 98 " 7 står: Epheseer, läs: Epheser.
" 113 " 30 " nuwarande Pastors läs: aflidne Prosten Torells
" 129 " 24 " i döda läs: j döda
" 145 " 19 " Åkerman — Åkerman
" 152 " 22 " Årbstad — Åhrstad
" 161 " 1 " presentis — præsentis
" 176 " 5 " stånmiga — stämmigt
" 202 " 15 " Askoms — Askome
" 225 " 24 " Dellinghausen — Dillinghansen.
" 235 " 37 " daier — daler.
" 268 " 17 Hans Wallin war Collega och bör hafwa sitt rum näst efter L. W. Ulfgren.

Register.

A.

B.

B

H.

R

T.

U.

W.

Y.

Z.

Å.

Ö.

